

Handlingsplan 2019-2022 med årsbudsjett 2019

Bystyrets vedtak

Innholdsfortegnelse

Innholdsfortegnelse	0
1. Rådmannens forord.....	2
2. Hovedgrepene i handlingsplan 2019-2022.....	4
3. Styringsmodell og plansystem.....	11
3.1. Styringsmodell	11
3.2. Plansystemet	13
3.3. Handlingsplanen	14
4. Samfunnsutvikling	15
4.1. Analyse	15
4.1.1. Befolkningsutvikling	15
4.1.2. Attraktivitet	16
4.1.3. Levekår	17
4.2. Visjon, ambisjoner og mål i Samfunnsplan 2018-2030	18
4.3. Prioriterte tiltak	21
4.3.1. Vedtatte styringsdokumenter	21
4.3.2. Styringsdokumenter som skal utarbeides	24
5. Medarbeider.....	25
5.1. Analyse	25
5.2. Mål.....	27
5.3. Prioriterte tiltak	27
5.3.1. Vedtatte styringsdokumenter	27
5.3.2. Styringsdokumenter som skal utarbeides	28
5.3.3. Prosjekter og enkeltsaker	28
6. Økonomisk status	29
6.1. Analyse	29
6.1.1. Sammenligning med andre	29
6.2. Mål.....	37
6.1.3. Status for økonomiprinsipper	38
7. Økonomiplan og budsjett.....	40
7.1. Økonomiske rammebetingelser	40
7.2. Økonomiplan 2019 – 2022 med driftsbudsjett 2019	42
8. Investeringer.....	50
8.1. Investering og finansiering	50
8.2. Investeringsoversikt	55

9. Tjenester.....	69
9.1 Kommuneområde velferd	78
9.1.1. Tjenester og oppgaver.....	78
9.1.2. Utviklingstrekk og analyser	79
9.1.3. Tjenestemål	83
9.1.4. Prioriterte tiltak	84
9.1.5. 4-årig driftsbudsjett.....	88
9.2 Kommuneområde oppvekst.....	92
9.2.1. Tjenester og oppgaver.....	92
9.2.2. Utviklingstrekk og analyser	93
9.2.3. Tjenestemål	97
9.2.4. Prioriterte tiltak	97
9.2.5. 4-årig driftsbudsjett.....	101
9.3. Kommuneområde samfunn.....	105
9.3.1. Tjenester og oppgaver.....	105
9.3.2. Utviklingstrekk og analyser	106
9.3.3. Tjenestemål	108
9.3.4. Prioriterte tiltak	109
9.3.5. 4-årig driftsbudsjett.....	113
9.4. Kommuneområde organisasjon	116
9.4.1. Tjenester og oppgaver.....	116
9.4.2. Utviklingstrekk og analyser	117
9.4.3. Tjenestemål	118
9.4.4. Prioriterte tiltak	119
9.4.5. 4-årig driftsbudsjett.....	120
9.5. Kommuneområde teknisk	122
9.5.1. Tjenester og oppgaver.....	122
9.5.2. Utviklingstrekk og analyser	123
9.5.3. Tjenestemål	126
9.5.4. Prioriterte tiltak	127
9.5.5. 4-årig driftsbudsjett.....	132
9.6. Kommuneområde digitalisering	135
9.6.1. Tjenester og oppgaver.....	135
9.6.2. Utviklingstrekk og analyser	136
9.6.3. Vedtatte styringsdokumenter	137
9.7. Rådmannen	140
Vedlegg.....	141

1. Rådmannens forord

På bildet til høyre ser vi Mona Nilsen fra Sarpsborg, som måler blodsukkeret sitt. Mona har hatt hjerte- og lungeproblemer i 33 år, og har i tillegg diabetes. Takket være velferdsteknologi, og at hun selv ønsker å bruke denne teknologien, har hun det bra i sitt eget hjem. For Mona er det viktig å få jevnlig informasjon om sin egen helsetilstand for å kunne fungere best mulig i hverdagen. Til det trenger hun ikke lenger å dra til lege eller å få besøk av en

sykepleier. Hun får isteden oppfølging fra sykepleier via nettbrettet. Teknologien gjør at både Mona og hennes pårørende, som bor langt unna, føler seg tryggere.

I framtiden må flere med helseutfordringer hjelpe seg selv, på samme måte som Mona gjør. Men det trenger ikke å oppleves kaldt eller negativt. Tvert imot kan det styrke følelsen av å mestre og å ha styringen i sitt eget liv. Dette vil være viktig i framtidens kommune. Å legge til rette for at innbyggere skal være mest mulig selvhjulpne i alle livsfaser er også framhevet i kommunens nye samfunnsplan.

Offentlig sektor i Norge, herunder Sarpsborg kommune, står foran store utfordringer de kommende tiårene. Det er et stort gap mellom det tjenestetilbud den enkelte innbygger både er vant til og forventer, og hva offentlig sektor faktisk vil kunne tilby framover. Særlig veksten i antall innbyggere over 80 år gjør at etterspørselen etter kommunale tjenester øker radikalt.

Staten forventer at kommunene skal løse disse utfordringene gjennom effektivisering og omstilling. Samtidig innfører staten normer og lovkrav som i realiteten fjerner mye av kommunens handlingsrom for å effektivisere. Velferdsordninger innrettes slik at behov og rettigheter avgjør omfanget og dermed kostnadene. Når behovene da øker som følge av at befolkningens sammensetning endres, gjør det store utslag for kommunens økonomi.

Det kan av og til virke som om staten tenker om kommunene slik mannen tenkte om hesten: «Greier du den, så greier du den også», sa han hver gang han la en ny tømmerstokk på sleden. Kommunene får en stor del av regningen for nye bemanningsnormer i skoler og barnehager, kommunene må dekke en større andel av utgiftene til ressurskrevende tjenester selv, kommunene får økte utgifter til sosialhjelp når ordningen med arbeidsavklaringspenger strammes inn, og kommunene får byrden når stadig sykere mennesker anses som utskrivningsklare fra sykehusene. Oppramsingen kunne vært lengre.

Det jeg har beskrevet ovenfor preger Sarpsborg kommunes handlingsplan for 2019-2022. På tross av at kommunens inntekter samlet sett øker, har det vært svært krevende å legge fram en økonomiplan i balanse samtidig som statlige normer og lovkrav kombinert med økte behov skal ivaretas. Dette gjelder ikke bare i Sarpsborg, men for en lavinntektskommune blir det ekstra vanskelig. Selv om handlingsplanen forutsetter en omfattende effektivisering i hele kommunen, inneholder den også nedskjæringer som vil påvirke tilbudet til innbyggerne.

Den krevende situasjonen medfører at Sarpsborg kommune i 2019 budsjetterer med et netto driftsresultat som er marginalt positivt. I økonomiplanen holdes dessuten investeringene på et moderat nivå, for at kommunen skal betale minst mulig renter og avdrag som belaster driften. Et for lavt investeringsnivå over tid vil medføre at kommunen ikke får oppgradert skoler, omsorgsinstitusjoner og infrastruktur i takt med behovene. Det gapet vil kommende generasjoner måtte slite med.

For å møte utfordringene må Sarpsborg kommune og Sarpsborg-samfunnet gjennom en stor omstilling. Særlig innen omsorgssektoren må vi i mye større grad enn før sette innbyggere i stand til å klare seg selv også når helsen svekkes. Velferdsteknologi skal hjelpe oss med dette, men er bare en del av løsningen. Vi må jobbe sammen med innbyggerne om å finne fram til gode måter å ivareta deres behov uten at omfanget av tjenester blir større enn kommunen kan bære.

Selv med trang økonomi og krevende nedskjæringer, inneholder handlingsplanen viktige satsinger og styrkinger. Det er isolert sett positivt at bemanningen i oppvekstsektoren styrkes. Kommunen har nå en viktig oppgave i å utnytte den økte bemanningen på en god måte, og sørge for et enda bedre tilbud til barnehagebarn og skolebarn i Sarpsborg.

Innovasjon handler om å ta i bruk nye løsninger på en måte som forbedrer eller effektiviserer tjenestene. Sarpsborg kommune har jobbet systematisk med innovasjon over flere år, og har nå et eget innovasjonsprogram for ledere og nøkkelpersoner. Innovasjon, utvikling og omstilling vil være viktig i alle deler av kommunen.

Kommunen skal også satse på å gjøre byen mer attraktiv, for å få flere innbyggere, flere arbeidsplasser og økte skatteinntekter. Det er ikke bare den beste måten å trygge kommunens økonomi for framtiden, det er i seg selv viktig for utviklingen av Sarpsborg-samfunnet og innbyggernes livskvalitet.

For å få til dette kreves et bredt samarbeid med næringsliv, innbyggere og andre aktører i Sarpsborg-samfunnet. Bystyret har nylig vedtatt eden ovenfor nevnte samfunnsplanen som legger stor vekt på nettopp et slikt samarbeid, oppsummert i visjonen «Sammen skaper vi Sarpsborg». Kommunen har blant annet etablert «Bykraft 2027» i samarbeid med Sarpsborg næringsforening og byselskapet isarpsborg.

Vi skal lykkes både med å omstille Sarpsborg kommune for framtidens krav og å utvikle et mer attraktivt Sarpsborg.

2. Hovedgrepene i handlingsplan 2019-2022

Gjennom samfunnsplanen som ble vedtatt i 2018 har Sarpsborg kommune satt høye ambisjoner for vekst i befolkning, vekst i arbeidsplasser og økt skatteinngang pr. innbygger. I 2017 har ikke utviklingen vært god nok ut fra de ambisjonene som er satt, mens tall som så langt foreligger for 2018 gir et positivt bilde. Både kommunen og andre må jobbe for å gjøre Sarpsborg til et mer attraktivt sted å bo, jobbe og besøke.

Sarpsborg er en kommune med lave inntekter, men store utgiftsbehov. Dette gjør at Sarpsborg kommune ikke kan bruke like mye penger på sine tjenester som andre kan gjøre. Selv om kommunen tilstreber å produsere tjenester så effektivt som mulig, vil dette ha betydning for omfang og kvalitet på tjenestetilbudet til kommunens innbyggere.

Sarpsborg kommune har i 2019 et driftsbudsjett på over 3 milliarder kroner. Samlet er 3,09 milliarder fordelt til drift for kommuneområdene. Kommunen får en vekst i sine frie inntekter på 3,5 prosent fra 2018 til 2019, mens landet som helhet har en vekst på 2,9 prosent.

Sarpsborg kommune budsjetterer for 2019 med et marginalt positivt netto driftsresultat. Det er på 6,7 mill. kr, som tilsvarer 0,16 prosent av brutto driftsinntekter. Hovedårsaken til at tallet er så lavt er at det har vært nødvendig å bruke fondsmidler for å kunne gjennomføre ulike satsinger som ideelt sett burde vært finansiert med ordinære driftsmidler. For å kunne håndtere uforutsette endringer bør kommunen over tid budsjettere med vesentlig bedre marginer, og helst med et netto driftsresultat rundt 1,75 prosent.

Det er for 2019 budsjettert med 21,25 mill. kr som en generell avsetning, med en økning utover i perioden. Beløpet for 2019 tilsvarer 0,5 prosent av brutto driftsinntekter. Dette er den økonomiske bufferen i Sarpsborg kommunes driftsbudsjett.

Omfattende investeringer over flere år medførte at Sarpsborg kommune i 2014 hadde høyere gjeldsgrad enn gjennomsnittet av landets kommuner utenom Oslo. En handlingsregel bystyret innførte i 2016 om at kommunen ikke skal øke renteeksponert lånegjeld har bidratt til at investeringsvolumet er trappet ned. Sarpsborg kommune har nå igjen lavere gjeldsgrad enn landssnittet. Den renteeksponerte gjelden var på 2.478 mill. kr ved inngangen til 2017. Gjeld på investeringer i selvkostområdene vann, avløp og renovasjon er da holdt utenom, fordi renter og avdrag der ikke har betydning for kommunens øvrige drift. Det samme gjelder lån for videformidling, som startlån. Kommunens lave inntekter gjør det ekstra viktig for kommunen å ha moderat gjeld og unngå at renter og avdrag belaster driften i for stor grad.

For perioden 2019-2022 er omfanget av lånefinansierte investeringer utenom selvkostområdene lavere enn handlingsregelen tilsier. Totalt er det planlagt å investere for 1.154 mill. kr utenom selvkostområdene vann, avløp og renovasjon. Investeringsvolumet er holdt nede for at mindre penger skal gå til å dekke renter og avdrag. Kommunens gjeld vil dermed bli lavere. Dette er i seg selv positivt, men det er samtidig viktig at kommunen over tid investerer tilstrekkelig til å ha funksjonelle bygninger og en velfungerende infrastruktur.

Eiendomsskatt og brukerbetaling

Skatt og rammetilskudd utgjør om lag 70 prosent av Sarpsborg kommunes inntekter. Kommunen kan i liten grad påvirke disse inntektene på kort sikt.

Eiendomsskatt er derimot en inntekt som kommunen selv kan styre omfanget av innenfor lovens rammer. Eiendomsskatten er anslått å utgjøre 215,8 mill. kr. for Sarpsborg i 2019.

Skattetaksten øker da fra 4,9 til 5,0 promille for boliger og fritidseiendommer, noe som styrker kommunens inntekter med rundt 2,8 mill. kr. Eiendomsskatten vil da øke med ca 2 prosent, det vil si rundt 130 kroner for en standard bolig. Bunnfradraget på 300.000 kroner videreføres. For næringseiendommer forblir skatten på 7 promille.

Sarpsborg kommune gjennomfører en ny alminnelig taksering, som vil ha virkning fra 2020. Regjeringen har foreslått endringer i eiendomsskatten, som blant annet innebærer at skatlegging av boligeiendommer skal baseres på formuesgrunnlag (ligningsverdi). Det er uvisst hva dette vil bety for Sarpsborg kommunes inntekter fra eiendomsskatt.

Gebyrene for vann, avløp, renovasjon og feiing henger direkte sammen med omfanget av investeringer og driftskostnader på disse områdene. Fra 2018 til 2019 øker gebyrene samlet sett med 260 kroner for en standard bolig. Dette er en økning på 2,8 prosent, som er identisk med forventet lønns- og prisvekst. De fleste andre av kommunens gebyrer og priser øker også med 2,8 prosent.

Kommunens tjenester

Som en kommune med lave inntekter har Sarpsborg kommune mindre å bruke på sitt tjenestetilbud enn andre kommuner. Samtidig bruker kommunen mer enn andre kommuner på omsorgstjenester og barnevern. Dette medfører at andre formål tilgodeses med mindre penger i Sarpsborg enn i andre kommuner. Kommunen må jobbe for å endre dette bildet.

Det er budsjettet med kapasitets-/kostnadsvekst og styrkinger på 131 mill. kr i 2019 sammenlignet med budsjettet for 2018. En stor del av dette beløpet går til å dekke kostnadsøkninger som er en direkte følge av økte behov, og som allerede har påløpt i 2018. Dette gjelder særlig omsorgstjenester, barnevern og NAV. Nye statlige bemanningsnormer innenfor oppvekstsektoren står også for en vesentlig del av denne veksten. Det er lite rom for satsinger og styrkinger utover dette.

Det er også nødvendig å skjære ned og effektivisere for 42 millioner kroner i 2019, og mer utover i perioden. Dette er krevende med i utgangspunktet svært trange driftsrammer. Selv om det tilstrebes å effektivisere i alle deler av kommunen, særlig ved bruk av ny teknologi, inneholder budsjettet nedskjæringer som reduserer tilbudet til kommunens innbyggere.

Tabellen nedenfor gir et bilde på omfanget av endringer i kommunens drift for 2019 og de påfølgende årene. Tabellen viser kun endringer i kommuneområdene, og ikke endringer i overordnede poster som eksempelvis eiendomsskatt og finansutgifter.

Sarpsborg kommune	Bud 19	Bud 20	Bud 21	Bud 22
Netto driftsbudsjett før endring	3 031	3 031	3 031	3 031
Kapasitets-/kostnadsvekst, styrkinger	131	165	191	217
Tekniske endringer	17	16	12	12
Økte inntekter	-17	-18	-18	-19
Finansiert med fond	-22	-9	-2	0
Netto driftsendringer selvkost	-8	-21	-32	-38
Effektivisering/reduert aktivitetsnivå	-42	-61	-64	-65
Netto driftsbudsjett etter endring	3 090	3 102	3 118	3 138

Tabellen nedenfor viser hvordan den samlede økonomiske rammen til drift er fordelt mellom kommuneområdene. Kommuneområde digitalisering er nytt. Både dette kommuneområde og rådmannskapet er tilført funksjoner som tidligere lå i kommuneområde organisasjon.

Fordeling av driftsrammer					
	Bud 18	Bud 19	Bud 20	Bud 21	Bud 21
Kommuneområde velferd	1 517,04	1 612,81	1 618,78	1 623,27	1 636,34
Kommuneområde oppvekst	1 005,25	1 036,79	1 054,97	1 076,37	1 086,37
Kommuneområde samfunn	88,63	89,99	89,74	90,24	90,24
Kommuneområde organisasjon	154,12	90,63	92,61	92,59	93,59
Kommuneområde teknisk	244,24	256,14	243,81	232,05	227,74
Kommuneområde digitalisering	-	56,91	56,70	56,72	57,72
Rådmann	8,19	25,35	23,48	25,38	24,18
Øvrige inntekter/utgifter som bl.a. ressurskr. br.	-57,70	-78,20	-78,20	-78,20	-78,20
Sum fordelt til drift	2 959,77	3 090,41	3 101,89	3 118,42	3 137,98

Kommuneområde velferd

Kommuneområdets budsjett er økt med nærmere 51,2 mill. kr. fra 2018 til 2019 ut over ordinær lønns- og prisvekst. Selv om kommuneområdets budsjett nå har passert 1,6 milliarder kr, framstår rammene som trange. Økningen i budsjettet går i all hovedsak med til å dekke kostnader som er et direkte resultat av økte behov, og som har påløpt allerede i 2018 da kommuneområdet har hatt store merforbruk.

Det vil bli rundt 165 flere innbyggere over 80 år i Sarpsborg i løpet av de kommende fire årene, en økning på rundt 6,5 prosent. Etter 2023 vil denne veksten akselerere. Antallet innbyggere mellom 67 og 80 øker også betydelig. Dette vil medføre et ytterligere press på kommunens omsorgstjenester, og det er nødvendig med en stor omlegging av tjenestene – et paradigmeskifte.

Paradigmeskiftet innebærer en stor omlegging slik at flest mulig eldre skal kunne bli boende i eget hjem så lenge som mulig, for å begrense behovet for heldøgns plasser. Bruken av velferdsteknologiske løsninger må økes. Blant annet jobbes det med å utvikle korttidsavdelinger for hjemmeboende – virtuell korttidsavdeling – med vekt på avstandsmåling og digital kommunikasjon. Det er en stor utfordring å skape forståelse hos brukere og pårørende om at tjenester i hjemmet kan være et godt alternativ til heldøgns plass.

Innen omsorgstjenestene er budsjettet til hjemmetjenestene økt med totalt 12,65 mill. kr. i 2019, og det vil øke ytterligere de påfølgende årene. Det meste av midlene skal dekke en direkte økning i antall brukere og behov, men det er også noe midler til å dreie kommunens omsorgstilbud over til hjemmetjenester i henhold til paradigmeskiftet. En styrking av midler til velferdsteknologi på 1,5 mill. kr. skal bidra til det samme. Det er samtidig forutsatt at bruken av velferdsteknologi vil gi en økonomisk gevinst, særlig utover i perioden.

19 ordinære langtids plasser ved Borgen sykehjem vil bli omgjort til skjermede plasser for mennesker med demens. Dette har en beregnet kostnad på 3,4 mill. kr, men forutsettes løst gjennom omdisponering av midler fra andre sykehjem.

Det er satt av 111 mill. kr. til investering i 32 sykehjems plasser på Haugvoll mot slutten av perioden. 20 av disse plassene er da tenkt å øke det samlede antall plasser, mens 12 plasser skal erstatte avdeling D ved Tingvoll sykehjem.

Bofellesskap for 12 psykisk utviklingshemmede på Værn vil bli tatt i bruk i 2020. Investeringen er på 55 mill. kr, og drift vil koste 20 mill. kr. årlig.

Sarpsborg kommune har en høyere andel innbyggere med psykiske lidelser enn landsgjennomsnittet. Det er et stort behov for boliger med heldøgns bemanning til mennesker med alvorlige psykiske lidelser og langvarig rusmisbruk. Derfor skal det bygges 6 nye boliger i bofellesskap for denne gruppen, med planlagt drift fra 2021. Investeringen utgjør 35 mill. kr, og den årlige kostnaden til drift 11 mill. kr.

Etter en periode med positiv utvikling har kommunens utgifter til økonomisk sosialhjelp vokst i 2018. Det er for 2019 budsjettert med en økning på 4 mill. kr. for å dekke disse kostnadene.

Utviklingen i barnevernet er fortsatt svært negativ med flere meldinger og flere alvorlige tilfeller. Barnevernet styrkes med 10 mill. kr. ut fra driftskostnader som er påløpt i 2018. Avlasterdommen medfører ekstrakostnader både for barnevernet og enhet forvaltning og utvikling.

Antall bostedsløse i Sarpsborg har gått kraftig ned over tid. Kommunen vil bruke 13 mill. kr årlig de kommende fire årene på å kjøpe og rehabilitere boliger som skal benyttes til boligsosiale formål. Det er et mål at leietakere skal kunne kjøpe boligen de leier.

Kommuneområde oppvekst

Nasjonal norm for bemanning i skolen gjør at lærertettheten vil øke, noe som i seg selv er positivt og gjør det mulig å bedre opplæringen ytterligere. Første trinn i normen, som ble innført i august 2018, finansieres ved omprioritering av midler som tidligere var øremerket til tidlig innsats. Det er usikkerhet rundt statens finansiering av innskjerpingen av normen fra 2019, dette må derfor håndteres i tilstandsrapport for 1. tertial 2019.

Behovet for spesialundervisning øker vesentlig. Det er for 2019 budsjettert med en økning på 3 mill. kr i budsjettet til enhet alternative skolearenaer, og 2 mill. kr til spesialundervisning i grunnskolen.

Investering i enten ny skole eller rehabilitering av skoleanlegg vest i Sarpsborg er skjøvet ut i tid. Det er avsatt 150 mill. kr til dette i 2022, som oppstart. Utgift for alternativet med ny skole på Opstad samt bruk av anlegget på Tindlund som barneskole er anslått til 339 mill. kr, mens påbygg av Tindlund barneskole samt rehabilitering av Tindlund ungdomsskole er anslått til 237 mill. kr. Oppgradering av Ullerøy leirskole vil skje i 2021 og 2022. Det vil også bli investert i utbedring av arbeidsplasser ved skolene og i IKT-utstyr ved skolene.

Sarpsborg kommune har de siste årene investert tungt i nye barnehager for å få moderne og driftseffektive barnehager. Den forutsatte effektiviseringen blir langt på vei reversert som følge av statlig bemanningsnorm for barnehagene. Normen medfører en økt utgift til drift av kommunale barnehager på nærmere 10 mill. kr fra 2018 til 2019. Fra 2020 øker også tilskuddet til private barnehager, med en helårseffekt på over 34 mill. kr. fra 2021.

Det er for tiden overkapasitet i de kommunale barnehagene i Sarpsborg. Dette gjør det mulig å redusere tilbudet med totalt 21 plasser, noe som medfører en innsparing på 1 mill. kr. Vakante plasser i de private barnehagene medfører en innsparing på rundt 2,5 mill. kr.

Kommuneområde samfunn

Kommuneområdet omfatter tre enheter: Enhet kultur, enhet plan og samfunnsutvikling samt enhet byggesak, landbruk og kart. I tillegg er kommunens advokattjeneste lagt hit.

Kulturområdet har flere positive trekk med oppløftende besøkstall for bibliotekene, fritidsklubbene, Sarpsborg scene og Olavsdagene. 2019 blir et begivenhetsrikt år da Olavsdagene markerer 1000-årsjubileet for bryllupet mellom kong Olav og dronning Astrid – og har allianser som tema gjennom året. Kommunen styrker Olavsdagenes budsjett med 3 mill. kr i dette spesielle året, mens Østfold fylkeskommune bidrar med 1 mill. kr.

Sarpsborg scene skal gjennom en stor oppgradering og vil være stengt en stor del av 2019, men vil gjenåpne som et bedre og mer funksjonelt kulturhus i 2020. Det er satt av 108,5 mill. kr til det som er fase 2 i oppgraderingen.

Det er i bevilget og avsatt totalt 123 mill. kr til nytt bibliotek inkludert rehabilitering av dagens bibliotek i perioden. Investeringen er hovedsakelig finansiert av disposisjonsfond. Forprosjekt basert på mulighetsstudien med tegninger og økonomiske vurderinger legges frem i løpet av 2019.

Enhet plan og samfunnsutvikling ivaretar tunge og viktige prosesser for Sarpsborg-samfunnet, som kommunedelplanen for nytt dobbeltsporet jernbane og ny Sarpsbru, arealplanen og sentrumsplanen, samt reguleringsplaner som er helt avgjørende for å få til den ønskede utviklingen av Sarpsborg som by og samfunn.

Kapasiteten på arbeidet med reguleringsplaner ble økt i 2018, noe som har medført økte gebyrinntekter. I budsjettet for 2019 økes kapasiteten på arbeidet med bypakke og jernbaneutbygging. Utviklingsprosjekter i sentrum i regi av Bykraft tilføres 500.000 kroner hvert år i perioden, finansiert med kommunens næringsfond.

Prosjektet «Sammen skaper vi det gode hjemstedet» får 1 mill. kr. i 2019 og samme beløp i 2020, finansiert av Østfoldhelse.

Antall behandlede byggesaker øker. Dette vitner om økt byggeaktivitet i Sarpsborg. Det gir også kommunen økte inntekter gjennom gebyrer. Totalt er det budsjettet med en økning i gebyrene for byggesak, landbruk og kart i 2018 med 1 mill. kr, og ytterligere økning utover.

Kommuneområde organisasjon

Kommuneområdet omfatter støttefunksjonene HR og økonomi, samt kemner.

Kommunens satsing på lærlinger videreføres med noe økte midler i handlingsplanperioden.

Det er prioritert å styrke kompetansen på gevinstanalyse i enhet økonomi, noe som medfører en årlig utgift på 0,8 mill. kr. Denne økningen dekkes inn ved generell effektivisering av tjenestene innenfor HR, kemner og økonomi.

Generell lederutvikling og opplæring innenfor innovasjon for ledere og ansatte prioriteres videre i handlingsplanperioden.

Kommuneområde teknisk

En områderegulering skal legge grunnlag for en god utvikling av området rundt ny jernbanestasjon. Det er avsatt 4 mill. kr i driftsbudsjettet til dette i fireårsperioden. Kostnaden er finansiert i sin helhet av næringsfondet.

Kommuneområdet utreder nytt parkeringshus for handlende og besøkende i Sarpsborg sentrum, som også vil være viktig for utviklingen av sentrumsområdet. Nye boligsoner for parkering, flere sentrale sykkelparkeringer og flere ladepunkter for el-biler vil komme.

Rådmannen utreder plassering av innfartsparkering øst for Glomma, med tanke på en rask opparbeidelse av parkeringen.

Det er lagt inn en økning på 1,35 mill. kr til årlig veivedlikehold i perioden. Dette må imidlertid sees i sammenheng med at investeringsmidler til generell oppgradering av veier har blitt redusert med om lag 5 mill. kr årlig fra tidligere år.

Det er avsatt 9 mill. kr til generell oppgradering av veinettet i 2019, deretter 10 mill. kr. årlig. I 2019 er det også disponibelt 12 mill. kr til investering i sentrumsgater.

Renovasjon er et område der det vil skje store endringer framover. Moderne innsamlingsløsninger og økning av volum øker budsjettet med 4,2 mill. kr fra 2018 til 2019, noe som finansieres over renovasjonsgebyret.

Det er planlagt investeringer for nesten 300 mill. kr innen selvkostområdene vann, avløp og renovasjon i 2019, og for godt over 600 mill. kr totalt i fireårsperioden. Investeringene er basert på kommunedelplan for vei, vann og avløp. Det må avklares nærmere løsninger for det omfattende Nipa-prosjektet.

Høyere strømpriser gir stort utslag for enhetene i kommuneområdet. Budsjettet til enhet eiendom er styrket med 2 mill. kr som følge av dette, samtidig som det er forutsatt noe besparelse på mer energieffektive løsninger. Utgifter til forvaltning, drift og vedlikehold av bygg øker med 1,85 mill. kr. i 2019 og ytterligere utover i perioden, blant annet som følge av ny idrettshall på Sandbakken.

Det er satt av 33 mill. kr til rehabilitering av rådhuset inkludert nytt ventilasjonsanlegg, samt 20 mill. kr til bedre utnyttelse av arealet og flere arbeidsplasser. Midlene er fordelt på 2019 og 2020. Investeringen i flere arbeidsplasser forutsettes finansiert ved redusert innleie.

Kommunen vil i perioden regulere og opparbeide boligfelt på Navestad/Berg og Yvenåsen,

Brannvesenet skal få eget øvingsområde ved Gatedalen. Investeringen vil være på 7,7 mill. kr i tillegg til 0,5 mill. kr til forprosjekt. Det er forutsatt en årlig besparelse på 0,65 mill. kr som følge av investeringen.

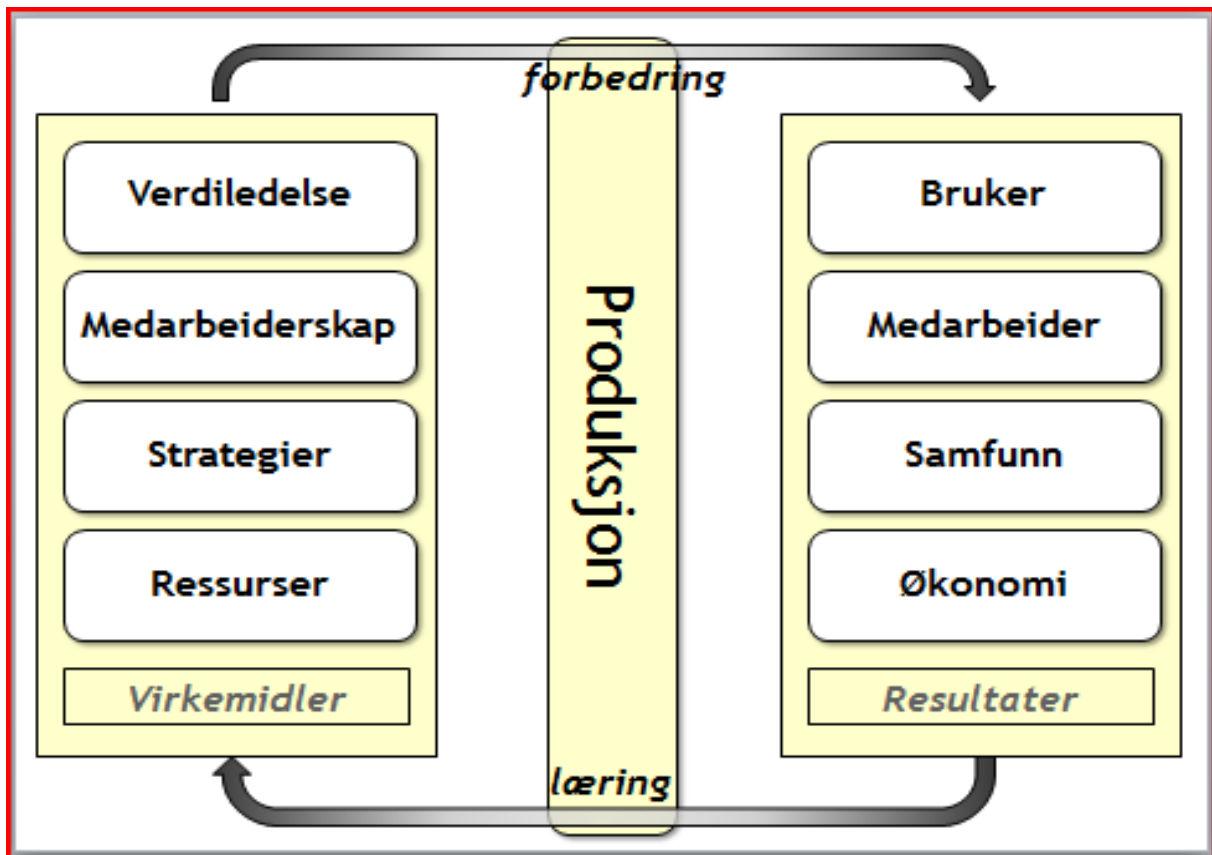
Kommuneområde digitalisering

Kommuneområde digitalisering er nyetablert og skal være et kraftsenter for Sarpsborg kommunes satsing på innovasjon og digitalisering. Det vil omfatte enhet IKT og enhet digital utvikling. Satsingen er nødvendig for å effektivisere tjenestetilbud og forvaltning, og for å tilpasse kommunen til framtidens krav. For å lykkes med dette kreves kompetanse og systematikk. Kommunen vil i økende grad måtte investere i digitale verktøy for å realisere potensielle gevinster. Det vil også være viktig med nye former for innbygger- og samfunnsdialog, der samfunnsaktører og innbyggere bidrar aktivt og i større grad blir selvhjulpne.

3. Styringsmodell og plansystem

3.1. Styringsmodell

Sarpsborg kommune har en styringsmodell som illustrerer hvordan ulike virkemidler samvirker for å skape best mulig resultater innenfor ulike områder. Disse resultatområdene benyttes både i måling av utviklingstrekk og i fastsettelse av mål med ambisjonsnivå. Oppnådde resultater danner grunnlag for refleksjon, læring og forbedringsarbeid, som igjen påvirker bruken av virkemidler.

Verdiledelse

Verdiene skal understøtte Sarpsborg kommunes visjon, «Sammen skaper vi Sarpsborg, - det gode hjemstedet, jobbene for fremtiden og opplevelser for livet», og hjelpe ledere og medarbeidere til å ta riktige avgjørelser og prioriteringer i det daglige. Verdiene er:

- Framtidsrettet
- Åpen
- Respektfull
- Troverdige

Verdisettet er forankret i dokumentet «Vi i Sarpsborg – plattform for ledelse og medarbeiderskap».

Sarpsborg kommune har gjennom verdisetet og plattformen «Vi i Sarpsborg» ønsket et forsterket fokus på verdiledelse. Lederne skal ta ansvar for at verdisetet omsettes til aktive handlinger i det daglige, og at ledere og medarbeidere utvikler arenaer for læring og

forbedring. Verdiledelse skal legge til rette for effektive og gode beslutninger, myndiggjorte medarbeidere og stadig utvikling av tjenestene til beste for brukerne.

Medarbeiderskap

Medarbeiderskap handler om å ta ansvar og vise initiativ. Dette innebærer at medarbeiderne ser hva som bør gjøres og sørger for at det blir gjort. Stadig økende forventninger til tjenestene og økt kompleksitet i oppgavene, stiller sterkere krav til profesjonalitet og fleksibilitet. Det er et økt behov for eierskap, forpliktelse og bred enighet om felles verdier. Verdiene blir premisser for beslutninger, men gir samtidig handlingsrom. Når ting endres hurtig kommer reglene til kort, mens verdiene skaper retning og gir nødvendig fleksibilitet. Godt medarbeiderskap krever god kompetanse. Det er et uttalt mål at Sarpsborg kommune skal ha nødvendig kompetanse til å løse dagens oppgaver og møte framtidens utfordringer.

Strategier

Strategier er planer hvor hensikten er å nå ett eller flere mål. En god strategi krever en overordnet retning som konkretiseres til mål og aktiviteter på ulike organisatoriske nivåer. Strategier er viktige for å fremme en ønsket utvikling av tjenester og samfunn.

Ressurser

Ressurser er et fellesbegrep på konkrete faktorer som brukes inn i produksjonen av kommunale tjenester, forvaltnings- og utviklingsoppgaver. Eksempler på ressurser kan være økonomiske ressurser og menneskelig ressurser som fysisk arbeidsevne, kompetanse, innovasjonskraft, motivasjon med mer. I tillegg kommer strukturelle ressurser som bygninger, inventar og kommunikasjonsmidler.

Bruker

Kommunen skal definere og sette mål for tjenestene. Dette gjøres gjennom aktuelle mål for de forskjellige tjenestene og tilhørende målbare indikatorer. Kvalitet måles gjennom brukerundersøkelser og andre datakilder som for eksempel KOSTRA.

Medarbeider

Det er valgt ut fire viktige mål-områder knyttet til medarbeiderresultater. Disse er «attraktiv arbeidsgiver», «utviklende arbeidsmiljø», «reduert sykefravær» og «mindre uønsket deltid og vikarbruk». Det er utarbeidet målbare indikatorer som er presentert i en felles måltavle for hele kommunen.

Samfunn

Samfunnsdelen i kommuneplanen fastsetter de overordnede målene for samfunnsutvikling i perioden 2018 – 2030. Planens visjon er «Sammen skaper vi Sarpsborg». De tre innsatsområdene er «det gode hjemstedet», «jobbene for fremtiden» og «opplevelser for livet» I handlingsplanen prioriteres de viktigste målene og tiltakene for neste fireårsperiode.

Økonomi

De økonomiske resultatene forteller om kommunens økonomiske stilling og utvikling. Det er valgt ut fem målindikatorer; netto driftsresultat, netto lånegjeld, disposisjonsfond, avkastning på finansielle plasseringer samt avvik i forhold til tildelte budsjetttrammer samlet for kommuneområdene. For indikatoren avvik budsjett – regnskap utarbeides løpende rapporter for kommuneområder og enheter for å ivareta god budsjettstyring på alle nivåer i kommunen.

Produksjon

Resultatene skapes i kommunens enheter, områder og team. Det rapporteres på de ulike resultatmålene gjennom tertial- og årsrapportering til formannskapet og bystyret.

Forbedring og læring

Forbedring og læring er en kontinuerlig prosess. Den skal involvere brukere, medarbeidere og ledere. For å få til forbedring og læring er det nødvendig med forankring i toppledelsen, systematisk styring og gode avviksrutiner. Det kreves god ledelse, kompetanse i utviklingsarbeid og en organisasjonskultur som legger vekt på å lære av både ønskede og uønskede hendelser.

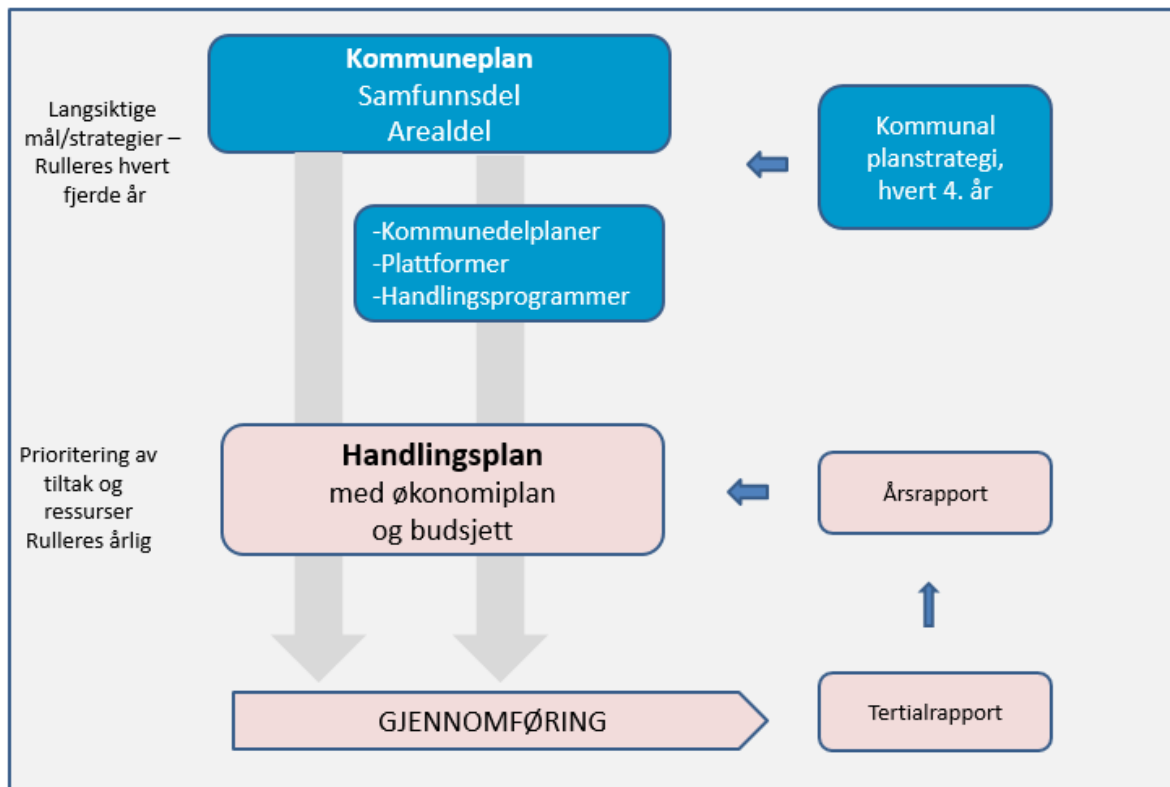
3.2. Plansystemet

Kommuneplanens samfunnsdel (samfunnsplanen) er kommunens overordnede styringsdokument. Den tar stilling til langsiktige utfordringer, mål og strategier for kommunesamfunnet som helhet og kommunen som organisasjon. Ny samfunnsplan 2018-2030 ble vedtatt i bystyret 12.4.2018. Samfunnsplanen gir føringer for alle andre strategiske styringsdokumenter og 4-årig handlingsplan med årsbudsjett.

Kommuneplanens arealdel (arealplanen) styrer arealbruken innenfor kommunens grenser. Arealplanen for perioden 2015-2026 ble vedtatt av bystyret 18. juni 2015. Ny kommunedelplan for sentrum har vært på høring.

I plansystemet inngår også flere kommunedelplaner, plattformer og handlingsprogrammer.

Hvilke styringsdokumenter som skal utarbeides og fornyes avklares gjennom kommunens planstrategi. Planstrategi for perioden 2016-2019 ble vedtatt 15. sept. 2016.

Plansystemet

Samfunnsplanen og andre strategiske styringsdokumenter danner grunnlag for prioriteringene i kommunens 4-årige handlingsplan og budsjett. Handlingsplanen beskriver og analyserer tilstanden for ulike deler av kommunen, men skal først og fremst beskrive de viktigste tiltakene kommunen skal gjennomføre i den kommende fireårsperioden. Tiltakene er i all hovedsak basert på styringsdokumenter som tidligere er vedtatt av bystyret, og skal medvirke til vedtatte mål blir nådd. Det som kalles «prioriterte tiltak» er valgt ut blant flere mulige tiltak i styringsdokumentene.

3.3. Handlingsplanen

For perioden 2019-2022 ble utkast til handlingsplan utarbeidet våren 2018. Planen ble deretter sendt på høring

Handlingsplanen slik den foreligger på våren inneholdt ikke noe komplett, balansert budsjett for den aktuelle perioden. Samtidig var en del av de prioriterte tiltakene avhengig av økonomiske midler utover det som er avsatt i gjeldende økonomiplan, det vil si økonomiplan 2018-2021.

Det har vært få innspill til høringsutkastet. Arbeidet på høsten har bestått i å tilpasse planen ut fra endrede forutsetninger, og å foreta endelige prioriteringer av investeringer og drift.

De fleste tiltakene som ble beskrevet i handlingsplanen på våren er det fortsatt lagt opp til å gjennomføre, men noen tiltak har det vært nødvendig å fjerne, redusere omfanget av eller skyve ut i tid. Dette skyldes primært økonomi, men det kan også være andre årsaker. Det er opplyst om årsaken i omtalen av de ulike tiltakene.

Dokumentet som foreligger høsten 2018 inneholder også komplett oversikt over investeringer samt de viktigste driftsendringene for hvert kommuneområde.

4. Samfunnsutvikling

4.1. Analyse

4.1.1. Befolkningsutvikling

Per 2. kvartal 2018 hadde Sarpsborg 55 840 innbyggere. Befolkningsveksten i Sarpsborg har vært svakere enn i resten av Østfold og gjennomsnittet for landet mellom 2010 og 2016. I 2016 og 2017 var befolkningsveksten omtrent på landsgjennomsnittet, med henholdsvis 0,9 % og 0,8 %. I antall vokste befolkningen med 416 i 2017. Fra 1. januar 2018 til utgangen av andre kvartal har innbyggertallet økt med 297 innbyggere.

Tatt i betraktning den lave nasjonale veksten som blant annet skyldes lav innvandring, kan kommunen forvente en lavere vekst enn 1,2 % de første fire årene. SSBs hovedalternativ viser en mer beskjeden prognose med en differanse på oppunder 3000 innbyggere i handlingsplanperioden. SSBs hovedalternativ forutsetter middels fruktbarhet, levealder, innenlandsk flytting og innvandring. Hovedalternativet til SSB antyder en befolkning på ca 56 680 i 2022 (0,66 % årlig). Selv om ambisjonen er 65 000 innbyggere i 2030, bør man regne med en noe lavere vekst de første årene.

Aldersfordeling i prognosene

Antall nyfødte forventes å gå ned i løpet av 2018, men deretter stige jevnt og kontinuerlig. Det blir færre barn i barnehagealder de neste årene og en tydelig reduksjon helt fram til rundt 2023-2024. Aldersgruppene 6-12 år (barneskolebarn) forventes å nå sitt høydepunkt i 2019 på oppunder 4800 barn, for deretter å gå ned igjen utover i perioden. Antall tenåringer 13-15 vil gå noe ned første periode, men vil ta seg opp igjen og få en mer markant økning fram mot 2023. Aldersgruppene med størst vekst denne perioden er de over 67 år, og fra ca. 2023 kommer den store veksten i gruppen over 80 år. (Kilde SSB 2017).

SSBs hovedalternativ til befolkningsframskriving mot 2030 er basert på historisk utviklingstrend og ser slik ut:

Prognose for Sarpsborg kommune 2018-2030¹

Alder	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030
0 år	556	531	535	539	545	551	557	562	568	573	577	582	588
1-5 år	3070	3045	3004	2972	2938	2899	2889	2911	2937	2963	2992	3019	3043
6-12 år	4747	4780	4774	4750	4729	4626	4608	4559	4493	4450	4420	4389	4366
13-15 år	2012	1975	1984	2070	2102	2209	2182	2167	2077	2082	2068	2046	2044
16-19 år	2833	2885	2841	2781	2732	2717	2748	2827	2946	2932	2916	2908	2813
20-44 år	17256	17235	17289	17315	17381	17447	17469	17473	17463	17487	17525	17550	17682
45-66 år	15977	16228	16394	16527	16670	16830	16896	16891	16990	17049	17139	17213	17213
67-79 år	6562	6668	6851	7025	7207	7280	7411	7509	7524	7531	7531	7607	7741
80-89 år	2086	2129	2158	2184	2214	2294	2429	2612	2836	3061	3247	3381	3502
90+	444	460	474	505	499	498	487	488	488	508	538	566	584
SUM	55543	55936	56304	56668	57017	57351	57676	57999	58322	58636	58953	59261	59576

¹ SSB (4M)

4.1.2. Attraktivitet

Bostedsattraktivitet

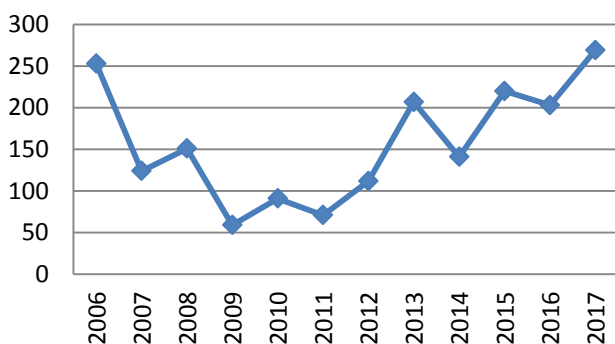
Det er flere strukturelle forhold som påvirker nettoflyttingen til Sarpsborg, forhold som i liten grad kan påvirkes lokalt. Et slikt forhold er innvandringen til Norge, som fordeler seg på kommunene. Et annet forhold er et sentralisert flyttemønster, der størst vekst skjer i store byer. Arbeidsplassutviklingen i Sarpsborg og hele regionen påvirker også nettoflyttingen. Lokale påvirkningsfaktorer som gjør Sarpsborg attraktivt som bosted er boligtilbud, områdekvaliteter, tjenestetilbud, kultur, omdømme osv. som beskrevet i samfunnsplanen.

Sammenlignet med andre byer i Østfold og Vestfold har Sarpsborg, ifølge Telemarksforskning, vært mindre attraktiv for bosetting de siste ti årene. Det er bygget 2,9 nye boliger per 1000 innbyggere i snitt de siste ti årene, mens det på landsbasis er oppført 4,7 nye boliger per 1000 innbygger per år.

Hvis også boligbyggingen og bostedsattraktiviteten tar seg opp og Sarpsborg får en mer positiv bosteds- og næringsattraktivitet, vil det bety mye for veksten de neste årene.

For å øke bostedsattraktiviteten må det stimuleres til økt boligbygging. Byen må også gjøres så attraktiv å bo i at det blir etterspørsel etter de nye boligene. Da må Sarpsborg tilby urbane kvaliteter med byliv, varierte møteplasser, kulturopplevelser, parker og natur, gode tjenester, og gode muligheter til å bevege seg enkelt mellom disse.

Antall nybygde boliger 2006-2017

Boligbyggingen i Sarpsborg varierer fra år til år, men trenden synes å peke i positiv retning. Mange reguleringsplaner for boligområder er behandlet eller er under behandling.

Dette gir forventninger om at bostedsattraktiviteten vil bli bedre.

Bedriftsattraktivitet

Sarpsborg hadde 27 322 arbeidsplasser i 2017. Av disse var 16 032 i privat sektor og 11 290 i offentlig. Siden 2000 har veksten stort sett kommet i offentlig sektor. I 2017 var det en oppgang i offentlige arbeidsplasser på 132, men nedgang i privat sektor på 2 arbeidsplasser. En slik ensidig vekst er ikke bærekraftig over tid. Det er derfor viktig å legge til rette for økt sysselsetting og verdiskaping i privat sektor. Arbeidsplassutviklingen i Sarpsborg påvirkes av den nasjonale veksten (det vil si om næringslivet i Norge har vekst eller nedgang) og bransjesammensetningen i kommunen (andel av arbeidsplasser lokalt som finnes i typiske i vekst-bransjer). Dette er faktorer en vanskelig kan påvirke gjennom lokale strategier og tiltak. Videre påvirkes arbeidsplassutviklingen av befolkningsveksten ved at flere nye innbyggere etterspør mer varer og tjenester lokalt. Dette er en faktor som i vesentlig større grad kan påvirkes lokalt.

Hvis arbeidsplassutviklingen i Sarpsborg er bedre enn disse rammevilkårene for vekst skulle tilsi, blir kommunen definert som en næringsattraktiv kommune. I en tiårs periode fra midten av 2000-tallet og frem til 2015 hadde Sarpsborg en negativ næringsattraktivitet. Etter to gode år i 2015 og 2016 med en positiv næringsattraktivitet og en vekst på 422 arbeidsplasser i privat sektor, var det ingen økning i arbeidsplasser i privat sektor i 2017. Den største bidragsyteren til arbeidsplassveksten i 2017 var kommunen.

Ved utgangen av 2017 var det 16 032 arbeidsplasser i næringslivet i Sarpsborg, mens det var 11 290 i offentlig sektor. Statistikken over antall lønnsinntakere i privat sektor (minus selvstendige næringsdrivende) viser positive tall for Sarpsborg første og andre kvartal i 2018. Så langt i 2018 har Sarpsborg hatt sterk vekst i antall lønnsinntakere. Veksten er sterkere enn i resten av landet, både i næringslivet og i offentlig sektor.

Deltakelsen i arbeidslivet har utviklet seg positivt for den voksne aldersgruppen 30-74 år fra 2014 til 2017. Arbeidsledigheten gikk også ned blant unge mellom 15 og 29 år. Arbeidslivet mangler kvalifisert arbeidskraft først og fremst innen helse, pleie og omsorg.

4.1.3 Levekår

Sarpsborg har store levekårsutfordringer. Kommunen kommer dårligere ut på de fleste levekårs- og folkehelseindikatorer som blant annet utdanning, sysselsetting, inntekt og helse.

Stadig flere innbyggere tar lengre utdanning. Andelen med universitets- og høgskoleutdanning i Sarpsborg økte fra 23,4 % i 2016 til 24,1 % i 2017. Dette er samtidig vesentlig under landssnittet, som er på 33,4 %. Frafall i videregående skole for elever fra Sarpsborg kommune sank fra 28 % i 2017 til 27 % i 2018. Landssnittet i 2018 var 22 %.

Forventet levealder er fortsatt lavere både for kvinner og menn i Sarpsborg enn i landet for øvrig.

Utviklingen for arbeidsdeltakelse er for tiden positiv både blant unge og aldersgruppen 30-74 år.

Antall skilsmisser og separasjoner har hatt en nedadgående tendens. Dermed er det blitt lavere andel enslige forsørgere med stønad fra folketrygden.

Andel barn som tilhører lavinntektsfamilier har økt fra oppunder 12 % til 18 % på 12 år (Det vil si andel barn under 17 år som bor i hushold med inntekt under 60 % av nasjonal median). Gjennomsnittet for Østfold i 2016 var 18 %, og 12 % for landet.

Andel sosialhjelpsmottakere hadde en markant nedgang i 2014 og har deretter vært stabil rundt 4,4 %. Landet utenom Oslo ligger på rundt 4 %. Sarpsborg ligger i øvre sjikt i andel uførepensjonister mellom 16-66 år.

Andel innvandrerbefolkning har økt jevnt, og sterkere i Sarpsborg enn resten av landet og Østfold. I Sarpsborg er denne andelen nå på 18,8 %. Fredrikstad har 17,7 % innvandrere i befolkningen, mens landet uten Oslo ligger på 15 %. Andelen innvandrere i Sarpsborg som ikke er i arbeid eller utdanning er betraktelig høyere enn i befolkningen for øvrig. Særlig gjelder dette unge innvandrere.

Ungdataundersøkelsen fra 2017 viste både positive og bekymringsfulle tendenser. Trivselen på skolen er høy og tiden som brukes på lekser har økt betraktelig siden 2013. Kontakten med foreldre er blitt nærere enn før. Og ungdommene tilbringer mer tid hjemme. Bruk av alkohol har gått ned, men hele 6 % har prøvd andre rusmidler. Prosentandelen som oppgir at de har blitt utsatt for vold og trusler er høy, og på samme nivå som i 2013. 31 % av ungdomsskoleelevene oppgir at de er plaget av at alt er slit, 26 % oppgir søvnproblemer og det å være bekymret er blitt enda mer vanlig enn før. Av ungdom på videregående skole er det så mange som 30 % som opplever å være plaget av ensomhet. 26 % oppgir at de er mye plaget av depresjon (landsgjennomsnittet er på 17 %). Psykisk helse er derfor viktig å ha oppmerksomhet om.

4.2 Visjon, ambisjoner og mål i Samfunnsplan 2018-2030

Visjon

«Sammen skaper vi Sarpsborg» er visjonen i kommunens samfunnsplan, vedtatt 12.04.2018. Visjonen tar opp i seg samfunnsplanens hovedbudskap og innsatsområder. Det overordnede målet er «Et attraktivt sted å bo, jobbe og oppleve». De tre innsatsområdene er -det gode hjemstedet, -jobbene for framtiden og -opplevelser for livet.

«Sammen» og «vi» understreker viktigheten av deltakelse og fellesskap. De uttrykker samfunnsplanens grunnleggende premisser om at kommunen ikke kan realisere målene i planen alene, men at innbyggere, næringsliv, frivillige organisasjoner, andre offentlige aktører og kommunen må samarbeide om å få det til.

«Skaper» framhever at vi må jobbe aktivt for at vi skal få det samfunnet vi ønsker oss. Det handler om å utforme og bygge opp noe som er både annerledes og bedre, samtidig som vi tar vare på og utvikler det som er bra med det vi har.

«Sarpsborg» innebærer hele det geografiske området som utgjør Sarpsborg kommune. Det betyr også at Sarpsborg har utviklingspotensial som by. En by trenger et sterkt sentrum der mange bor og jobber, og med mye handel og aktivitet – i et godt samspill med boområder, arbeidsplasser og aktivitetsmuligheter andre steder i Sarpsborg.

Sarpsborg kommune har høye ambisjoner for befolkningsvekst fram mot 2030 og samfunnsplanens strategier skal bidra til å utvikle og ta i bruk de virkemidlene kommunen, regionale myndigheter og sivilsamfunnet har samlet sett. For og nå ønsket vekst vil det være behov for over 300 nye boliger årlig de neste fire årene, og det er en ambisjon at minst 40 % av disse bør komme i sentrum.

Ambisjoner

Samfunnsplanen fastsetter ambisjoner for befolkningsvekst, arbeidsplassvekst og lokal skatteinngang. Nedenfor gjengis ambisjonene, hva de forutsetter av utvikling fra inngangen til 2017 og framover, samt utviklingen i 2017.

Ambisjon	Forutsatt utvikling	Foreløpig utvikling
Sarpsborg skal ha minst 65.000 innbyggere i 2030.	Ved inngangen til 2017 var det 55.127 innbyggere i Sarpsborg. Ambisjonen forutsetter en økning på nærmere 10.000 personer fra 2017 til 2030. Befolkningsveksten må da gjennomsnittlig være på 1,2 % årlig.	I 2017 økte befolkningen med 416 personer, det vil si 0,8 prosent.
Sarpsborg skal ha minst 33.000 arbeidsplasser i 2030.	Ved inngangen til 2017 var det 27.192 arbeidsplasser i Sarpsborg. Ambisjonen forutsetter en økning på rundt 6.000 fra 2017 til 2030. Veksten i antall arbeidsplasser må da gjennomsnittlig være på 1,5 % årlig.	I 2017 økte antall offentlige arbeidsplasser (kommune, fylke, stat) med 132 arbeidsplasser, mens det var en nedgang på to i privat sektor. Samlet økning var 130, det vil si 0,48 %.
Inntekts- og formuesskatt til kommune og stat fra personlige skatteyttere i Sarpsborg skal i 2030 være på nivå med landsgjennomsnittet.	I 2016 hadde kommunen en skatteinngang pr. innbygger på 79,9 prosent av landssnittet. Ambisjonen forutsetter en gjennomsnittlig bedring på ca 1,4 prosentpoeng pr. år.	I 2017 hadde kommunen en skatteinngang pr. innbygger på 78,6 %, altså en nedgang fra 2016.

Mål

Samfunnsplanen skisserer overordnede mål knyttet til de tre innsatsområdene, det gode hjemstedet, jobbene for fremtiden og opplevelser for livet.

Det gode hjemstedet

Slik vil vi ha det:

Et mangfold av boligtilbud i gode bomiljø

Raskt og trygt til og fra hjemmet, jobben, skolen og aktiviteter

Meningsfull hverdag i alle livsfaser

Kultur basert på åpenhet, tillit, inkludering og deltakelse

Jobbene for framtiden

Slik vil vi ha det:			
Sarpsborg og Nedre Glommaregionen er et attraktivt område å etablere ny virksomhet, og eksisterende virksomheter har gode muligheter for vekst og lønnsomhet	Sarpsborg og Nedre Glommaregionen har et bærekraftig og framtidsrettet næringsliv.	Nedre Glommaregionen oppfattes som en helhetlig og attraktiv næringsregion.	Næringslivet har tilgang til relevant kompetanse for morgendagens utfordringer

Opplevelser for livet

Slik vil vi ha det:			
Innbyggerne i Sarpsborg skaper og deltar i aktiviteter	Sentrum er samlingspunkt og drivkraft for opplevelser	Sarpsborg har gode muligheter for naturopplevelser, rekreasjon og mosjon	Byen har et rikt kulturtilbud

Nedenfor presenteres tiltak som prioriteres de neste fire årene. Innen næringsutvikling er tiltakene direkte relatert til målene i samfunnsplanen. På andre områder er det utarbeidet egne styringsdokumenter med egne mål, som de ulike tiltakene knyttes til. Dette gjelder for eksempel sentrumsplanen og kommunedelplan for folkehelse. Alle tiltakene skal imidlertid bygge opp under visjon, ambisjoner og mål i samfunnsplanen.

4.3. Prioriterte tiltak

4.3.1. Vedtatte styringsdokumenter

Kommuneplanens arealdel 2015-2026		
Hovedmål: «Sarpsborg – en bærekraftig og transporteffektiv kommune med et aktivt sentrum».		
Arealplanen er et verktøy som skal bidra til å realisere mål i samfunnsplan som skal bidra til bolig- og befolkningsvekst, det gode hjemstedet, jobbene for fremtiden og opplevelser for livet.		
De fleste framtidige boligområder i arealplanen er regulert eller under regulering, men utbyggingen går langsommere enn ønsket.		
Et større boligområde på Skredderberget og næringsområde på Alvim ble ikke godkjent av departementet. Det er nødvendig å revidere arealplanen for å finne erstatningsområder for disse. Erfaring viser også at arealplanen ikke har ivaretatt behovet for større arealkrevende næringsvirksomheter og disse behovene må også ivaretas når planen skal revideres.		
Prioriterte tiltak	Tid (år) for gjennomføring	Merknad
Regulere boligområder i kommunalt eie.	2019-2022	Ref tiltak i plattform for eiendomsforvaltning
Tilby 20-30 selvbyggertomter årlig.	2019-2022	Ref tiltak i plattform for eiendomsforvaltning
Utrede muligheten for å frigjøre Kalaområdet, der det i dag er travbane, til boligutvikling.	2019	Avventer avklaring om mulige erstatningsarealer.
Regulere bydelsenteret Grålum.	2019-2022	

Kommunedelplan sentrum 2017-2026 (under utarbeiding)		
Hovedmål: Byen skal være et attraktivt sted å jobbe, bo og besøke.		
<ul style="list-style-type: none">• Sentrum er samlingspunktet og drivkraften for Sarpsborg.• Byen skal oppfordre til økt byliv.• Den moderne byen bygges på historisk identitet og bærekraftige blågrønne løsninger.• Myke trafikanter settes først i sentrum.		
Prioriterte tiltak	Tid (år) for gjennomføring	Merknad
Utarbeide områderegeringsplan rundt ny jernbanestasjon.	2019-2020	Det er avsatt nødvendige midler til tiltaket i handlingsplanperioden.
Realisere parker, lekeplasser og infrastruktur gjennom samarbeid med private aktører.	2019-2022	Tiltaket forutsetter egen bevilgning når private utbygginger oppstår.
Utarbeide plan for bruk av Rosenkrantzgate, som vil være hovedforbindelse mellom gågata og nytt stasjonsområde.	2019-2022	Det er avsatt nødvendige midler til tiltaket i handlingsplanperioden.
Utvikle Sarpsborgkontoret som en arena for innbyggerdialog med blant annet 3D-modell av sentrum.	2019	Arbeidet ses i sammenheng med utvikling av servicetorget og en samlet vurdering av fremtidens samfunns- og innbyggerdialog.

Bypakke Nedre Glomma

Hovedmål:

- Nedre Glomma regionen skal i år 2030 håndtere transportetterspørselen innen person- og godstransport mer effektivt enn i dag.
- Reisetiden for persontransport skal reduseres.
- Persontransportkapasiteten inn mot og mellom bysentrene skal øke i forhold til forventet befolkningsvekst.
- Andelen personreiser som foretas med andre transportmidler enn bil skal øke til et nivå tilsvarende gjennomsnittet for liknende byområder i Norge.
- Det skal være nullvekst i personbilbruken.
- Kjøretiden på viktige strekninger for godstransport skal være minst like god som i dag, og forutsigbarheten skal være bedre.

Prioriterte tiltak	Tid (år) for gjennomføring	Merknad
Planlegge felles vei og bane over Sarpfossen.	2019-2022	Kommunedelplan er forventet vedtatt 2020. Reguleringsplan kan starte 2020/2021. Tiltaket er forskjøvet i forhold til høringsutkastet fordi kommunedelplanarbeidet blir mer omfattende enn først antatt.
Inngå byvekstavtale og starte gjennomføring av tiltak.	2019	Stortingsbehandling i 2021 av Bypakke fase 2. Forhandling og byvekstavtale.
Planlegge tiltak for sykkel etter prioritering i rapport for Hovedsykkelveier i Sarpsborg og Fredrikstad.	2019-2022	Det er avsatt nødvendige midler til tiltaket i handlingsplanperioden.

Næringsutvikling

Jobbene for fremtiden:

Mål i samfunnsplanen: Sarpsborg skal ha minst 33.000 arbeidsplasser i 2030. Dette forutsetter en økning på rundt 6.000 fra 2017 til 2030.

- Sarpsborg og Nedre Glommaregionen er et attraktivt område å etablere ny virksomhet, og eksisterende virksomheter har gode muligheter for vekst og lønnsomhet.
- Sarpsborg og Nedre Glommaregionen har et bærekraftig og framtidrettet næringsliv.
- Nedre Glommaregionen oppfattes som en helhetlig og attraktiv næringsregion.
- Næringslivet har tilgang til relevant kompetanse for morgendagens utfordringer

Prioriterte tiltak	Tid (år) for gjennomføring	Merknad
Utviklingsprosjekter i sentrum i regi av ByKraft.	2019-2022	Det er avsatt 0,5 mill. kr til tiltaket hvert år i handlingsplanperioden.
Tilrettelegge for å tiltrekke ny og attraktiv næringsvirksomhet til Sarpsborg, gjerne i samarbeid med næringsforeningen og andre naturlige samarbeidspartnere.	2019-2022	Kommunen skal være en aktiv tilrettelegger.
Smart Mobilitet Grålum. Utvikle Grålum som et levende bydelssenter og et utstillingsvindu for kompetansekrevende virksomheter.	2019-2022	Sees i sammenheng med områderegulering av Grålum. Det er avsatt 0,5 mill. kr i hvert av årene 2019 og 2020.

Delta i partnerskapet Mulighetsriket i Østfold. Partnerskapet skal bidra til å styrke og øke attraktivitetsfaktorene for næringsutvikling. Resultatene skal være økt økonomisk verdiskaping, økt sysselsettingsandel, positivt omdømme og god by- og stedsutvikling.	2019-2022	Partnerskap mellom Østfold fylkeskommune, kommunene i Østfold, Innovasjon Norge, Høgskolen i Østfold, næringsforeninger og bedriftsklynger, NHO, LO, Bondelaget, NAV, Forskningsrådet og fylkesmannen. Tiltaket gjennomføres innenfor tildelt ramme.
Utarbeide områdereguleringsplan for Stort Datasenter Hasle.	2019-2022	Kommunen har en aktiv rolle og legger arealmessig til rette for at stort datasenter kan etablere seg i Sarpsborg. Det er avsatt nødvendige midler til tiltaket i handlingsplanperioden.
Store datasenter Østfold	2019-2022	Kommunen har prosjektlederrollen på vegne av Sarpsborg og Våler kommuner med mål om å få på plass avtaler med kommersielle aktører knyttet til kraft, fiber, energigjenvinning og kommersialisering.

Kommunedelplan mangfold, inkludering og likeverd

Hovedmål: Sarpsborg er en kommune uten diskriminering og mobbing. Mangfold, inkludering og ytringsfrihet er viktige verdier. Kommunen gir likeverdige tjenester til alle innbyggere.

Prioriterte tiltak	Tid (år) for gjennomføring	Merknad
Gjennomføre årlige samfunnskonferanser og kompetansetilbud med temaer som bidrar til gode holdninger og kunnskap om likeverd og inkludering.	2019-2022	Tilbudene reflekterer ulike grupper og perspektiv innenfor mangfoldet og er åpne for alle. Tiltaket gjennomføres innenfor tildelt ramme.
Forebygge ekstremisme gjennom løpende samarbeid med Sarpsborg religionsdialog, politiet og andre organisasjoner.	2019-2022	Tiltaket gjennomføres innenfor tildelt ramme.
Arbeide for at alle skolene i Sarpsborg benytter elevrådene etter intensjonen om å gi elevene medbestemmelse på viktige saker i skolehverdagen.	2019-2022	Barn og unges rettigheter skal bli ivaretatt i hverdagen i tråd med barnekonvensjonen. Tiltaket gjennomføres innenfor tildelt ramme.
Videreutvikle etablerte møteplasser og aktiviteter som bl.a. Verdensrommet, Flere Farger og Folk i Sarp.	2019-2022	Tiltaket gjennomføres innenfor tildelt ramme.
Styrke samarbeidet med frivilligheten om ulike tiltak og festivaler.	2019-2022	Tiltaket gjennomføres innenfor tildelt ramme.

Forsterke arbeidet med moderat kvotering og intervju av kvalifiserte innvandrere i rekruttering til kommunale stillinger for å sikre et inkluderende, likeverdig og mangfoldig arbeidsmiljø.	2019-2022	Tiltaket gjennomføres innenfor tildelt ramme.
Utvikle nærmiljøtiltak i skolene som fremmer integrering og utjevner sosiale forskjeller.	2019-2022	Tiltaket gjennomføres innenfor tildelt ramme.

Kommunedelplan folkehelse

Hovedmål: Folkehelsen og levekårene skal bedres og levekårsforskjellene skal utjevnes gjennom tilrettelegging og mobilisering.

Prioriterte tiltak	Tid (år) for gjennomføring	Merknad
Bygge kunnskap hos ledere, medarbeidere/saksbehandlere og politikere om folkehelse.	2019-2022	Behov for kunnskap for å bruke systemene og forankre folkehelse i alt vi gjør.
Innlede dialog med Inspiria med sikte på at samarbeidsavtalen mellom kommunen og Inspiria skal omfatte undervisningsprogram innen psykisk helse og sosial kompetanse.	2019	Det er avsatt nødvendige midler til tiltaket i handlingsplanperioden.
Arbeide for at alle skoler og barnehager i Sarpsborg på sikt blir implementert i konseptet helsefremmende skoler og barnehager.	2019-2022	Det er avsatt nødvendige midler til tiltaket i handlingsplanperioden.
Gjennomføre prosjekt «Sammen skaper vi det gode hjemstedet- lokalsamfunnsutvikling basert på lokale ressurser og samspill»	2019-2020	Det er avsatt nødvendige midler til tiltaket i handlingsplanperioden. Finansiert med tilskudd fra Østfold fylkeskommune.

4.3.2. Styringsdokumenter som skal utarbeides

Navn på styringsdokument	Forventet sluttbehandling (år)
Revidere kommuneplanens arealdel og kystsoneplanen 2015-2026. Ny planperiode 2020-2031.	2020
Planstrategi	2020
Kommunedelplan klima og energi	2020

5. Medarbeider

Sarpsborg kommune er Sarpsborg-samfunnets største arbeidsgiver med over 4000 medarbeidere. Kommunen dekker et stort spekter av tjenester innenfor ulike enheter og fagområder. For en stor og mangfoldig tjenesteleverandør som Sarpsborg kommune er det viktig at vi i møte med våre brukere og omverdenen skal oppleves som et felleskap, der vi tar ansvar for hverandre. «Vi i Sarpsborg – plattform for ledelse og medarbeiderskap» beskriver hvordan kommunen som organisasjon ønsker å framstå og bli oppfattet av omverdenen, og har fokus på områdene ledelse, medarbeiderskap og kompetanse. Plattformen beskriver viktige verdier, framtidsrettet, respektfull, åpen og troverdig, som alle i Sarpsborg kommune må ta ansvar for å levendegjøre.

5.1. Analyse

Kommunesektoren har i en lengre periode opplevd til dels store utfordringer med rekruttering av kvalifisert arbeidskraft innenfor enkelte spesialiststillinger, og spesielt der kommunene konkurrerer mot det private arbeidsmarkedet om arbeidskraft. Dette har i Sarpsborg blant annet gjort seg gjeldende innenfor planfag og teknologiyrker, men også på mer smale fagfelt som arkiv og enkelte håndtverksfag. I tillegg har det de siste årene blitt stadig vanskeligere å rekruttere sykepleiere og leger i velferd, for å levere tjenester til en stadig aldrende og mer kompleks brukergruppe i kommunehelsetjenesten. Disse utfordringene knyttet til rekruttering og kompetansesammensetning vil sannsynligvis øke i tiden framover, da kommunens behov for denne kompetansen for å levere morgendagens tjenester vil øke. Flere hjemmeboende innbyggere og færre institusjonsplasser vil medføre endret kompetanse- og ressursbehov innenfor velferd i årene framover. Bemanningsnormer innenfor skole og barnehage legger også økt press på kommunale budsjetter, og vil kunne skape utfordringer med å rekruttere arbeidskraft.

Arbeidsmarkedet har behov for personer med fagutdanning og høyere utdanning, og andelen som står i fare for å falle utenfor arbeidslivet på grunn av manglende formell kompetanse er større nå enn tidligere. Samtidig er det vanskelig å rekruttere den nødvendige kompetanse utenfra, da utdanningsinstitusjonene ikke nødvendigvis prioriterer tilstrekkelig antall studieplasser innenfor de fagområdene kommunen har behov for. Dette gjør det nødvendig at kommunen selv må utvikle og bygge kompetanse i den eksisterende arbeidsstyrken, og vurdere om en annen oppgavefordeling mellom profesjonene til en viss grad kan demme opp for et stadig økende behov for noen høyskolegrupper.

Videre er det en utfordring at små stillingsstørrelser appellerer lite til nyutdannede med både fagarbeider- og høyskolekompetanse. Den nye generasjonen medarbeidere ønsker å jobbe i hele, faste stillinger, ha utviklende fagoppgaver, gode arbeidsmiljøer og konkurransedyktig lønn. Det er jobbet systematisk med å etablere en heltidskultur i Sarpsborg kommune gjennom flere år, og dette har gitt resultater i form av økt gjennomsnittlig stillingsstørrelse. Likevel er det fortsatt en utfordring med små stillingsstørrelser innenfor en del faggrupper og enheter, så dette arbeidet må fortsatt ha fokus. Innføring av årsplanlegging og utprøving av alternative turnusordninger er viktige tiltak i dette arbeidet.

For å sikre nødvendig rekruttering for framtidens tjenester må det jobbes aktivt med å markedsføre kommunen som en attraktiv arbeidsgiver med spennende og meningsfulle oppgaver. Gjennom lærlingeordning, praksisplasser og nært samarbeid med utdanningsinstitusjoner kan kommunen være med på å tiltrekke seg og utvikle morgendagens arbeidstakere. Videre er det viktig å fokusere på et godt og utviklende arbeidsmiljø samt kompetanseutvikling, for å beholde og videreutvikle medarbeiderne i tråd med kommunens behov. Tilrettelegging og forebyggende arbeid er også viktig for å sikre at medarbeidere kan stå lengst mulig i jobb, og for å sikre et stabilt arbeidsmiljø og en stabil hverdag for den enkelte.

Medarbeiderresultater 2017 fordelt per kommuneområde:

Kommuneområder	Samfunn	Velferd	Organisasjon	Oppvekst	Teknisk	Hele kommunen
Medarbeiderundersøkelsen Total score	4,2	4,4	4,4	4,4	4,4	4,4
Medarbeiderundersøkelsen Svarprosent	85,2 %	68,4 %	96,4 %	75,0 %	79,4 %	72,7 %
Sykefravær	7,3 %	8,6 %	5,3 %	7,3 %	8,0 %	7,9 %
Gjennomsnittlig stillingsstørrelse	78,8 %	72,9 %	98,3 %	91,7 %	93,8 %	81,2 %
Antall medarbeidere med stilling under 40 %	24	422	0	19	3	468
Antall midlertidig ansatte	7	125	9	127	4	272
Andel midlertidig ansatte av totalt ansatte	4,6 %	5,1 %	6,8 %	9,9 %	1,0 %	6,1 %
Andre sentrale nøkkeltall						
Antall årsverk	112	1677	131	1055	360	3343
Antall ansatte	143	2302	134	1150	391	4122
Andel kvinner	52,4 %	88,2 %	64,9 %	79,4 %	39,9 %	79,2 %

5.2. Mål

Medarbeider				
	Resultat			Ambisjon i perioden
	2015	2016	2017	
Mål: Attraktiv arbeidsgiver				
Antall søkere på stilling	19,1	13,8	22,2	> 20
Turnover	5,3 %	4,6 %	4,0 %	< 4 %
Antall lærlinger	79	80	90	110
Antall praksisplasser	243	300	445	500
Mål: Utviklende arbeidsmiljø				
Medarbeiderundersøkelsen - samlet resultat	4,4	4,4	4,4	4,5
Mål: Redusert sykefravær				
Sykefravær totalt	8,9 %	8,0 %	7,9 %	< 7,6 %
Mål: Mindre uønsket deltid og vikarbruk				
Gjennomsnittlig stillingsstørrelse	79,4 %	79,9 %	81,2 %	> 83 %
Antall medarbeidere med stilling under 40 %	506	499	468	< 450
Andel midlertidige ansatte ²	7,1 %	7,3 %	6,1 %	< 6,0 %
Timelønn til ansatte, årsverk ³	342	360	316	< 250

5.3. Prioriterte tiltak

5.3.1 Vedtatte styringsdokumenter

Vi i Sarpsborg – plattform for ledelse og medarbeiderskap i Sarpsborg kommune		
<p>Hovedmål Ledelse: Sarpsborg kommune skal ha tydelige ledere som legger kommunens visjon og verdier til grunn i sitt arbeid.</p> <p>Hovedmål Medarbeiderskap: Medarbeiderne i Sarpsborg kommune skal være engasjerte, profesjonelle og ansvarlige</p> <p>Hovedmål Kompetanse: Sarpsborg kommune skal ha kompetanse til å løse dagens oppgaver og møte framtidens utfordringer</p>		
Prioriterte tiltak	Tid (år) for gjennomføring	Merknad
Gjennomføre innovasjonsprogram for ledere og andre ansatte.	2019	Er igangsatt og finansiert innenfor eksisterende budsjett.
Øke inntaket av lærlinger til 2 per 1000 innbyggere.	2019-2021	Det er avsatt midler til tiltaket i handlingsplanperioden, men opptrappingen forutsetter også eksterne tilskudd.

² Antall midlertidig ansatte sett i forhold til totalt antall faste og midlertidig ansatte

³ Totalt antall utbetalte arbeidstimer, som ikke er fastlønn, omregnet til årsverk. (Basert på et gjennomsnittlig årstimetall på 1900 timer).

Kompetansestrategi

Hovedmål: Sarpsborg kommune skal ha kompetanse til å løse dagens oppgaver og møte framtidens utfordringer. Fokusområder er heltid og store stillinger, kompetanseutvikling samt markedsføring og omdømmebygging.

Prioriterte tiltak	Tid (år) for gjennomføring	Merknad
Heve kompetansen til fagarbeidere gjennom programmet «Fagarbeider pluss».	2019-2021	Forutsetter ekstern finansiering.
Heve IKT-kompetansen blant kommunens medarbeidere generelt.	2019-2021	Det er avsatt midler til tiltaket i handlingsplanperioden.
Styrke markedsføring av kommunen som arbeidsgiver overfor de mest aktuelle utdanningsinstitusjonene, og samarbeide tettere med disse.	2019-2021	Det er avsatt midler til tiltaket i handlingsplanperioden.

Handlingsprogram heltid

Hovedmål: Heltidskultur i Sarpsborg kommune

Prioriterte tiltak	Tid (år) for gjennomføring	Merknad
Alle enheter/team med turnusdrift skal utarbeide sine turnusplaner i rammen av en årsplan.	2019 - 2021	Prosjektstilling er delvis finansiert i 2019.

5.3.2. Styringsdokumenter som skal utarbeides

Navn på styringsdokument	Forventet sluttbehandling (år)
Handlingsplan IA for arbeid med redusert sykefravær og forebyggende/inkluderende innsats	2019

5.3.3 Prosjekter og enkeltsaker

Navn på styringsdokument	Forventet sluttbehandling (år)	Merknad
Kompetansetiltak for å imøtekomme nye behov som følge av paradigmeskiftet innen velferd.	2019-2022	Foreløpig ikke kostnadsberegnet.
Rekrutteringstiltak for å imøtekomme nye krav som følge av bemanningsnormer i oppvekst.	2019-2022	Det er foretatt kostnadsberegninger av dette, se kapittel 9, under kommuneområde Oppvekst.

6. Økonomisk status

6.1. Analyse

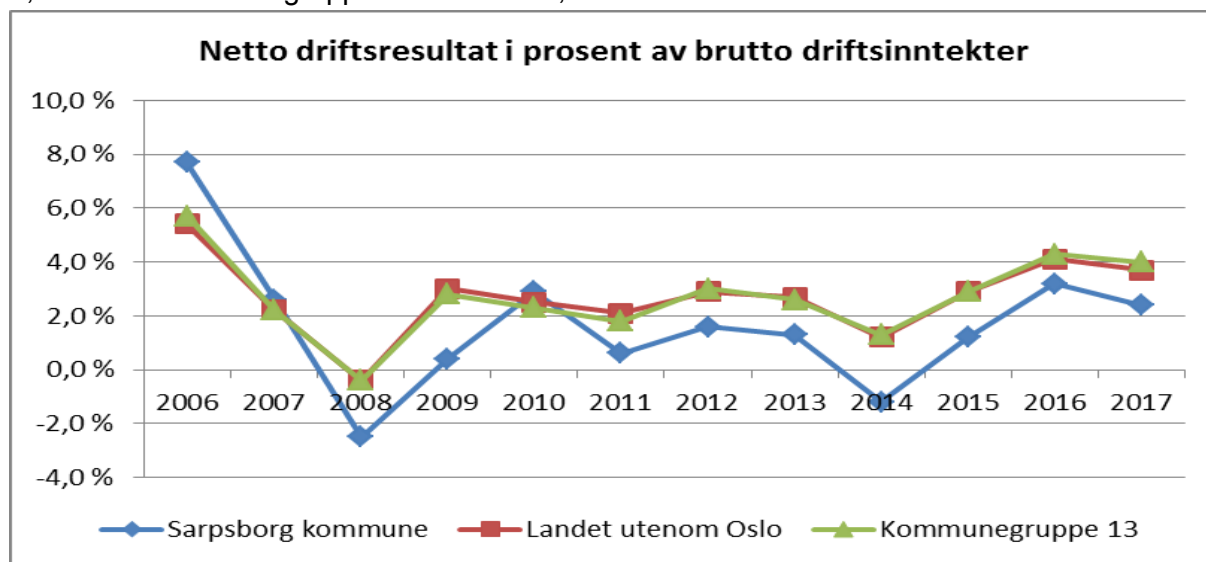
Kapittelet vil redegjøre for kommunens økonomiske situasjon. Sentralt vil være vurderinger rundt gjeldsutvikling, netto driftsresultat mv.

6.1.1. Sammenligning med andre

Netto driftsresultat 2017

Netto driftsresultat regnes som en hovedindikator for økonomisk balanse i kommunesektoren. Netto driftsresultat er differansen mellom alle budsjettets inntekter og utgifter, men før avsetninger og bruk av fond og overføringer til investeringsregnskapet og inndekning/bruk av tidligere års resultat. Bare gjennom et positivt netto driftsresultat kan det skaffes til veie tilstrekkelig med egenkapital til fremtidige investeringer og samtidig bygges opp økonomiske «buffer». Teknisk beregningsutvalg har anbefalt et gjennomsnittlig nivå for netto driftsresultat for kommunesektoren på 1,75 % for å kunne opprettholde en sunn og robust økonomi. Med det menes at kommunen bør ha et overskudd på løpende drift som bidrar med tilstrekkelig egenkapital i investeringene. Fra 2007 til 2015 har kommunen hatt et svakere netto driftsresultat enn anbefalt, og i hovedsak svakere enn både gjennomsnittet for landet og kommunegruppe 13⁴.

Netto driftsresultat for Sarpsborg kommune i 2017 ble 79,7 mill. kr eller 2,4 %. Oppdaterte tall fra SSB viser at gjennomsnittlig netto driftsresultat for landet, med unntak av Oslo, var på 3,7 %. For KOSTRA-gruppe 13 ble tallet 4,0 %.

Kommunen har som et økonomiprinsipp å budsjettere med en avsetning på 0,5 % av brutto driftsutgifter. Dersom kommunen skal få et større økonomisk handlingsrom bør det budsjetteres med en enda høyere avsetning. Anbefalingen fra teknisk beregningsutvalg kan virke ambisiøs, men vil gi kommunen en større egenkapital for å finansiere opp blant annet fremtidige investeringer. Samtidig er det krevende å prioritere en høyere avsetning i en

⁴ Mest sammenlignbare kommuner i henhold til SSBs definisjon.

lavinntektskommune som Sarpsborg.

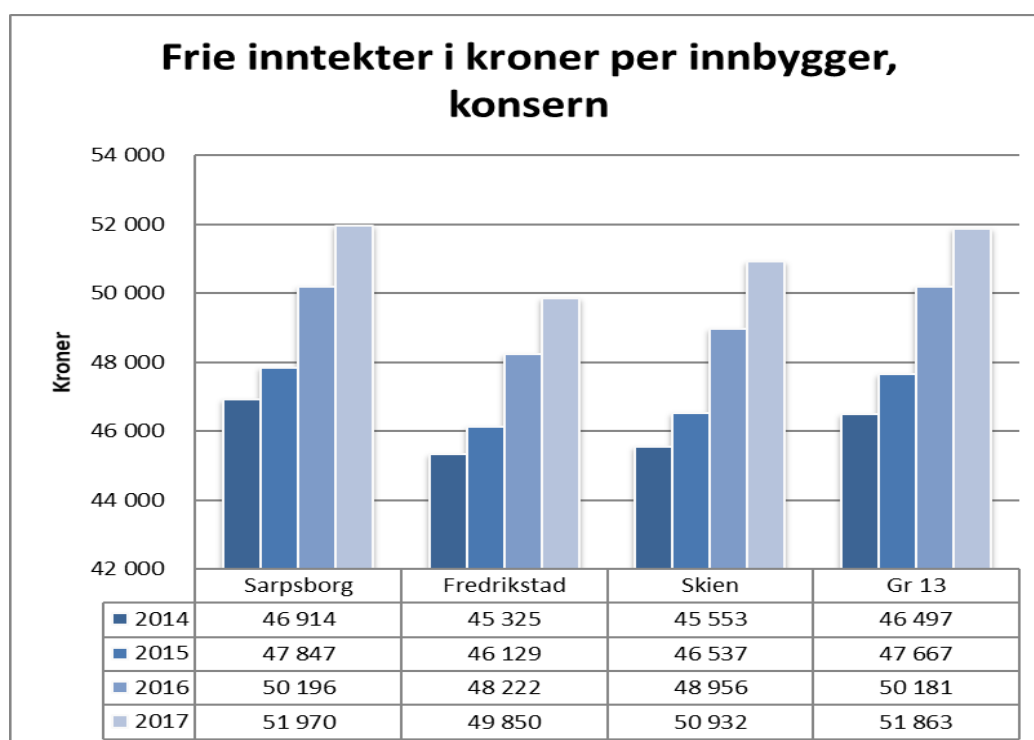
Økonomiske rammer

Kommunens inntekter består hovedsakelig av statlig rammetilskudd og skatteinntekter, og utgjorde om lag 70 % av kommunens samlede inntekter i 2017. Dette er inntekter kommunen kan disponere fritt uten andre føringer fra staten enn gjeldende lover og regelverk. De frie inntektene fordeles til kommunene gjennom inntektssystemet.

Det overordnede formålet med inntektssystemet er å utjevne kommunenes forutsetninger for å gi et likeverdig tjenestetilbud til sine innbyggere. Ved fordeling av rammetilskuddet tas det hensyn til strukturelle ulikheter i kommunenes kostnader (utgiftsutjevning) og ulikheter i skatteinntektene (inntektsutjevning).

Frie inntekter vil fungere som finansieringskilde for det meste av tjenesteproduksjonen i kommunen. Det vil være variasjoner mellom kommuners totale skatt og rammetilskudd. Ved bruk av KOSTRA som sammenlikning er det viktig å ha med seg at en kommune med relativt lave frie inntekter normalt ikke vil kunne prioritere en like høy ressursinnsats på sine tjenester som en kommune med større frie inntekter. I 2017 utgjorde skatt og rammetilskudd om lag 2,9 mrd. kr. for Sarpsborg kommune, hvorav skatteinntektene utgjorde 1,3 mrd. kr. Skatteinntektene per innbygger i Sarpsborg utgjorde 78,6 % av landsgjennomsnittet. Inntektsutjevningen i inntektssystemet utjevner forskjeller i skatteinntekter mellom kommunene. Sarpsborg har etter utjevning skatteinntekter på 94,1 % av landssnittet. På grunn av inntektsutjevningen vil en generell økning i skatteinngangen kun for Sarpsborg ha liten innvirkning på kommunens samlede inntekter.

Tabellen nedenfor sammenligner Sarpsborgs frie disponible inntekter målt per innbygger med Fredrikstad, Skien og kommunegruppe 13. Kommunegruppe 13 består av kommuner med over 20 000 innbyggere, med unntak av de fire største byene.

Sarpsborg har frie inntekter på 107 kr mer enn snittet i kommunegruppe 13. Differansen målt i kr mot snittet for kommunegruppe 13 utgjør 5,9 mill. kr. Til sammenligning er frie inntekter per innbygger for landet utenom Oslo 53 619 kr, eller 1 649 kr mer per innbygger enn Sarpsborg.

Tabellen nedenfor viser kommunens utgiftutjevning. Kommunen blir sammenlignet med landet som helhet og indeksert på ulike kriterier. Som det fremkommer av kolonnen utgiftsbehovsindeks har Sarpsborg en mindre andel 0-1 åringer, og 2-5 åringer enn Norge generelt. Sarpsborg bør dermed ha lavere kostnader til tjenesteproduksjon til denne gruppen, og blir trukket i rammetilskuddet. Tilsvarende har Sarpsborg kommune en høyere andel av befolkningen i aldersgruppen 67-79 år og kompenseres for det i rammetilskuddet.

Beregning av utgiftsbehov - tillegg/trekk i 1000 kroner for Sarpsborg kommune for 2017

	Antall	Utgifts- behovs- indeks	Bruk av folketall 1.7.2016	
			Tillegg/ fradrag i utgiftsutj	
			kr per innb	1000 kr
0-1 år	1 157	0,9219	-21	-1 131
2-5 år	2 460	0,9392	-429	-23 594
6-15 år	6 718	1,0165	220	12 078
16-22 år	4 873	0,9986	-2	-87
23-66 år	30 947	0,9772	-117	-6 423
67-79 år	6 351	1,1287	352	19 356
80-89 år	2 030	1,0958	359	19 754
over 90 år	443	0,9488	-97	-5 308
Basistillegg	0,5474	0,1585	-795	-43 719
Sone	159 723	0,7408	-132	-7 231
Nabo	70 948	0,7240	-140	-7 699
Landbrukskriterium	0,0057	0,5382	-48	-2 652
Innvandrere 6-15 år ekskl Skandinavia	546	1,1264	45	2 488
Flyktninger uten integreringstilskudd	2 984	1,9766	398	21 898
Dødlighet	365	1,1178	262	14 430
Barn 0-15 med enslige forsørgere	1 698	1,2742	220	12 072
Lavinntekt	2 888	1,0853	43	2 355
Uføre 18-49 år	1 541	1,6060	190	10 440
Opphopningsindeks	3	1,4624	214	11 759
Aleneboende 30 - 66 år	4 439	0,9574	-40	-2 201
PU over 16 år	232	1,1580	377	20 737
Ikke-gifte 67 år og over	3 957	1,1241	276	15 198
Barn 1 år uten kontantstøtte	364	0,8927	-93	-5 104
Innbyggere med høyere utdanning	9 673	0,7163	-269	-14 816
Kostnadsindeks		1,01558	775	42 604

Grunnlagstall fra 1. juli 2018

Pensjon

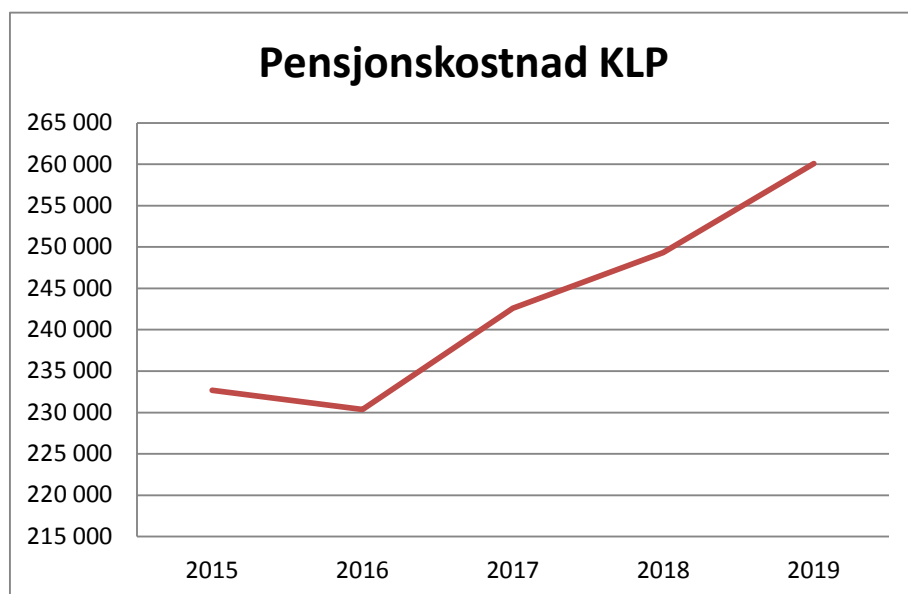
Tabellen viser utviklingen i pensjonskostnader, premieavvik og akkumulert premieavvik fra Kommunal Landspensjonskasse (KLP) og Statens Pensjonskasse (SPK) for perioden 2015 – 2017 og anslag for 2018 og 2019.

	2015	2016	2017	2018	2019
KLP					
Pensjonskostnad	232 664	230 351	242 614	249 339	260 090
Premieavvik	-17 643	25 856	33 130	53 134	115 322
Akkumulert premieavvik	213 686	206 715	203 324	217 123	286 293
SPK					
Pensjonskostnad	36 986	40 437	43 886	47 374	49 105
Premieavvik	5 579	3 178	-92	-1 174	2 001
Akkumulert premieavvik	-9 719	- 5 294	-4 592	-5 115	-1 972

Alle tall i hele tusen.

Kommunens pensjonskostnader øker. Samlet pensjonskostnad hos KLP er for 2019 anslått til 260,1 mill. kr, og er 10,8 mill. kr høyere enn for 2018. For SPK er pensjonskostnaden for 2019 anslått til 49,1 mill. kr, 1,7 mill. kr høyere enn for 2018.

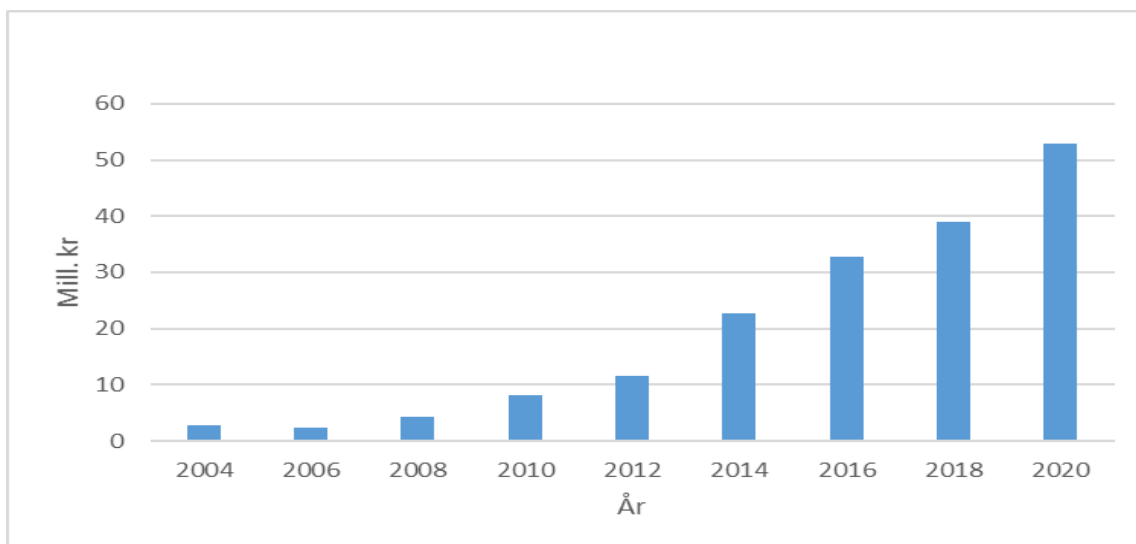
Pensjonskostnaden er den utgiften som regnskapsføres. Nedenfor fremkommer det hvordan utviklingen for pensjonskostnaden i KLP har vært siden 2015 og frem til prognose for 2019.

Tall i loddrett akse i hele tusen.

Premieavvik er avviket mellom det kommunen betaler til Kommunal Landspensjonskasse (KLP) samt Statens Pensjonskasse (SPK) og det kommunen er pliktig å kostnadsføre i driftsregnskapet.

Andel av tidligere års premieavvik inngår som en del av pensjonskostnaden. Positivt premieavvik inntektsføres i regnskapet og amortiseres (føres som avdrag) over 7 år. Dette ble innført i 2002, da som en ordning med fordeling av premieavviket over de kommende 15 år. I 2011 ble det endret til de kommende 10 årene og fra 2014 til 7 år. Det skal bidra til at den regnskapsmessige behandlingen av pensjonskostnaden hvert år blir tilnærmet lik den beregnede pensjonskostnaden. Som følge av stadig redusert avdragstid på nye premieavvik, vil det opparbeidede premieavviket som skal dekkes inn øke i årene fremover. Som vist i diagrammet under øker de samlede avdragene på premieavviket hvert år, noe som igjen medfører en økt pensjonskostnad.

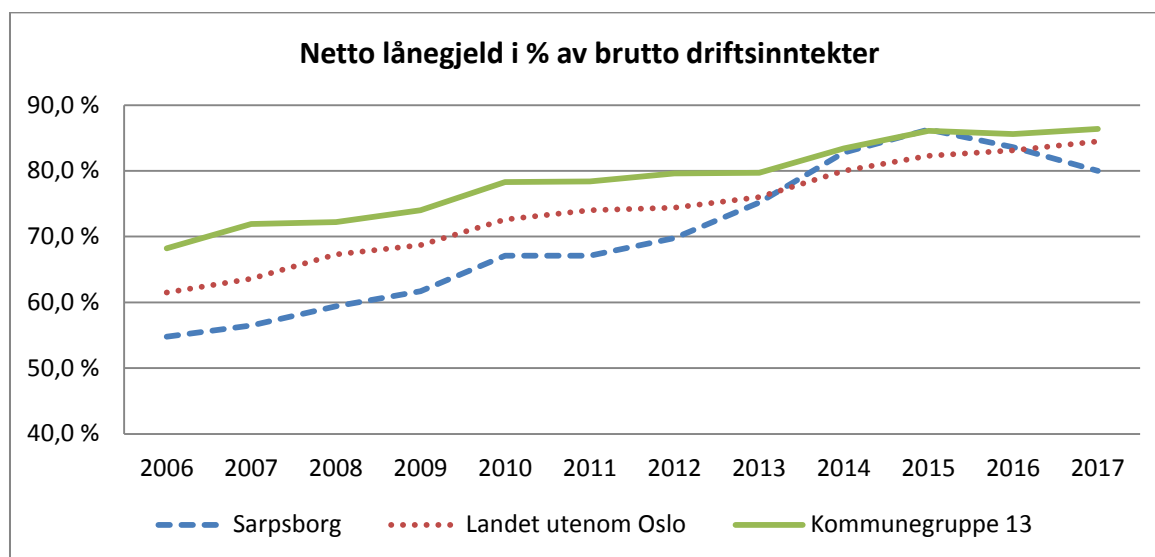

Diagrammet viser amortisert premieavvik i perioden 2004 – 2020.

Premieavviket for 2019 i KLP er anslått til 115,3 mill. kr. Dette er et anslag som vil endres gjennom året når blant annet lønnsvekst og pensjonistoppgjøret blir kjent. Ved utgangen av 2017 hadde Sarpsborg kommune totalt sett et opparbeidet positivt premieavvik (akkumulert premieavvik) på 198,7 mill. kr ekskl. arbeidsgiveravgift. Beløpet er oppført som eiendel i balansen. Som følge av reglene for bokføring av pensjon har kommunens samlede årsresultat for perioden 2002 – 2017 vært forbedret med 198,7 mill. kr. Utfordringen er at beløpet i realiteten er en utsatt kostnad som må dekkes inn de kommende årene. I 2022 er samlet pensjonskostnad hos KLP anslått til 325,6 mill. kr, som er 82,9 mill. kr høyere enn i 2017.

Gjeldsgrad

Grafen nedenfor viser utvikling av kommunens gjeldsgrad. Kommunen har som et av sine økonomiprinsipper at gjelden ikke skal være over landsgjennomsnittet.

Et vedvarende høyt investeringsvolum over flere år gjorde at kommunen i 2014, for første gang siden rapporteringen til KOSTRA ble obligatorisk i 2001, hadde en gjeldsgrad som var klart høyere enn gjennomsnittet for landets kommuner utenom Oslo.

Ved behandlingen av handlingsplan for 2017 – 2020 fattet bystyret vedtak om at renteeksponert gjeld som belaster driftsregnskapet ikke skal øke i perioden. Samlet renteeksponert lånegjeld ved slutten av handlingsplanperioden skal være lik renteeksponert gjeld 1.1.2017. Handlingsregelen er videreført i budsjett og handlingsplan for 2019 - 2022.

Bystyret vedtok for 2017 et mål om at gjeldens andel av brutto driftsinntekter ikke skulle overstige 83,1 %. Måltallet er satt ut fra at bystyret tidligere har vedtatt at netto lånegjeld ikke skal overstige gjennomsnittet for landet utenom Oslo.

Netto lånegjeld i forhold til kommunens driftsinntekter i 2017 var på 80,0 %, tilsvarende var det 83,6 % i 2016. Sarpsborg kommune har ved utgangen av 2017 en netto lånegjeld som er lavere enn både KOSTRA gruppe 13 hvor tallet var 86,4 % og gjennomsnitt for landet utenom Oslo hvor tallet var 84,5 %.

Finansinntekter og -utgifter

Tabellen viser utvikling i finansinntekter og finansutgifter for perioden 2015 – 2022. For perioden 2019 – 2022 er det benyttet tall fra handlingsplan 2019 - 2022.

Finansinntekter/ -utgifter (tall i 1000 kr)	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Renteinntekter og utbytte	-57 220	-46 903	-36 519	-39 500	-36 500	-36 800	-35 600	-33 800
Gevinst på finansiell instrumenter	-4 291	-8 955	-6 119	-	-	-	-	-
Sum finansinntekter	-61 511	-55 858	-42 638	-39 500	-36 500	-36 800	-35 600	-33 800
Renteutgifter og låneomkostninger	138 531	139 660	135 105	131 100	127 400	126 200	124 800	123 000
Tap på finansielle instrumenter	473	2 051	-	-	-	-	-	-
Avdrag på lån	158 115	157 375	156 446	153 000	157 500	167 000	167 700	165 400
Sum finansutgifter	297 119	299 086	291 551	284 100	284 900	293 200	292 500	288 400
Netto finansutgifter	235 608	243 228	248 913	244 600	248 400	256 400	256 900	254 600

Kommunen må betale ned gjeld i takt med det beregnede verditapet på anleggsmidlene. For 2019 er minste tillatte avdrag beregnet til om lag 158 mill. kr basert på anslag for gjeld og bokført verdi av anleggsmidlene per 01.01.19. Med investeringene det legges opp til i økonomiplanperioden 2019-2022 er avdragene beregnet å øke til om lag 165 mill. kr i 2022. Et høyere investeringsvolum enn planlagt i 4-årsperioden finansiert med lån vil medføre økte avdragsutgifter.

Ved inngangen til 2019 utgjør den samlede gjelden knyttet til investeringer i fast eiendom, maskiner og annet utstyr om lag 3,4 mrd. kr for Sarpsborg kommune. Samtidig forventes det at kommunen har om lag 0,6 mrd. kr plassert i bank, verdipapirer og lignende som, sett i sammenheng med gjeldsporteføljen, reduserer nettovirkningene av en eventuell renteøkning. Med det planlagte investeringsvolumet vil gjelden ved utgangen av planperioden nærme seg 4,0 mrd. kr (2017-priser). I tillegg kommer Husbankens viderefremidlingslån (Startlån) hvor mottatte renter og avdrag forventes å dekke kommunens lånekostnader.

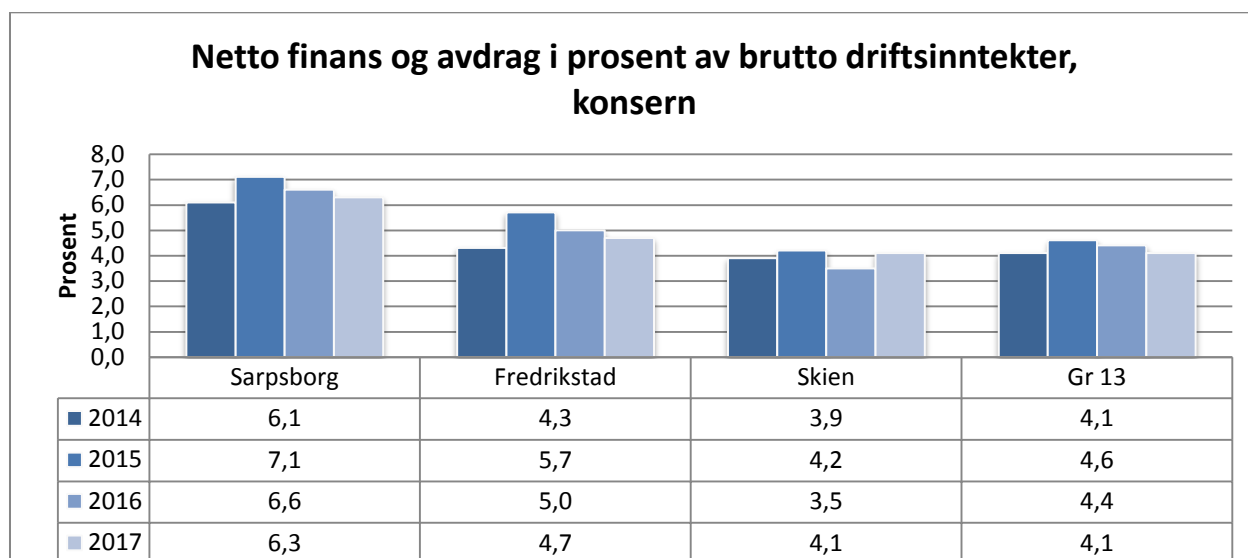
Det er et mål å redusere kommunens renteutgifter på lengre sikt gjennom en overgang fra fast til flytende rente. Kommunen tar da større egenrisiko for fremtidige rentesvingninger. Dette forventes på lengre sikt å gi lavere renteutgifter, men kommunen kan i fremtiden

oppleve større svingninger. For at ikke konsekvensene av en eventuell renteøkning skal bli for store er det vedtatt at kommunen skal bygge opp et rentebufferfond.

Tabellen under viser de forutsetninger som økonomiplanen 2019-2022 bygger på hva gjelder utvikling i renter, avdrag og avkastning på finansielle plasseringer.

Investeringslån	Bud. 2019	Bud. 2020	Bud. 2021	Bud. 2022
Rentesats – lån	2,95 %	2,90 %	2,90 %	2,85 %
Avdrag investeringslån	157,5	167,0	167,7	165,4
Renteutgifter investeringslån	111,4	110,2	108,8	107,0
Rentesats - plassering	1,75 %	2,15 %	2,40 %	2,60 %
Renteinntekter	11,5	11,8	10,6	8,8
Markedets renteforventning (1)	1,43 %	1,81 %	2,09 %	2,28 %

Budsjetterte renteutgifter i planperioden er basert på en sannsynlig utvikling i pengemarkedsrenten på tidspunktet for utarbeidelse av budsjettet og nåværende avtaler om rentebinding. Gjennomsnittlig rentesats for investeringslån i 2019 er anslått til 2,95 % fallende til 2,85 % i 2022.

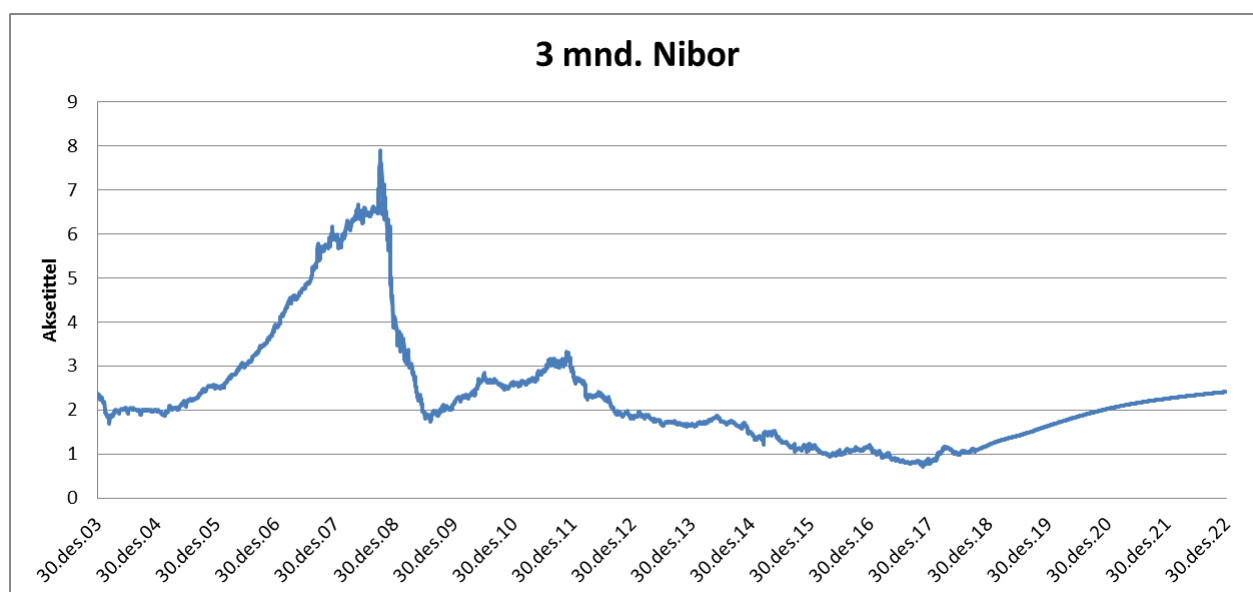

Resultatbegrepet viser hvor stor andel av driftsinntektene som er bundet opp til tilbakebetaling av lån. Høye netto finans- og avdragsutgifter indikerer isolert sett en høy lånegjeld. Et høyt investeringsvolum over flere år har medført at kommunen må bruke en stor andel av driftsinntektene til å dekke renter og avdrag. Rente- og avdragsbelastningen vil avhenge av valgt finansieringsstrategi, f.eks. andelen fremmedkapital, nedbetalingstiden o.l.

Norges Bank hevet i september 2018 styringsrenten til 0,75 % etter å ha ligget på et historisk lavt nivå på 0,50 % siden mars 2016. Prognosen fra Norges Bank (Pengepolitisk Rapport 3/2018) tilsier at styringsrenten vil bli satt videre opp i første kvartal 2019. Deretter vil renten heves gradvis til om lag 2 prosent ved utgangen av 2021.

Tremåneders Nibor, som er pengemarkedsrenten med tre måneder løpetid, er en viktig referanserate i det norske pengemarkedet. Renten på all investeringsgjeld i Sarpsborg

kommune er priset med utgangspunkt i denne renten. Diagrammet under viser historisk utvikling i tremåneders Nibor og hvordan markedet forventer at tremåneders Nibor vil utvikle seg fremover.

Beregningen av årlige renteutgifter bygger på de forutsetninger som fremgår av investeringsbudsjettet i handlingsplan 2019-2022. I tillegg er det forutsatt at kommunen ikke inngår flere rentesikringsavtaler i økonomiplanperioden etter hvert som gjeldende avtaler løper ut.

Det er i beregningen lagt til grunn at kommunens beholdning av likvide midler i bank og verdipapirer vil bli redusert fra gjennomsnittlig 600 mill. kr i 2019 til 300 mill. kr i 2022.

Gjeldsutvikling

Tall i 1000 kr	2014	2015	2016	2017
Sertifikatlån	1 656 270	1 356 270	1 359 220	1 056 270
Obligasjonslån	582 279	1 145 599	1 145 599	1 145 599
Kommunalbanken	1 173 862	915 512	857 174	1 112 866
Sum investeringslån	3 412 411	3 417 381	3 361 993	3 314 735
Sum formidlingslån (Husbanken)	637 130	677 787	748 574	823 629
Sum gjeld	4 049 541	4 095 168	4 110 567	4 138 364

Kommunens fondsbeholdning

Tabellen viser utvikling i kommunens fondsbeholdninger for perioden 2015 – 2022, samt avsetning til fond og bruk av fond i samme periode. Fondsbeholdningen for 2018 er beholdning medio oktober 2018. For perioden 2019 – 2022 er det benyttet tall fra handlingsplan 2019 - 2022.

Fondsbeholdninger (tall i 1000 kr)	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Disposisjonsfond	128 450	194 619	284 963	376 888	369 988	379 788	405 288	368 288
Bundne driftsfond	81 588	79 754	73 462	47 458	42 478	39 448	36 798	35 888
Ubundne investeringsfond	51 091	36 905	18 899	18 899	13 899	13 899	8 399	2 899
Bundne investeringsfond	8 590	2 610	3 045	3 045	3 045	3 045	3 045	3 045
Sum fond	269 719	313 888	380 369	446 290	429 410	436 180	453 530	410 120
Avsetninger til fond og bruk av fond								
Avsetning til disposisjonsfond	1 655	102 305	140 478	6 530	19 500	22 500	27 000	30 000
Avsetning til bundne driftsfond	34 122	31 131	31 238	330	430	220	100	90
Avsetning til ubundne investeringsfond		11 541	220					
Avsetning til bundne investeringsfond			655					
Bruk av disposisjonsfond	-28 870	-36 636	-50 133	-7 250	-26 400	-12 700	-1 500	-67 000
Bruk av bundne driftsfond	-29 018	-32 465	-37 530	-1 740	-5 410	-3 250	-2 750	-1 000
Bruk av ubundne investeringsfond	-29 229	-25 728	-18 227		-5 000		-5 500	-5 500
Bruk av bundne investeringsfond	-2 954	-5 979	-220					
Netto avsetning	-54 294	44 169	66 481	-2 130	-16 880	6 770	17 350	-43 410

Kommunens fondsbeholdning består av disposisjonsfond, bundet driftsfond (selvkost og/eller øremerkede tilskudd til særskilte formål) samt investeringsfond. Investeringsfond kan være bundet (øremerket tilskudd til særskilte formål) eller ubundet.

Disposisjonsfond kan brukes til både drifts- og investeringsformål, mens investeringsfond kun kan brukes til investeringsformål. Disposisjonsfond kan både fungere som en buffer mot svingninger i driftsinntektene og som egenkapital i investeringer. Disposisjonsfondet var på 285,0 mill. kr ved utgangen av 2017, og inneholder blant annet enhetenes overskuddsfond og rentebufferfondet. Enhetenes fond er på 66,9 mill. kr. Rentebufferfondet var på 80,0 mill. kr ved utgangen av 2017. Med et fond på 80 mill. kr vil kommunen tåle en rente på 6 % i to år på renteeksponert investeringsgjeld. Udisponert disposisjonsfond var per 31.12.2017 på 64,6 mill. kr.

6.2. Mål

Økonomi				
	Resultat			Ambisjon i perioden
	2015	2016	2017	
Mål: God kommuneøkonomi				
Netto driftsresultat i prosent av brutto driftsinntekter ⁵	1,4 %	3,2 %	2,4 %	> 1,75 %
Netto lånegjeld i % av brutto driftsinntekter ⁶	86,3 %	83,6 %	80,0 %	< 84,5 %
Disposisjonsfond (ikke formålsbestemt)	2,2 mill. kr	60,8 mill. kr	64,6 mill. kr	> 50 mill. kr
Meravkastning kortsiktig likviditet ⁷	0,6 %	1,5 %	1,3 %	> 0,6 %
Avvik budsjett – regnskap for kommuneområdene samlet	1,0 %	1,4 %	0,5 %	0 %

Nøkkeltallene i måltavlen skal indikere om kommunens økonomi over tid utvikler seg i riktig retning. De vil si noe om kommunens handlingsrom i kommende år.

⁵ Gjelder Sarpsborg kommune som kommune konsern, dvs. kommunen inkl. kommunale foretak og andel av interkommunale selskaper hvor kommunen er medeier.

⁶ Gjelder kommunen som kommune konsern. Bystyret har tidligere vedtatt at netto lånegjeld ikke skal overstige gjennomsnittet for landet uten Oslo.

⁷ Meravkastning utover referanseindeks ST1X. Gjelder kun kommunen.

6.1.3. Status for økonomiprinsipper

Kommunen har syv økonomiprinsipper som er vedtatt i bystyret. Nedenfor gis det en kort beskrivelse av status av prinsippene. Status er beskrevet etter disponering av årsresultatet for 2017.

Økonomiprinsippene	Status prinsipp	Tiltak som vurderes i handlingsplanperioden
Kommunens langsiktige planlegging skal ha mål om en bærekraftig økonomisk utvikling som ivaretar nåtidens behov uten å stå i veien for at fremtidige generasjoner klarer å ivareta sine (generasjonsprinsippet).	Da investeringene i hovedsak har vært lånefinansiert har dette økt kommunens gjeldsgrad. Det er vedtatt en handlingsregel som regulerer investeringsnivået. Samtidig skal det investeres for å ikke få et stort vedlikeholdsetterslep.	Tiltak beskrevet for de øvrige prinsippene bygger opp under dette overordnede prinsippet.
Det skal over driftsbudsjettet årlig avsettes et beløp som egenkapital i årets/fremtidige investeringer. Beløpet skal minimum tilsvare forventet utbytte til kommunen fra eierskap i selskaper, og ikke være under 0,5 prosent av budsjetterte brutto driftsinntekter for kommunen.	Prinsippet innebærer at det for fremtidige investeringer bør avsettes ca. 20 mill. kr årlig. Det har i tidligere perioder vært satt av til disposisjonsfond for å nå målet om til enhver tid å ha et disposisjonsfond på 50 mill. kr.	Øke krav til avsetning for å øke selvfinansieringen av investeringer.
Kommunen skal til enhver tid ha et disposisjonsfond på minst 50 mill. kr som buffer ved et eventuelt driftsunderskudd. Beløpet kommer i tillegg til de fondsavsetninger som er knyttet til over-/underskudd på enhetene.	Kommunen hadde per 1. oktober 2018 et generelt disposisjonsfond på 54,9 mill. kr.	Krav til størrelsen på fondet bør revideres i perioden.
Kommunen skal ha en lånegjeld som ikke overstiger gjennomsnittet for norske kommuner og samtidig ivaretar generasjonsprinsippet.	Kommunen hadde ved utgangen av 2017 en lånegjeld som ligger under snittet for landet. Bystyret har vedtatt en handlingsregel om at den renteeksponerte gjelden ikke skal øke i perioden 2017-2020.	Handlingsregelen om at gjelden ikke skal øke videreføres i perioden 2019-2022. I slutten av perioden vurderes det om handlingsregelen skal endres til at det legges inn en fast prosentvis andel som egenkapital.
Kommunens økonomiplan for de fire neste årene skal ses i lys av det investerings- og driftsbehov kommunen vil ha i et perspektiv på inntil 8 år.	Ved planlegging vurderes demografi og utvikling av tjenestebehov.	I perioden beskrives langsiktige investeringsbehov med en tidshorisont på 8 år. Dette gjøres med bakgrunn i forventet befolkning- og næringsvekst i lys av ny arealplan.
Kommunen skal ha myndiggjorte enhetsledere med ansvar for og myndighet til å disponere tildelte driftsrammer.	Kommunen har rammestyring og en ordning der enhetene gjennom mindreforbruk kan bygge opp disposisjonsfond på inntil 3 % av driftsbudsjettet. Avvik i enhetene samlet for 2017 var under 1 % det viser god budsjett disiplin og økonomistyring. Enhetenes	Ordningen videreføres.

	disposisjonsfond var ved utgangen av 2017 på 66,9 mill. kr etter disponering av resultat for 2017.	
Kommunen skal opparbeide en buffer rentefond som minst er stort nok til at kommunen kan tåle en rente på inntil 6,0 % i minimum 2 år på renteeksponert investeringsgjeld målt per 31.12 året før budsjettåret.	Rentebufferfondet var på 80,0 mill. kr ved utgangen av 2017. Årsresultatet for 2016 gjorde det mulig å fylle opp fondet til ønsket nivå inkludert avsetningen i 2017.	Det vurderes om rentebufferfondet på lengre sikt skal inngå i det generelle disposisjonsfondet. Dette ses i sammenheng med at krav til størrelsen på disposisjonsfondet bør revideres i perioden.

7. Økonomiplan og budsjett

7.1. Økonomiske rammebetingelser

Dette kapitlet beskriver det økonomiske opplegget for kommunesektoren slik det framgår av regjeringens forslag til statsbudsjett, som ble lagt frem 08.10.2018.

Kommunesektorens inntekter i 2018

I Revidert nasjonalbudsjett 2018 (RNB) ble anslaget for kommunenes skatteinntekter i 2018 nedjustert med 0,5 mrd. kr. Nedjusteringen fra 3,0 % til 2,8 % skyldtes lavere anslag for lønnveksten i 2018. Den samlede pris- og kostnadsveksten (kommunal deflator) ble holdt uendret. Årsaken til det var høye energipriser.

Oppdatert informasjon om skatteinngangen ved fremleggelse av statsbudsjettet for 2019 viser en skattevekst på om lag 2,4 mrd. kr utover det som ble lagt til grunn i revidert nasjonalbudsjett. Regjeringen forklarer veksten med ekstraordinære utbytter til personlige skatteyttere for inntektsåret 2018. Det gir økt skatt på alminnelig inntekt, som deles mellom kommuner, fylkeskommuner og staten. Veksten i skatteinntektene forventes derfor ikke å bli videreført i 2019.

Det økonomiske opplegget for 2019

Regjeringens forslag til statsbudsjett for 2019 innebærer en reell vekst for kommuner og fylkeskommuner i frie inntekter på knappe 2,6 mrd. kr. Veksten i frie inntekter må sees i sammenheng med kommunesektorens merutgifter til befolkningsutviklingen, samt sektorens anslåtte merutgifter til pensjon. Kommuneproposisjonen fra mai 2018 hadde beregninger som viste merutgifter på 1,5 mrd. kr som følge av den demografiske utviklingen. I forslag til statsbudsjett er denne nedjustert til 1,0 mrd. Den anslåtte merutgiften er et uttrykk for hva det vil koste kommunesektoren å opprettholde tjenestetilbudet i blant annet skole, barnehage og omsorgstjenesten med uendret standard og produktivitet i tjenestene. Det gis i statsbudsjettet ikke noe anslag for hvilken realvekst som kan forventes i årene 2020 – 2022.

Satsningsområdene i forslag til statsbudsjettet er på følgende områder:

- 200 mill. kr til opptrappingsplan innenfor rusfeltet
- 100 mill. kr til opptrappingsplan for habilitering og rehabilitering
- 200 mill. kr til tidlig innsats i skolene.

Sarpsborg kommune får en vekst i de frie inntektene på 3,5 prosent fra 2018 til 2019, ut fra forslaget til statsbudsjett. For Østfold er veksten på 3,2 prosent, og på landsbasis for alle kommunene er veksten på 2,9 %.

Foreldrebetaling barnehage

Det er lagt inn et forslag i statsbudsjettet om at maksimal foreldrebetaling i barnehagene økes med 50 kr per måned utover ordinær prisvekst fra 1. august 2019. Maksimal foreldrebetaling blir 2.990 kr fra 1. januar, og 3040 kr fra 1. august 2019. Økningen skal blant annet finansiere opp gratis kjernetid for 2-åringer.

Eiendomsskatt

Regjeringen foreslår endringer i kommunenes adgang til å skrive ut eiendomsskatt fra skatteåret 2020. Forslaget består av følgende punkter:

- Maksimal skattesats for bolig- og fritidseiendommer foreslås endret fra 7 til 5 promille.
- Tvungen reduksjonsfaktor på minimum 30 % i takstene på bolig- og fritidseiendommer.
- Tvungen statlig taksering (formuesgrunnlag) av boligeiendommer.

I forbindelse med lovendringene om bortfall av eiendomsskatt på produksjonsutstyr og installasjoner som trer i kraft fra skatteåret 2019, har stortinget vedtatt at kommunene skal få tilnærmet full kompensasjon for bortfall av inntekter. Kompensasjonen tilsvarer 500 mill. kr og er i 2019 satt til 71 mill. kr. Kommunal- og moderniseringsdepartementet vil kartlegge de kommunevise utslagene av lovendringen etter at eiendomsskatten for 2019 er skrevet ut. Midlene vil bli fordelt i 2019.

Sarpsborg kommune startet i 2018 opp en omtaksering av alle eiendommer. Det er for tidlig å si hvilke konsekvenser forslag til endringer av takseringsprinsipper vil medføre for fremtidige inntekter for Sarpsborg kommune.

Det er lagt opp til en overgangsordning for de kommuner som har foretatt en taksering etter 2013 for perioden 2020 til 2023. Den endelige virkningen av lovforslaget vil man først se etter utløpet av overgangsordningen.

Pedagog- og bemanningsnorm i barnehage

Høsten 2018 ble pedagognormen i barnehagene innskjerpet, samtidig som det ble innført generell bemanningsnorm. Barnehageeier fikk frist frem til 1. august med å innfri bemanningsnormen. KS anslår at for 2019 vil normen koste kommunene 400 mill. kr mer enn det som er finansiert over statsbudsjettet. Konsekvensene av normen er innarbeidet i budsjett og handlingsplan 2019-2022.

Lærernormen

Statlig norm for økt lærertetthet ble innført skoleåret 2018/2019, og lærertettheten skal forsterkes ytterligere fra skoleåret 2019/2020. Regjeringen varslet i kommuneproposisjonen for 2019 at det øremerkede tilskuddet til lærernormen etter planen skal innlemmes i rammetilskuddet fra 2020. Regjeringen legger videre til grunn at delkostnadsnøkkelen for grunnskole skal revideres for å ta høyde for de nye forskriftene om lærertetthet.

I statsbudsjettet er det et felles øremerket tilskudd til økt lærertetthet og finansiering av lærernorm. Det er for 2019 kun varslet et øremerket tilskudd på 200 kr. til tidlig innsats på landsbasis som vil benyttes til å finansiere økt lærertetthet. Sarpsborgs andel av midler til økt lærertetthet vil først bli kjent ved egen tildeling våren 2019. Finansiering av den forsterkede normen er derfor ikke innarbeidet i budsjett og handlingsplan 2019-2022. Det vil bli gjort en budsjettjustering våren 2019, når finansieringen er kjent.

Regjeringen foreslår å styrke ordningen med lærerspesialister med om lag 50 mill. kr, til totalt 122 mill. kr. Målet er at flere lærere skal velge å fortsette å jobbe i klasserommet samtidig som de får mulighet til å videreutvikle seg profesjonelt. Regjeringen fortsetter også satsingen

på videreutdanning for lærere, og foreslår 1,6 mrd. kr til dette. Målet er at alle lærere som underviser i matematikk, norsk og engelsk skal ha nok fordypning i fagene innen 2025.

Betalingsplikt for rus og psykisk helse.

Det legges fra 1. januar 2019 opp til en kommunal betalingsplikt for utskrivningsklare pasienter i psykisk helsevern og rusbehandling. Ordningen skal tilsvare det som er innført innenfor somatikken med en døgnpris på 4.885 kr med betalingsplikt fra første dag. Kommunene vil få en samlet kompensasjon på 185 mill. kr når ordningen innføres.

7.2. Økonomiplan 2019 – 2022 med driftsbudsjett 2019

Sarpsborg kommunes driftsbudsjett for 2018 fremgår av budsjettskjema 1A og 1B, side 143 – 146.

Kommuneloven oppstiller to krav til de kommunale budsjetter:

- Budsjettet skal være i balanse
- Budsjettet skal være realistisk

Balansekravet innebærer at budsjetterte inntekter minst må dekke budsjetterte utgifter. Realismekravet betyr at budsjettet skal bygge på realistiske anslag over inntekter og utgifter. Begge krav må være oppfylt for hvert enkelt budsjettår i økonomiplanperioden.

Økonomiplan for perioden 2019-2022 med årsbudsjett 2019 legges frem i balanse for det enkelte budsjettår slik kommuneloven krever.

Netto driftsresultat 2019

Som beskrevet i kapittel 6.1 anbefaler Teknisk beregningsutvalg at netto driftsresultat bør ligge på minimum 1,75 %.

I økonomiplanen er det lagt inn et positivt netto driftsresultat som vist i tabellen nedenfor:

	2019	2020	2021	2022
Netto driftsresultat i mill. kr	6,67	21,32	35,30	43,14
Netto driftsresultat i %	0,16 %	0,50 %	0,82 %	1,00 %

Netto driftsresultat for 2019 er veldig lavt, men øker noe utover i perioden. Det legges opp til en større andel bruk av fond enn tidligere år. I 2019 legges det inn 22,4 mill. kr i bruk av disposisjonsfond, Dette innebærer at deler av driften finansieres opp med fond, og dette er noe som ikke kan fortsette over tid. Kommunen har som et økonomiprinsipp at det skal avsettes 0,5 % av budsjetterte brutto driftsinntekter. For å styrke det økonomiske handlingsrommet til blant annet fremtidige investeringer er det lagt inn en økning i avsetningene utover i økonomiplanperioden.

Kommunens fondsbeholdning

Kommunens fondsbeholdning består av disposisjonsfond, bundet driftsfond (selvkost og øremerkede tilskudd til særskilte formål) og investeringsfond. Tabellen nedenfor viser kommunens fondsbeholdning pr 31.12.2017. Fondsutviklingen i økonomiplanperioden er nærmere beskrevet i kapittel 6.

Disposisjonsfond	285,0 mill. kr
Bundne driftsfond	73,5 mill. kr
Ubundne investeringsfond	18,9 mill. kr
Bundne investeringsfond	3,0 mill. kr

Disposisjonsfondet inneholder i tillegg til det generelle disposisjonsfondet også rentebufferfondet og enhetenes fond.

KOMMUNENS INNTEKTER

Skatt og rammetilskudd utgjorde til sammen 69,7 % av kommunens samlede brutto driftsinntekter i 2017 og fastsettes hvert år av staten gjennom Stortingets vedtak på statsbudsjettet. De resterende inntektene består av brukerbetalinger og andre salgs- og leieinntekter, overføringer, eiendomsskatt og finansinntekter som renter og utbytte fra aksjeselskaper hvor kommunene er eiere. Det er inntekter som kommunene i større grad kan påvirke selv.

Budsjettskjema 1A (tall i mill. kr)					
	Bud 18	Bud 19	Bud 20	Bud 21	Bud 22
Skatt på inntekt og formue	-1 349,19	-1 369,50	-1 383,20	-1 397,03	-1 408,00
Ordinært rammetilskudd	-1 588,40	-1 690,66	-1 707,44	-1 724,65	-1 738,63
Skatt på eiendom	-212,50	-215,80	-218,00	-221,00	-221,00
Andre generelle statstilskudd:					
Andre direkte eller indirekte skatter					
Flyktningetilskudd	-72,20	-85,90	-72,70	-61,60	-58,50
Kompensasjonstilskudd - skole, pleie og omsorg, kirken	-12,30	-11,00	-10,50	-10,50	-10,50
Sum frie disponible inntekter	-3 234,59	-3 372,86	-3 391,84	-3 414,77	-3 436,63
Renteinntekter	-30,50	-27,50	-27,80	-26,60	-24,80
Aksjeutbytte	-6,00	-9,00	-9,00	-9,00	-9,00
Gevinst finansielle instrumenter					
Renteutgifter, provisjoner og andre finansutgifter	130,60	127,40	126,20	124,80	123,00
Tap finansielle instrumenter					
Avdrag på lån	153,20	157,50	167,00	167,70	165,40
Netto finansinntekter/-utgifter	247,30	248,40	256,40	256,90	254,60
Dekning av tidligere års regnskapsmessig merforbruk					
Til ubundne avsetninger	6,53	21,25	19,45	23,95	26,95
Til egenkapital investeringsformål	9,00				
Til bundne avsetninger					
Bruk av tidligere års regnskapsmessig mindreforbruk					
Bruk av ubundne avsetninger					
Bruk av bundne avsetninger					
Netto avsetninger	15,53	21,25	19,45	23,95	26,95
Overført til investeringsbudsjettet	12,00	12,80	14,10	15,50	17,10
Til fordeling drift	-2 959,77	-3 090,41	-3 101,89	-3 118,42	-3 137,98
Fordelt drift	2 959,77	3 090,41	3 101,89	3 118,42	3 137,98
Merforbruk/mindreforbruk	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0

Budsjettskjema 1a viser hva som fordeles til drift.

Frie inntekter

De frie inntektene består av skatt, rammetilskudd, eiendomsskatt, flyktningetilskudd og kompensasjonstilskudd. Anslag for skatt og rammetilskudd for 2019 er basert på beregninger fra KS med grunnlag i statsbudsjettet for 2019. For årene 2020-2022 er det budsjettert med en årlig realvekst på skatt og rammetilskudd på 1,0 %, i samsvar med forventet befolkningsvekst.

Flyktningetilskudd inngår som en del av andre generelle statstilskudd. Tilskuddet avhenger av hvor mange som bosettes hvert år. Det er vanskelig å fastsette antall flyktninger, så det er lagt inn prognosetall i perioden på bakgrunn av kjente tall høsten 2018.

Eiendomsskatt

Bystyret vedtok 12. oktober 2017 at Sarpsborg kommune skal gjennomføre en ny taksering med virkning fra 2020. Alminnelig taksering innebærer at all fast eiendom må beføres og takseres. I regjeringens forslag ligger det inne et forslag til endring takseringsprinsipp. Det er for tidlig å si hvilke konsekvenser forslag til endringer vil medføre for fremtidige inntekter for Sarpsborg kommune.

I Sarpsborg kommunes budsjett for 2019 økes skattesatsen fra 4,9 til 5,0 promille for bolig og fritidseiendommer, mens den holdes uendret på 7 promille for næring. Det vil for kommunen gi en samlet økt inntekt på 2,8 mill. kr. For boligeiere vil dette utgjøre en økning av eiendomsskatten på 2 %, som er under den generelle prisveksten. Det er videre anslått at volumveksten vil utgjøre 2,0 mill. kr mot revidert budsjett 2018. Bystyret vedtar årlig bunnfradraget for bolig og fritidseiendom. Bunnfradraget utgjør 300 000 kr per enhet, og holdes uendret i 2019.

Kompensasjonstilskudd – renter og avdrag

Kompensasjon for renter og avdrag til bygging av sykehjemsplasser, omsorgsboliger og opprustning av skoler og kirkebygg må ses i sammenheng med budsjetterte renter og avdrag. Rentekompensasjonen følger Husbankens flytende rente. Budsjettet er satt til 11,0 mill. kr i 2019 med en liten reduksjon i 2020. Det er ikke forventet at kommunen vil bli tildelt ytterligere midler under ordningen i planperioden.

Ressurskrevende tjenester

Det er budsjettert med 80,8 mill. kr i statlig tilskudd til ressurskrevende tjenester. Tilskuddet er et estimat basert på budsjetterte forventede utgifter til tjenesten i 2019. Det endelige tilskuddet basert på kommunens faktiske utgifter for året vil først være kjent og komme til utbetaling i 1. halvår 2019. Et avvik mellom estimatet og faktisk inntekt i 2019 føres til inntekt/utgift i 2020. Kompensasjon for kommunens utgifter utover innslagspunktet beholdes uendret på 80 %.

Konsesjonskraft

Kommunen kjøper konsesjonskraft og selger den videre til markedspris. Inntektene er budsjettert til 1,4 mill. kr, som er på samme nivå som i revidert budsjett for 2018.

Avgifter, gebyrer og egenbetalinger

Satsene for avgifter, gebyrer og egenbetalinger i 2019 fremgår i eget vedlegg i plan- og budsjettdokumentet. De fleste satsene er videreført med påslag for forventet lønns- og prisvekst på om lag 2,8 %.

Områdene vann, avløp, husholdningsrenovasjon og feiertjenester (VARF) er omfattet av selvkostregelverket. Bystyret har vedtatt at dette skal inndeckes i sin helhet gjennom gebyrer til brukerne av tjenesten. For 2019 vil prisene på tjenestene samlet øke med 2,8 %. Det er budsjettert med om lag 5 mill. kr i bruk av selvkostfond i 2019, dette er hovedsakelig på tjenesten renovasjon. Det må derfor påregnes at gebyrøkningen på tjenesten blir større enn normal prisregulering senere år. Prisutvikling siden 2015 er gjengitt under.

Gebyrene for en standard bolig med stipulert forbruk på 200 m³ og en boenhet (inkl. mva)

Beskrivelsen	2015	2016	2017	2018	2019
Vanngebyr, fast	752	752	752	752	812
Vanngebyr, variabelt	2 060	2 060	2 060	2 060	2 225
Avløpsgebyr, fast	898	984	1 028	1 038	1 038
Avløpsgebyr, variabelt	2 734	2 995	3 130	3 161	3 161
Renovasjonsgebyr, fast	1 100	1 100	1 100	1 100	1 100
Renovasjonsgebyr variabelt (130 liter)	840	840	840	840	840
Feie/tilsynsgebyr	445	465	485	510	545
Sum	8 828	9 196	9 394	9 461	9 721
Økning fra året før	5,6 %	4,2 %	2,2 %	0,7 %	2,8 %

Gebyrer for startlån har vært uendret fra 2016. Termingebyret er oppjustert med 5 kr fra 35 til 40 og etableringsgebyret er økt fra 1.500 kr til 1.600 kr.

Leiekostnaden ved eliteseriekamper for menn ved Sarpsborg stadion øker med 5 %. Det er i tillegg satt en egen leiesum ved landslagskamper og andre internasjonale kamper for menn. Denne er satt til 100.000 kr.

Alle bygninger som har ildsted med skorstein skal etter forskriftsendring risikovurderes. Hyppighet av feiing og tilsyn avgjøres på bakgrunn av dette. Det betyr at også hytteeiendommer, forsamlingshus og lignende med skorstein vil bli fakturert for feie- og tilsynsgebyr. I en overgangsperiode blir avgiften ilagt etter første gang kommunen foretar feiing eller tilsyn på eiendommen. Deretter vil gebyret fremkomme årlig sammen med kommunale avgifter.

Gebyret for gravlegging på navnet minnelund økes fra 5.500 kr til 8.500 kr.

Promillesatsen for eiendomsskatt for bolig- og fritidseiendommer øker fra 4,9 til 5,0. For en gjennomsnittlig bolig vil dette utgjøre om lag 130 kr per år.

KOMMUNENS UTGIFTER

Lønns- og prisvekst

Lønns- og prisveksten i kommunal sektor⁸ er anslått til 2,8 %. Lønnsveksten er satt til 3,25 % og prisveksten på varer og tjenester er satt til 2,1 %. Anslaget for lønns- og prisvekst er benyttet i kommunens budsjett for 2019.

⁸ Lønns- og prisveksten i kommunal sektor benevnes vanligvis som «den kommunale deflator» og fremkommer av statsbudsjettet for 2019.

Finans

Kommuner kan i henhold til kommunelovens § 50 ta opp lån for å finansiere investeringer i bygninger, anlegg og varige driftsmidler til eget bruk. I tillegg kan kommunene ta opp lån for videre utlån.

For 2019 er minste tillatte avdrag beregnet til 157,5 mill. kr basert på anslag for gjeld og bokført verdi av anleggsmidlene per 01.01.19. Med investeringene det legges opp til i økonomiplanperioden er avdragene beregnet å øke til 165,4 mill. kr i 2022. Et høyere investeringsvolum enn planlagt i 4-årsperioden finansiert med lån vil medføre økte avdragsutgifter.

Det er budsjettert med et aksjeutbytte på 9 mill. kr i hele perioden. Selskapene det er lagt inn utbytte fra er Skjebergkilens Marina AS (1 mill. kr) og Østfold Energi AS (8 mill. kr). Utviklingen på rentenivå, renteinntekter og renteutgifter er nærmere beskrevet i kapittel 6.

Budsjetterte renteutgifter i planperioden er basert på en sannsynlig utvikling i pengemarkedsrenten på tidspunktet for utarbeidelse av budsjettet og nåværende avtaler om rentebinding. Gjennomsnittlig rentesats for investeringslån i 2019 er anslått til 2,95 % fallende til 2,85 % i 2022. Oppdaterte prognoser om renter gir en reduksjon i utgifter til renter og avdrag med 38,3 mill. kr i forhold til økonomiplan for 2018-2021.

Startlån er Husbankens låneordning for vanskeligstilte. Ordningen administreres av kommunene. Det er budsjettert med et årlig låneopptak på 160 mill. kr i 2019-2022. Det er på samme nivå som 2018. Samlet utlån ved utgangen av 2017 var 832,6 mill. kr.

Pensjon

I kommuneproposisjonen for 2018 ble veksten i kommunesektorens samlede pensjonskostnader anslått til å være i størrelsesorden 650 mill. kr i 2019, utover det som dekkes av den kommunale deflatoren. Det er lagt inn 700 mill. kr i forslag til statsbudsjett til pensjonsutfordringene som en del av de frie inntektene.

For interne budsjettformål ble det i 2018 benyttet en pensjonssats på 10,6 % for lærere i Statens pensjonskasse (SPK) og 15,25 % for alle øvrige ansatte i Kommunal Landspensjonskasse (KLP). For 2019 videreføres det samme nivået som i 2018.

Kommunen har mottatt foreløpige prognoser for pensjonskostnaden fra SPK og KLP for 2019. Den budsjettmessige virkningen av økt kostnad til pensjon for 2019 er samlet beregnet til 12,5 mill. kr.

Driftsbudsjett for kommuneområdene og balanse i planperioden

Samlet er det lagt inn 3,09 mrd. kr til fordeling drift for kommuneområdene i 2019. Fra 2018 til 2019 utgjør lønns- og prisvekst om lag 93 mill. kr av økningen på 133 mill. kr. For å kunne legge frem et budsjett i balanse er det lagt inn en relativt stor andel bruk av fond. For 2019 er det lagt inn totalt 22,4 mill. kr i bruk av fond. Andel fondsbruk er vesentlig høyere enn tidligere år. I 2018 ble det lagt inn 4,2 mill. kr i bruk av fond. Dette er eksklusive enhetenes fond og VAR fond. Det legges frem et netto driftsresultat på 6,6 mill. kr. Det er 15,2 mill.

lavere enn opprinnelig budsjett 2018. I økonomiplanperioden er det lagt inn en økning i budsjetterte avsetninger. Siden det er lagt inn en stor andel bruk av fond i 2019, medfører det et behov for å styrke disposisjonsfondet i perioden.

Lavere finansutgifter på 38,3 mill. kr bidrar til at kommuneområdenes budsjetter kan styrkes.

Inntekter gjennom rammetilskuddet der det ligger føringer fra staten utgjør om lag 5 mill. kr.

Lavere lønnsvekst (2,8 %) i 2018 enn det som kom i statsbudsjett for 2018 (3,0 %), resulterer at rammene for 2019 reduseres tilsvarende.

Fordeling av driftsrammer				
	Bud 19	Bud 20	Bud 21	Bud 21
Kommuneområde velferd	1 601,36	1 602,53	1 607,02	1 620,09
Kommuneområde oppvekst	1 034,64	1 052,82	1 074,22	1 084,22
Kommuneområde samfunn	89,54	89,29	89,79	89,79
Kommuneområde organisasjon	90,63	92,61	92,59	93,59
Kommuneområde teknisk	256,14	243,81	232,05	227,74
Kommuneområde digitalisering	56,91	56,70	56,72	57,72
Rådmann	25,35	23,48	25,38	24,18
Øvrige inntekter/utgifter som bl.a. ressursk	-62,40	-62,40	-62,40	-62,40
Sum fordelt til drift	3 092,16	3 098,84	3 115,37	3 134,93

På lik linje med de senere budsjettårene, har det vært nødvendig å legge inn nye innsparingstiltak for å balansere budsjettet i 2019. I slutten av perioden er det lagt inn en styrkning i driften. Lavere renter og lavere nivå på investeringer gir et bedre økonomisk handlingsrom i 2022.

I sum er det innarbeidet tiltak som innebærer effektivisering eller redusert aktivitetsnivå på til sammen 42 mill. kr i 2019. Samtidig har det vært behov for å styrke enhetenes budsjetter på enkelte områder som følge av kapasitets- og kostnadsvekst med til sammen 131 mill. kr. Det er lagt inn økte inntekter utover ordinær lønns- og prisvekst på til sammen 18 mill. kr i tillegg til økte gebyrer innenfor selvkostområdene vann, avløp, renovasjon og feiing. Utgifter til renter og avdrag er redusert med 38,3 mill. kr. Det er også lagt inn bruk av disposisjonsfond i 2019 tilsvarende 22,4 mill. kr. Det bidrar til å styrke rammene til kommuneområdene.

Det vises for øvrig til kapittelet ovenfor om hovedgrepene i handlingsplan 2019-2022.

De viktigste driftsendringene med fordelte netto driftsrammer per tjenesteområde/enhet fremgår under omtalen av hvert kommuneområde. For øvrig vises det til budsjettskjema 1B på side 143 i budsjettdokumentet hvor driftsrammene for alle enheter, kommuneområder og kommunen samlet fremkommer.

En vesentlig forutsetning for balanse mellom inntekter og utgifter er et moderat investeringsvolum i årene fremover som ikke bidrar til ytterligere vekst i kommunens

lånegjeld målt som andel av brutto driftsinntekter. På den annen side kan et for lavt investeringsvolum medføre et etterslep og at behovet for investeringer blir større i framtiden.

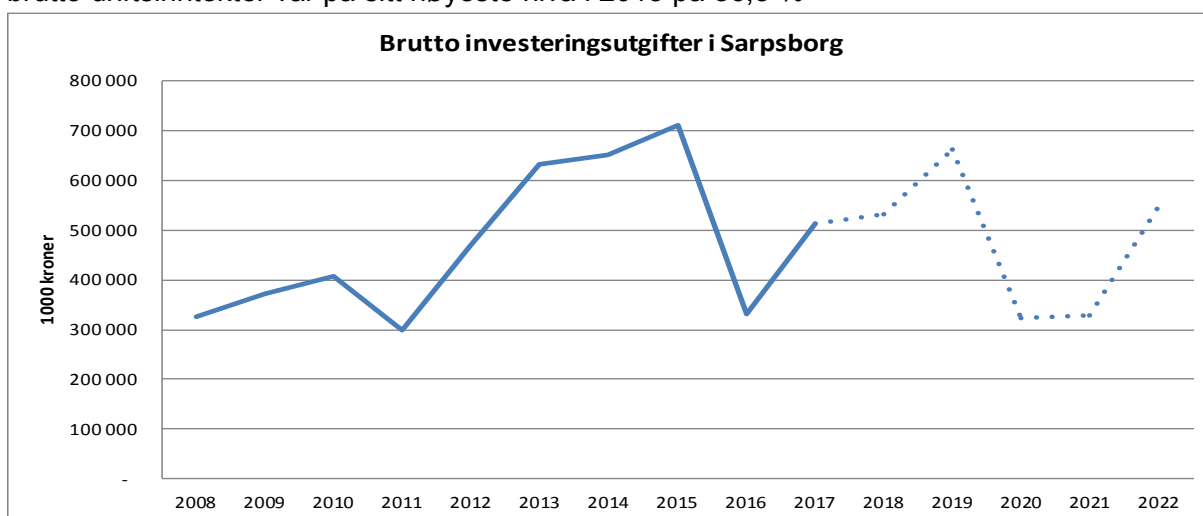
Det er for hvert år i planperioden budsjettert med en avsetning til «fritt» disposisjonsfond. Beløpet fremkommer av budsjett skjema 1A under «til ubundne avsetninger». For 2019 er det budsjettert med 12,8 mill. kr i overføring fra drift til investering for å dekke det årlige egenkapitalinnskuddet i KLP.

Selv med stabilitet i norsk økonomi, er det grunn til å anta at nivået på statens overføringer til kommunesektoren i årene fremover ikke vil dekke kommunens økte utgifter knyttet til demografiske endringer, pensjon og særskilte statlige satsinger. Dette gjør at det fortsatt vil være behov for omstilling og effektivisering av kommunens samlede virksomhet for å møte økt behov for tjenester.

8. Investeringer

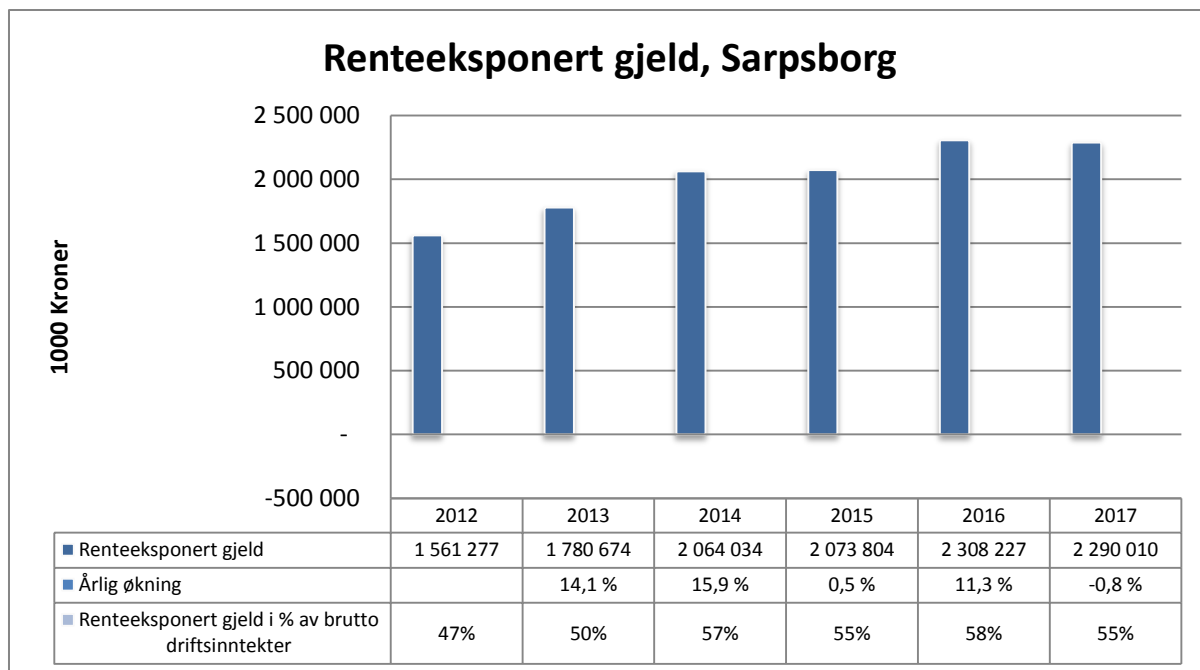
8.1. Investering og finansiering

Diagrammet under viser brutto investeringsutgifter siden 2008. Den prikkete linjen viser kommunens budsjetterte investering i budsjett og handlingsplan. Det vil normalt være en differanse mellom budsjetterte investeringer og faktisk regnskapsførte investeringer. Dette skyldes hovedsakelig at enkelte utgifter kommer noe senere enn budsjettert. Dette er ikke inkludert i budsjettert investering under. I perioden fra 2008 frem til 2017 har kommunens netto lånegjeld i % av brutto driftsinntekter steget fra 56,5 % til 80,0 %. Lånegjelden i % av brutto driftsinntekter var på sitt høyeste nivå i 2015 på 86,3 %

Investeringer (mill. kr)					
	2019	2020	2021	2022	Sum 2019-2022
Investeringer utenfor VAR	362,2	199,0	234,6	408,4	1204,05
Investeringer innenfor VAR	298,5	124,3	92,9	141,9	657,6
Egenkapitalinnskudd KLP	12,8	14,1	15,5	17,1	59,5
Sum alle investeringer	673,5	337,4	342,95	567,35	1921,15

Andelen av kommunens investeringer i vann, avløp og renovasjon (VAR) har i den senere tid utgjort en økende andel av kommunens årlige investeringsutgifter. Det spesielle med investeringer innenfor VAR er at kapitalutgiftene blir direkte belastet innbyggerne gjennom kommunale gebyrer. En økt investering innenfor VAR eller økt fremtidig rente vil derfor ikke påvirke kommunens driftsbudsjetter til andre formål. Det samme gjelder enkelte andre investeringer som faller inn under statlige kompensasjonsordninger. For årene 2018-2022 utgjør investeringer innenfor VAR gjennomsnittlig 155 mill. kr årlig. I diagrammet under er kommunens andel av gjelden som ikke direkte påvirker kommunens driftsbudsjetter til annen tjenesteproduksjon ekskludert.

Etter flere år med store investeringer og voksende gjeld, har renter og avdrag belastet driften i stadig større grad. Det blir mindre igjen til å drive kommunens tjenester. Det har derfor vært nødvendig å gjøre grep for at gjelden ikke skal vokse ytterligere. Vedtatt budsjett og handlingsplan for 2018- 2021 bygger på en handlingsregel om at den delen av kommunens gjeld som belaster driften ikke skal øke ved utgangen av planperioden. I budsjett og handlingsplan 2019-2022 legges det opp til at handlingsregelen videreføres, dette for å ha et godt økonomisk handlingsrom som sikrer gode tjenester. Renteesponert gjeld 31.12.2016 justert for ubrukte lånemidler til vedtatte prosjekter på 170 mill. kr dannet grunnlaget for en maksimalgjeld ved utgangen av perioden på 2,48 milliarder kr.

En videreføring av handlingsregelen vil bidra til at vedtatt økonomiprinsipp «Kommunen skal ha en lånegjeld som ikke overstiger gjennomsnittet for norske kommuner og samtidig ivaretar generasjonsprinsippet» blir ivarettatt. Brutto driftsinntekter vil i perioden stige som følge av blant annet lønns- og prisvekst. Dette vil bidra til at den renteesponerte gjelden i prosent av driftsinntekter gradvis vil synke. Dette igjen bidrar til at en større andel av inntektene kan benyttes til driftsformål eller inngå som egenfinansiering til fremtidige investeringer.

Budsjett og handlingsplan 2018-2021 la opp til å benytte 12-15 mill. kr årlig av driftsinntekten som egenfinansiering til investeringer. På grunn av store driftsutfordringer er overføringen ikke videreført i planperioden. Konsekvensen av dette er økte driftsrammer men også redusert investeringsvolum. I regnskapsavslutningen for 2017, samt gjennom 2018 er det vedtatt ekstraordinære nedbetalinger av renteesponertgjeld på 65,2 mill. kr, som tilbakebetales i 2018. Slik det fremkommer av tabellen under vil disse forutsetningene skape et investeringsrom på om lag 24 mill. kr i budsjett og handlingsplan 2019-2022. Investeringene som er prioritert kan i stor grad begrunnes med en klar effektiviseringsgevinst, nødvendig kapasitetsutvidelse, HMS-hensyn eller at investeringen i stor grad er finansiert gjennom eksterne tilskuddsordninger. Detaljerte investeringslister er gjengitt i neste kapittel.

Handlingsregel investering 2017-2022 (tusen kr)							
Renteekspontert gjeld 01.01.2017	2 478 000						
Renteekspontert gjeld 01.01.2022	2 454 416						
	2017	2018	2019	2020	2021	2022	Perioden 2017-2022
Investeringer uten VARF	260 849	326 700	362 150	199 000	234 550	408 350	1 791 599
Salg av kommunal eiendom	-24 600	-19 000	-51 100	-40 100	-56 100	-80 100	-271 000
Tilskudd	-123 850	-29 510	-39 200	-11 500	-5 500	-72 500	-282 060
Andel av årlig inntekt til investering		-9 000					-9 000
Bruk av udisponert investeringsfond					-5 500	-5 500	-11 000
Bruk av øremerket dispfond/inv. Fond	-25 680	-25 036	-9 000	-3 500	-57 500	-53 000	-173 716
Bruk av generelt dispfond							
Ekstraordinært avdrag på gjeld	-39 935	-65 171					
Merverdiavgiftskompensasjon	-36 300	-48 000	-48 000	-25 000	-33 000	-60 000	-250 300
Sum økt gjeld	10 484	130 982	214 850	118 900	76 950	137 250	689 416
Avdrag uten VARF	120 000	117 000	110 000	120 000	123 000	123 000	713 000
Differanse	-109 516	13 982	104 850	-1 100	-46 050	14 250	-23 584

En videreføring av handlingsregelen til 2022 tilsier at kommunen kan øke investeringsvolumet med ytterligere 24 mill. kr uten at rentekspontert gjeld ved utgangen av perioden blir økt. Investeringsrommet er eksklusiv merverdiavgifts refusjon, tilskudd, salg eller andre finansieringskilder av nye investeringer.

Kommunen har igangsatt en teknisk kartlegging av kirkebyggene. Midler til nødvendige oppgraderinger vurderes når kartleggingen foreligger. Rådmannen kommer tilbake til bystyret med egen prioritering og bevilgnings sak våren 2019. Det må også påregnes at det kan være aktuelt med andre akutte investeringer i løpet av 2019. Det vil derfor være fornuftig å ha en investeringsbuffer på 24 mill. kr ved inngangen til 2019. Det er ikke funnet rom for å gjennomføre skolekapasitetstiltak i ønsket omfang innen utgangen av 2022.

Sarpsborg kommune planlegger investeringer i et åtteårsperspektiv. Ved behandling av budsjett vedtas årlig investeringsbudsjett og avsetninger de kommende fire år. I perioden 2023-2027 er det vesentlige investeringer som bør vurderes gjennomført. Innen velferd er det pekt på behov for erstatningsplasser for sykehjemsplasser på Tingvoll, samt deler av Kurland sykehjem. Det vil også være behov for lokaler til hjemmetjenesten. Innen oppvekst vil det være behov for ytterligere oppgraderinger og kapasitetsutvidelse på kommunens skoler i vest. Kruseløkka ungdomsskole har behov for kroppsøvinglokaler, samt større areal til arbeidsplasser for lærere.

Salg av eiendom og tilskudd

Salg av eiendom og tilskudd er i perioden 2018-2021 budsjettet til 227,4 mill. kr. Tilskudd er budsjettet til 128,7 mill. kr.

Investeringer - salg (mill. kr)				
	2019	2020	2021	2022
Kommuneområde teknisk				
Enhet verksted og transport				
Salg av biler og maskiner	-0,10	-0,10	-0,10	-0,10
Enhet eiendom				
Salg av Navestad/Berg		-30,00	-20,00	-5,00
Salgsinntekter Kampenesmosen	-6,00		-6,00	
Salgsinntekter Yvenåsen			-20,00	-25,00
Salgsinntekter Tune senter II				-40,00
Salg av kommunal eiendom	-15,00	-10,00	-10,00	-10,00
Salg kvartal 261	-14,00			
Salg av søsterbolig	-15,00			
Salg av gatestein	-1,00			
Sum salgsinntekter	-51,10	-40,10	-56,10	-80,10

Tilskuddsordninger - investeringer (mill. kr)				
	2019	2020	2021	2022
Investeringstilskudd:				
32 nye plasser Haugvoll				-58,00
Bofellesskap med bemanning - psykiatriboliger				
Sarpsborg Scene	-2,00	-5,00		
Værn	-16,50			
Boliger bodalsjordet	-7,00			
Modulbaserte boliger	-2,40			
Boligsosial handlingsplan	-1,00	-1,00	-1,00	-1,00
Ullerøy leirskole (Salg av Bukkenes)				-5,00
Statlige spillemidler:				
Basseng Sarpsborghallen		-2,50	-2,50	
Bytte kunstgress Sarpsborg Stadion/Ny grusplass			-2,00	
Sandbakken idrettshall	-7,00	-3,00		
Lys gangsti Glengshølen	-0,30			
Brygge og turvei Glengshølen	-1,50			
Belønningsmidler:				
Hovedsykkelp planen	-1,50			
Sum tilskuddsordninger	-39,20	-11,50	-5,50	-72,50

Andel av årlig inntekt til investering

Det er ikke funnet rom i kommunens driftsbudsjetter til egenfinansiering av investeringer i budsjett og handlingsplan 2019-2022.

Bruk av fond investering

Det er budsjettert med bruk av 11 mill. kr. fra generelt investeringsfond og 5 mill. kr fra investeringsfond som tidligere er avsatt til Sarpsborg Scene. Til investeringene på Sarpsborg scene er det også benyttet 6,5 mill. kr. fra disposisjonsfond avsatt til formålet. Det vil ikke være ytterligere midler avsatt til Sarpsborg scene etter disponeringen. 1 mill. kr av fond til nytt bibliotek avsatt i regnskapsavleggelsen for 2016 og 2017 er budsjettert benyttet til ferdigstillelse av forprosjekt nytt bibliotek. Gjenstående fondsbeholdning 67 mill. kr på bibliotekfondet er avsatt til investering i bibliotek i 2021 og 2022. Det er i tillegg budsjettert med ytterligere 43,5 mill. kr fra kommunens disposisjonsfond i slutten av perioden. Totalt er det tidligere bevilget og avsatt 123 mill. kr til nytt bibliotek.

Bruk av fond - investeringer (mill. kr)				
	Bud 19	Bud 20	Bud 21	Bud 22
Bruk av ubundne investeringsfond				
Sarpsborg scene (fond nr. 25399007)	-5,00			
Generelt investeringsfond			-5,50	-5,50
Bruk av ubundne avsetninger				
Sarpsborg scene (fond nr. 25699918/26)	-3,00	-3,50		
Nytt bibliotek (fond nr. 25699221)	-1,00		-57,50	-53,00
Bruk av avsetninger	-9,00	-3,50	-63,00	-58,50

Merverdiavgiftskompensasjon på investeringer

Merverdiavgiftskompensasjon på investeringer inntektsføres i sin helhet i investeringsregnskapet. Beløpet er anslått til 48 mill. kr i 2019 og 166 mill. kr for perioden 2019-2022. Inntektsføring av momskompensasjon i investeringsregnskapet reduserer lånebehovet tilsvarende.

Sum renteesponert gjeld

I perioden 2019-2022 vil investeringsvolumet kunne økes med ytterligere 24 mill. kr eksklusiv merverdiavgift eller andre finansieringskilder uten at renteesponert gjeld ved utgangen av perioden blir økt. Budsjettert renteesponert gjeld ved utgangen av perioden vil derfor være marginalt mindre enn ved inngangen. En nedgang i renteesponert gjeld på 24 mill. kr vil medføre om lag 1,6 mill. kr årlig i reduserte kapitalkostnader. For 2019 er det budsjettert med en økning av gjelden på 104,9 mill. kr.

8.2 Investeringsoversikt

Investeringer (tall i mill. kr)					
	Tidl. bevilget	Bud 19	Bud 20	Bud 21	Bud 22
Kommuneområde velferd					
Kompetansesenter rus og psykisk helse					
Bofellesskap med bemanning - psykiatriboliger		3,00	12,00	20,00	
Sum kompetansesenter rus og psykisk helse	0,00	3,00	12,00	20,00	0,00
Omsorgstjenester					
Lydisolering Helsehuset		1,00			
32 nye plasser Haugvoll			1,00	10,00	100,00
48 bofellesskaps plasser Bodalsjordet					1,00
Sum omsorgstjenester	0,00	1,00	1,00	10,00	101,00
Forvaltning og utvikling					
Krisesenter (tilbud til menn)		2,60			
Bodalsjordet (12 leiligheter)	24,50	5,50			
Boligsosial handlingsplan	13,00	13,00	13,00	13,00	13,00
Sum forvaltning og utvikling	37,50	21,10	13,00	13,00	13,00
Boveiledning					
12 boliger i bofellesskap Værn	30,00	25,00			
Sum boveiledning	30,00	25,00	0,00	0,00	0,00
Sum kommuneområde velferd	67,50	50,10	26,00	43,00	114,00

Kompetansesenter rus og psykisk helse

Bofellesskap for mennesker med psykiske lidelser

Det er innarbeidet totalt 35 mill. kr i HP-perioden til bygging av 6 boliger i bofellesskap med bemanning. Boligene skal være ferdig oppført i løpet av 2020 og planlagt tatt i bruk siste halvår 2021. Det forventes tilskudd til boligene fra Husbanken. I 2018 utgjør tilskuddet 1,4 mill. kr pr. boligenhet, til sammen 8,5 mill. kr.

Omsorgstjenester

Lydisolering Helsehuset

Helsehusets 4. etasje er tatt i bruk til kontorlokaler. På grunn av byggets beskaffenhet er det svært dårlig lydisolering mellom flere av kontorene. Kontorene benyttes til pasientrettede samtaler, og det er behov for bedre lydisolering for å ivareta taushetsplikten. Det er avsatt 1 mill. kr i 2019 for å gjennomføre oppgraderingen.

32 nye sykehjemsplasser Haugvoll sykehjem

Haugvoll sykehjem med 64 plasser ble ferdigstilt i 2010 og tatt i bruk mars 2011. I reguleringsplanen og tegninger for bygget er det planlagt et sykehjem med totalt 96 plasser. De etablerte servicefunksjonene ved sykehjemmet er dimensjonert for dette

antallet. Det er innarbeidet investeringsmidler til å fullføre utbyggingen av de resterende 32 plassene i løpet av perioden. Utbyggingen er kostnadsberegnet til 111 mill. kr. Plassene er planlagt tatt i bruk i 2023, og skal benyttes som skjermede plasser for mennesker med demens. 12 av plassene skal erstatte avdeling D ved Tingvoll sykehjem. Det forventes tilskudd fra Husbanken til plassene. I 2018 vil maksimalt tilskudd pr. plass utgjøre 1,8 mill. kr, til sammen 58 mill. kr. Stortinget har vedtatt en omlegging av tilskuddsordningen der en økende andel av tilsagnsrammen skal forbeholdes plasser som gir netto tilvekst. Det tas forbehold om hvorvidt Husbanken gir tilskudd til samtlige 32 plasser.

48 leiligheter i bofellesskap på Bodalsjordet

Kommunens tomt på Bodalsjordet er regulert til 12 utleieboliger og et bofellesskap med 48 leiligheter med heldøgns bemanning. Utleieboligene er oppført og tatt i bruk fra januar 2018. For å møte fremtidige behov for heldøgns plasser, er det avsatt 1 mill. kr i 2022 for å begynne planleggingen av bofellesskapet. Byggingen er kostnadsberegnet til 151 mill. kr. Det forventes tilskudd fra Husbanken til boligene. I 2018 utgjør tilskuddet 1,4 mill. kr pr. boligenhet. Samlet vil tilskuddet kunne utgjøre 68 mill. kr.

Forvaltning og utvikling

Krisesenter

Fylkesmannen i Østfold gjennomførte i 2015 et tilsyn ved krisesenteret. I rapporten fra tilsynet ble det påpekt at Sarpsborg kommune ikke har et godt nok krisesentertilbud til menn eller til personer som ikke kan bo i fellesskap med andre. For å få lukket avviket gjennom bygningsmessige endringer er det avsatt 2,6 mill. kr i 2019.

Bodalsjordet – 12 leiligheter

Det er bygget 12 utleieleiligheter på Bodalsjordet. Leilighetene ble ferdigstilt i desember 2017 og tatt i bruk fra januar 2018. Det ble totalt avsatt 30 mill. kr til byggingen. Det er gitt tilsagn om tilskudd fra Husbanken med 7 mill. kr. Ubrukt bevilgning fra 2018 er avsatt til eventuelle kostnader ved ett års befarung.

Boligsosial handlingsplan

Det er innarbeidet 13 mill. kr til boligsosiale formål hvert år i perioden. Midlene vil finansiere innkjøp og rehabilitering av utleieboliger. Det er et mål at kommunale leietakere kan kjøpe den boligen de leier. Midlene til boligsosiale formål benyttes derfor også til å erstatte solgte boliger. Det forventes tilskudd fra Husbanken til boligsosiale formål med i snitt 20 % av eventuelle kjøp.

Boveiledning

12 boliger i bofellesskap Værn

Bystyret har vedtatt bygging av 12 boliger i bofellesskap på Værn for psykisk utviklingshemmede til en kostnad av 55 mill. kr. Planlagt oppstart av drift er januar 2020. Husbanken har gitt tilsagn om investeringstilskudd til boligene med i alt 16,5 mill. kr.

Investeringer (tall i mill. kr)					
	Tidl. bevilget	Bud 19	Bud 20	Bud 21	Bud 22
Kommuneområde oppvekst					
Grunnskole, SFO og grunnskoleopplæring for voksne					
Handlingsprogram IKT skoler og barnehager 2017-2020	13,00	7,00	7,00		
Handlingsprogram IKT skoler og barnehager 2021-2024				7,00	7,00
Kapasitetstiltak	2,00	2,00	2,00	2,00	2,00
Utredning og utbedring av arbeidsplasser ved skolene	1,00	1,00	7,00	7,00	7,00
Lærerarbeidsplasser Kruseløkka og toalettfasiliteter - Frigjøre areal ved kjøp av IKT løsninger		2,00			
Lærerarbeidsplasser og toalettfasiliteter- Tindlund skole		6,50			
Lærerarbeidsplasser- Hannestad skole	1,50	2,00			
Lærerarbeidsplasser og garderober- Grålum skole		2,00			
Gymsal Kruseløkka- forprosjekt		0,50			
Ullerøy leirskole				1,00	10,00
Utvidelse av skolekapasitet vest i kommunen	27,00				150,00
Sum grunnskole, SFO og grunnskoleopplæring for voksne	44,50	23,00	16,00	17,00	176,00
Barnehage					
Fritznerbakken barnehage - Nytt vognskur		0,60			
Sum barnehage		0,60	0,00	0,00	0,00
Sum kommuneområde oppvekst	44,50	23,60	16,00	17,00	176,00

Det er innarbeidet 7 mill. kr årlig i handlingsplanperioden til realisering av Handlingsprogram for IKT i skoler og barnehager.

Mange av kommunens grunnskoler trenger enkelte kapasitetstiltak og mer fleksible læringsarealer. Ved de fleste skolene er det også behov for utbedring og oppgradering av personalets arbeidsforhold.

Det er avsatt midler til utbedring/tilpasning av lærerarbeidsplasser ved skolene. Bystyret vedtok i oktober 2017 å prioritere innvendige ombyggingstiltak for bedre arbeidsplasser for de ansatte ved Borgen barneskole, Grålum barneskole, Hannestad barneskole, Varteig barne- og ungdomsskole og Kruseløkka ungdomsskole. Det vurderes samtidig utbedring av garderobe- og toalettforhold for personalet der dette er mulig innenfor skolebyggenes areal.

Arbeidet med arbeidsplasser ved Borgen barneskole er ferdigstilt. Arbeidet med arbeidsplassene ved Varteig barne- og ungdomsskole har startet opp høsten 2018. Det er igangsatt arbeid med å finne løsninger i eksisterende bygg rundt utbedring av garderober på Borgen og Varteig skoler samt arbeidsplasser og garderober på Hannestad barneskole. Ved Grålum barneskole tas det forbehold om at slik utbedring av arbeidsplasser ikke kommer i konflikt med framtidige utbyggingstiltak, som avklares gjennom egen politisk sak om skoler i vest. Det er i handlingsplan og budsjett 2019-2022 avsatt 28 mill. kr til tiltakene.

Det avsettes 0,5 mill. kr til et forprosjekt vedrørende ny gymsal ved Kruseløkka ungdomsskole.

Bystyret vedtok høsten 2018 at alle elever på 6. trinn i Sarpsborg kommune skal få sitt leirskoletilbud på Ullerøy leirskole. Nødvendig utvidelse av leirskolen planlegges ferdig til skolestart høsten 2023. Det avsettes 11 mill. kr til utbygging.

Det ble høsten 2018 fremlagt for Bystyret en vurdering av elevkapasiteten vest i kommunen. Bystyret vedtok i september 2018 at både alternativet med ny skole på Opstad og utvidelse av kapasiteten på Tindlund skal utredes. Utvidelse av skolekapasiteten i vest er lagt til slutten av planperioden. Utgift for alternativet med å bygge ny skole på Opstad samt bruke skoleanlegget på Tindlund som barneskole er anslått til 339 mill. kr. Tilsvarende utgift for påbygg av Tindlund barneskole samt rehabilitering av Tindlund ungdomsskole er anslått til 237 mill. kr. Det er avsatt 150 mill. kr i 2022 til utvidelse av skolekapasitet vest i kommunen. Begge alternativene utredes. Som strakstiltak innarbeides 6,5 mill. kr til utbedring av toalettforholdene for elevene og utvidelse av arbeidsplassene for de ansatte ved Tindlund barneskole i budsjett og handlingsplan 2019-2022.

Det er satt av 0,6 mill. kr til nytt vognskur på Fritznerbakken barnehage.

Investeringer (tall i mill. kr)					
	Tidl. bevilget	Bud 19	Bud 20	Bud 21	Bud 22
Kommuneområde samfunn					
Kultur					
Sarpsborg scene- helhetlig plan fase 2	13,70	82,80	12,00		
Tilpasninger idrettsbygg	0,50	0,50	0,50	0,50	0,50
Nytt bibliotek	2,00	1,00		70,00	50,00
Sum kultur	16,20	84,30	12,50	70,50	50,50
Byggesak-landbruk og kart					
Tiltaksplan Tunevannet og Isesjø	2,00		1,00	0,50	
Utstyr kart, landbruk og oppmåling	0,25	0,25	0,25	0,25	0,25
Sum byggesak-landbruk og kart	2,25	0,25	1,25	0,75	0,25
Sum kommuneområde samfunn	18,45	84,55	13,75	71,25	50,75

Helhetlig plan for Sarpsborg Scene

Det er tidligere bevilget 13,6 mill. kr til fase 1, som omfatter oppføring av et heisbygg i bakgården, utbedring av toalettforhold, universell utforming, akustikk og oppgradering av teknisk utstyr. Dette forventes ferdigstilt innenfor budsjett i løpet av 2018.

Det er i budsjett og handlingsplan 2019-2022 avsatt totalt 108,5 mill. kr til helhetlig plan for Sarpsborg scene fase 2 inkludert 13,7 mill. kr som ble bevilget i 2018. Dette omfatter midler til orkestergrav som ble bevilget i bystyret 21.06.18. Fase 2 omfatter også plasser for bevegelseshemmede i amfiet, nytt sidebygg med lasteinngang til scenen, nye fasader og tak,

utvidelse av sceneåpning og diverse tekniske utbedringer. I tillegg utføres diverse omgjøring og rehabilitering innvendig i bygget i samme fase. Prosjektet forventes ferdigstilt februar 2020. Det er tidligere innvilget et tilskudd på 10 mill. kr til Sarpsborg Scene som regionalt kulturhus og 12 mill. kr fra Østfold fylkeskommune for den planlagte utviklingen av orkestergrav på Sarpsborg scene.

Bibliotek

Det er i bevilget og avsatt totalt 123 mill. kr til nytt bibliotek inkludert rehabilitering av dagens bibliotek i perioden. Forprosjekt basert på mulighetsstudien med tegninger og økonomiske vurderinger legges frem i løpet av 2019. Det eksisterende hovedbiblioteket i Sarpsborg har et areal på ca. 1500 m2. Opsjonsavtaler for Glenghuset og parkeringsplassen i kvartal 304 er vedtatt av bystyret og vurderes innlemmet i prosjektet.

Investeringer (tall i mill. kr)					
	Tidl. bevilget	Bud 19	Bud 20	Bud 21	Bud 22
Kommuneområde organisasjon					
Økonomi					
Nye felles fagsystemer (HR/økonomi moduler)	0,50	0,50	0,50	0,50	0,50
Egenkapitalinnskudd KLP		12,80	14,10	15,50	17,10
Sum kommuneområde organisasjon	0,50	13,30	14,60	16,00	17,60

Enhet økonomi

Enhet økonomi har systemansvar for kommunens økonomisystem Visma. I budsjettet er det lagt inn en avsetning til investering i nye moduler. Det er nye moduler som i hovedsak gjelder lønn, personal og økonomi. Nye fagsystemer skal blant annet bidra til å effektivisere driften.

Egenkapitalinnskuddet til KLP er en overføring fra driftsbudsjettet til investeringsbudsjettet. Alle som har en avtale om offentlig tjenestepensjon i KLP skyter inn et egenkapitalinnskudd.

Investeringer (tall i mill. kr)					
	Tidl. bevilget	Bud 19	Bud 20	Bud 21	Bud 22
Kommuneområde teknisk					
Park					
Opprustning parker og plasser		1,30	1,50	1,50	1,50
Oppgradering av område rundt Byens brygge	0,60	0,20			
Kjøp ugressmaskin		2,00			
Varmeanlegg - Trafo gågata		3,00			
Ny ismaskin- Sarpsborg stadion			1,50		
Sum park	0,60	6,50	3,00	1,50	1,50
Samferdsel					
Oppgradering av kommunale veier	9,10	9,00	10,00	10,00	10,00
Sentrumsgater med gang og sykkeltiltak	2,00	10,00			
Utrede parkeringshus	0,70	0,30			
Oppgradering Sandesundsveien- Valkyriegata/Holbergsgate	0,20	1,00			
Oppgradering Albert Moskausv./Sarpsborgveien	1,00	1,70			
Oppgradering Lundegårdsvei	0,10	1,70			
Universell utforming av bussholdeplasser	0,90	0,90	0,90	0,90	0,90
Gatelys tiltak	7,07		2,00	1,00	
Veidel av uforutsette kabel og ledningsprosjekt	4,00	4,00	4,00	4,00	4,00
Hovedsykkelplanen (Regulering)	2,50	2,50			
Sykkelparkering ved skoler og arbeidsplasser		0,50			
Trafikksikkerhetstiltak (trygge skoleveier/fartsbegrensende tiltak)	5,00	5,00	5,00	5,00	5,00
Utomhusplan Rosenkrantzgate		1,00			
Regulering og prosjektering av parkeringsplass Korsgata		1,50			
Elbil- lading		1,00	1,00	1,00	1,00
Gang og sykkelvei, Grålum- Tunejordet			3,00		
Områderegulering Grålum	1,54	2,00	2,00		
Boligsoneparkering 2019/2020		1,00	1,00		
Kjøretøy montert kamera for kontroll mot elektroniske tillatelser og parkeringsgebyr		1,20			
Sum samferdsel	34,11	44,30	28,90	21,90	20,90
Verksted og transport					
Biler og maskiner, vann og avløp	1,10	1,30	1,40	1,40	1,40
Biler og maskiner vei/grønt	1,40	0,40	1,10	2,80	2,80
Kjøp av lastebil – Samferdsel		1,70			
Kjøp av brøyteutstyr og feie utstyr for brøyting i sentrum		1,50			
Traktor Sarpsborg stadion		0,70			
Biler maskiner og annet teknisk utstyr verksted/transport/vaskeri	6,00	6,00	6,00	6,00	6,00
Feiebil		0,20	4,80		
Biler og maskiner renovasjon	3,60			2,00	4,00

	Tidl. bevilget	Bud 19	Bud 20	Bud 21	Bud 22
Tjenestebiler- Rådhuset		1,00			
Kjøp av hjullaster – Gatedalen		2,20			
Kjøp av beltegående kvern – Gatedalen			4,00		
Kjøp av renovasjonsmaskin – Gatedalen			0,50		
Kjøp av kompaktor – Gatedalen			3,00		
Utvidelse av vaskeri		2,00	3,00		
Komandobil brann			0,85		
Sum verksted og transport	12,10	17,00	24,65	12,20	14,20
Brannvesenet					
Nytt øvingsområde brannvesen	0,50	3,00	3,70	1,00	
Nytt røykdykkersamband		0,50			
Skogbrannsutstyr		0,20			
Sum brannvesenet	0,50	3,70	3,70	1,00	0,00
Eiendom					
Oppgradering av låssystemer	0,70	0,20			
Jelsnes skole, ventilasjonsanlegg				1,00	
Kurland skole, ventilasjonsanlegg		1,00			
Sig. Skalds gate, SD- anlegg				0,50	
Energiovervåking kommunale bygg		2,00	1,00	1,00	
Adgangskontroll bygg		0,50	0,70	1,00	1,00
Sengeheis og utvendig heis- Kurland sykehjem				5,00	5,00
Utskiftning av ventilasjon Kurland sykehjem			0,10	5,00	5,00
Oppgradere elektriske anlegg	1,00	1,50	1,00		
Bytte kunstgress Sarpsborg Stadion		7,00			
Etablere grusbane Sarpsborg Stadion		1,00			
Tune adm.bygg 2 ventilasjon		3,00			
Tune adm.bygg oppgradere fyrrom	0,50	0,50			
ENØK Styrings-og varslingsanlegg				3,00	2,00
Smarte bygg		1,00	1,00		
Utfasing fossilfyring- lovkrav 2020		10,00			
Solfanger på Valaskold omsorgsenter		2,00			
Varmepumpe Lande skole			2,00		
Sarpsborg rådhus, ventilasjon og varmeanlegg	3,50	9,00	20,50		
Sarpsborg rådhus, bedre arealutnyttelse		5,00	15,00		
Rehabilitering og sikring av bygg	1,50	2,00	2,00	3,00	3,00
Heiser	1,50	1,50	1,50	2,00	2,00
Forskriftskrav (Brann, legionella m.m)	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00
Universell utforming kom. Bygg	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00
Rehabiliterer Sarpsborghallen- svømmehall	1,50	9,00	4,50		
Regulering og opparbeidelse Tune senter II	0,50	3,00	7,00	20,00	
Regulering / utvikling Yvenåsen	5,00		6,00	10,00	
Opparbeidelse boligfelt Navestad/Berg (del 1.)	1,50	40,00	5,00		

	Tidl. bevilget	Bud 19	Bud 20	Bud 21	Bud 22
Prosjektering og veiforbindelse Kampenesmosen	0,50	9,50			
Strategisk oppkjøp og utvikling av eiendom	10,00	10,00	10,00	10,00	10,00
Sum eiendom	29,70	120,70	79,30	63,50	30,00
Kirken					
Digitalisering av kartverk på kirkegårdene	0,50		0,50	0,50	
Maskiner og utstyr	0,25	0,25	0,50		0,50
Sum kirken	0,75	0,25	1,00	0,50	0,50
Sum park, samferdsel, verksted og transport, brannvesenet, eiendom, kirken	77,76	192,45	140,55	100,60	67,10

Eiendomsinvesteringer

Investeringene i eksisterende eiendommer kan deles inn i 3 hovedkategorier. Det er, investeringer for å tilfredsstille lov- og forskriftskrav, investeringer for å utvikle tomtearealer og investeringer for å modernisere byggene.

Mange av investeringer for å modernisere byggene er prosjekter som vil defineres som Smarte-bygg prosjekter. Investeringene gjennomføres for å kunne styre byggene gjennom automatisering. Dette vil skje ved å etablere flere anlegg for sentral driftsstyring (SD-anlegg), oppgradere ventilasjonsanlegg og fyrrom, rehabilitere kjøleanlegg, anskaffe energistyring- og varslingssystemer, bruk av solenergiløsninger samt etablering av flere adgangskontrollsystemer. Investeringene vil føre til mer effektiv drift, sikrere bygg og reduserte energiforbruk og utslipp av klimagasser.

Det er avsatt midler i perioden for å tilfredsstille lov-, forskrifts- og lisenskrav til universell utforming, tilfluktsrom, elektriske anlegg, brann, legionella, heiser, idrettsanlegg og utfasing fyringsanlegg for fossil olje.

I perioden fortsetter arbeidet med å regulere og opparbeide boligfelt på Yvenåsen, og Navestad/Berg. Boligene på Navestad/berg forventes lagt ut for salg når reguleringsplanen er vedtatt og opparbeidelse av feltet er gjennomført. Boligområdet Yvenåsen kan først komme for salg i 2019/2020.

Det er bevilget midler til en tverrforbindelse mellom Gamle Isevei og Torvli. Utvikling av næringsarealer på Kampenesmosen er avhengig av denne tverrforbindelsen. Opparbeidelseskostnader er innarbeidet i perioden.

Salg/utvikling av eiendom (f.eks Søsterboligene, o.l) som blir berørt av ny sentrumsplan vurderes når denne er vedtatt.

Sarpsborg rådhus

Det er avsatt 33 mill. kr. til ventilasjon og nytt varmeanlegg, noe som er nødvendig for å ha tilfredsstillende fysisk arbeidsmiljø i hele rådhuset. Videre er det avsatt 20 mill. kr til bedre arealutnyttelse og flere arbeidsplasser i Sarpsborg rådhus. Arbeidene vil bli gjort i 2019 og 2020. Dette vil medføre en ombygging av 1. og 4. etasje.

Oppgradering av svømmehallen

Bassengkroppen i Sarpsborghallen er fra byggeåret (1977) og lekkasjer fører til sprekkdannelse og fare for bygningsmassen. Det er avsatt 15 mill. kr til planlegging og utskifting av bassenget med slutføring i 2020. Det må påregnes å avsette ytterligere midler fremover i perioden for å ivareta bygget.

Nytt kunstgress Sarpsborg stadion

I 2019 er det avsatt 7 mill. kr til nytt av kunstgress på Sarpsborg stadion, samt 1 mill. kr til å kunne flytte det gamle kunstgresset fra stadion til treningsfeltet. Aktiviteten på kunstgresset er stor og for at banen skal være godkjent for kamper i øverste liga må utskiftingstakten følges.

Strategiske oppkjøp og utvikling av eiendom

Det er i handlingsplanperioden avsatt 10 mill. kr årlig til strategiske oppkjøp og utvikling av eiendom.

Det utredes å bygge ny ambulansestasjon, nye NAV-lokaler og eventuelle kontorarbeidsplasser ved helsehuset som kan erstatte kontorplassene i Tune administrasjonsbygg bygg 4. Utredning, regulering og prosjektering gjennomføres innenfor en ramme på 3 mill. kr. som dekkes av bevilgning avsatt til strategisk oppkjøp og utvikling av eiendom.

Reguleringsplan vegløsning Grålum

Reguleringsplanen skal sikre at Grålum får et effektivt transportsystem som bidrar til å nå målene i Bypakka og samtidig bygger oppunder en utvikling av Grålum som et bydelssenter.

Utomhusplan Rosenkrantzgate

I forbindelse med nytt stasjonsområde er det avsatt 1 mill. kr i 2019 til å utarbeide utomhusplan for Rosenkrantzgate som hovedferdselsåre mot ny stasjon.

Parkeringspolitikken

Et av tiltakene i vedtatt parkeringspolitikk er innføring av boligsoner i en ring rundt sentrum. Etablering av parkeringsplasser i utkanten av sentrum er viktig i den forbindelse siden gatene i dag er fylt med biler, spesielt på dagtid. Parkeringsplassen på Sirkustomta er blitt et populært tilbud og begynner allerede å fylles opp. Det er derfor avsatt midler til å regulere området på andre siden av Korsgata til samme formål. Det er satt av 1 mill. kr årlig til etablering av ladestasjoner på kommunale parkeringsplasser. I 2019 er det avsatt 1, 2 mill. kr til innkjøp av kamerautstyr for skanning av parkerte biler for å kontrollere at parkeringsgebyr er betalt. Investeringen vil gjøre parkeringskontrollen mer effektiv og være ressursbesparende. Flere boligsoner medfører økt behov og større områder som vil være gjenstand for kontroll, noe som vil medføre behov for økte ressurser dersom man ikke bruker nye arbeidsmetoder.

Hovedsykkelplan

1,5 mill. kr i nye belønningstilskudd til videreføring av tiltak i hovedsykkelplanen. Midlene benyttes til regulering av sykkelruter Grålum-Tunejordet.

Park

Det er foreslått investeringer i maskiner og utstyr som ugressmaskin og traktor/ ismaskin i perioden. Dette for å møte et voksende problem med ugress i offentlige rom og som ikke lenger kan bekjempes ved hjelp av sprøytemidler. Ismaskin ved Sarpsborg stadion er gammel og moden for utskiftning. Det er avsatt 1,5 mill. kr til bruk ved oppgraderinger i parker og plasser. Samtidig er det avsatt 3 mill. kr til oppgradering av bytte av trafo for å få bedre effekt av snøsmelteanlegg i gågata.

Samferdsel

Det er avsatt 12 mill. kr i investeringsmidler til utvikling av sentrumsgater. Arbeidet starter høsten 2018, med oppstartnotat til utvalg for plan, miljø og teknikk. Konkrete utviklingsprosjekter innenfor rammen vil fremkomme i det videre arbeidet og fremmes som egen sak til bystyret i 2019.

Utvidelse av vaskeriet

Vaskeriet har behov for en utvidelse av lagringskapasitet og det er avsatt 2 mill. kr til dette. Behovet skyldes volumvekst de siste årene grunnet økt mengde tøy.

Øvingsområde og utstyr brann

Det er avsatt 7,7 mill. kr i perioden til nytt øvingsområde for brannvesenet. Det er tidligere bevilget 0,5 mill. kr til forprosjekt. Området vil gjøre det mulig å ivareta de kompetanse- og øvingskrav som stilles til mannskapene. Det er samtidig avsatt 0,7 mill. kr til investering i nytt røykdykkersamband og skogbrannutstyr.

Kirken

Det er bevilget og avsatt totalt 1,5 mill. kr i investeringsmidler i perioden til å utarbeide digitale gravkart.

Det avsettes 0,5 mill. kr annethvert år i perioden til kjøp av maskiner og utstyr.

Kommunen har igangsatt en teknisk kartlegging av kirkebyggene. Midler til nødvendige oppgraderinger vurderes når kartleggingen foreligger. Rådmannen kommer tilbake til bystyret med egen prioritering og bevilgningssak våren 2019.

Investeringer (tall i mill. kr)					
	Tidl. bevilget	Bud 19	Bud 20	Bud 21	Bud 22
Vann, avløp og renovasjon					
Vannledningsnett					
Uforutsette prosjekter vann	2,00	2,00	2,00	2,00	2,00
Vannledning Ingerøy-Røsneskilen (Halden)	2,00	1,50			
Vannledning Baterød- Elvestad (Nipa)	3,50	39,00	3,00		
Vannledning Elvestad-Brysemyr (Nipa)	3,00	6,00			
Vannledning Elvestad-Kampenenes (Nipa)		3,70			
Vannledning Elvestad- Isefoss (Nipa)	1,00	11,00			
Vannledning Klavestadhaugen (separering)	21,50	7,00			
Vannledning Klavestadhaugen-Sandbakken (separering)	8,50	16,00	5,00		
Separering Albert Moskausv/Sarpsborgvn	2,50	3,20			
Separering Lundgårds vei	0,20	0,80	3,00		
Ringledning Elvestad- Hügeveien, Rundkjøring RV111 (Nipa)	2,50	5,00	5,00		
Separering Brusevoldbekken (sone 404)	1,00	11,00			
Separering Kalabekken	0,50		9,00	9,50	5,00
Separering Hafslundskogen		1,00	6,50		
Vannandel av avløpstiltak Guslund/Hauge/Bede	0,50		2,00		
Tunevannet sydøst e.1a	2,00	5,00	5,00		
Tunevannet sydøst e.1b	0,50	5,00			
Tunevannet sydøst e.1c		0,50	5,00	1,00	
Brevikbekken e. 1			1,00	10,50	2,50
Brevikbekken e. 2				1,00	15,00
Separering Elvegata/alegata	0,20	2,80			
Separering sentrum syd				15,00	
Vannledning rv.109	0,40				37,50
Spredt bebyggelse vann Solli/Vister anl. 6,12,13,16		2,00	2,00		
Vannandel separering Sandesundsveien-Valkyriegata/Holbergsgate	0,10	2,20			
Vannandel separering Rosenkrantzgate	1,00	1,00			
Tekniske installasjoner vann					
Pumpestasjon Elvestad (Nipa)	2,00	3,00	4,00		
Oppgradere trykkforsterkere Nygårdsveien	1,00	1,00			
Oppgradere trykkforsterkere og annet utstyr Bassengveien		2,00			
Sammenkobling reservevann Gaupefaret høydebasseng	0,50	2,00			
Nytt vannverk Isesjø/kapasitetsøkning Baterød	3,00		1,00		
Reservestrømsaggregater i vannforsyningen	1,00	1,00	1,00		
Nytt styresystem driftskontroll		0,90	0,90		
Styresystem Baterød		1,80			
Trykkstasjoner Lilleby				3,00	

	Tidl. bevilget	Bud 19	Bud 20	Bud 21	Bud 22
Avløpsnett					
Uforutsette prosjekter avløp	2,00	2,00	2,00	2,00	2,00
Avløpsledning Bryggeriet- Elvestad (Nipa)	3,60	32,00			
Avløpsledning Bryggeriet-Elvestad e.2 (Nipa)	2,00	3,40			
Avløpsledning Elvestad- Isefoss (Nipa)	1,00	11,00			
Separering Albert Moskausv/Sarpsborgvn	2,50	3,20			
Separering Lundgårdsvei	0,20	3,80			
Avløpsledning Klavestadhaugen (separering)	23,50	7,00			
Avløpsledning Klavestadhaugen-Sandbakken (separering)	9,50	15,00	5,00		
Avløpsledning Elvestad-Brysemyr (Nipa)	2,00	7,00			
Avløpsledning Elvestad-Kampenenes (Nipa)		3,70			
Separering Brusevoldbekken	1,00	11,00			
Separering Kalabekken	0,50		9,00	9,50	5,00
Separering Hafslundskogen		1,00	6,50		
Avløpstiltak Guslund/Hauge/Bede	0,50	2,00			
Tunevannet sydøst e. 1a	2,00	5,00	3,00		
Tunevannet sydøst e. 1b	0,50	5,00			
Tunevannet sydøst e. 1c		0,50	5,00	1,00	
Brevikbekken e. 1			1,00	10,50	2,50
Brevikbekken e. 2				1,00	15,00
Separering Elvegata/alegata	0,20	2,80			
Påkoblingsledning Hasle til sjøledning Elvestad (Nipa)		0,50	0,50		
Avløpsledning fv.109	0,40				37,50
Separering Sandesundsveien- Valkyriegata/Holbergsgate	0,10	2,20			
Separering Rosenkrantzgate	1,00	1,00			
Separering sentrum syd				15,00	
Overvannstiltak Stasjonsbyen		6,00			
Forprosjekt separering Greåker langs FV. 109		1,00	0,50		10,00
Avløpssystem Norbergveien- Sundløkka		1,00	2,00		
Overløpstiltak- mudring og utfasing av overløp		1,00	1,00	1,00	1,00
Tekniske installasjoner avløp					
Pumpestasjon Elvestad (Nipa)	1,00	3,00	3,00		
Oppgradering Slambygg 1 (Alvim renseanlegg)	3,00	9,00	8,00		
Forbedring av slamsentrifugering		2,00	2,00		
Oppgradering avløpspumpestasjoner	3,00	3,00	3,00	3,00	
Ny avløpsstasjon ved Elvegata		1,00			
Gjerde og port rundt Baterød vannverk					0,50
Drift- og vedlikeholdssystemer vannverk og renseanlegg		1,50	1,50	1,50	
Forprosjekt nytt renseanlegg		1,00	2,00	2,00	
Avløp spredt bebyggelse					
Spredt bebyggelse Solli/Vister anl. 6,12,13,16		4,00	4,00		
Avfallsbehandling					
Innsamling av glass- og metallemballasje		4,00			

	Tidl. bevilget	Bud 19	Bud 20	Bud 21	Bud 22
Nedgravde avfallsbeholder for avfall	4,00	1,00	1,00	1,00	1,00
Sum vann, avløp og renovasjon	123,90	295,00	115,40	89,50	136,50
Sum kommuneområde teknisk	201,66	487,45	255,95	190,10	203,60

Vann- og avløpsledningsnett

Investeringer i vei, vann og avløp prioriteres som angitt i budsjett 2019-2022 etter målene i VVA-planen.

Nipa-prosjektet består av flere delprosjekter og strekker seg fra Bryggeriet til Jellestad med stikkledning til Isefoss og Kampenes. Målsetningen er å øke sikkerheten i vannforsyningen til østsiden av Glomma fra Baterød vannverk til høydebassenget på Sandbakken, samt besørge transport av avløpsvann frem til kommunens sentrale avløpsanlegg på Alvim. Totalt er det bevilget og avsatt 165,4 mill. kr. Det er søkt Norges vassdrags- og energidirektorat(NVE) om konsesjonsfritak for tiltaket. På bakgrunn av dette har NVE bedt om ytterligere utredning om kvikkleire i traseen øst for Hafslundsøy og håndtering av naturmangfold. Dette medfører at prosjektet kan bli forskjøvet. I tillegg utredes det et alternativ til Alvim renseanlegg i samarbeid med Frevar og Fredrikstad kommune.. Dette kan føre til at avløpsvann ikke trenger å transporteres til Alvim Renseanlegg, men via Årum til Frevar. Det vil bli lagt frem en egen sak til politisk behandling når forprosjekt foreligger. Nipa-prosjektet settes foreløpig på vent inntil utredningen av felles renseanlegg er avklart.

I tillegg gjennomføres ulike separeringsprosjekter hvor Klavestadhaugen- Sandbakken og Brusevoldbekken er de største i perioden. Separering av et større område ved Tunevannet sydøst startes opp i 2019. Tiltak på ledningsnett i spredt bebyggelse er budsjettert ferdigstilt i 2018, med unntak av tiltak på Solli/Vister som har forventet oppstart i 2019.

Renseanlegg og vannverk

Rehabilitering av renseanlegget på Alvim fortsetter i 2019 med oppgradering av det gamle slambehandlingsanlegget.

I budsjett og HP 2018-2021 var det innarbeidet totalt 224 mill. kr til nytt vannverk lsesjø/kapasitetsøkning Baterød. Arbeidet med lekkasjesøk har medført betydelig mindre lekkasjer i ledningsnettet. Planlagt kapasitetsutvidelse er derfor ikke nødvendig i kommende fireårsperiode.

Renovasjon

Det er avsatt 4 mill. kr til innføring av egen beholder for glass og metallemballasje til husstandene i 2019.

Kommuneområde digitalisering

Investeringer (tall i mill. kr)					
	Tidl. bevilget	Bud 19	Bud 20	Bud 21	Bud 22
Kommuneområde digitalisering					
Kommunedelplan kommunikasjon	0,90	0,70	0,30	0,50	0,30
Kommunedelplan kommunikasjon- skilt og profilering	0,10	0,10	0,10	0,10	0,10
Sentral IKT infrastruktur	1,00	2,00	1,00	1,00	1,00
Sentrale IKT-løsninger	3,00	3,00	1,00	1,00	1,00
Lisenser fellessystemer	0,50	0,50	0,50	0,50	0,50
Videreutvikling Sarpsborg.com	0,40	0,40	0,40	0,40	0,40
Videreutvikling sak og arkivsystem	0,40	0,10	0,10	0,20	0,20
Digitalt forvaltningsprogram- Frittstående arkivkjerne		2,25	3,70		
Digitalt forvaltningsprogram- Programvarerobot		1,50	1,50	1,50	1,50
Digitalt forvaltningsprogram- Skanning av papirarkiver		3,10	2,10		
Videreutvikle intranett og søkeløsning	0,40	0,80	0,40	0,40	0,40
Sum kommuneområde digitalisering	6,70	14,45	11,10	5,60	5,40

Enhet IKT

I 2018 ligger det inne midler blant annet til å etablere flere integrasjoner mellom kommunens fagsystemer. Utbyggingen av fiber til kommunale bygg fortsetter. Det er lagt inn en økning i bevilgningene til sentrale IKT-systemer ettersom det er behov for å kjøpe nye servere og etablere mer lagringsplass.

Utgiftene for digitaliseringsarbeidet framover vil bli nærmere vurdert i 2019, men det må påregnes en betydelig økning i forhold til tidligere. Samtidig vil det bli lagt vekt på å synliggjøre og ta ut gevinster fra investeringene.

Innføring av frittstående arkivkjerne

Arkivkjernen er etablert i 2018 og arbeidet med å knytte opp flere fagsystemer for å ivareta dokumentasjonsplikten fortsetter i 2019 og framover. Arbeidet med digitaliseringsstrategien avdekket behov for å få etablert gode integrasjoner mellom flere av kommunens fagsystemer og en løsning for arkivering av dokumentasjon (arkivkjerne).

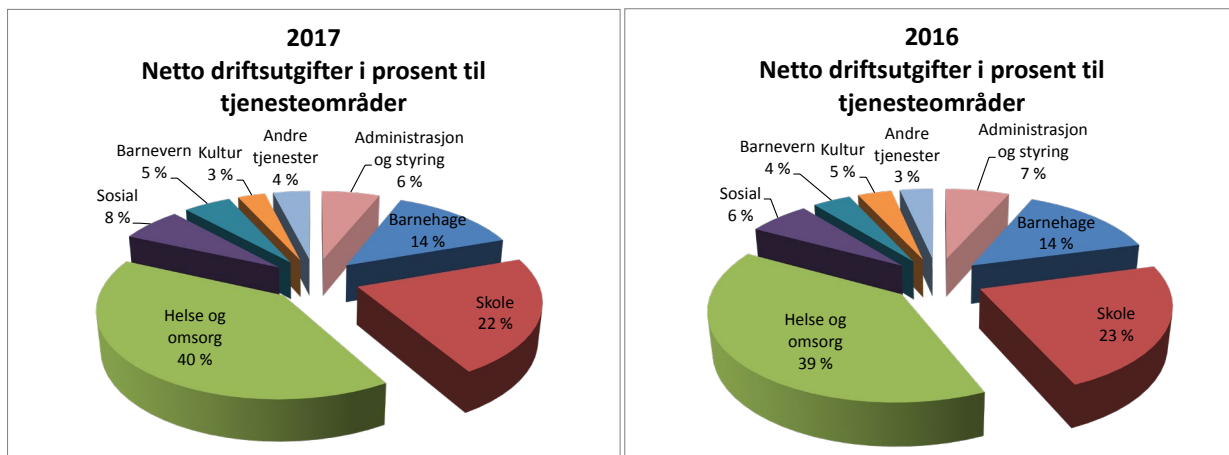
Innføring av programvareroboter

I 2018 ble flere ulike teknologier for automatisering av arbeidsprosesser vurdert og testet. Programvareroboter viser seg å være et av verktøyene med størst muligheter. I 2018 er en pilot for automatisk mottak og registrering av søknader om helse- og velferdstjenester igangsatt, og dette vil i 2019 og framover utvides til flere andre anvendelser. Det er også et bredt samarbeid mellom kommunene i Østfold på dette området.

9. Tjenester

Status profil på tjenesteprioritering

I dette kapittelet er det tatt utgangspunkt i nøkkeltall som påvirker kommunens netto driftsutgifter. Disse tallene vil vise hvor mye av de frie midlene som brukes til det enkelte tjenesteområdet. I tillegg sees det på om utgiftsnivået øker mer eller mindre i Sarpsborg sammenlignet med andre kommuner.

Diagrammet viser hvordan ressursbruken ble fordelt mellom tjenesteområdene i 2016 og 2017. Dette beskriver ikke hvor mye det brukes, men hvor mye som forbrukes per tjenesteområde i prosent. Helse og omsorg⁹ utgjorde 39 % i 2016 og 40 % i 2017. Skole hadde en nedgang fra 23 % i 2016 til 22 % i 2017 % og barnehage ligger uendret på 14 %. Disse tjenesteområdene utgjorde samlet 76 % av totalen. Totalt 24 prosent gikk til sosial, barnevern, kultur, administrasjon, styring og andre tjenester.

Prioritering

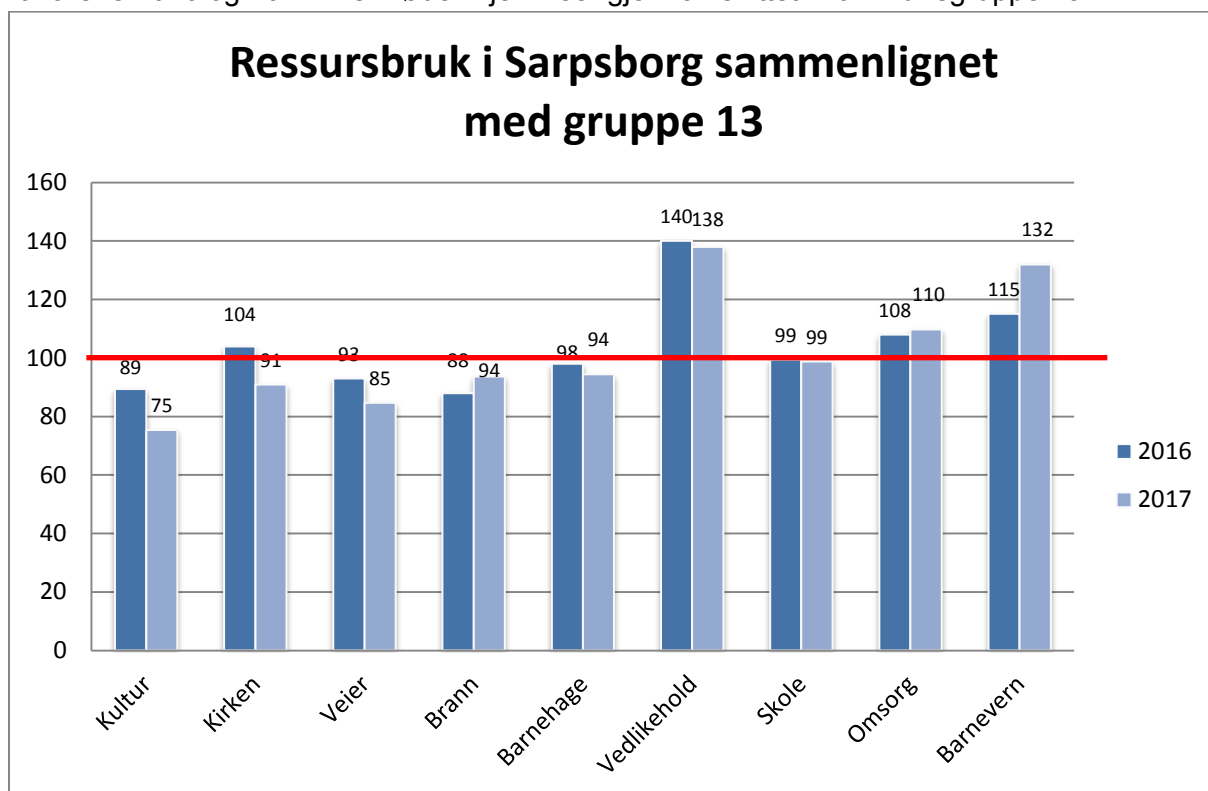
Prioritering sier noe om hvor mye av egne penger kommunen velger å bruke på de enkelte tjenesteområdene. En tjeneste kan sies å være høyt prioritert når en kommune bruker en relativt stor andel av sine ressurser på en bestemt tjeneste. I vurderingen av forskjeller i prioritering mellom ulike kommuner er det elementer som kan bidra til å forklare eventuelle forskjeller:

- Kommunen kan ha et relativt høyt utgiftsbehov knyttet til tjenesten. Dette blir delvis korrigert for ved å se på utgifter per person i målgruppen.
- Kommunen kan ha prioritert en tjeneste høyt på bekostning av andre tjenester. For å få informasjon om dette kan det være interessant å se på hvor stor andel av utgiftene som går til ulike tjenester, eventuelt korrigert for utgiftsbehov. Det siste kan delvis avhjelpes ved å se på kommuner innenfor samme KOSTRA-gruppe.
- Kommunen kan ha relativt høye inntekter.

Slike elementer bidrar til at forskjeller i utgifter per person i målgruppen ikke utelukkende kan tolkes som et resultat av prioriteringer på lokalt nivå.

⁹ Helse og omsorg er det begrepet som benyttes i KOSTRA rapporteringen.

Figuren nedenfor viser hvordan Sarpsborgs ressursbruk er i forhold til kommunegruppe 13 for årene 2016 og 2017. Den røde linjen viser gjennomsnittet i kommunegruppe 13.

KOSTRA tall for kirken er korrigert for tjenesteytingsavtale

Når tallene for Sarpsborg er under 100 prosent, betyr det at ressursbruken er lavere i Sarpsborg. Siden KOSTRA tall ble lagt frem våren 2018 har det vært endringer i oppbyggingen av KOSTRA indikatorene. Tidligere ble kommunehelse lagt inn som en egen indikator, nå ligger denne inn under omsorg. Det forklarer endringen for Sarpsborg fra 2016 til 2017. Kommunen lå lavt på kommunehelse og høyt på pleie om omsorg.

Figuren viser at ressursbruken for 4 av 10 tjenesteområder i Sarpsborg ligger under kommunegruppe 13 i 2017. Ressursbruken innenfor barnevern og pleie og omsorg ligger imidlertid betraktelig over kommunegruppe 13.

Sarpsborg kommune er en lavinntektskommune. Korrigerte brutto driftsinntekter var i 2017 på 95 % av landsgjennomsnittet. Samtidig har kommunen et beregnet utgiftsbehov som ligger 1,55 % over landsgjennomsnittet.

Avvik mellom Sarpsborg kommune og kommunegruppe 13.

Ved å sammenligne utgifter per innbygger i 2017 for de ulike tjenestene med kommunegruppe 13 kan det gi en indikasjon på hvor tjenesteproduksjonen er dyrere i Sarpsborg enn kommunegruppe 13. Tallene er kun en indikasjon på overordnet nivå. Det vil være nødvendig å se nærmere på underliggende data for å få et komplett bilde.

	Sarpsborg	Fredrikstad	Skien	Gruppe 13	Avvik fra gruppe 13	Gruppeutvalg
Kultur	1 594	2 091	2 404	2 122	29 326 704	Alle innbyggere
Barnehage	134 246	134 304	135 350	142 507	25 361 270	Innb. 1-5 år
Vedlikehold	138	63	120	100	-2 110 634	Alle innbyggere
Kommunale veier	781	773	1 095	922	7 831 563	Alle innbyggere
Skole	97 819	100 414	100 316	98 767	6 407 532	Innb. 6-15 år
Kirken	489	507	480	538	2 727 161	Alle innbyggere
Brann	698	681	763	746	2 666 064	Alle innbyggere
Barnevern	10 048	8 980	10 025	7 565	-29 351 543	Innb. 0-22 år
Pleie og omsorg	25 428	24 614	23 741	23 178	-124 971 750	Alle innbyggere

Avvik fra kommunegruppe 13 er definert som differanse i netto driftsutgifter mellom Sarpsborg og gruppe 13. Avviket er multiplisert opp med antall innbyggere i det respektive utvalget. For vedlikehold, barnevern og pleie og omsorg bruker Sarpsborg kommune mer enn kommunegruppe 13. Flere faktorer enn KOSTRA tall må sees på når man sammenlikner seg med andre. Levekår er en slik faktor. Levekår er nærmere beskrevet i kapittel 3 samfunnsutvikling.

Det vil være store kostnadsforskjeller kommuner imellom for å produsere de ulike tjenestene. Gjennom inntektssystemet skal kommunene få kompensasjon for forskjellene som de selv ikke kan påvirke. Det kan være alderssammensetning og sosiale forhold. Dette kompenseres gjennom kostnadsnøklene og et sett av kriterier. Kriteriene er angitt i kapittel 7. I tabellen nedenfor er det hentet inn en analyse fra Telemarksforskning som viser hvordan kommunen har prioritert tjenestene når det er korrigert for inntektsnivået til Sarpsborg kommune.

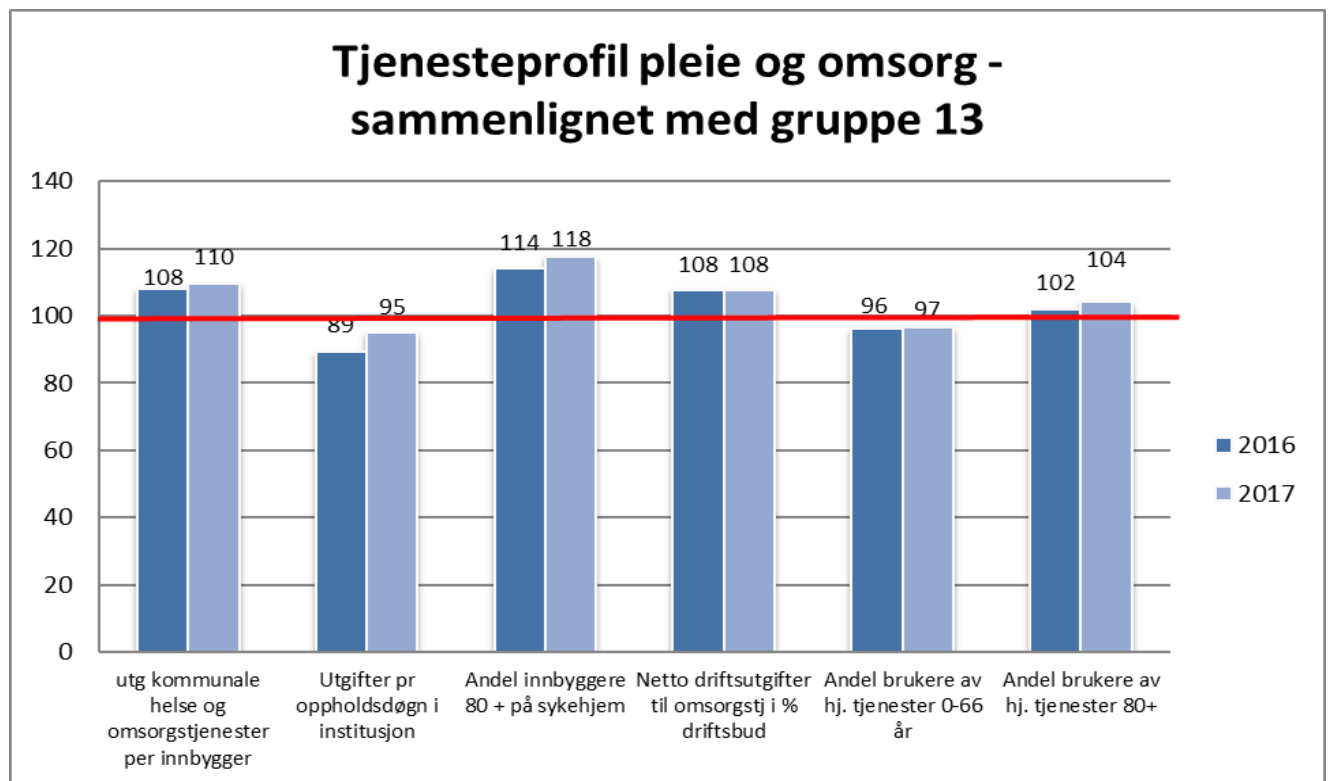
Tjeneste	Kostnads-nøkkel ¹⁰	Avvik fra landsgjennomsnittet Justert etter inntektsnivå
Barnehage	0,9089	10,5 mill. kr
Administrasjon	0,9238	-21,2 mill. kr
Landbruk	0,5382	0,3 mill. kr
Grunnskole	0,9958	-26,0 mill. kr
Pleie og omsorg	1,0615	124,1 mill. kr
Kommunehelse	0,9623	-13,5 mill. kr
Barnevern	1,1317	20,1 mill. kr
Sosialtjeneste	1,2683	-30,7 mill. kr

På et område er det et stort avvik mellom de to tabellene, og det er på barnehage. Sarpsborg kommune får et trekk på overføring til barnehage grunnet lavt utdanningsnivå i befolkningen. Utdanningsnivået i befolkningen benyttes i inntektssystemet for å estimere etterspørselen etter barnehageplasser. Kriteriet bygger dermed på hypotesen at innbyggere med høy utdanning etterspør barnehageplasser mer enn de med lav utdanning. Samtidig har Sarpsborg en lavere andel 2-4-åringene enn landssnittet. Det medfører at kommunen har en lavere overføring til barnehage enn andre kommuner.

¹⁰ Kostnadsnøkkelen viser hvordan kommunen blir kompensert i rammetilskuddet. Når kostnadsnøkkelen er større enn 1 blir man kompensert for mer enn landsgjennomsnittet.

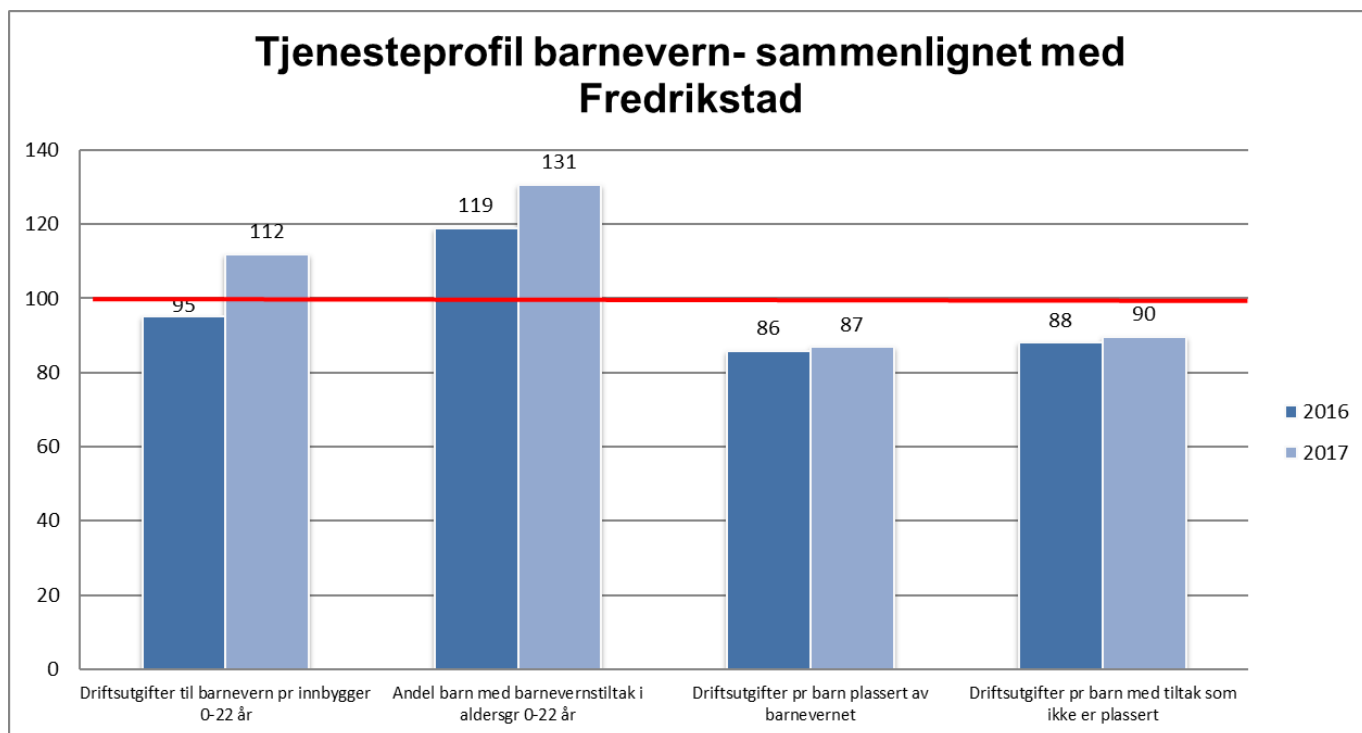
Nedenfor er det utarbeidet en tjenesteprofil for de enkelte kommuneområdene. Det er ikke utarbeidet en for kommuneområde organisasjon, da dette blir dekket i kapitlene medarbeider og økonomi. I tjenesteprofilene er det lagt inn sammenlikning med kommunegruppe 13. På noen av tjenestene er det gjort en sammenlikning med Fredrikstad kommune.

Kommuneområde velferd

Tjenesteprofilen viser at Sarpsborg kommune bruker mer penger enn gjennomsnittet i gruppe 13 på pleie- og omsorgstjenester. Kommunen har en høyere andel av befolkningsgruppen 80+ boende på institusjon, men kostnadene per plass er lavere enn gjennomsnittet.

Kommunen har en lavere andel brukere av hjemmetjenester i gruppen 0-66 år enn kommunegruppe 13, mens i gruppen 80 år og over har kommunen flere.

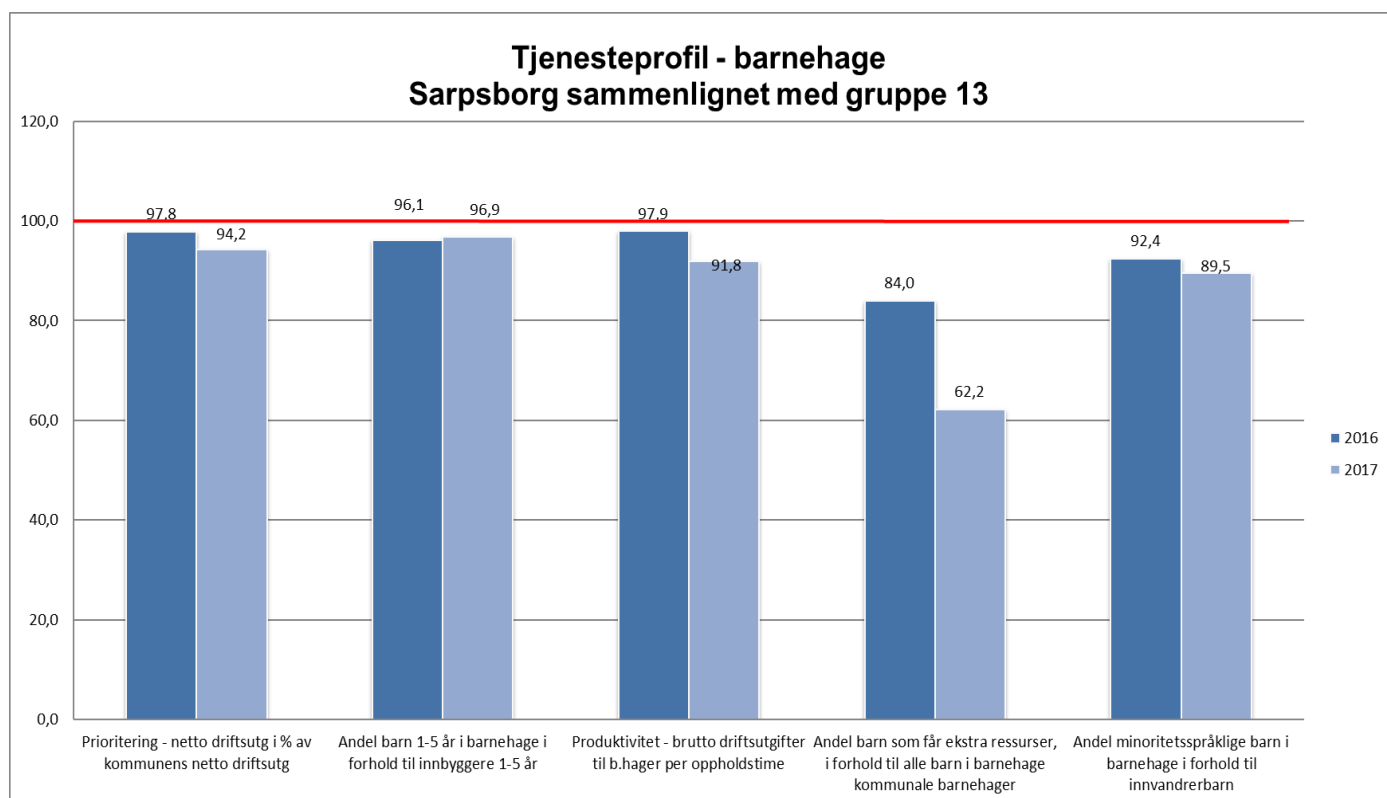

Tjenesteprofilen viser at Sarpsborg kommune brukte mindre penger på barnevern enn Fredrikstad i 2016, men i 2017 har kommunen brukt mer enn Fredrikstad. Økningen av kostnader i forhold til Fredrikstad gjenspeiler seg i økningen av de forskjellige typer barnevernsvedtak. Sarpsborg kommune har en høyere andel plasserte barn sett opp mot befolkningsgruppen 0-22 år¹¹.

Det fremkommer også av diagrammet at kommunen har lavere kostnader pr barn som er plassert enn Fredrikstad.

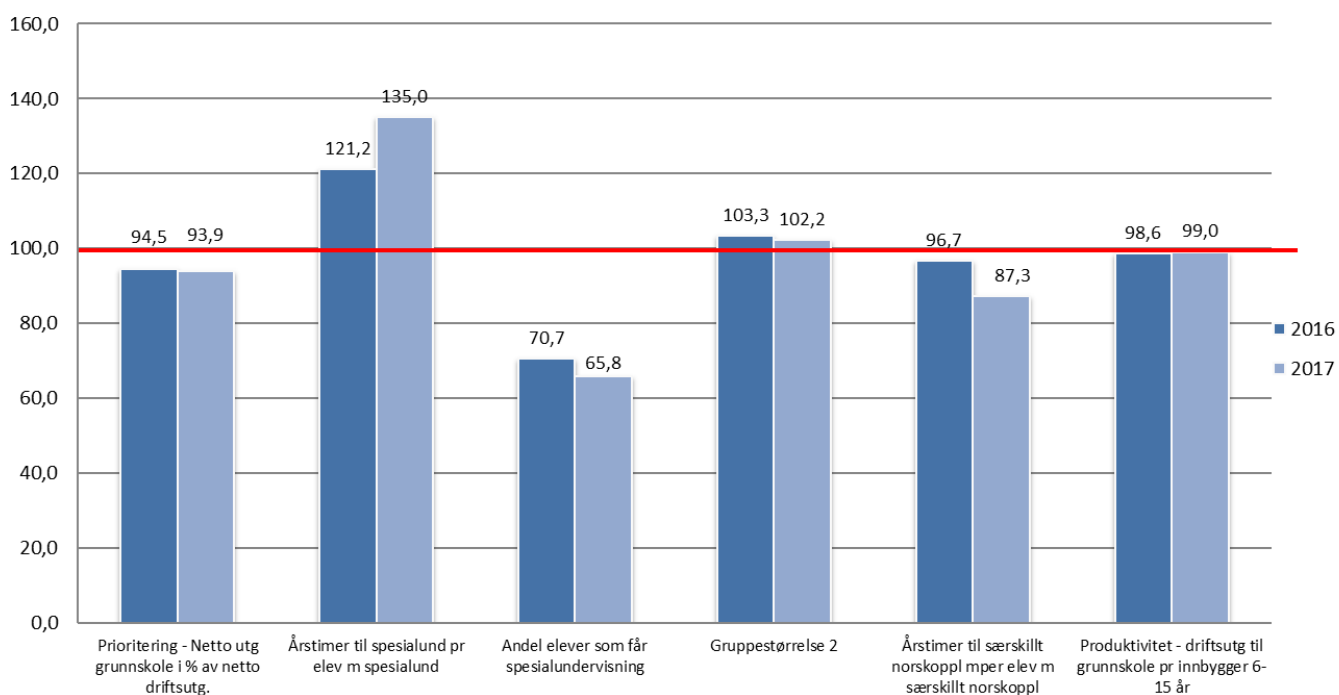
¹¹ Ny kategori etter omleggingen i KOSTRA andre halvår 2018, denne gruppen var tidligere delt inn i 0-17 år.

Kommuneområde oppvekst

Sarpsborg kommune bruker mindre ressurser på barnehage sammenliknet med kommunegruppe 13. I 2017 ligger Sarpsborg kommune 5,8 prosentpoeng lavere enn gjennomsnittet av kommunegruppe 13 og har hatt nedgang fra 2016 til 2017 på 3,6 prosentpoeng. Medvirkende årsak til dette er at Sarpsborg kommune har færre barn i barnehage i forhold til antall innbyggere 1-5 år. I tillegg har kommunen satset på nye, større, effektive barnehager som gir utslag i lavere utgift per time i kommunale barnehager sett opp mot kommunegruppe 13.

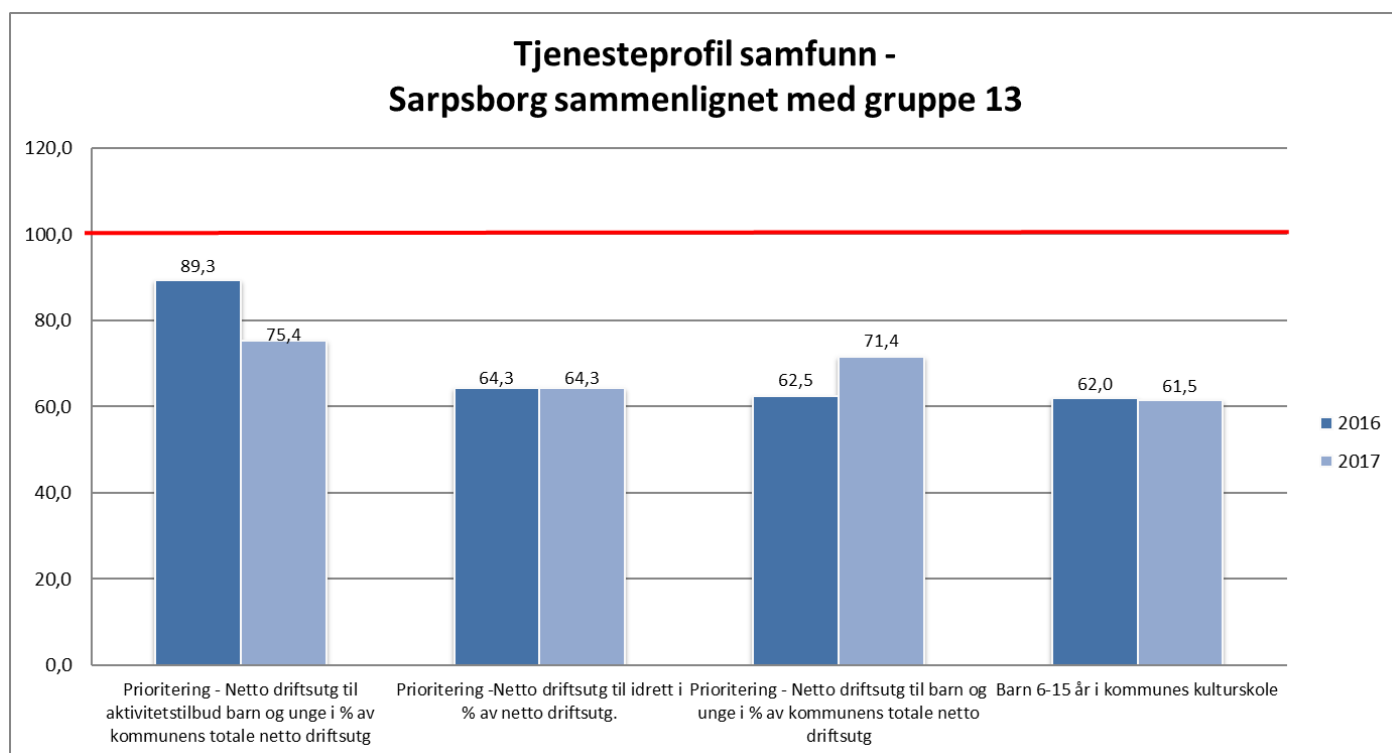
Tjenesteprofil - grunnskole Sarpsborg sammenliknet med gruppe 13

Sarpsborg kommune bruker mindre ressurser på grunnskole sammenliknet med kommunegruppe 13. I 2017 ligger Sarpsborg kommune 6,1 prosentpoeng lavere enn gjennomsnittet av kommunegruppe 13. Gruppestørrelse 2 uttrykker hvor mange elever det er per lærerårsverk.

Når det gjelder andel elever som får spesialundervisning, ligger kommunen lavere enn kommunegruppe 13, mens årstimer til spesialundervisning per elev ligger kommunen høyere enn gruppe 13.

Kommuneområde samfunn

Diagrammet over viser Sarpsborg kommunens prioritering målt i netto driftsutgifter.

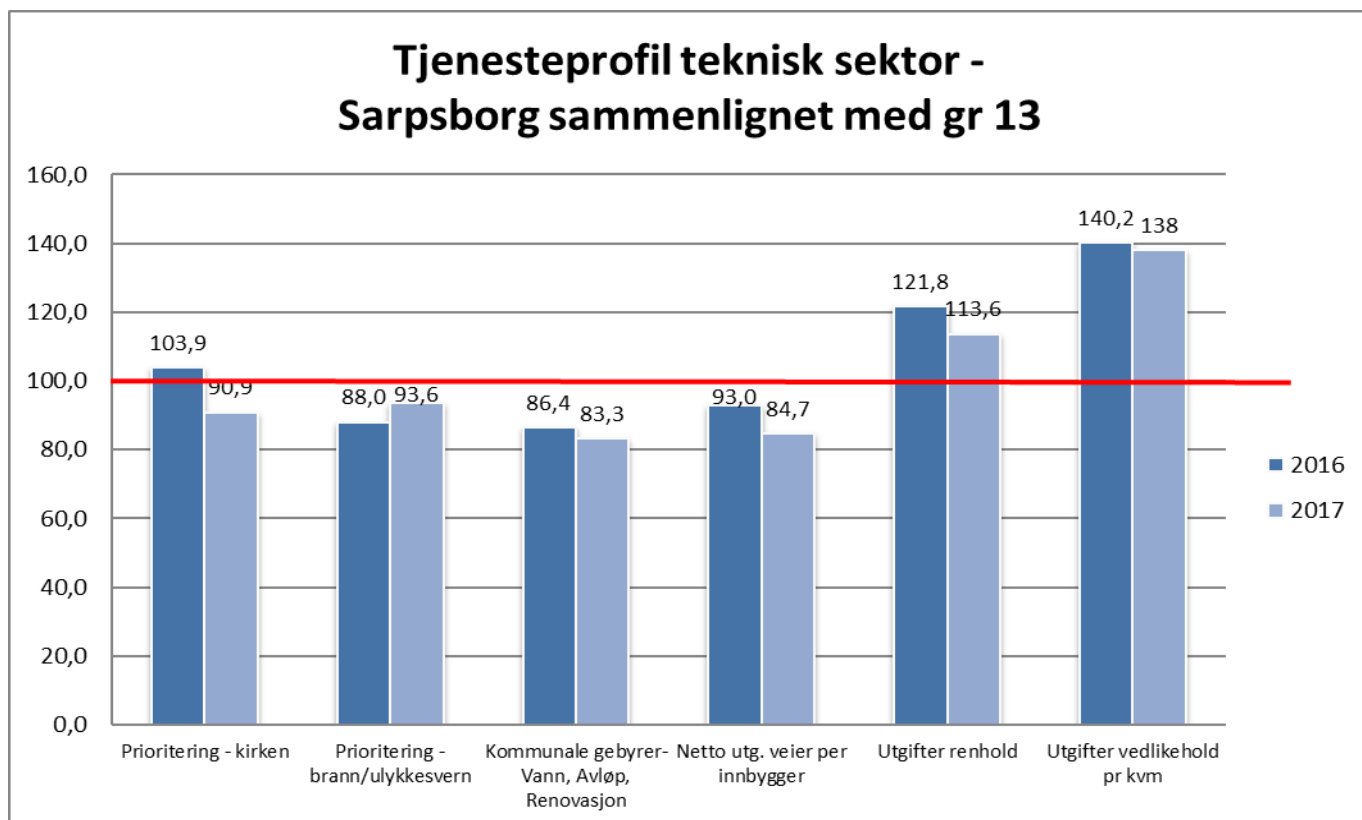
Sarpsborg kommune ligger lavere på prioritering innenfor kultursektoren sammenlignet med gjennomsnittet i gruppe 13. Det har vært en betydelig nedgang fra 2016, som var jubileumsåret, til 2017. Sarpsborg kommune bruker 1.594 pr innbygger til kultur, mens for kommunegruppe 13 er tilsvarende tall 2.122 kr.

Idrett og kommunale idrettsbygg ligger på stabilt nivå, men Sarpsborg ligger lavere enn gjennomsnitt i gruppe 13.

Ressurser til aktivitetstilbud til barn og unge har økt fra 2016 til 2017. Økning i aktivitetstilbudet fra 2016 til 2017 skyldes ny organisering og åpning av et nytt ungdomstilbud i sentrum. Samtidig med gjenåpning av Hannestad fritidsklubb høsten 2016.

Andelen elever i grunnskolealder som går i kommunal kulturskole er lavere i Sarpsborg enn i kommunegruppe 13.

Kommuneområde Teknisk

Bystyret vedtar årlig driftsoverføringer til kirken. Siden 2010 har bystyret gjennom budsjettbehandlingen valgt å redusere rammen med totalt 3,2 mill. kr årlig. Dette har bidratt til at kommunen i 2017 bruker noe mindre på kirken enn kommunegruppe 13. Totalt ble det overført 24 mill. kr til kirken i 2017. Kommunens opprinnelige budsjett til kirkelige formål legges til grunn ved behandling av overføringer til andre trossamfunn. Den senere tids trend med nedgang i medlemmer i Den norske kirke, samt en økning av medlemmer i andre trossamfunn har bidratt til at kommunens kostnader til andre trossamfunn har økt markant, til tross for at overføringer til kirken siden 2010 har blitt redusert. I 2017 overførte Sarpsborg kommune 4,8 mill. kr til andre trossamfunn.

Brann omfatter funksjonene forebygging, feiing og beredskap. Sarpsborg brukte totalt 197 kr mindre per innbygger enn kommunegruppe 13. For tjenestene feiing og forebygging ble det benyttet en større andel kostnader til funksjonene enn kommunegruppe 13. Årsgebyret for feiing og tilsyn er om lag 30 kr dyrere i Sarpsborg enn kommunegruppe 13. Årsaken til den lave ressursbruken ligger innen brannberedskap.

En standard bolig i Sarpsborg med stipulert forbruk på 200 m³ vann betalte 8 950 kr i vann, avløp og renovasjonsgebyr i 2018. Dette utgjør kun 83,3% av snittet i kommunegruppe 13. Hovedgrunnen til det lave gebyret ligger i renovasjonsgebyret, som er omlag 1 200 kr rimeligere i Sarpsborg enn i andre kommuner.

Per innbygger bruker kommunen mindre i netto driftsutgifter til kommunale veier og gater enn kommunegruppe 13. Kommunen bruker mer på renhold og vedlikehold sammenliknet med kommunegruppe 13.

9.1 Kommuneområde velferd

9.1.1. Tjenester og oppgaver

Enhet/tjeneste	Oppgaver
Kommunesjef velferd med stab	Handlingsplan og budsjett, politiske saker, plan og utredning av tjenester, oppfølging av mangfold, inkludering og likeverd, kommunedelplan helse og omsorg, kvalitet og internkontroll, ASVO-plasser.
Enhet forvaltning og utvikling	Kjøp, innleie og forvaltning av kommunalt disponerte boliger, Husbankens låne- og støtteordninger, bistand til etablering og oppfølging i bolig, avlastning, støttekontakt, omsorgsstønning, brukerstyrt personlig assistanse, tildeling av heldøgns plasser, pasientkoordinator, saksbehandling av dag- og døgn tilbud til utviklingshemmede, velferdsteknologi, demensteam og opplæring.
Enhet helse	Forebyggende helsearbeid, miljørettet helsevern, smittevern, kriminalitetsforebygging, kontroll av salgs- og skjenkebevillinger, samarbeid om ansvarlig alkoholskjenking (MAKS), fastleger, sykehjemsleger, legevakt, legekantor, diabetes poliklinikk, vaksinekontor, fengselshelse, helseberedskap og kriseteam.
Enhet forebyggende tjenester	3 familiesentre med helsestasjon 0-6 år, jordmortjeneste, svangerskapskontroll, skolehelsetjeneste i barne-/ungdoms- og videregående skoler, helsestasjon for ungdom 13-20 år, Herkules helsestasjon for gutter, Utekontakten, Home Start, fysioterapitjeneste barn/voksne, fysioterapeuter med driftsavtale, ergoterapitjeneste barn/voksne og krisesenter.
Enhet kompetansesenter rus og psykisk helse	Psykiatritjenesten, rustjenesten, miljøarbeidertjenesten og senter for rehabilitering og aktivitet inkl. sysselsetting.
Enhet kjøkken og kantine	Matproduksjon, utkjøring av varmmat, catering og kantine.
NAV sosial	Økonomisk sosialhjelp, råd og veiledning, økonomisk rådgivning, bosetting av flyktninger, introduksjonsordningen, kvalifiseringsprogrammet, midlertidig innkvartering, rådgivning i videregående skole og fengsel.
Omsorgstjenester	368 langtids plasser i sykehjem og 200 boliger i bofellesskap med heldøgns bemanning, hjemmesykepleie, hverdagsrehabilitering, praktisk og personlig bistand, barnebolig og dagsenter.
Enhet helsehus	85 korttids plasser inkl. palliative plasser, rehabiliterings plasser og øyeblikkelig hjelp plasser (KAD).
Boveiledning	Bofellesskap for utviklingshemmede med heldøgns bemanning, aktivitetstilbud, ambulerende tjenester, avlastning og botiltak for enslige mindreårige flyktninger og asylsøkere.
Enhet barnevern	Vurdering av bekymringsmeldinger, undersøkelser, råd og veiledning, forebyggende hjelpetiltak, familiebaserte tiltak, avlastning, besøkshjem, plassering i fosterhjem og institusjon, ettervern, utredning og forberedelse av saker for fylkesnemnda, akuttarbeid og beredskapsvakt.

9.1.2. Utviklingstrekk og analyser

Viktige utviklingstrekk			
	Resultat		
Enhet/tjeneste	2015	2016	2017
Enhet forvaltning og utvikling			
Antall bostedsløse	20	10	2
Personer innvilget omsorgstønad	205	211	227
Enhet helse			
Antall ledige listeplasser hos fastleger	706	1 250	530
Antall overliggerdøgn for utskrivningsklare pasienter fra sykehuset	196	459	109
Antall innleggelser i kommunale «øyeblikkelig hjelp» senger	294	275	354
Enhet forebyggende tjenester			
Brukere av krisesenteret (voksne)	59	74	68
Enhet kompetansesenter rus og psykisk helse			
Antall søknader rus- og psykiske helsetjenester	1 274	1 145	1 360
Enhet kjøkken og kantine			
Antall porsjoner varmmat levert til hjemmeboende pr. mnd.	7 270	7 035	7300
Enhet NAV sosial			
Netto driftsutgifter til økonomisk sosialhjelp	88 134	84 233	87 594
Sosialhjelpsmottakere	1 520	1 482	1 517
Sosialhjelpsmottakere i alderen 18-24 år	307	281	276
Mottakere av introduksjonsstønad	133	169	193
Omsorgstjenester			
Mottakere av pleie- og omsorgstjenester i løpet av året	4503	4518	4565
Mottakere av hjemmetjenester	2 237	2 222	2 238
Boveiledningstjenester			
Antall personer registrert som psykisk utviklingshemmede over 16 år	232	239	245
Antall brukere som mottar tjenester i bolig med heldøgns tjenester	127	127	127
Barnevern			
Andel barn med melding (av antall innbyggere 0-17 år)	4,9 %	4,5 %	4,7 %
Andel barn med undersøkelse (av antall innbyggere 0-17 år)	4,4 %	4,4 %	4,6 %
Andel barn med barnevernstiltak (av antall innbyggere 0-17 år)	4,4 %	4,9 %	5,3 %

Bolig

Antallet bostedsløse i Norge har i mange år ligget stabilt rundt ca. 6000 personer. Samtidig har antallet bostedsløse i Sarpsborg utviklet seg i svært positiv retning. Dette skyldes i stor grad kommunens innsats med å bistå bostedsløse med anskaffelse, etablering og oppfølging

i bolig. Dette gir økt livskvalitet og reduserer kommunens kostnader. Det er fortsatt viktig å prioritere boligsosiale virkemidler for å opprettholde den gode utviklingen.

Sarpsborg har ikke et tilfredsstillende krisesentertilbud til menn eller til personer som ikke kan bo sammen med andre. Fylkesmannen har etter tilsyn pålagt kommunen å lukke dette avviket. Det må foretas nødvendige bygningsmessige tilpasninger ved krisesenteret for etablering av et slikt tilbud.

Omsorgstjenestene

Kommunens omsorgstjenester står foran en formidabel utfordring som følge av at antall innbyggere over 67 år vil øke betydelig. Aldersgruppen over 80 år forventes i kommende 4-års periode å øke med 6,5 % eller 165 personer. Økningen akselererer etter 2023. Behovet for tjenester kan ikke løses kun ved å etablere flere heldøgns plasser. Det kreves en betydelig satsing på at eldre kan bli boende i eget hjem så lenge som mulig. For å begrense framtidig behov for heldøgns plasser, er det nødvendig å styrke kompetansen, endre arbeidsmetodikk og skape forståelse hos brukere og pårørende om at tjenester i hjemmet kan være et godt alternativ til heldøgns plass. Økt bruk av velferdsteknologiske løsninger er nødvendig for å bedre den enkeltes evne til å klare seg selv i egen bolig og bidra til økt trygghet og livskvalitet.

Det er stort press mot kommunen for å ta imot utskrivningsklare pasienter. Kort liggetid og rask utskrivning fra sykehuset er hovedårsaken til dette og fører til at kommunen må håndtere mer kompliserte medisinske tilstander. Det er behov for å øke antall korttidsplasser for å ta imot ferdigbehandlede pasienter. Flere korttidsplasser er også nødvendig for å understøtte den økte satsingen på hjemmetjenester og kunne tilby nødvendig avlastning for pårørende.

En konsekvens av økt levealder og flere eldre er at tallet på mennesker med ulike demenslidelser vil øke betydelig i årene som kommer. Nasjonalt løftes dette frem som en av de største helse- og omsorgsutfordringene i fremtiden. Det er behov for å differensiere og tilrettelegge tjenestetilbudene alt etter hvilken fase av sykdommen den enkelte befinner seg i og hva slags familiesituasjon de har. De demografiske endringene og økende forekomst av demens vil kreve en betydelig styrking av de hjemmebaserte tjenestene. Samtidig er det behov for å øke den samlede kapasiteten innenfor heldøgnsomsorgen.

Omsorgstjenestene inklusive helsehuset har de to siste årene hatt et betydelig merforbruk. Dette skyldes blant annet et økende antall enkeltbrukere med store bistandsbehov, raskere utskrivning fra sykehuset og dårligere pasienter. Med den demografiske utviklingen som forventes i årene fremover, vil kostnadene til disse tjenestene øke.

Tingvoll og Kurland sykehjem er av eldre dato og oppfyller ikke dagens krav til sykehjemsstandard. Det må vurderes tiltak for å innfri tekniske krav, oppnå effektiv drift og tilby beboerrom som tilfredsstillende dagens standard. Den eldste delen av bygningsmassen er ikke egnet for rehabilitering. Det bør vurderes om disse bygg kan avvikles og erstattes med nye sykehjems plasser på annen tomt.

Sarpsborg har store levekårsutfordringer. Kommunen skårer dårligere enn landsgjennomsnittet på de fleste levekårs- og folkehelseindikatorer som blant annet

utdanning, sysselsetting, inntekt og helse. Andelen uføretrygdede ligger høyere i Sarpsborg sammenlignet med fylket og landet. Sarpsborg har en større andel av brukere innenfor pleie og omsorgstjenester sammenlignet med kommuner det er naturlig å sammenligne seg med. I 2017 mottok totalt 4565 personer en eller flere tjenester. Dette utgjør 8,2 % av befolkningen. Til sammenligning var tilsvarende tall 7,4 % i Fredrikstad og 6,8 % i landet for øvrig.

Sarpsborg har en høy dekningsgrad av heldøgns plasser for aldersgruppen 80+ i forhold til andre kommuner det er naturlig å sammenligne seg med. Det ytes samtidig mindre hjemmebaserte tjenester enn i andre kommuner. Det er nødvendig å omstrukturere omsorgstjenestene med sikte på å styrke hjemmebaserte tjenester. Utover i handlingsplanperioden vil det være nødvendig å redusere antall heldøgns plasser.

I samarbeid med Halden og Fredrikstad arbeides det med å utvikle korttidsavdelinger for hjemmeboende. Prosjektet heter virtuell korttidsavdeling og dreier seg om å ta i bruk ny teknologi gjennom avstandsmåling og virtuell kommunikasjon.

Legetjenestene

Det er utfordrende å rekruttere og beholde fastleger, leger i sykehjem, helsehus og legevakt. Kommunen har etter gjeldende forskrift ansvar for øyeblikkelig helsehjelp hele døgnet og skal ha mulighet til å rykke ut umiddelbart når dette er nødvendig. Det er behov for å gjennomgå hvordan kommunen løser disse oppgavene og vurdere kompetanse, kapasitet og organisering av legevaktstjenesten. Det er spesielt viktig å se på bakvaksordningen for legene og tilrettelegging av utrykning i akutte situasjoner.

Rus og psykisk helse

Sarpsborg kommune har en høyere andel innbyggere med psykiske lidelser enn landsgjennomsnittet. Dette gjelder også den yngre delen av befolkningen. Etter Ungdataundersøkelsen i 2017 var 25 % av elevene i videregående skole plaget av depressive symptomer. Til sammenligning er tallet 17 % på landsbasis. Det er stort press på tjenestene til mennesker med rus- og psykiske lidelser. Samlet sett er det en betydelig økning i antall henvendelser. Bruken av lavterskeltiltak er sterkt økende. Dette er en positiv og ønsket utvikling og bidrar til tidligere hjelp og etablering av gode sosiale nettverk. Barn og unge som lever i familier med rus og psykiske lidelser utgjør en spesiell utfordring. Det er viktig med tidlig innsats for å hindre at sosiale problemer går i arv.

Det er et stort og udekket behov for heldøgnsbemannede boliger til mennesker med alvorlige psykiske lidelser. I handlingsplanperioden er det innarbeidet investeringsmidler til bygging av 6 leiligheter i bofellesskap med heldøgnsbemanning til denne målgruppen. Oppstart av drift er planlagt til 2021.

Forskrift om kommunal betaling for utskrivningsklare pasienter gjelder i dag bare for utskrivningsklare somatiske pasienter. Regjeringen varslet i kommuneproposisjonen for 2018 at kommunal betalingsplikt for utskrivningsklare pasienter innen psykisk helsevern og tverrfaglig spesialisert rusbehandling (TSB) vil tre i kraft fra 2019. Dette stiller økte krav til det kommunale hjelpeapparatet. En betydelig andel av kommunens tjenester til rus og psykisk helse er basert på statlige prosjektmidler, som det må søkes om hvert år. Det skaper en uforutsigbarhet og usikkerhet.

NAV

Antall sosialhjelpsmottakere er på landsbasis de 3 siste årene økt med 5 %. I Sarpsborg er antallet i samme periode gått ned med 10 %. Antall sosialhjelpsmottakere i alderen 18-24 år har gått ned 6 % på landsbasis de siste 3 år. Nedgangen i Sarpsborg har vært 30 % i samme periode. I 2017 har det imidlertid vært en økning i antall sosialhjelpsmottakere og utbetaling av økonomisk sosialhjelp i Sarpsborg. Antallet sosialhjelpsmottakere i alderen 18-24 år er likevel redusert fra 2016 til 2017.

Fra 2017 ble det innført aktivitetsplikt for sosialhjelpsmottakere under 30 år. Formålet er å styrke den enkeltes muligheter for å komme i arbeid og bli selvforsørget. Det første året har innføringen medført økte kostnader til å etablere og drifte tiltakene. Erfaringene med tiltakene er så langt positive for deltagerne, men det vil ta noe tid for å få full effekt av aktivitetsplikten. Det er svært usikkert hvordan utgiftene til økonomisk sosialhjelp vil bli i årene fremover. Utviklingen er bl.a. avhengig av hvordan arbeidsledigheten og konjunktorene utvikler seg.

Lovverket om arbeidsavklaringspenger (AAP) ble strammet inn med virkning fra 01.01.18. Regjeringen ønsker å få en raskere avklaring av stønadsmottakere og økt overgang til arbeid. Maksimal lengde er redusert fra fire til tre år. Mange brukere som ikke lenger tilfredsstillende vilkårene for å motta AAP, vil gå over på mottak av økonomisk sosialhjelp. Sarpsborg er den kommunen i Østfold med høyest andel på AAP. Lovendringen vil trolig medføre en vesentlig økning i utgifter til økonomisk sosialhjelp.

193 personer deltok i introduksjonsprogrammet for flyktninger i 2017. Antall deltagere i 2018 er omtrent på samme nivå som i 2017, men vil fra 2019 avta pga. bosetting av færre flyktninger. Introduksjonsprogrammet må til enhver tid dimensjoneres etter det antallet flyktninger som bosettes.

Boveiledningstjenesten

Levealderen for personer med psykisk utviklingshemming har økt vesentlig gjennom de siste tiårene som følge av medisinsk utvikling og bedret livskvalitet. Antall eldre personer med utviklingshemming vil være økende de nærmeste årene. Om lag 25 personer vil være i behov av nye bo- og aktivitetstiltak frem til 2022. Etterspørselen etter heldøgnsbemannede bofellesskap synker til fordel for ønske om selvstendige leiligheter med ambulante tjenester og nærhet til en personalbase. Etter utbygging og oppstart av Værn med 12 heldøgns plasser i 2020, vurderes behovet for bofellesskap i perioden å være dekket.

Mange av brukerne i boveiledningstjenesten har store og sammensatte behov. Tjenesteområdet er uforutsigbart, da nye enkeltbrukere kan trenge omfattende tjenester og behov kan endre seg raskt. Det har vært arbeidet med ulike kostnadseffektiviserende tiltak innenfor boveiledningstjenesten de siste årene.

Barnevern

Antall meldinger og undersøkelser i barnevernet er økende og meldingene er mer alvorlige. Antall saker med vold og overgrep øker. Det er en betydelig økning i antall barn med tiltak. Dette gjelder både hjelpetiltak i hjemmet og omsorgsovertagelser. Utviklingen er bekymringsfull. Det er vanskelig å rekruttere gode fosterhjem. Barn må vente lengre på egnet fosterhjem enn tidligere. Saksbehandlingstiden er i ferd med å øke betydelig som

resultat av økende utfordringer. Fra 2016 til 2017 har fristbrudd på undersøkelsessaker økt med 19 prosentpoeng. I 2016 var det 23 % av sakene som ikke ble undersøkt i løpet av 3 måneder, i 2017 gjaldt dette 42 % av undersøkelsessakene.

Barneverntjenesten har hatt et økende merforbruk de siste årene. Det skyldes først og fremst at flere barn og unge er plassert i fosterhjem og institusjon. Dette er de mest kostnads-krevende tiltakene. Utviklingen medfører store sosiale, faglige og økonomiske utfordringer. Utfordringene kan ikke løses av barnevernet alene. Det er behov for en felles innsats for å styrke foreldrenes evne til å ivareta barn og unge på en god måte.

Regjeringen har fremlagt forslag til ny barnevernlov. Forslaget innebærer nye og flere oppgaver for kommunene. Det foreslås blant annet at kommunene skal få et helhetlig ansvar for tiltakskjeden innenfor barnevernet og økt ansvar for fosterhjem og institusjon. Kommunen vil også få et større ansvar for det forebyggende arbeidet. Målet er å komme inn med tidlig innsats og forebygge at det blir nødvendig med tjenester fra barnevernet. Det foreslås videre å gi kommunene et større økonomisk ansvar for tiltak i barnevernet. Refusjonsordningen for fosterhjemsplasseringer skal avvikles og egenandelen ved institusjonsplasseringer økes. Det er forutsatt økte overføringer til kommunene ved omleggingen, men de økonomiske virkningene av reformen er usikre og merkostnader må påregnes. Ikrafttreden av ny lov vil tidligst skje fra 2020.

Avlastning hos private familier er et hjelpetiltak som både barnevernstjenesten og helse - og omsorgstjenesten benytter. Avlastere har til nå ikke vært ansatt, men har inngått en oppdragsavtale med kommunen. Oppdragstakerbegrepet er ikke regulert i arbeidsmiljøloven og faller utenfor ferieloven og Hovedtariffavtalen. Etter en dom i Høyesterett i 2016 skal avlastere normalt anses som arbeidstakere og ikke oppdragstakere, noe som medfører merkostnader for kommunen.

9.1.3. Tjenestemål

Tjenestemål		
Enhet/tjeneste	Resultat 2017	Ambisjon i perioden
Enhet helse		
Mål: Tjenester med god kvalitet		
Antall overliggerdøgn for utskrivningsklare pasienter fra sykehuset årlig	109	< 100
Antall klager legevakt	3	< 10
Enhet forvaltning og utvikling		
Mål: En trygg bolig for alle		
Totalt antall husstander som bosettes med bistand fra team bolig årlig	105	> 90
Enhet NAV sosial		
Mål: Tjenester med god kvalitet		
Opplevd kvalitet (skala 1 – 6) (årlig)	4,6	4,7

Mål: Tjenester som fremmer aktivitet og mestring		
Andel av alle mottakere av økonomisk sosialhjelp 18-29 år	36 %	< 29 %
Gjennomsnittlig stønadslengde mottakere 18-29 år (måneder)	5,3	< 5,7
Andel flyktninger i arbeid eller aktivitet etter endt introduksjonsprogram (siste 12 mnd.)	67 %	> 60 %
Omsorgstjenester		
Mål: Tjenester med god kvalitet		
Opplevd kvalitet i sykehjem (beboere) (skala 1-6)	5,0	5,0
Opplevd kvalitet i sykehjem (pårørende) (skala 1-6)	4,5	4,6
Boveiledning		
Mål: Tjenester med god kvalitet		
Opplevd kvalitet i boveiledningstjenesten (pårørende)	5,0	5,0
Barnevern		
Mål: Redusere saksbehandlingstid		
Andel undersøkelser som behandles innen 3 måneder	58 %	> 80 %

9.1.4. Prioriterte tiltak

9.1.4.1. Vedtatte styringsdokumenter

Kommunedelplan helse og omsorg		
Hovedmål: Kommunens helse- og omsorgstjenester skal bidra til aktivitet, mestring, trygghet og økonomisk bærekraft		
Prioriterte tiltak	Tid (år) for gjennomføring	Merknad
Omstrukturere omsorgstjenestene.	2019-2022	Styrke de hjemmebaserte tjenestene med sikte på å redusere behovet for heldøgnsstilbud. Økning av antall timer i hjemmetjenesten påløpt i 2018 medfører økte kostnader på 10 mill. kr. Utover dette er det budsjettert med en styrking av hjemmetjenestene på 2,65 mill. kr. i 2019. I samarbeid med Halden og Fredrikstad arbeides det med å utvikle korttidsavdelinger for hjemmeboende.
Ta i bruk 6 nye boliger i bofellesskap for mennesker med psykiske lidelser.	2021-2022	Årlige driftskostnader er anslått til 11 mill. kr. Det er avsatt 6,8 mill. kr til oppstart av drift fra 2021. Helårsdrift forutsetter 4,2 mill. kr utover gjeldende økonomiplan fra

		2022. Investeringsmidler er avsatt tidligere. Det er avsatt nødvendige midler til tiltaket i handlingsplanperioden.
Utrede samlokalisering av hjemmetjenesten.	2019	Utredningen skal beskrive bygningsmessige behov for å kunne effektivisere driften. Utredningen gjennomføres innenfor tildelt ramme.
Styrke hjemmebaserte tjenester med vekt på velferdsteknologi, hverdagsrehabilitering og kompetanseutvikling.	2019-2022	Tiltaket er redusert i forhold til høringsutkastet. Økning av antall timer i hjemmetjenesten påløpt i 2018 medfører økte kostnader på 10 mill. kr. Utover dette er det budsjettert med en styrking av hjemmetjenestene på 2,65 mill. kr. i 2019.
Etablere aktivitets- og velferdssenter/ sosiale møteplasser for å styrke den enkeltes evne til å bli boende i eget hjem og leve et aktivt liv.	2020-2022	Gjennomføringen forutsetter en omdisponering av midler tilsvarende 1 mill. kr. Høringsutkastet anga oppstart i 2019. Av økonomiske grunner er dette forskjøvet til 2020.
Etablere 19 skjermede plasser for mennesker med demens ved Borgen sykehjem ved å gjøre om eksisterende langtidsplasser.	2019-2022	Tiltaket forutsetter en omdisponering innenfor sykehjemmene tilsvarende 3,4 mill. kr. Det er avsatt nødvendige midler til tiltaket i handlingsplanperioden gjennom omdisponering.
Starte planlegging av 48 leiligheter i bofellesskap for personer med demens på Bodalsjordet.	2022	Det er avsatt investeringsmidler med 1 mill. kr i 2022 til oppstart av planlegging. Byggingen er kostnadsberegnet til 151 mill. kr. Tiltaket forutsetter at det innarbeides nødvendige investeringsmidler i perioden. Tiltaket er forskjøvet i forhold til høringsutkastet da det ikke er økonomisk rom for å starte planleggingen før i 2022.
Styrke legetjenestene for å rekruttere og beholde leger i fastlegeordningen, legevakt, helsehus og sykehjem.	2019-2022	Tiltaket gjennomføres i et begrenset omfang, med en styrking av budsjettet på 0,8 mill. kr. årlig.
Etablere seniorboliger som sikrer en trygg og aktiv hverdag.	2019-2022	Samarbeide med private om utvikling av tilrettelagte boliger. Tiltaket gjennomføres innenfor tildelt ramme.

Kjøp av eksterne omsorgsplasser til personer med rus- og psykiske lidelser.	2019-2022	Full gjennomføring forutsetter en styrking på 4 mill. kr. Det er lagt inn en styrking på 2,1 mill. kr. i 2019, slik at tiltaket gjennomføres noe redusert i forhold til høringsutkastet.
Styrke helsehuset med økt kompetanse og personell.	2019-2022	Helsehusets budsjett er økt med 9 mill. kr. hvorav 1 mill. kr gjelder legevakten. Midlene går til å dekke økte kostnader til bemanning og andre driftskostnader som er påløpt allerede i 2018.

Plattform for livslange tjenester

Hovedmål: Sikre utviklingshemmede grunnleggende rettigheter og forutsigbarhet i et livsløpsperspektiv.

Prioriterte tiltak	Tid (år) for gjennomføring	Merknad
Videreutvikle pårørendestøtte i form av opplæring, avlastning og omsorgsstønad.	2019-2022	Gjennomføring forutsetter at det avsettes midler i driftsbudsjettet utover gjeldende økonomiplan. Tiltaket er redusert i forhold til høringsutkast da det ikke er økonomisk rom for å gjennomføre tiltaket fullt ut.

Behovsanalyse av bo- og aktivitetstiltak til personer med psykisk utviklingshemming

Hovedmål: Analyse av målgruppens behov som grunnlag for å planlegge tjenesten.

Prioriterte tiltak	Tid (år) for gjennomføring	Merknad
Ta i bruk 12 nye boliger i bofellesskap.	2020	Boligene etableres på Værn. Drifts- og investeringsmidler er innarbeidet i HP 2017-2020. Det er avsatt nødvendige midler til tiltaket i handlingsplanperioden.
Styrke bemanningen ved uteteamet for oppfølging av hjemmeboende.	2019	Gjennomføringen forutsetter en omdisponering av midler tilsvarende 0,7 mill. kr. Det er avsatt nødvendige midler til tiltaket i handlingsplanperioden gjennom en omdisponering.
Utrede avlastningstilbudet til mennesker med funksjonsnedsettelse	2019	Utredningen skal beskrive bygningsmessige behov for å kunne effektivisere driften.

Handlingsprogram mot vold i nære relasjoner**Hovedmål:** Forebygge og bekjempe vold i nære relasjoner

Prioriterte tiltak	Tid (år) for gjennomføring	Merknad
Videreutvikle foreldrestøttende tiltak (foreldreveiledning og sinnemestringskurs) ved familiesentrene.	2019-2022	Tiltaket gjennomføres innenfor tildelt ramme.
Arrangere årlig temauke om vold i nære relasjoner.	2019-2022	Tiltaket gjennomføres innenfor tildelt ramme.
Utarbeide felles prosedyrer som sikrer nødvendig samhandling ved vold i nære relasjoner.	2019-2022	Tiltaket gjennomføres innenfor tildelt ramme.

9.1.4.2. Prosjekter og enkeltsaker

Prosjekt/sak	Tid (år) for gjennomføring	Merknad
Etablere krisesenterplasser til menn og til personer som ikke kan bo sammen med andre.	2019-2020	Lukke avvik etter tilsyn fra fylkesmannen. Det er avsatt nødvendige investeringsmidler til tiltaket i handlingsplanperioden.
Vurdere alternative metoder for produksjon av varmmat til sykehjem, bofellesskap og hjemmetjenester.	2019	Utredningen gjennomføres innenfor tildelt ramme.
Ekstern gjennomgang av barneverntjenesten, økonomisk, faglig og organisatorisk.	2019	Gjennomgangen/analysen må også vurdere kommunens spesielle levekårsutfordringer og konsekvenser for tjenesteområdet. Det er nødvendig å øke barnevernets budsjett med 10 mill. kr, for å kompensere for utgifter som har påløpt i 2018. Det er avsatt nødvendige midler til tiltaket i handlingsplanperioden.
Utarbeide handlingsprogram for å ivareta og følge opp krigsveteraner bosatt i Sarpsborg kommune. Planen fremmes til politisk behandling.	2019-2020	Handlingsprogrammet skal medvirke til at Sarpsborg blir en god by å bo i for personer som har deltatt i krig for Norge, og at disse blir ivaretatt og fulgt opp med grunnlag i sine behov.

9.1.4.3. Styringsdokumenter som skal utarbeides

Navn på styringsdokument	Forventet sluttbehandling (år)
Alkoholpolitisk handlingsprogram (alkoholloven)	2020
Kommunedelplan for struktur og kapasitet i omsorgstjenestene	2020

9.1.5. 4-årig driftsbudsjett

Fordeling driftsrammer (tall i mill. kr)						
	R-17	Bud 18	Bud 19	Bud 20	Bud 21	Bud 22
Kommuneområde Velferd						
Enhet forvaltning og utvikling	32,49	42,83	51,90	51,60	51,35	51,10
Enhet helse	57,25	49,71	51,69	51,69	51,69	51,69
Enhet forebyggende tjenester	62,05	75,46	77,25	77,25	77,25	77,25
Enhet kompetansesenter rus og psyk. helse	58,23	62,54	64,01	66,01	70,79	75,01
Enhet kjøkken og kantine	10,83	11,48	11,75	11,75	11,75	11,75
Enhet NAV	182,21	180,75	185,71	185,71	182,71	182,71
Omsorgstjenester	681,20	708,36	756,24	752,49	753,21	753,21
Boveiledning	263,64	273,84	296,62	313,24	309,28	309,28
Enhet barnevern	127,92	115,96	129,28	126,53	126,53	126,13
Kommunesjef med stab	-15,58	-3,88	-11,63	-17,48	-11,28	-1,78
Sum kommuneområde velferd	1 460,2	1 517,04	1 612,81	1 618,78	1 623,27	1 636,34

Viktigste driftsendringer i mill. kr– alle tall sammenliknet med budsjett 2018				
	2019	2020	2021	2022
Forvaltning og utvikling				
Velferdsteknologi – økt satsing	1,50	1,50	1,50	1,50
Omsorgsstønning – økte kostnader	2,50	2,50	2,50	2,50
Avlasterdommen – økte kostnader	3,50	3,50	3,50	3,50
Helse				
Nedgang i antall flyktninger	-0,35	-0,35	-0,35	-0,35
Vaktordning legevakt/rekruttering av leger – styrking	0,80	0,80	0,80	0,80
SLT koordinator - styrking	0,10	0,10	0,10	0,10
Forebyggende tjenester				
Nedgang i antall flyktninger	-0,40	-0,40	-0,40	-0,40
Kompetansesenter rus og psykisk helse				
Reduksjon integreringstilskudd	-0,40	-0,40	-0,40	-0,40
Nytt bofellesskap for mennesker med psykiske lidelser		2,00	6,78	11,00
NAV				
Nedgang i antall flyktninger	-4,65	-4,65	-4,65	-4,65
Økonomisk sosialhjelp – økte kostnader	4,00	4,00	1,00	1,00
Økt husleie og andre driftskostnader	0,50	0,50	0,50	0,50
Omsorgstjenester				
Barnebolig – økte kostnader	2,40	2,40	2,40	2,40
Bofellesskap – økte kostnader	4,00	4,00	4,00	4,00
Helsehuset - økte kostnader	9,00	9,00	9,00	9,00
Sosiale møteplasser, aktivitets- og velferdssenter		1,00	1,00	1,00
Hjemmetjenester – økte kostnader	10,00	10,00	10,00	10,00
Hjemmetjenester – paradigmeskiftet - styrking	2,65	5,50	7,22	7,22
Gevinstrealisering velferdsteknologi	-0,80	-1,75	-2,75	-2,75
Reduksjon av heldøgns plasser		-6,65	-6,65	-6,65
Boveiledning				
Bofellesskap på Værn	0,80	20,00	20,00	20,00
Nedgang i antall flyktninger	-2,70	-2,70	-2,70	-2,70
Innsparing boveiledningstjenesten	-0,60	-0,60	-0,60	-0,60
Barnevern				
Barnevernstiltak – økte kostnader	10,00	7,25	7,25	6,85
Kommunesjef velferd				
Endring i kjøp av eksterne omsorgsplasser	2,10	-7,45	-7,45	-7,45
Bruk av fond, omstillingsmidler	-8,80	-6,20		

Kommuneområdet budsjett er økt med nærmere 56,5 mill. kr. fra 2018 til 2019 ut over ordinær lønns- og prisvekst. Selv om kommuneområdet budsjett nå har passert 1,6 milliarder kr, framstår rammene som trange. Økningen i budsjettet går i all hovedsak med til å dekke kostnader som er et direkte resultat av økte behov, og som har påløpt allerede i 2018 da kommuneområdet har hatt store merforbruk.

Forvaltning og utvikling

Det er avsatt 1,5 mill. kr til innføring og oppfølging av ulike velferdsteknologiske løsninger. Dette er en del av paradigmeskiftet og er nødvendig for å få til en omlegging der flere blir boende hjemme lenger. Midlene skal først og fremst brukes til installering og oppfølging av ulike velferdsteknologiske løsninger som trygghetsalarmer med og uten GPS-sporing, elektroniske låser, digitalt tilsyn, medisinsk måleutstyr og medisindispensere. Erfaringer viser at velferdsteknologi kan forbedre tilgjengelighet, ressursutnyttelse og kvalitet på omsorgstjenestene. Velferdsteknologiske løsninger kan i mange tilfeller forebygge behov for tjenester eller innleggelse i institusjon. Denne effektiviseringen av tjenestene er helt nødvendig for å kunne møte fremtidige utfordringer i helse- og omsorgstjenestene.

Det er avsatt 2,5 mill. kr i perioden for å dekke merkostnader ved bruk av omsorgsstønad. Omsorgsstønad er en støtte til familier med omfattende og krevende omsorgsoppgaver. Det er en økende bruk av omsorgsstønad til pårørende til personer med demens. Dette er en ønsket utvikling og i tråd med paradigmeskiftet i omsorgstjenestene. Omsorgsstønad er med på å forebygge økt etterspørsel etter andre og dyrere tjenester. Pr. 31. august er det 237 personer som mottar omsorgsstønad.

Avlastning hos private familier er et hjelpetiltak som både barnevernstjenesten og helse - og omsorgstjenesten benytter. Etter en dom i Høyesterett i 2016 (avlasterdommen) skal avlastere normalt anses som arbeidstakere og ikke oppdragstakere. Det er avsatt 3,5 mill. kr i handlingsplanperioden for å dekke merkostnadene.

Helse

I forbindelse med flyktningkrisen 2015/2016 vedtok bystyret 1. tertial 2016 at alle tjenesteområder som arbeider med flyktninger skulle styrkes for å kunne møte utfordringene. Styrkingen ble finansiert ved økt integreringstilskudd. Det har vært en nedgang i mottak av flyktninger fra 2017, og denne nedgangen forventes å vedvare i årene framover. Samlet reduksjon for kommuneområde velferd er på 8,5 mill. kr, hvorav andelen til enhet helse utgjør 0,35 mill. kr. Øvrig innsparing gjelder følgende tjenester; forebyggende tjenester med 0,4 mill. kr, kompetansesenter rus og psykisk helse 0,4 mill. kr, enhet NAV med 4,65 mill. kr og enhet boveiledning med 2,7 mill. kr.

Det er lagt inn en styrking av legetjenestene med 0,8 mill. kr. Midlene skal benyttes til å beholde og rekruttere leger ved legevakt og helsehus.

Det kriminalitetsforebyggende arbeidet er styrket med 0,1 mill. kr til SLT koordinator.

Forebyggende tjenester

Det er i forbindelse med opptrappingsplanen for habilitering og rehabilitering avsatt 100 mill. kr i statsbudsjettet for 2019 i kommunerammen. Dette vil kunne utgjøre 1 mill. kr for Sarpsborg. Det er ikke funnet rom for en tilsvarende styrking i budsjettet for 2019.

Kompetansesenter rus og psykisk helse

Det planlegges bofellesskap til 6 mennesker med psykiske lidelser med oppstart drift i 2021. Det er innarbeidet investeringsmidler til formålet i handlingsplanperioden. Helårsdrift er beregnet til 11 mill. kr.

I Statsbudsjettet for 2019 er det i forbindelse med opptrappingsplanen for rusfeltet 2016-2020 foreslått å styrke rusomsorgen med 200 mill. kr. Dette anslås å utgjøre vel 2 mill. kr for Sarpsborg. Midlene fordeles gjennom rammetilskuddet. Det er ikke funnet rom for å legge dette inn i budsjettet for 2019, men det ble i forbindelse med årsregnskapet for 2016 avsatt 4 mill. kr på disposisjonsfond for psykisk helse. Midlene kan ved behov benyttes i 2019.

Fra 2019 innføres betalingsplikt for utskrivningsklare pasienter i psykisk helsevern og TSB (tverrfaglig spesialisert rusbehandling). 185 mill. kr overføres fra helseforetakene til kommunerammen i forbindelse med betalingsplikten. Dette vil kunne utgjøre 1,85 mill. kr for Sarpsborg. Midlene er lagt inn som en generell del av rammen til velferd og ikke avsatt til betaling av overliggerdøgn.

NAV

Økning av budsjettet til økonomisk sosialhjelp med 4 mill. kr vil i hovedsak gå til å dekke kostnader til driften som har påløpt allerede i 2018 og som vil vedvare i 2019. Kostnadsøkningen er knyttet til økonomisk sosialhjelp og Kvalifiseringsprogrammet. Det er stor usikkerhet rundt utviklingen av økonomisk sosialhjelp og resultatene av aktivitetsplikten som ble innført fra 1. januar 2017. Dette henger blant annet sammen med situasjonen på arbeidsmarkedet og hvordan konjunktorene utvikler seg. Endret regelverk rundt arbeidsavklaringspenger(AAP) vil etter all sannsynlighet medføre økte kostnader til økonomisk sosialhjelp. Merforbruket av økonomisk sosialhjelp skyldes flere stønadsmottakere og flere store barnefamilier som er avhengig av økonomisk bistand. Økte boutgifter er en hovedårsak til den negative utviklingen.

Introduksjonsprogrammet for flyktninger har fra august 2018 blitt samlokalisert med St. Marie læringscenter (Norsksenteret). Dette medfører økte driftsutgifter på 0,5 mill. kr årlig.

Omsorgstjenester

Det er merkostnader i barneboligen, bofellesskap og helsehuset i 2018 som vil vedvare i 2019. Kostnadsøkningen utgjør til sammen 15,4 mill. kr. Årsaken til dette er nye brukere med store bistandsbehov og press fra sykehuset for å ta imot utskrivningsklare pasienter. Bystyret avsatte 1 mill. kr fra 2018 til drift av møteplasser og aktiviteter for eldre. Dette er et viktig bidrag til gjennomføringen av paradigmeskiftet. For å forsterke innsatsen er det avsatt ytterligere 1 mill. kr til dette formålet fra 2020.

Økning av budsjettet for hjemmetjenestene i 2019 med 12,65 mill. kr vil i hovedsak gå til å dekke kostnader til driften som har påløpt allerede i 2018, og som vil vedvare. Dette begrenser mulighetene for å understøtte ulike tiltak i paradigmeskiftet, men handlingsrommet vil øke noe utover i handlingsplanperioden.

Det arbeides med å integrere ulike velferdsteknologiske løsninger innenfor helse- og omsorgstjenestene. Dette kan effektivisere tjenestene og frigjøre tid som kan benyttes til

andre brukerrettede oppgaver. Det forventes en gevinstrealisering på 0,8 mill. kr i 2019 som øker utover i handlingsplanperioden.

Sarpsborg kommune samarbeider med Halden og Fredrikstad om å utvikle korttidsavdelinger for hjemmeboende. Prosjektet heter virtuell korttidsavdeling og dreier seg om å ta i bruk ny teknologi med avstandsmåling og digital kommunikasjon. Halden har allerede etablert tilbudet, og det jobbes med å etablere det i Sarpsborg i 2019.

Det arbeides med en gjennomgang av bemanningen på sykehjemmene for å få en lik bemanningsnorm. Dette vil kunne utjevne mulige forskjeller mellom sykehjemmene og gi handlingsrom for å gjøre om 19 langtidsplasser til skjermede plasser for mennesker med demens ved Borgen sykehjem. Dette er kostnadsberegnet til 3,4 mill. kr. For noen sykehjem vil denne omdisponeringen kunne innebære en noe redusert bemanning.

Boveiledning

Det planlegges bofellesskap for 12 mennesker med psykisk utviklingshemming på Værn med oppstart av drift fra 2020. Det er innarbeidet investeringsmidler til formålet i HP-perioden. Helårsdrift er beregnet til 20 mill. kr.

Det er forutsatt en innsparing i boveiledningstjenesten på 0,6 mill. kr. Konsekvenser av innsparingen vil blant annet være noe reduksjon i bemanningen og kompetansehevende tiltak.

Barnevern

Økning av budsjettet til barnevern med 10 mill. kr vil gå til å dekke kostnader til driften som har påløpt allerede i 2018 og som vil vedvare i 2019 samt til merkostnader i forbindelse med avlasterdommen.

Det er en betydelig økning i antall meldte saker til barnevernet og sakene blir mer alvorlige. Flere hjelpetiltak blir iverksatt i hjemmet samtidig som det er en økning i antall barn og unge som plasseres i fosterhjem og institusjon. Utviklingen i 2018 er bekymringsfull og kostnadene til de ulike barnevernstiltakene videreføres i 2019. Ut fra utviklingen i 2018 er det usikkert om denne økningen er tilstrekkelig.

Kommunesjef velferd

Det er lagt inn 2,1 mill. kr i 2019 til kjøp av eksterne omsorgsplasser. Behovet for eksterne kjøp reduseres fra 2020 når bofellesskapet på Værn er tatt i bruk.

I årsregnskapet for 2017 avsatte bystyret midler til et omstillingsfond for å møte fremtidige utfordringer innenfor velferdsområdet. For å få budsjettet i balanse er det nødvendig å bruke 8,8 mill. kr i 2019 og 6,2 mill. kr i 2020 fra dette fondet. Fondsmidlene er da brukt opp.

9.2 Kommuneområde oppvekst

9.2.1. Tjenester og oppgaver

Enhet/tjeneste	Oppgaver
Kommunesjef oppvekst med stab	Ansvar for plan, strategi og saksutredning for politisk ledelse. Oppfølging av enhetene i prosjekter, satsingsområder og politisk vedtatte føringer. Administrere offentlig tilskudd til private barnehager.
Enhet kompetanse og kvalitet oppvekst	Enheten er en ressursenhet i det helhetlige arbeidet med barn og unge, og ivaretar utviklingsoppgaver, forvaltningsoppgaver og kvalitetsoppfølging innenfor oppvekstområdet. Enheten jobber i nær tilknytning til kommunesjef og stab oppvekst. Ansvar for barnehagemyndighet, herunder kompetansetiltak, opptak, godkjenning, veiledning og tilsyn. Ansvar for å føre tilsyn med barn/unge som er bosatt i fosterhjem i kommunen. Vedtak om spesialundervisning og kvalitetssikring av tiltak for gjesteelever i andre kommuner. Ansvar for gjennomføring av kvalitetsvurderinger i skole og barnehage. Organisere og iverksette kommunale faglige satsinger. Drift av sentral læremiddelbase. Kompetanseheving av pedagogisk personale knyttet til språk- og leseplan samt regneplan.
Barnehager	Ansvar for å drifte barnehagene i tråd med barnehageloven og Oppvekst- og utdanningspolitisk plattform for Sarpsborg kommune. Barnehagen skal i samarbeid med hjemmet ivareta barns behov for omsorg og lek, og fremme læring og danning som grunnlag for allsidig utvikling.
Grunnskole	Ansvar for grunnskoleopplæring i tråd med Opplæringsloven og Oppvekst- og utdanningspolitisk plattform for Sarpsborg kommune. Grunnskolen skal gi likeverdig og tilpasset opplæring til alle barn og unge. Opplæringen skal bygge på Kunnskapsløftets generelle del og planene for de enkelte fag.
Enhet St. Marie læringscenter (Norsksenteret)	Enheten er et ressurscenter for skoler og barnehager med ansvar for den flerspråklige opplæringen i skolen og for språkutvikling i barnehage. Ansvar for eksamensrettet grunnskoleopplæring for voksne og for opplæring i norsk og samfunnskunnskap for voksne innvandrere etter introduksjonsloven.
Enhet PPT	Ansvar for å bistå med organisasjons- og kompetanseutvikling slik at opplæringa legges bedre til rette for barn og elever med særlige behov. Ansvar for å utarbeide sakkyndig vurdering av barn og elever der loven krever dette.
Enhet spesialpedagogikk, førskole	Ansvar for å organisere spesialpedagogisk hjelp i tråd med Barnehageloven, til barn i førskolealder, i barnehage eller der de oppholder seg.
Enhet alternative skolearenaer	Ansvar for å organisere opplæringen i tråd med Opplæringsloven ved grunnskolens forsterkede avdelinger og ved alternative opplæringsarenaer. Ansvar for spesialpedagogisk voksenopplæring.

9.2.2. Utviklingstrekk og analyser

Viktige utviklingstrekk			
Enhet/tjeneste	Resultat		
	2015	2016	2017
Grunnskole			
Antall elever	6 585	6 621	6 585
Korrigerte brutto driftsutgifter til grunnskole (202,222,223) pr elev	97 753	99 758	103 103
Korrigerte brutto driftsutgifter til grunnskole (202) pr elev	81 128	83 292	85 411
Andel elever i grunnskolen som får særskilt norskopplæring	6,3 %	6,3 %	5,6 %
Andel elever i grunnskolen som får spesialundervisning, 1.-10. trinn	4,9 %	5,3 %	5,2 %
Andel elever i grunnskolen som får spesialundervisning, 1.-4. trinn	3,2 %	3,7 %	3,6 %
Gjennomsnittlig gruppestørrelse, 1.-10. trinn	15,2	15,0	14,5
Gjennomsnittlig gruppestørrelse, 1.-4. trinn	15,6	15,0	13,5 ¹²
Eksamen matematikk 10.trinn, gjennomsnittskarakter	2,8	3,2	3,4
Nasjonal prøve regning 5.trinn, andel elever laveste mestringsnivå	34,0 %	36,0 %	33,0 %
Nasjonal prøve regning 5.trinn, andel elever høyeste mestringsnivå	16,8 %	15,1 %	19,1 %
Nasjonal prøve lesing 5.trinn, andel elever laveste mestringsnivå	36,4 %	37,6 %	30,9 %
Nasjonal prøve lesing 5.trinn, andel elever høyeste mestringsnivå	16,7 %	14,5 %	14,6 %
Grunnskolepoeng, gjennomsnitt ungdomstrinn	38,6	39,5 ¹³	40,0
Trivsel 7. trinn	4,4	4,5	4,4
Trivsel 10. trinn	4,3	4,4	4,1
Mobbet av andre elever de siste månedene, 7.trinn	-	-	8,6% ¹⁴
Mobbet av andre elever de siste månedene, 10.trinn	-	-	6,8% ¹⁵
Andel elever med direkte overgang fra grunnskole til videregående opplæring	98,4 %	97,8 %	97,2 %
Andel innbyggere 6-9 år i kommunal og privat SFO	54,7 %	54,9 %	51,2 %
Barnehage			
Andel barn 1-5 år med barnehageplass	87,9 %	88,4 %	89,2 %
Korrigerte brutto driftsutgifter (201) per korrigerte oppholdstime i kommunale barnehager	48	47	45
Andel minoritetsspråklige ¹⁶ barn i barnehage i forhold til innvandrerbarn ¹⁷ 1-5 år	67,9 %	71,5 %	72,8 %
Andel barn i kommunale barnehager i forhold til alle barn i barnehage	26,0%	26,4%	28,3 %

¹² Inkluderer 6 årsverk statlig finansiert til forskningsprosjekt, NIFU.

¹³ Brudd i tidsrekke. Tallene er ikke sammenlignbare med tidligere år (Udir).

¹⁴ Brudd i tidsrekke. Tallene er ikke sammenlignbare med tidligere år (Udir).

¹⁵ Brudd i tidsrekke. Tallene er ikke sammenlignbare med tidligere år (Udir).

¹⁶ Barn med annet morsmål enn norsk, samisk, svensk, dansk eller engelsk (SSB).

¹⁷ Førstegangsinnvandrere uten norsk bakgrunn og andregenerasjonsinnvandrere (SSB).

Kommuneplanens samfunnsdel fremholder nødvendigheten av planmessig arbeid for bedring av levekårene i Sarpsborg kommune. Virkemidler i slik levekårsforbedring er bl.a. at;

- Kommunen skal ha full barnehagedekning.
- Sarpsborgskolen skal bidra til at barn og unge opplever mestring og motiveres til videre utdanning.
- Barn skal sikres en stabil oppvekst og rask hjelp – tidlig innsats.

Gjennom Oppvekst- og utdanningspolitisk plattform har bystyret lagt stor vekt på faglig utvikling av skoler og barnehager. Den nyutviklede kommunedelplan oppvekst 2018-2030 viderefører og forsterker det generelle kravet om at opplæringen skal tilpasses den enkelte elevs ferdigheter og forutsetninger.

Barnehage

Stortinget har vedtatt ny bemanningsnorm og en skjerping av pedagognormen i barnehage. Bemanningsnormen i barnehagen stiller krav om minimum én ansatt per tre barn under tre år og én ansatt per seks barn over tre år. Skjerpet pedagognorm innebærer minst én pedagogisk leder per 7 barn under tre år og minst én pedagogisk leder per 14 barn over tre år. Barnehagene måtte innfri ny pedagognorm innen 1. august 2018, og må innfri ny bemanningsnorm innen 1. august 2019.

Kommunens store satsing på nye barnehager er avsluttet ved at nye barnehager i Sentrum og Skjeberg åpnet høsten 2017. Fra 2015 til 2017 er det en liten oppgang i antall barn mellom 1-5 år med barnehageplass. I samme periode viser også tallene at andel barn i de kommunale barnehagene har hatt en liten økning.

Sarpsborg har de senere årene innfridd kravet om at alle barn som ønsker barnehageplass skal få det. Dette gjelder også etter at retten til plass er utvidet til å gjelde barn født i november. Sarpsborg har pr 01.10.2018 god dekning og noe ledig kapasitet i kommunale og private barnehager.

Andel minoritetsspråklige barn i barnehage øker. Samtidig ser kommunen at antall barn med betalingsmoderasjoner, redusert pris og gratis kjernetid i barnehage øker. Fra og med august 2018 vil langt flere foreldre ha rett på gratis kjernetid for 3-, 4- og 5-åringer da inntektsgrensen for dette heves fra kr 450.000.- til kr 533.500.-. I statsbudsjettet for 2019 foreslås det å innføre gratis kjernetid for 2 åringer. Dersom økningen i antall moderasjoner fortsetter, vil det bli økonomisk utfordrende for kommunen, da overføring fra staten ikke dekker kommunens kostnad fullt ut.

Nøkkeltallet korrigerte brutto driftsutgifter per korrigeret oppholdstime i kommunale barnehager er redusert fra 2016 til 2017, fra 47 til 45 per time. Dette skyldes at de korrigerede timene regnes ut fra innrapportert tall pr 15.12.17, mens regnskapet er summen av aktiviteten hele året. Kommunen har åpnet to nye kommunale barnehager høsten 2017 og 70 nye plasser. Dette påvirker nøkkeltallet. I regnskapet er 70 av plassene kun med for høsthalvåret. Ved beregning av et gjennomsnitt av de korrigerede oppholdstimene blir pris per time 47,7.

Grunnskole

Stortinget har vedtatt en minstenorm for lærertetthet. I grunnskolen skal det fra høsten 2018 være en maksimal gjennomsnittlig gruppestørrelse på den enkelte skole på 16 elever på 1.-4. trinn og 21 på 5.-7. trinn og 8.-10. trinn pr lærerårsverk. Fra høsten 2019 forsterkes lærertettheten til 15 elever på 1.-4. trinn og 20 elever på 5.-7. trinn og 8.-10. trinn.

Pr. 1.10.2018 var det 6579 elever i Sarpsborgskolen. I tillegg er det 114 (siste publiserte tall er fra 2017) elever fra Sarpsborg som får sin opplæring ved private grunnskoler i Østfold, samt 70 gjesteelever hjemmehørende i Sarpsborg som har skoletilbud i andre kommuner.

Ut fra gjeldende elevtallsprognoser fra 1.9.2017 vil samlet antall elever i grunnskolealder, aldersgruppen 6-15 år, i 2022 utgjøre 6942 elever.

Resultatene fra nasjonale prøver på 5. trinn i 2017 viser positiv utvikling selv om Sarpsborg fortsatt ligger under både Østfold og nasjonalt gjennomsnitt. I Sarpsborg er det en større andel elever på laveste mestringsnivå sammenlignet med Østfold og nasjonalt, men andelen elever på laveste mestringsnivå er redusert. Avstanden til gjennomsnittresultater for Østfold og resten av landet reduseres gjennom mellomtrinnet.

Læringsresultater på ungdomstrinnet viser en utvikling som i stor grad sammenfaller med resten av landet. Gjennomsnittresultater for Sarpsborgelever er fortsatt noe lavere enn gjennomsnitt for Østfold og resten av landet.

Læringsresultatene brukes mer systematisk enn tidligere i planleggingen av videre utviklingsarbeid. Alle skoler benytter felles verktøy for registrering og analyse av læringsresultater. Skoleeier bidrar med veiledning i bruk av verktøy og oppfølging av læringsresultater. Det er utarbeidet et årshjul for arbeidet med nasjonale prøver for grunnskolen.

Det er tydelig at elevene i Sarpsborgskolen utvikler seg godt – spesielt mot slutten av grunnskoletida. Selv om resultatene ikke er helt som ønsket for de yngre elevene, er det en fremgang hele veien.

Elevene i Sarpsborgskolene gir gjennom den årlige Elevundersøkelsen uttrykk for at de trives, og opplever et trygt skolemiljø. Elevene beskriver at de er motiverte for skolearbeidet. De opplever at de har god innsats og mestrer skolearbeidet.

En større andel elever sier i 2017 at de har blitt mobbet av andre elever. Det er sannsynlig at dette kommer av stort fokus på nulltoleranse i forbindelse med lovendringen knyttet til mobbing i Opplæringsloven §9A. Det har vært stort fokus på dette i Sarpsborgskolen og således har elevene i større grad enn tidligere meldt fra.

Sarpsborg kommune er en av Norges første realfagskommuner, et tiltak i den nye nasjonale realfagsstrategien for barnehage og grunnopplæring. Strategien skal gjelde i perioden 2015-2019. Formålet med realfagskommunene er i første rekke å oppnå bedre resultater og økt kompetanse. Basert på den overordnede strategien "Tett på realfag" har realfagskommunene utviklet egne lokale strategier med mål og tiltak.

Det er inngått avtale med Nordisk institutt for studier av innovasjon, forskning og utdanning, NIFU, om deltakelse i 1+1 forskningsprosjekt. Prosjektet skal se hvordan en best kan utnytte økt lærertetthet i begynneropplæringen. Prosjektet skal følge 6 utvalgte skoler over fire år og finansiere 6 lærerårsverk i perioden høst 2016 til vår 2020. Opplæringen er knyttet til matematikkfaget.

Innføring av nasjonal norm for lærertetthet skoleåret 2018/2019 har staten finansiert gjennom å omdisponere de statlige midlene til «tidlig innsats 1.-4.trinn». Fra høsten 2019 innføres en ytterligere forsterkning av lærernormen. Det er høsten 2018 usikkerhet ved finansiering av opptrapping av lærertettheten høsten 2019. Rådmannen forutsetter økt statlig tilskudd til å dekke kommunens behov for tilsetting av ytterligere 15-18 årsverk pedagoger i grunnskolen høsten 2019. Ressurser til spesialundervisning og undervisning i særskilt norsk skal ikke regnes med i lærertettheten. Lærerårsverk knyttet til 1+1 prosjektet skal også holdes utenfor ved beregning av lærernorm ved skolen.

Etter innføring av en nasjonal norm for lærertetthet opplever skolene en redusert fleksibilitet til å disponere egen budsjetttramme. Lærernormen binder opp ressurser i ordinær undervisning. Lovfestede enkeltvedtakstimer med ressurser til spesialundervisning og særskilt norskopplæring utfordrer enhetenes budsjetttrammer. Dette vil være spesielt utfordrende på mindre skoler. Ut over dette melder flere av grunnskolene om nye elever med store sammensatte vansker som har behov for mye tilrettelegging.

Det er fortsatt vesentlige investeringsbehov ved flere av skolene. Utredning av skolekapasitet og skolestruktur vest i Sarpsborg startet opp i 2017. Det vil være behov for å øke kapasiteten på ungdomstrinnet i sone vest for inntil 100 elever i løpet av planperioden. Det planlegges for vurdering av elevkapasitet og tilstand for de resterende skolene i Sarpsborg kommune gjennom rullering av kommunedelplan for skole-/barnehagekapasitet og struktur i 2019.

Mange av kommunens grunnskoler trenger mer fleksible læringsarealer. Ved de fleste skolene er det også behov for utbedring og oppgradering av personalets arbeidsforhold. Det legges videre opp til egne mulighetsstudier vedrørende arbeidsplasser og elevkapasitet ved Kruseløkka ungdomsskole og Kurland barneskole.

Behovet for midler til årlig investering i IKT-utstyr i skoler og barnehager er økende.

Ved Enhet Alternative skolearenaer øker antall elever med enkeltvedtak etter opplæringsloven. Det er økt kompleksitet i saker på flere av de forsterkede avdelingene. Det vil være nødvendig å styrke rammen til enheten i løpet av planperioden.

Opplæring for voksne

Det er en økning i spesialpedagogiske vedtak for voksne, ofte knyttet til opplæring i nye teknologiske hjelpemidler.

Norsksenteret endrer navn på enheten til St. Marie læringssenter fra høsten 2018. St. Marie læringssenter viderefører satsning på kompetanse i språkkartlegging og veiledning av ressurspersoner i kommunen innenfor det flerspråklige fagfeltet. St. Marie læringssenter opprettholder fokus på overgang fra ungdomsskole til videregående opplæring for

innvandrere og deltar i samarbeidsprosjekt med Fredrikstad kommune og Østfold Fylkeskommune for grunnskoleopplæring i videregående skole.

9.2.3. Tjenestemål

Tjenestemål		
Enhet/tjeneste	Resultat 2017	Ambisjon i perioden
Grunnskole		
Mål: Forbedre læringsresultater		
Eksamen matematikk 10.trinn, gjennomsnittskarakter	3,4	> 3,5
Nasjonal prøve regning 5.trinn, andel elever laveste mestringsnivå	33 %	< 25 %
Nasjonal prøve regning 5.trinn, andel elever høyeste mestringsnivå	19,1 %	>25%
Nasjonal prøve lesing 5.trinn, andel elever laveste mestringsnivå	30,9 %	< 25 %
Nasjonal prøve lesing 5.trinn, andel elever høyeste mestringsnivå	14,6 %	>25 %
Mål: Forbedre læringsmiljø		
Mobbet av andre elever de siste månedene, 7.trinn	8,6%	0%
Mobbet av andre elever de siste månedene, 10.trinn	6,8%	0%
Mål: Forbedre deltakelse		
Andel elever med direkte overgang fra grunnskole til videregående opplæring	97,2 %	> 98 %
Andel innbyggere 6-9 år i kommunal og privat SFO	51,2 %	> 54 %
Barnehage		
Mål: Øke andel barn i barnehage		
Andel barn 1-5 år med barnehageplass	89,2 %	93 %

9.2.4. Prioriterte tiltak

9.2.4.1. Vedtatte styringsdokumenter

Kommunedelplan oppvekst		
Hovedmål: Sarpsborg skal være en foregangskommune for barn og unge		
<ul style="list-style-type: none"> • Nulltoleranse mot mobbing • Styrke barnas lek, læring og mestring i barnehagen • Forbedre læringsresultater for elevene i grunnskolen • Øke gjennomføringsgrad i videregående opplæring for Sarpsborgelevne 		
Prioriterte tiltak	Tid (år) for gjennomføring	Merknad
Innføre nasjonal pedagog- og bemanningsnorm i barnehagene, gjeldende fra 1.8.2018.	2019	Helårsvirkning koster 15,6 mill kr. Det er avsatt nødvendige midler til tiltaket i handlingsplanperioden.

Innføre nasjonal lærertetthetsnorm i grunnskolen fra skoleåret 2018/2019. Trinn 1	2019	16 elever pr lærer 1.-4.trinn. 21 elever pr lærer 5.-10.trinn. Det er avsatt nødvendige midler til tiltaket i handlingsplanperioden. Staten finansierer stillingene ved å omdisponere tidligere bevilgede midler til tidlig innsats på 1.-4. trinn.
Innføre nasjonal lærertetthetsnorm i grunnskolen fra skoleåret 2019/2020. Trinn 2	2019-2020	15 elever pr lærer 1.-4.trinn. 20 elever pr lærer 5.-10.trinn. Skolene har samlet behov for å øke bemanningen med 15-18 årsverk pedagog ved innføring av trinn 2. Det er pr høsten 2018 usikkerhet rundt statlig finansiering av de nødvendige årsverk. Rådmannen forutsetter økt statlig tilskudd fra høsten 2019. Rådmannen kommer tilbake med budsjettendring i første tertial 2019.
Ta i bruk revidert strategiplan for realfagssatsning.	2019-2022	Statlig tilskudd til gjennomføring; kr 450.000.- i 2019. Det er avsatt nødvendige midler til tiltaket i handlingsplanperioden.
Gi mulighet til å utdanne lærerspesialister i grunnskolen	2019-2020	Inngår i den statlige satsingen for videreutdanning av lærere. Kommunal egenandel inntil kr 100.000.-. Det er avsatt nødvendige midler til tiltaket i handlingsplanperioden.
Heve kompetansen til ansatte i barnehage.; Ny rammeplan, språk og begrepsutvikling, realfag samt forebygging av utenforskap prioriteres.	2019-2022	Handlingsprogram for kompetanse for barnehageansatte i Sarpsborg finansieres med statlige midler etter innmeldt behov til Fylkesmannen. Kommunal egenandel til tiltaket er avsatt i handlingsplanperioden.
Heve kompetansen til lærere i grunnskolen; Fagene norsk, matematikk, engelsk og naturfag prioriteres.	2019-2022	Nye Kompetansekrav for undervisning i grunnskolen med tilbakevirkende kraft krever at kommunen videreutdanner ca. 45 lærere pr år. Statlige ordninger for inntak og finansiering. Kommunal egenandel til tiltaket er avsatt i handlingsplanperioden.
Videreutdanne førskolelærere i grunnskolen.	2019-2022	Kvalifisering for opptak ved ordning for statlig videreutdanning. Statlig finansiering.
Etterutdanne lærere og førskolelærere i skolen gjennom desentralisert kompetanseutvikling.	2019-2022	Samarbeid med Fredrikstad kommune. Finansieres med statlige midler etter søknad til Fylkesmannen. Kommunal egenandel til tiltaket er avsatt i handlingsplanperioden.

Utarbeide og revidere lokale handlingsplaner med tiltak mot mobbing og utenforskap i barnehager og skoler.	2019-2022	Styrke helhetlig arbeidet mot mobbing og for et godt læringsmiljø i barnehager og skoler. Arbeidet utføres innenfor gjeldende budsjettamme.
Forebygge radikaliserings gjennom demokrati- og dialogarbeid i barnehager og skoler.	2019-2022	Jfr. Plan «Tett på – forebygging av radikaliserings» i barnehager og skoler. Prosjektfinansiering gjennom årlig søknad til Justisdepartementet.

Kommunedelplan oppvekst 2018-2030 tar opp i seg de tidligere styringsdokumentene Oppvekst og utdanningspolitisk plattform, Kommunedelplan for barnehageområdet og Kommunedelplan for skolefritidsordningen.

Handlingsprogram for IKT i skoler og barnehager 2017-2020

Hovedmål: Barn i barnehager og skoler har den digitale kompetansen som skal til for å lykkes i fremtidens utdanningssystem, samfunns- og arbeidsliv.

Prioriterte tiltak	Tid (år) for gjennomføring	Merknad
Ta i bruk Ipad for alle 1.klassinger.	2019-2020	Investeringsmidler er innarbeidet i gjeldende økonomiplan. ¹⁸
Øke tetthet av digitale enheter på ungdomstrinnet.	2019-2020	Se over.
Gjøre digitale verktøy lett tilgjengelig i kommunale barnehager.	2019-2020	Se over.
Heve ansattes kompetanse om digitale verktøy.	2019-2020	Se over.
Ta i bruk nytt administrativt IKT-system i skoler og barnehager.	2019	Utsatt fra 2017. Investeringskostnad forutsettes rebevilget fra handlingsplan 2018.

Kommunedelplan for skolekapasitet og skolestruktur 2015-2026

Hovedmål: Trekke opp linjer for fremtidig skolestruktur og skissere utbyggingsbehov.

Prioriterte tiltak	Tid (år) for gjennomføring	Merknad
Utrede skolekapasitet Tindlund.	2019	Tiltaket er endret i forhold til høringsutkast. Jfr bystyrevedtak september 2018. Det er avsatt nødvendige midler til tiltaket i handlingsplanperioden. Det er videre innarbeidet 150 mill. kr

¹⁸ Handlingsplan for IKT i skoler og barnehager 2017-2020: Totalt kr 7 mill pr år i handlingsplanperioden.

		til investering i økt skolekapasitet for Tindlund barneskole og Tindlund ungdomsskole i 2022.
Vurdere om de minste skolene i Sarpsborg skal videreføres med grunnlag i elevtallsutvikling, investeringsbehov og pedagogisk tilbud.	2019	Vurderingen gjøres som en del av arbeidet med rullering av kommunedelplanen. Arbeidet utføres innenfor gjeldende budsjetttramme.
Kommunedelplanen rulleres. Barnehagekapasitet og struktur innarbeides i planen.	2019	Som del av dette arbeidet kartlegges universell utforming i skolene. Arbeidet utføres innenfor gjeldende budsjetttramme.

9.2.4.2. Prosjekter og enkeltsaker

Prosjekt/sak	Tid (år) for gjennomføring	Merknad
Delta i forskningsprosjekt om effekten av økt lærertetthet i matematikkundervisning på 1.-4. årstrinn.	2019-2020	Jfr. samarbeidsavtale mellom Sarpsborg kommune og Nordisk institutt for studier av innovasjon, forskning og utdanning (NIFU). Finansieres med øremerkede statlige midler.
Innskrenke tilbudet av deltidsplasser i barnehage	2019	Fra barnehageopptaket i 2019 skal det være tilbud om deltidsplasser i kun én kommunal barnehage.
Skolematordning	2019	1 mill. kr fordeles til skolene etter søknad. Søknadsfrist for skolene 1.2.2019.

9.2.4.3. Styringsdokumenter som skal utarbeides

Navn på styringsdokument	Forventet sluttbehandling (år)
Kommunedelplan for barnehage og skolekapasitet og struktur, rullering.	2019

9.2.5. 4-årig driftsbudsjett

Fordeling driftsrammer (tall i mill. kr)						
	R-17	Bud 18	Bud 19	Bud 20	Bud 21	Bud 22
Kommuneområde oppvekst						
Enhet kompetanse og kvalitet oppvekst	53,19	58,84	59,46	60,24	60,24	60,24
Enhet PPT	13,94	14,13	14,95	14,95	14,95	14,95
Enhet spesialpedagogikk førskole	27,55	28,30	28,35	28,35	28,35	28,35
Barnehager	77,86	87,66	94,20	94,27	94,27	94,27
Enhet St. Marie læringscenter	19,45	21,68	20,46	20,46	20,46	20,46
Enhet alternative skolearenaer	50,18	50,10	54,59	56,39	58,09	58,09
Skoler	444,15	465,47	495,29	495,29	495,29	495,29
Kommunesjef oppvekst med stab	1,25	7,46	-4,13	-4,13	-4,13	5,87
Tilskudd private barnehager	267,40	271,61	273,63	289,16	308,86	308,86
Sum kommuneområde oppvekst	954,97	1 005,25	1 036,79	1 054,97	1 076,37	1 086,37

Viktigste driftsendringer i mill. kr– alle tall sammenliknet med budsjett 2018				
	2019	2020	2021	2022
Enhet kompetanse og kvalitet oppvekst				
Gratis kjernetid for 2-åring og økt barnehagedeltakelse	0,66	1,44	1,44	1,44
Innsparing skoleskyss og refusjoner barnehage	-1,90	-1,90	-1,90	-1,90
Enhet PPT				
Økt bemanning	0,40	0,40	0,40	0,40
Enhet spesialpedagogikk førskole				
Redusert bemanning	-0,80	-0,80	-0,80	-0,80
Barnehager				
Videreføring ny bemanningsnorm	9,38	9,38	9,38	9,38
Utsatt full innføring av bemanningsnorm våren 2019	-1,60	-	-	-
Vakante barnehageplasser fra høsten 2019	-1,00	-2,20	-2,20	-2,20
Økt foreldrebetaling fra høsten 2019	-0,18	-0,39	-0,39	-0,39
Delt plass tilbys kun ved en barnehage	-0,09	-0,20	-0,20	-0,20
Enhet St. Marie læringscenter				
Nedgang i antall flyktninger	-1,90	-1,90	-1,90	-1,90
Enhet alternative skolearenaer				
Økt ressursbehov	3,00	4,80	6,50	6,50
Skoler				
Ny bemanningsnorm, økt lærertetthet	12,80	12,80	12,80	12,80
Økt behov spesialundervisning	2,00	2,00	2,00	2,00
SFO-pris beholdes på 2018-nivå, prisjusteres ikke	0,95	0,95	0,95	0,95
Nærmiljøhus Sandesundsveien	0,20	0,20	0,20	0,20
Kommunesjef oppvekst med stab				
Omprioritering av midler til tidlig innsats, finansierer økt lærertetthet grunnskole	-12,80	-12,80	-12,80	-12,80
Økt tilskudd private barnehager på grunn av ny bemanningsnorm	-	14,30	34,30	34,30
Økt foreldrebetaling gir redusert tilskudd til private barnehager	-0,48	-1,05	-1,05	-1,05
Samlet redusert tilskudd til private barnehager	-5,10	-3,30	-3,60	-3,60
Skolematordning	1,00	1,00	1,00	1,00

Enhet kompetanse og kvalitet oppvekst

Det er lagt inn en reduksjon på 1,9 mill. kr. da det forventes lavere utgifter til skoleskyss samt lavere refusjoner til barnehageplasser utenfor kommunen. Som følge av at retten til gratis

kjernetid i barnehage utvides til også å gjelde 2-åringer samt satsing på å få høyere barnehagedeltakelse i statsbudsjett 2019 er rammen økt med 0,66 mill. kr.

Pedagogisk psykologisk tjeneste

Rammen til enheten økes med 0,4 mill. kr i 2019, for å styrke bemanningen.

Spesialpedagogikk førskole

Som følge av innføring av bemanningsnorm, med økt grunnbemanning i barnehager fra 1.8.2018, ble det antatt at behov for spesialpedagogisk hjelp ville reduseres. Det ble i HP 2018-21 budsjettert med en forventet årlig innsparing på 1,5 mill. kr fra 2019. Enheten varsler at mengden sakkyndige vurderinger med tilrådning om spesialpedagogiske tiltak i barnehage øker. Innsparing for enheten er 0,8 mill. kr i perioden.

Barnehager

I statsbudsjettet for 2019 foreslår regjeringen å bevilge 46 mill. kr slik at gratis kjernetid i barnehage kan utvides til å gjelde 2-åringer fra lavinntektsfamilier. I tillegg foreslås 9 mill. kr til arbeid med å rekruttere barn til barnehagen i utsatte byområder.

De senere årene har det vært en synkende andel barn under 5 år i Sarpsborg. Fra 2016 til 2018 er det en svak positiv tendens. Utbyggingen av de kommunale barnehagene i Sarpsborg de seneste årene har medført en overkapasitet. Overkapasiteten fortsetter inn i 2018 selv om antall barn under 5 år svakt går opp. Fra høsten 2019 reduseres tilbudet i de kommunale barnehagene med 7 plasser for barn under 3 år og med 14 plasser for barn over 3 år, dette tilsvarer 1 avdeling. Reduksjonen i plasser vil gi en innsparing på 1 mill. kr i 2019.

Over statsbudsjettet er det varslet en økning i foreldrebetaling, fra 1.8.2019, ut over lønns- og prisvekst med kr 50,- pr plass pr. mnd. Dette vil gi kommunen en økt inntekt på 0,66 mill. kr, mens tilskudd til private barnehager reduseres med 0,48 mill. kr. Den økte inntekten er omdisponert til å skulle dekke gratis kjernetid for 2-åringer og økt barnehagedeltakelse. Det er en usikkert om dette er tilstrekkelig for å dekke behovet i Sarpsborg.

Regjeringen innførte ny nasjonal bemanningsnorm fra 1.8.2018. Denne er for 2019 kostnadsberegnet til kr 9,38 mill. kr for kommunale barnehager. Helårsvirkning vil være 15,6 mill. kr. Dette resulterer i økt tilskudd til private barnehager i 2020 og 2021 med henholdsvis 14,3 mill. kr og 34,3 mill. kr. Regjeringen ga eierne av barnehagene 1 år på å innfri ny nasjonal bemanningsnorm. Ved delvis innføring av normen fra 01.08.18 i de kommunale barnehagene i Sarpsborg, reduserer kommunen sin kostnad med 1,6 mill. kr for våren 2019.

Innføring av pedagog- og bemanningsnorm skal utnyttes til å styrke kvaliteten i barnehagene. Det gir mulighet for å forsterke de uttrykte satsingene i barnehagene i Sarpsborg, som realfag, språk, sammenheng og overgang barnehage- skole og tilknytning/ trygghetssirkelen.

Fra høsten 2019 vil det være tilbud om delte plasser i kun en kommunal barnehage, ikke i tre som i dag. Endringen vil gi en innsparing på 0,09 mill. kr i 2019 og helårsvirkning i 2020 på 0,2 mill. kr. Dette får på lengre sikt også betydning for tilskuddet til private barnehager. De som ønsker en delt barnehageplass må da velge den barnehagen som tilbyr dette.

Grunnskoler

Det er vedtatt en nasjonal norm for antall elever pr lærer gjeldende fra august 2018 med ytterligere forsterkning fra august 2019. Fra og med skoleåret 2019-20 innføres den endelige lærernormen for lærertetthet i ordinær undervisning. Fra høsten 2019 skal det være maksimalt en gjennomsnittlig gruppestørrelse på den enkelte skole på 15 elever på 1.-4. trinn og 20 elever på 5.-10. trinn pr lærerårsverk. Ressurser til spesialundervisning og særskilt språkopplæring for elever fra språklige minoriteter regnes ikke med i lærertettheten.

Det kommer ingen nye statlige midler til normen som er innført fra 1. august 2018. Regjeringen har i forslag til statsbudsjett uttrykt at kommunene kan benytte midler som tidligere har vært øremerket til tidlig innsats til å finansiere denne delen av normen. Fra 2018 til 2019 omprioriterer Sarpsborg kommune 12,8 mill. kr i tråd med dette.

Skolene har samlet behov for å øke bemanningen fra august 2019 med 15-18 årsverk for å oppfylle trinn 2 i lærernormen. Det er pr høsten 2018 knyttet usikkerhet rundt statlig finansiering av de nødvendige stillingene. Rådmannen forutsetter økt statlig tilskudd fra høsten 2019 for å kunne oppfylle normen. Rådmannen kommer tilbake med budsjettendring i første tertial 2019.

Lærernormen medfører flere pedagoger i skolen. Målet med normen er å gi elevene tettere pedagogisk oppfølging og økt voksenkontakt. Flere lærere gir mulighet for å styrke læringsmiljøet til alle elevene. For Sarpsborg fører lærernormen til at antall lærerårsverk totalt øker med ca 30 når normen er fullt innført fra høsten 2019.

Det avsettes 0,2 mill kr pr år i handlingsplanperioden til drift av Nærmiljøhus med fritidstilbud på Sandesundsveien barneskole.

Oppholdsbetaling for skolefritidsordningen i Sarpsborg kommune prisjusteres ikke, men beholdes på 2018-nivå.

Enhet Alternative skolearenaer

Rammene til enheten økes med 3 mill. kr i 2019, og ytterligere utover i handlingsplanperioden. Dette som en konsekvens av en økning i antall elever med enkeltvedtak etter opplæringsloven som har behov for alternativt og forsterket opplæringstilbud.

Enhet St. Marie læringssenter

Rammene til enheten reduseres med 1,9 mill. kr fra i 2019. Dette som følge av en nedgang i antall flyktninger.

Kommunesjef oppvekst

Den varslede økningen i foreldrebetaling over statsbudsjettet vil gi et redusert tilskudd til de private barnehagene med 0,48 mill. kr.

Ny varslet norm for grunnbemanning i barnehage vil i 2020 øke utbetalingen av tilskudd til de private barnehagene med 14,3 mill. kr. For 2021 vil utbetalingen øke med ytterligere 20 mill. kr til 34,3 mill. kr.

Med bakgrunn i at kommunen betaler kommunalt tilskudd til de private barnehagene ut fra 2 år gamle kommunale regnskap vil samlet tilskudd til private barnehager bli redusert med 2,6

mill. kr fra 2018 til 2019. Reduksjon i antall plasser hos de private barnehagene vil redusere tilskuddet med ytterligere 2,5 mill. kr.

Statlig tilskudd lærernorm grunnskole legges hos kommunesjef. Tilskuddet fordeles gjennom økte budsjettrammer til skolene i henhold til lærernormen.

Det avsettes 1 mill kr pr år i handlingsplanperioden til skolematordning. Utvalg for kultur og oppvekst fordeler midlene etter søknad fra skolene.

9.3. Kommuneområde samfunn

9.3.1. Tjenester og oppgaver

Kommunesjef samfunn med stab	<p>Overordnet ansvar for ledelse av kommuneområdet. Kommuneadvokattjenesten. Oppfølging av kommunens eierskap i selskaper.</p>
Enhet plan og samfunnsutvikling	<p>Har sammen med Enhet økonomi et overordnet ansvar for utvikling og implementering av kommunens plan- og styringssystem.</p> <p>Utarbeide politiske styringsdokumenter/ planer innenfor samfunnsområdet, herunder planstrategi og kommuneplanens samfunnsdel. Utarbeide prognoser, statistikk, bruker- og samfunnsundersøkelser.</p> <p>Utarbeidelse av planer innenfor samferdselsområdet. Følge opp samarbeidsavtalen om areal- og transport.</p> <p>Utarbeide kommuneplanens arealdel og kommunedelplaner. Saksbehandle områdeplaner og detaljreguleringsplaner.</p> <p>Oversikt over folkehelse og levekår. Koordinere kommunens folkehelsearbeid. Initiere og følge opp utviklingsprosjekter.</p> <p>Være pådriver, initiere og koordinere arbeidet med næringsutvikling i kommunen/ Nedre Glomma i samarbeid med Sarpsborg næringsforening og Fredrikstad kommune.</p>
Enhet kultur	<p>Legge til rette for produksjon, utvikling og formidling av kunst, kultur og fritidstilbud for alle innbyggere, men med hovedfokus på barn og unge.</p> <p>Bidra til å utvikle et godt samarbeid mellom ulike kulturaktører, næringsliv og enkeltpersoner. Skape gode møteplasser med kulturaktører for produksjon og formidling av kunst, kultur og fritidstilbud. Styrke den kulturelle grunnmurens mulighet for å kunne ivareta og videreutvikle flerkulturelle møteplasser.</p> <p>Drift og utvikling av Sarpsborg scene.</p> <p>Drift og utvikling av Sarpsborg Frivilligsentral.</p> <p>Drift og utvikling av hovedbiblioteket, områdebibliotek og to fengselsbibliotek. Utvikle parker, lekeplasser, friområder og kulturminner.</p> <p>Drift og utvikling av kulturskolen.</p> <p>Drift og utvikling av fritidsklubber.</p> <p>Bidra til å organisere, utvikle og øke frivillig innsats hos befolkning i kommunen i samarbeid med frivillige, frivillige organisasjoner, lag og foreninger.</p> <p>Hovedansvar for utvikling og gjennomføring av Olavsdagene</p>

Enhet byggesak, landbruk og kart	Behandle bygge- og delingssøknader, påse at plan- og bygningslovgivningen (pbl.) overholdes og føre tilsyn med foretak og byggevirksomhet.
	Bidra til å sikre verdiskaping og bærekraftig forvaltning av arealressursene i kommunen gjennom å gi uttalelse og behandle saker innen fagområdene landbruk, vilt, naturmangfold, forurensning, klima, energi og vannforvaltning. Være pådriver, initiere og koordinere miljøarbeid i kommunen.
	Utføre oppgaver etter matrikkel- og eierseksjonslov, drifte karttjenester på web, og oppdatere og ajourføre Matrikkelen.

9.3.2. Utviklingstrekk og analyser

Viktige utviklingstrekk			
Enhet/tjeneste	Resultat		
	2015	2016	2017
Enhet plan og samfunnsutvikling			
Antall vedtatte reguleringsplaner	8	15	7
Saksbehandlingstid på reguleringsplaner (uker) ¹⁹	40	31	68
Klager på reguleringsplaner som omgjøres av høyere instans. Antall klagesaker i parentes	0(3)	0(2)	0(2)
Enhet kultur			
Andel skoleelever i grunnskolen som benytter kulturskolens tilbud	11 %	11 %	11 %
Andel skoleelever i grunnskolen som benytter fritidsklubbenes tilbud	12 %	27 %	31 %
Antall besøkende på biblioteket	145 724	148 013	156 264
Antall lag og foreninger som får driftstilskudd	128	124	106
Økonomiske rammer for driftstilskudd (mill. kr)	2,5	2,5	2,9
Antall mottakere av tilskudd til kunst- og kulturtiltak	68	87	75
Økonomiske rammer tilskudd kunst- og kulturtiltak (mill. kr)	1,24	1,27	1,3
Antall besøkende Sarpsborg scene (ny i 2016)	12 182	33 488	28 500
Antall besøkende Olavsfestivalen (ny 2017)			5000
Enhet byggesak, landbruk og kart			
Antall innkomne byggesaker	850	840	821
Antall byggesaker hvor 3-ukersfristen ikke er overholdt	10	56	64
Antall byggesaker hvor 12-ukersfristen ikke er overholdt	7	20	3
Antall innkomne delingssaker	82	110	116
Antall mottatte oppmålingssaker, matrikkelloven	204	197	218
Antall oppmålingssaker/matrikkel hvor 16 ukers frist ikke er overholdt	0	0	7

¹⁹ Saksbehandlingstid fra planen vedtas utlagt på høring til den blir endelig vedtatt av bystyret.

Dato fraråding av bading i Tunevannet pga. alger	31. jul	17. jul	14. aug
Antall behandlede søkn. om utslippstillatelser, spredt avløp	43	31	18
Antall boliger uten reg. utslippstillatelse (ved utgang av året)	-	547	518
Prosent tid av året med moderat eller dårlig luftkvalitet	-	10,1 %	7,6 %
Totalvolum skogvirke for salg privat og offentlig (m ³)	61 469	71 904	51 430
Antall foretak som søker produksjonstilskudd i jordbruket	266	263	261
Antall daa omdisponert dyrka og dyrkbar mark	132	163	17
Antall felte hjortevilt ved ordinær jakt	491	444	490
Antall meldte hjorteviltpåkjørsler	163	165	204

Kulturtilbud

Antall skoleelever i grunnskolen som benytter kulturskolens tilbud er på samme nivå som i 2016 og 2017. Økning av elevtall forutsetter økte driftsrammer og utvidet undervisningsareal.

Omlegging av kommunens fritidsklubbtilbud har ført til økt besøkstall. Grunnet ombygging av Sarpsborg scene drives Ungdommens kulturhus i midlertidige lokaler fra høsten 2018 og ut 2019.

Besøkstallene til biblioteket er stigende, etter godt arbeid med bedre synliggjøring av bibliotekets tilbud, og mer aktiv formidling av tjenester og tilbud. Meråpent-tilbudet ved hovedbiblioteket er også en suksess. Omtrent halvparten av befolkningen har nå bibliotekkort. Etter skjerpingen av formålsparagrafen i bibliotekloven har biblioteket satset systematisk på flere arrangementer.

Driften av Sarpsborg scene har siden januar 2015 vært i stor utvikling. I 2017 var det totalt 28.500 besøkende på kulturscenen gjennom året. I samme periode økte billettinntektene i forhold til jubileumsåret 2016. Utbyggingen og den fortsatte tilretteleggingen av Sarpsborg scene, legger til rette for et bredere kulturtilbud og økt besøkstall gjennom planperioden. Tilbudet vil bli midlertidig stengt i 2019 og 2020 på grunn av ombygging.

Reguleringsplaner

Reguleringsplaner krever stadig mer tid til saksbehandling. Dette fordi lovverk forutsetter mer omfattende utredninger, samfunnets engasjement i reguleringsarbeid er stigende og antall klagesaker er økende.

Antall reguleringsplaner til behandling har variert mye de siste årene. Det forventes flere reguleringsplaner fremover, blant annet på grunn av flere utbyggingsprosjekter i sentrum.

Byggesak, oppmåling og landbruk

I 2017 har det av kapasitetsårsaker vært en del fristbrudd for saker som skal behandles på tre uker. I 2018 er saksbehandlerkapasiteten større. Dette bør medføre færre brudd på saksbehandlingsfrister. En framtidig utfordring er å rekruttere og beholde medarbeidere med kompetanse til å håndtere komplekse saker som også krever god skjønnsutøvelse.

Ulovlighetsoppfølging er også et område hvor det er behov for mye ressurser og god kompetanse.

Nedgangen i omdisponering av dyrket og dyrkbar mark er positiv, men dette tallet vil kunne variere framover.

9.3.3. Tjenestemål

Tjenestemål		
Enhet/tjeneste	Resultat 2017	Ambisjon i perioden
Enhet plan og samfunnsutvikling		
Effektiv saksbehandling		
Saksbehandlingstid på reguleringsplaner (uker) ²⁰	40	40
Klager på reguleringsplaner som omgjøres av høyere instans.	0	0
Arrangere kurs/dialogkveld med bransjen med fokus på arealplanlegging	1	1
Enhet kultur		
Mål: Godt omdømme		
Brukerundersøkelse i kulturskolen ²¹	5,2	5,2
Brukerundersøkelse i fritidsklubbene ²²	4,5	4,5
Brukerundersøkelse bibliotek (før og etter nybygg)		
Andel skoleelever i grunnskolen som benytter kulturskolens tilbud	11 %	11 %
Andel skoleelever i grunnskolen som benytter fritidsklubbens tilbud	31 %	30 %
Antall besøkende på biblioteket	156 264	170 000
Antall besøkende Sarpsborg scene	28 500	35 000
Antall solgte billetter Sarpsborg scene	23 000	25 000
Antall besøkende Olavsdagene	6500	10 000
Enhet byggesak, landbruk og kart		
Mål: Saksbehandlingstid		
Antall byggesaker hvor 3-ukersfristen ikke er overholdt	64	< 2

²⁰ Saksbehandlingstid fra planen vedtas utlagt på høring til den blir endelig vedtatt av bystyret.

²¹ Brukerundersøkelsen skal gi svar på hvordan kulturskolens tjenester oppfattes av brukerne. Undersøkelsen i 2017 var basert på standard undersøkelse fra Bedrekommune.no og gjennomført både for elever og foresatte. Resultat for foresatte var 5,0 og for elever 5,4 i en skala der 1 en dårlig opplevd tjeneste og 6 er god opplevd tjeneste.

²² Brukerundersøkelse i fritidsklubbene: 130 brukeren jevnt fordelt mellom alle de kommunale fritidsklubbene deltok. Brukerundersøkelse hadde 8 spørsmål som skulle besvares med tall fra 1 – 5 hvor 1 er veldig dårlig og 5 er veldig bra. Gjennomsnittet fra hele samlet er 4,5, det er skrevet en rapport som benyttes som verktøy for videre utbedring av tilbudet. Det planlegges å gjennomføre en lignende brukerundersøkelse i 2020.

Antall byggesaker hvor 12-ukersfristen ikke er overholdt	3	0
Antall oppmålingsaker/matrikkel hvor 16 ukers frist ikke er overholdt	7	0
Mål: Godt omdømme		
Arrangere kurs/dialogkveld med bransjen med fokus på byggesak	2	1
Mål: Kvalitet på saksbehandlingen		
Klager som omgjøres av høyere instans på grunn av saksbehandlingsfeil	4	0
Mål: Tilsyn/ulovlighetsoppfølging		
Antall tilsyn med firma/foretak iht. plan- og bygningsloven	58	> 100
Ulovlighetsoppfølging byggesak, antall avsluttede saker	55	> 100

9.3.4. Prioriterte tiltak

9.3.4.1. Vedtatte styringsdokumenter

Kommunedelplan kultur		
Hovedmål: Kultur skal være et bærende element i by- og samfunnsutviklingen i Sarpsborg.		
Innsatsområder:		
<ul style="list-style-type: none"> • Kulturell kompetanse • Kulturbasert nyskapning • Kulturarenaer og sosiale møteplasser • Identitet og omdømme • Regionalt kultursamarbeid • Internasjonalt kultursamarbeid • Kultur og folkehelse 		
Prioriterte tiltak	Tid (år) for gjennomføring	Merknad
Avklare utbygging av hovedbibliotek på eksisterende tomt.	2019	Det er avsatt nødvendige midler til planlegging av utbyggingen i handlingsplanperioden
Erstatte statlige prosjektmidler med kommunale midler for å videreføre satsningen på Ungdommens kulturhus. Dette vil sikre en opprettholdelse av driften på dagens nivå.	2019	Å gjennomføre tiltaket fullt ut forutsetter 0,6 mill. kr i årlige driftsmidler. Tiltaket gjennomføres delvis ved at det er avsatt 0,3 mill. kr.
Videreutvikle Sarpsborg scene som kulturhus og utnytte mulighetene planlagt oppgradering av bygget vil gi.	2019-2020	Tiltaket forutsetter 1 mill. kr i driftsmidler årlig utover gjeldende økonomiplan for å sikre tilstrekkelig teknisk bemanning. Organisering, bemanning og ressursbehov blir behandlet som egen politisk sak.
Fullføre digitalisering av Sarpsborgs kommunale bildesamling.	2020	Administreres av Sarpsborg bibliotek. Digitaliseringen skjer i

		samarbeid med Sarpsborg Arbeiderblad og historielagene. Tiltaket er forskjøvet i forhold til høringsutkast.
--	--	---

Plattform for kulturskolen i Sarpsborg

Hovedmål: Kulturskolen skal gi opplæring av høy faglig og pedagogisk kvalitet, og være et kulturfaglig ressurscenter som medvirker til å styrke kompetanse og kulturell utfoldelse i lokalsamfunnet.

Prioriterte tiltak	Tid (år) for gjennomføring	Merknad
Utrede muligheter for å styrke rammene til den kulturelle skolesekken.	2019-2021	Gjennomføring avhenger av ny organisering av statlige ordning gjennom Kulturtanken, og lokal og regional vurdering. Fortsatt ingen statlig avklaring. Tiltaket er forskjøvet i forhold til høringsutkast.

Plan for fysisk aktivitet

Hovedmål: Sarpsborgs befolkning er fysisk aktiv gjennom daglige gjøremål, egenorganisert aktivitet og deltakelse i idrett og friluftsliv.

Prioriterte tiltak	Tid (år) for gjennomføring	Merknad
Utrede aktivitetsmuligheter i Torsbekkdalen (grøntområdene: Kruseløkka skole – Sarpsborg stadion).	2019	Med bakgrunn i initiativ fra idrettsrådet vurderes nye kommunale aktivitetsanlegg i området. Det fremmes som egen sak til utvalg for kultur og oppvekst.
Utrede kostnader med flytting av kunstgresset på stadion til treningsfeltet (naturgressbanen v/stadion) samt nytt lysanlegg.	2019	Jf. verbalvedtak i bystyret. Det er avsatt nødvendige midler til kunstgress i 2019
Utrede kostnader ved nytt lysanlegg ved lysløypa i Sarpsborgmarka	2020	Tiltaket er forskjøvet i forhold til høringsutkast.
Øke tilgjengelighet til strand og vann på følgende steder: <ul style="list-style-type: none"> • Høysand • Dusa • Øketangen 	2019-2022	Det er søkt tilskudd til disse områdene, som er statlig sikret. Det ble bevilget 2,7 mill. kr til tiltaket i 2018, med en kommunal andel på 0,5 mill. kr. Midlene vil bli benyttet i perioden.

Strategier for Olavsdagene 2019-2030

Hovedmål: Olavsdagene skal befeste Sarpsborg som Olavs by lokalt, regionalt, nasjonalt og internasjonalt.

Prioriterte tiltak	Tid (år) for	Merknad
--------------------	--------------	---------

	gjennomføring	
Videreutvikle Landeparken som kulturarena.	2019-2021	Mulighetsstudie om utvikling av arenaen med strøm, vann og avløp, toaletter etc. Mulighetsstudien ser også på etablering av Kongsgården Olav. Ikke avsatt midler utover bevilgning til mulighetsstudie.
Planlegge, gjennomføre og evaluere prosjekt Olavsdagene 2019 med tre hovedarrangementer under temaet «Allianse». Prosjektet er en regional satsning inn mot Nasjonaljubileet 2030.	2019	Tiltaket finansieres ved bruk av kommunens disposisjonsfond jf. sak BY 19/18.

Kystsoneplan 2015-2026

Hovedmål: Planen omfatter hele sjøområdet og kyststrekningen avgrenset av strandsonегrensen. Planen gir rammer for hyttestørrelser, utvikling av småbåthavner og åpner for 10 nye hyttefelt med til sammen 50 hytter. De viktigste friluftsområdene og natur- og kulturlandskapsområdene er sikret gjennom plankart og bestemmelser. Planen har lagt inn forutsetninger om opparbeidelse av kyststien i de områdene som skal detaljreguleres og utvikles.

Prioriterte tiltak	Tid (år) for gjennomføring	Merknad
Sikre at kyststi blir innarbeidet i private reguleringsplaner.	2019-2022	Innarbeiding av kyststien er tema i hver reguleringsplan ved kysten.

Handlingsprogram for Tunevannet 2017-2021, høringsutkast

Hovedmål: Sarpsborg kommune har som mål å ivareta Tunevannets verdi som rekreasjonsområde for befolkningen og at innsjøen skal oppnå god vannkvalitet

Prioriterte tiltak	Tid (år) for gjennomføring	Merknad
Redusere utslipp fra avløpsnett ved å skifte ut gamle ledninger.	2019-2020	Separering av ledningsnett ved Tunevannet er delt opp i 4 delstrekninger, samt oppgradering av trykkøkingsstasjon. Prosjektering av de 3 første delstrekningene samt trykkøkingsstasjon skal være ferdig 01.11.2018. Antatt oppstart av arbeidet er første kvartal 2019.
Stimulere landbruket rundt Tunevannet til løsninger som bedrer vannkvaliteten (overvintring i stubb, opphør høstkorn, redusert fosforgjødsling, avgrense beiteområder, utbedre hydrotekniske løsninger).	2019-2021	Flerårige miljøavtaler inngått med gårdbrukere rundt Tunevannet, sommeren 2018. Disse omfatter driftstiltak som i stor grad vil bidra til redusert avrenning til Tunevannet.
Utrede bruk av fosforbindende stoffer i	2019	Utredning er gjennomført. Skal

Tunevannet.		gjennomgås internt.
Fiske ut karpefisk	2019-2021	Tiltaket vurderes årlig utfra behov og disponible midler innenfor rammen.

Boligpolitisk plattform

Hovedmål: Boligpolitikken skal bidra til å utjevne sosiale forskjeller, bedre levekårene og gjøre Sarpsborg til et attraktivt sted å bo.

Prioriterte tiltak	Tid (år) for gjennomføring	Merknad
Avholde dialogmøte med aktører innenfor bolignæringen.	2019	Tiltaket gjennomføres innenfor rammen.

9.3.4.2. Prosjekter og enkeltsaker

Prosjekt/sak	Tid (år) for gjennomføring	Merknad
Smart Mobilitet Grålum Utvikle Grålum som nasjonalt utstillingsvindu for smarte mobilitetsløsninger, herunder bærekraftig arealbruk, testing av sensorteknologi, bygging av smarte parkeringshus, testing og implementering av smarte parkeringsløsninger, ladeinfrastruktur, delingsøkonomier for lading og mobilitet, samt utvikling av konsepter for økt bruk av el-sykler.	2019-2022	Det er satt av 0,5 mill. kr til tiltaket for 2019 og 2020.
Digitalisere papirbaserte arkiver hos Enhet byggesak, landbruk og kart.	2019-2021	Det er inngått avtale med IKA Østfold om arbeidet.
Utarbeide samarbeidsavtale med vennskapsforeningen Sarpsborg-Betlehem med sikte på å utvikle og nyttiggjøre Sarpsborgs vennskapsforhold til Betlehem. Avtalen skal godkjennes politisk.	2019	Tiltaket gjennomføres innenfor tildelt ramme.
Vurdere eierstrategi og tilskudd til Inspira.	2021	Tiltaket gjennomføres innenfor tildelt ramme.

9.3.4.3. Styringsdokumenter som skal utarbeides

Navn på styringsdokument	Forventet sluttbehandling (år)
Rullering av kommunedelplan kultur	2019
Rullering av plattform for kulturskolen i Sarpsborg	2019
Rullering av kommunedelplan fysisk aktivitet	2019
Rullering av kommunedelplan for kulturminner	2020

Handlingsprogram for Isesjø	2020
Planstrategi 2020-2023	2020
Rullering av kommunedelplan klima og energi	2020

9.3.5. 4-årig driftsbudsjett

Fordeling driftsrammer (tall i mill. kr)						
	R-17	Bud 18	Bud 19	Bud 20	Bud 21	Bud 22
Kommuneområde samfunn						
Enhet plan og samfunnsutvikling	18,03	18,70	17,91	17,91	18,49	17,49
Enhet kultur	51,88	52,27	54,95	54,95	55,13	55,13
Enhet byggesak, landbruk og kart	11,18	12,28	11,09	10,39	10,13	10,13
Kommunesjef samfunn med stab	6,01	5,38	6,04	6,49	6,49	7,49
Sum kommuneområde samfunn	87,10	88,63	89,99	89,74	90,24	90,24

Viktigste driftsendringer i mill. kr– alle tall sammenliknet med budsjett 2018				
	2019	2020	2021	2022
Kommuneområde samfunn				
Styrking av bemanning – advokattjenester	0,50	1,00	1,00	1,00
Enhet plan og samfunnsutvikling				
Økte gebyrinntekter reguleringsplaner pga økt volum	-1,00	-1,00	-1,00	-1,00
Økt kapasitet på kommunedelplaner (Bypakke/ Intercity)	0,77	0,77	0,77	0,77
Bruk av fond til videreføring Smart Mobilitet Grålum	-0,50	-0,50		
Utviklingsprosjekter i sentrum i regi av ByKraft	0,50	0,50	0,50	0,50
Bruk av næringsfond	-0,50	-0,50	-0,50	-0,50
Redusert tilskudd til Inspiria				-1,00
Økt tilskudd fra Østfoldhelse til prosjekt Sammen skaper vi det gode hjemstedet	-0,50	-0,50		
Opptopping av prosjekt Sammen skaper vi det gode hjemstedet	0,50	0,50		
Enhet byggesak, landbruk og kart				
Økte gebyrinntekter byggesak og kart	-1,00	-1,70	-1,70	-1,70
Utarbeidelse av skogbruksplan – medfinansiering	0,30	0,30		
Enhet kultur				
Økt ressurs - drift av nye Sarpsborg Scene		0,70	0,70	0,70
Økte inntekter - Sarpsborg Scene		-0,70	-0,70	-0,70
Stenging av Sarpsborg scene – tap av inntekter fratrukket reduserte driftsutgifter	1,30			
Olavsdagene – styrking av budsjett for 2019	4,00			
Olavsdagene – bruk av fond i 2019	-3,00			
Olavsdagene - tilskudd fra fylkeskommunen i 2019	-1,00			
Team barn og unge - omprioritering av midler	-0,30	-0,30	-0,30	-0,30
BY Opprettholde dagens tilbud ungdommens kulturhus uten omprioritering	0,30	0,30	0,30	0,30
BY Økt tilskudd til Sarpsborg idrettsråd	0,15	0,15	0,15	0,15

Kommunesjef

På grunn av økende saksmengde for fylkesnemnda for barnevern og sosiale saker er det besluttet å ansette en advokat som skal styrke område advokattjenester. Stillingen har helårsvirkning i 2020.

Enhet plan og samfunnsutvikling

Enheten har høsten 2018 økt saksbehandlerkapasiteten på regulering, noe som resulterte i økte gebyrinntekter i 2018. Dette nivået legges som utgangspunkt i 2019, og det forventes at gebyrinntektene vil være stabile i planperioden.

Fra høsten 2018 økte kompleksiteten og omfanget på kommunens oppgaver knyttet til utvikling av kommunedelplan med KU for dobbeltspor Fredrikstad – Sarpsborg, rv. 110 Simo – St. Croix og fv. 118 Ny Sarpsbru med eventuell omlegging av rv. 111 øst for Hafslund. Det forventes at omfanget øker. For å holde fremdriften og sikre robust saksbehandlingsskapasitet, økes bemanningen knyttet til dette planarbeidet.

Formannskapet vedtok i sak 6/18 at Sarpsborg kommune deltar i et bysamarbeid med Sarpsborg Næringsforening og isarpsborg AS. Dette samarbeidet har som langsiktig formål å prioritere, konkretisere og gjennomføre tiltak for utvikling av byen med grunnlag i samfunnsplanen.

Smart Mobilitet Grålum er et forsknings- og innovasjonsprosjekt i Smart City Sarpsborg programmet. Prosjektet skal sikre at næringslivet, grunneiere, brukere, offentlig forvaltning og høyskolen i samarbeid utvikler Grålum til et område med fokus på grønn mobilitet og innovative mobilitetsløsninger.

Våren 2017 vedtok bystyret økt tilskudd til Inspiria med 1 mill. kr årlig i handlingsplanperioden 2018-2021. Det skal fremmes egen sak til bystyret i 2021 hvor videreføring av tilskuddet utover vedtatte periode skal vurderes.

Prosjekt «Sammen skaper vi det gode hjemstedet» skal bidra til økt samarbeid mellom kommune, innbyggere, foreninger og lokalt næringsliv. Nærmiljøene mobiliseres og innbyggerne blir ressurser for hverandre. «Østfoldhelsa» bidrar med 0,5 mill. kr. i 2018, 1 mill. kr i 2019 og 1 mill. kr i 2020.

Enhet byggesak, landbruk og kart

Enheten hadde i 2017 en stor volumøkning i behandlede byggesaker, noe som resulterte i økte gebyrinntekter. Denne økningen, samt en ytterligere økning i gebyrinntektene er innarbeidet i planperioden. Økningen begrunnes med en forventet økt aktivitet når ny sentrumsplan trår i kraft.

Det skal gjennomføres heldekkende taksering for skog i Sarpsborg kommune i samarbeid med kommune Hobøl og Moss. Sarpsborg kommune koordinerer prosjektet på vegne av de tre kommunene. I all hovedsak finansieres prosjektet gjennom at skogeiere kjøper plan for sin respektive eiendom. De avsatte 0,3 mill. kr skal dekke prosjektkostnadene for de eiendommene hvor skogeier velger ikke å benytte seg av utarbeidet skogbruksplan.

Enhet kultur

Sarpsborg scene

Med bakgrunn i fase 2 ombygging stenges Sarpsborg scene fra 1. april 2019 og ut året. Differanse mellom tapte inntekter og sparte driftsutgifter er på 1,3 mill. kr. Dette vil dels bli finansiert ved bruk av midler til investering i Sarpsborg scene, og dels ved bruk av enhetens

overskuddsfond. Sarpsborg scene blir behandlet som egen politisk sak våren 2019 for å kunne sikre en god organisering og bemanning ved nyåpning av scenen i 2020.

Team barn og unge

Ungdommens kulturhus fikk i perioden 2016-2018 2,1 mill. kr. i statlige prosjektmidler fordelt på de tre årene. Bortfallet av prosjektmidler vil i 2019 medføre en reduksjon i fritidsklubbtilbudet og helårige prosjekter som UKM og ung arrangør. Åpningstidene ved Ungdommens kulturhus i sentrum videreføres, men det vil bli redusert åpningstid ved andre fritidsklubber.

Olavsdagene 2019

I 2019 markeres 1000-årsjubileet for Olavs giftemål med den svenske kongsdatteren Astrid. Budsjettet til Olavsdagene er som følge av dette styrket med 4 mill. kr i jubileumsåret, finansiert av 3 mill. kroner i fondsmidler samt 1 mill. kr i tilskudd fra Østfold fylkeskommune. Temaet for Olavsdagene 2019 er «Allianse». I arbeidet er det lagt opp til et bredt samarbeid med lokale, regionale og nasjonale aktører. Programmet blir tredelt: En internasjonal konferanse i juni, vikingmarked og spel i Landeparken i juli, samt en utstilling i samarbeid med Soli Brug i september. Se sak 19/18 i bystyret Olavsdagene 2019 - Sarpsborgs pilotprosjekt til Nasjonaljubileet 2030.

9.4. Kommuneområde organisasjon

9.4.1. Tjenester og oppgaver

Enhet/tjeneste	Oppgaver
Kommunesjef organisasjon med stab	<p>Handlingsplan og budsjett. Overordnet ansvar for internkontroll og prosjektstyring. Varslingssaker og ledelse av kommunens varslingsutvalg. Ledelse av lønns- og tarifforhandlinger på kommunenivå.</p>
Enhet HR	<p>Drift, rådgivning, strategi og utvikling innenfor følgende fagområder:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Lønn og tariff • Lov og avtaleverk innenfor personalforvaltning • Fraværsadministrasjon (registrering og refusjoner) • Arbeidstidsordninger, turnus • Rådgivning på pensjonsområdet • Omstilling, personalsaker • HMS, inkluderende arbeidsliv, attføring • Opplæring og kompetanseutvikling • Rekruttering og tilsetninger • Lærlingeordningen • Koordinering av praksisplasser
Enhet økonomi	<p>Enheten har sammen med enhet plan og samfunnsutvikling et overordnet ansvar for utvikling og implementering av kommunens plan- og styringssystem.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Koordinerer kommunens plan- og budsjettarbeid. • Ivaretar støttefunksjoner overfor kommuneområder og enheter innenfor økonomi og innkjøp. • Avlegge kommuneregnskapet. • Forestå kommunens finansforvaltning. • Eiendomsskatt
Enhet kemner	<p>Felles skatteoppkrever for kommune, stat, fylke og folketrygden (fellesinnkrevingen).</p> <ul style="list-style-type: none"> • Skatteinnkreving overfor personer og næringsliv. • Avlegge skatteregnskap • Arbeidsgiverkontroll og veiledning. • En lokal aktør og tverretattlig samarbeidspartner i kampen mot arbeidslivskriminalitet. • Sikre riktig fakturering og innfordring av kommunale krav og startlån.

9.4.2. Utviklingstrekk og analyser

Viktige utviklingstrekk			
Enhet/tjeneste	Resultat		
	2015	2016	2017
Enhet HR			
Antall lønns- og trekkoppgaver	7 628	7 663	7 997
Utbetaling av lønn til antall ansatte gj.sn. pr. mnd	5 674	5 763	5 946
Antall arbeidsavtaler/tilsettingssaker	1 980	1 300	2 010
Enhet økonomi			
Antall fakturaer	62 047	69 852	72 859
Andel e-fakturaer	60,0 %	73,3 %	80,0 %
Andel e-handel	45,4 %	53,2 %	50,9 %
Enhet kemner			
Innfordret eiendomsskatt og kommunale eiendomsgebyrer i forhold til fakturert beløp	99,9	99,98	99,98
Total skatteinngang (mill. kr)	5 413	5 718	6 028
Totalt innbetalt skatt fra personer (mill. kr)	3 825	4 089	4 140
Totalt innbetalt skatt fra selskaper (mill. kr)	363	389	533
Totalt innbetalt arbeidsgiveravgift (mill. kr)	1 200	1 217	1 307
Kommunens andel av total skatteinngang	1 110	1 254	1 291
Kommunens andel av total skatteinngang	20,51 %	21,95 %	21,41 %

Enhet HR

Økningen i antall lønns- og trekkoppgaver og lønnsutbetalinger per måned er en indikasjon på veksten i hele kommuneorganisasjonen. Dette påvirker i stor grad de interne støttefunksjonene i kommuneområde organisasjon, inkludert både lønn, tilsettingssaker og andre funksjoner innenfor HR.

Digitalisering og bedre utnyttelse av støtteverktøy vil på lengre sikt bidra til å effektivisere driftsoppgaver innenfor HR. I en overgangsperiode medfører disse endringene ofte merarbeid og økte kostnader. Endringene vil bidra til å vri fokus og innhold i støttetjenestene mer i retning av controller-funksjon, opplæring og rådgivning overfor enhetene på flere områder enn i dag. Prosesser knyttet til personalsaker, omstilling og lov-avtaleverk blir stadig mer krevende.

Enhet økonomi

Antall inngående fakturaer har økt markant det siste året. Dette henger sammen med økt bruk av elektronisk handel, samt økt produksjon ellers i organisasjonen. Det har vært et fokus på å øke andelen av e-fakturaer og det har gitt resultater. Andelen e-fakturaer var i 2017 oppe i 80 %.

Staten har klare føringer for høy grad av digitalisering av prosesser knyttet til inngåelse av kontrakter, bestillinger og fakturering. Sarpsborg kommune har noen tiltak igjen før alle prosessene er heldigitale. Det er tatt i bruk elektronisk konkurransegjennomføringsverktøy og kommunen har system for elektronisk bestilling (eHandel). I 2017 økte omsetningen via eHandel med 1,5 % fra året før, likevel var det en nedgang med 2,3 prosentpoeng i andelen ordre gjennom eHandel. Nedgangen skyldes i hovedsak at det er gjort anskaffelser i større kvanta som krever særskilte tilbud. Dette handler i hovedsak om IKT utstyr.

I kommende periode vil det være økt fokus på kontraktsoppfølging.

Enhet kemner

Det er en positiv utvikling i skatteinngangen. Foruten generell vekst i total skatteinngang viser utviklingen at kommunen beholder en mindre andel av inntektene sammenlignet med 2016. Fra 2016 til 2017 økte total skatteinngang med 5,42 % (kr. 310 mill.), mens kommunens andel økte med 3 %. (kr. 37 mill.).

Innforderingsoppgavene samt effekter av den generelle digitaliseringen i skatteetaten, medfører bruk av færre ressurser. Noe av effekten tas ut som innsparing, mens noen ressurser dreies fra innforderingsoppgaver over på kontrollopgaver.

Enhet kemner er bevisst på å tilpasse oppgaveløsningen til utviklingstrekkene i samfunnet og skatteetatens styringssignaler. Dette handler om i overordnet perspektiv at ressursene på kontroll, innfording og skatteregnskap brukes fleksibelt og samordnet i kampen mot arbeidslivskriminalitet. Målsetningen er at kontorets tilgjengelige ressurser, humane og digitale, brukes mer koordinert, slik at tiltakene mot useriøse aktører brukes mer strategisk, samordnet og treffsikkert. Det er etablert samarbeid på tvers av fagmiljøene innenfor Kommuneområde organisasjon for deling av kompetanse i arbeidet mot svart økonomi og sosial dumping.

Antall utgående fakturaer har vært stabilt de siste årene, med økning fra 140.000 til 143.000 årlig, fra 2012 til 2017. Av de 143.000 fakturaene, gjelder 80.000 utgående fakturaer på kommunale eiendomsavgifter hvor innforderingsgraden er 99,98 %.

For alle enhetene i kommuneområdet vil det i perioden fremover være et økt fokus på digitalisering. Manuelle oppgaver vil vurderes erstattet av automatiserte prosesser.

9.4.3. Tjenestemål

Tjenestemål		
Enhet/tjeneste	Resultat 2017	Ambisjon i perioden
Enhet kemner		
Mål: Høy innforderingsgrad		
Kommunale eiendomsgebyrer og eiendomsskatt innbetalt innen 2 år fra forfall.	99,98 %	99,99 %

9.4.4. Prioriterte tiltak

9.4.4.1. Vedtatte styringsdokumenter

Anskaffelsesstrategi og anskaffelsesreglement		
Hovedmål: Anskaffelsesstrategien skal sette premisser og mål for gode og profesjonelle anskaffelsesprosesser i Sarpsborg kommune. Den skal sammen med et tilhørende anskaffelsesreglement, bidra til god økonomistyring, god internkontroll og god kontraktsoppfølging.		
Prioriterte tiltak	Tid (år) for gjennomføring	Merknad
Ferdigstille digitalisering av anskaffelsesprosessene.	2019-2020	Det er avsatt nødvendige midler til tiltaket i handlingsplanperioden
Etablere og implementere rutiner som legger til rette for innovative anskaffelser.	2019	Det er avsatt nødvendige midler til tiltaket i handlingsplanperioden

9.4.4.2. Prosjekter og enkeltsaker

Prosjekt/sak	Tid (år) for gjennomføring	Merknad
Politisk behandling og implementering av etiske retningslinjer.	2019	Politisk behandling og vedtak vinteren 2019. Implementering og oppfølging 2019.
Reduksjon av kontanter som betalingsmiddel gjennom økt bruk av elektroniske betalingsløsninger.	2019	Ved kommunale salgssteder videreføres innføringen av Vipps, bankterminaler og fakturering. Det vurderes en to-pris løsning med rabatt ved bruk av elektronisk betaling. Dette skal bidra til å bekjempe blant annet arbeidslivskriminalitet.

9.4.4.3. Styringsdokumenter som skal utarbeides

Navn på styringsdokument	Forventet sluttbehandling (år)
Reglement for investeringsprosjekter	2019
Økonomireglement i henhold til ny kommunelov	2019-2020

9.4.5. 4-årig driftsbudsjett

Fordeling driftsrammer (tall i mill. kr)						
	R-17	Bud 18	Bud 19	Bud 20	Bud 21	Bud 22
Kommuneområde organisasjon						
Enhet kommunikasjon og service*	62,98	67,62				
Enhet HR	47,14	49,90	52,15	53,26	53,25	53,25
Enhet økonomi	17,75	19,39	21,77	22,61	22,61	22,61
Enhet kemner	10,68	11,20	11,27	11,30	11,29	11,29
Kommunesjef organisasjon med stab	4,73	6,01	5,44	5,44	5,44	6,44
Sum kommuneområde organisasjon	143,28	154,12	90,63	92,61	92,59	93,59

*Enhet kommunikasjon og service er omorganisert til nytt kommuneområde digitalisering

Viktigste driftsendringer i mill. kr– alle tall sammenliknet med budsjett 2018				
	2019	2020	2021	2022
Enhet HR				
Lærlinger økt satsing	1,00	2,00	2,00	2,00
Ekstern finansiering lærlingesatsning	-0,50	-0,50	-0,50	-0,50
Økte utgifter fristilte tillitsvalgte	0,50	0,50	0,50	0,50
Generell innsparing	-0,44	-0,33	-0,34	-0,34
Enhet økonomi				
Økt ressurs økonomirådgiver	0,80	0,80	0,80	0,80
Generell innsparing	-0,37	-0,33	-0,33	-0,33
Enhet kemner				
Generell innsparing	-0,25	-0,27	-0,28	-0,28
Kommunesjef organisasjon				

Enhet HR

Frikjøp av tillitsvalgte er basert på antall medlemmer. En økning i antall ansatte, samt økt organisasjonsgrad, medfører økte utgifter til frikjøpte tillitsvalgte.

Kommunens satsing på lærlinger videreføres og dette betyr en styrking av budsjettet i HP-perioden. Målet er å oppnå et antall på 110 lærlinger, to lærlinger per tusen innbyggere i kommunen.

Enheten vil i handlingsplanperioden videreutvikle sin bruk av digital teknologi for å effektivisere og øke kvaliteten på støttetjenestene overfor kommuneområdene.

Enhet økonomi

Det er behov for å styrke ressursene hos enhet økonomi. Kommunene skal jobbe med å ta de rette valgene på de prosjekter som resulterer i blant annet økt kvalitet og/eller reduserte utgifter. Det er behov for å ha økonomifokus i de ulike fasene til prosjekter. Det skal legges vekt på gevinstrealisering/gevinstanalyser og bistå prosjektledere i alle økonomirelaterte spørsmål. Den økte økonomiressursen er finansiert innenfor Kommuneområde organisasjon sine rammer, gjennom en generell innstramming i alle enheter.

Enhet økonomi har ansvar for å vurdere, anskaffe og implementere nytt styringssystem. Dette arbeidet startet opp i 2018 og fortsetter inn i 2019. Et styringssystem skal legge til rette for målrettet og gjennomgripende fornyings- og forbedringsarbeid i hele kommuneorganisasjonen. Likedan skal et styringssystem bidra til at kommunens evne til å

drive styring både på kort og lang sikt styrkes, både administrativt og politisk. Det skal gi økt tilgjengelighet av styringsdata for ansatte, innbyggere og andre interessenter.

Kommunen er i gang med arbeidet for ny taksering av eiendomsskatt. Dette arbeidet vil pågå i store deler av 2019. Omfanget av en alminnelig taksering er stort. Det er ca. 42 000 objekter som skal befares fordelt på i overkant av 22 000 eiendommer.

Enhet kemner

Enheten har fokus på at flest mulig fakturamottakere har e-faktura eller autogiro avtale. Ved at samtlige mottakere har denne løsningen, vil det gi en gevinstrealisering på ca 500.000,- årlig, i forhold til dagens kostnadsnivå ved utfakturering. I tillegg vil det også lette innfordringsarbeidet ved at fakturaer belastes automatisk til forfall.

Som et resultat av kontinuerlig fokus på gevinstrealisering i enheten, forbedres arbeidsprosesser og arbeidsflyt i produksjonslinjen løpende. Fokuset er å minimere manuelle prosesser samt oppnå i større grad automatisering av rutinepregede oppgaver. Noe av effekten tas ut som innsparing, men det er målsetning om at deler av gevinstrealiseringen benyttes til å vri ressursbruk fra innfordring over på arbeidsgiverkontroll av næringsdrivende.

Kommunesjef organisasjon

Tidligere Enhet kommunikasjon og service er flyttet til Kommuneområde digitalisering. Sarpsborg kommunes innovasjonsprogram «Sammen skaper vi» fortsetter i 2019.

I ny kommunelov er det mange endringer blant annet i økonomibestemmelsene. Ny kommunelov vil gjelde fra 01.01.2020. Økonomireglement, prosedyrer og andre bestemmelser vil revideres for å oppfylle kravene i den nye loven.

9.5. Kommuneområde teknisk

9.5.1. Tjenester og oppgaver

Enhet/tjeneste	Oppgaver
Kommunesjef teknisk med stab	Ansvar for helhetlig planlegging, strategi og saksutredning for politisk ledelse. Støtte for enhetene i prosjekter, satsingsområder og politisk vedtatte føringer. Kommuneområdet er ansvarlig for kommunens overordnede beredskap.
Enhet Eiendom	<p>Enheten skal sørge for at kommunens eiendommer bidrar til en effektiv tjenesteproduksjon for brukerne av kommunal eiendom. Enheten har fokus på kommunens samfunnsansvar som eiendomsbesitter og eiendomsutvikler. Enheten utreder, planlegger og gjennomfører drift og vedlikehold av bygningsmassen med fokus på god verdiforvaltning i et langsiktig perspektiv.</p> <p>Enheten ivaretar det strategiske eierskapet til kommunens bebygde og ubebygde eiendommer. Grunneiendommer brukes aktivt for å oppnå politiske mål. Kjøp, salg og utvikling av kommunale eiendommer, samt inn- og utleie av eiendommer gjennomføres på markedsmessige betingelser.</p>
Enhet utbygging	<p>Enheten utreder, planlegger og gjennomfører kommunens rehabiliterings- og nybygg-prosjekter, samt investeringsprosjekter innen vei, vann og avløp.</p> <p>Det skal satses på bærekraftige løsninger ved nyinvesteringer og tiltak mot sosial dumping i bygge- og anleggskontrakter.</p>
Enhet vann og avløp	Enheten har ansvar for drift av kommunens renseanlegg, vannverk og ledningsnett. Enhetens oppgave er å sikre god drift og utvikling av tjenestene, slik at innbyggerne til enhver tid har rent og trygt vann i springen og et effektivt system for rensing av avløpsvann.
Enhet kommunalteknikk	Enhet kommunalteknikk er i all hovedsak en tjenesteyterorganisasjon med driftsoppgaver. Enheten har drift- og vedlikeholdsansvar for veisystemer, parkering, idrettsanlegg, grøntområder, avfall, verksted, vaskeri og transportplanlegging.
Enhet brann og feiervesen	<p>Enheten skal redde liv, verdier og miljø gjennom å opprettholde en slagkraftig beredskap, som kan håndtere et bredt spekter av hendelser. Enheten skal gjennom informasjonsvirksomhet bidra til informasjons- og motivasjonstiltak i brannforebyggende arbeid og opptreden i tilfelle av brann og andre akutte ulykker, samt gjennomføre risikokartlegging og utarbeide planverk for akutte hendelser som kan oppstå i kommunen.</p> <p>Enheten skal være forberedt på å håndtere store og langvarige hendelser i samarbeid med andre beredskapsaktører i regionen.</p>

9.5.2. Utviklingstrekk og analyser

Viktige utviklingstrekk			
Enhet/tjeneste	Resultat		
	2015	2016	2017
Enhet Eiendom			
Totalt antall m ² formålsbygg ²³ per innbygger (kostra)	3,8	4,1	4,2
Leide formålsbygg i 1000 m ²	18	12	12
Energiforbruk i kWh/m ² justert for temperatursvingninger	158	156	155
Utgifter til vedlikehold per m ² (kostra)	127	129	138
Utgifter til renhold pr. m ² (kostra)	175	179	175
Antall liter fyringsolje forbrukt (i 1000 liter)	198	157	108
Enhet utbygging			
Samlet mindreforbruk (pluss) eller merforbruk (minus) for investeringer som avsluttes i egne saker	+0,5 %	+4,3 %	-3,7 %
Enhet vann og avløp			
Drikkevann levert (mill. m ³ per år)	8,64	8,12	6,45
Renset avløpsvann (mill. m ³ per år)	7,39	7,55	9,27
Nye spillvannsledninger inkl. rehabilitering (km)	9,46	4,71	5,4
Antall alvorlige avvik fra drikkevannsforskriften	0	0	1
Antall timer avbrudd drikkevann per innbyggere per år	0,13	0,15	0,19
Svinn av vann i ledningsnettet som følge av lekkasjer, (mill. m ³ per år)	4,2	3,2	1,6
Antall tilbakeslag (kloakk i kjeller)	5	4	1
Enhet kommunalteknikk			
Renovasjon antall klager per antall tømminger (%)	0,09	0,08	0,05
Antall tonn tøy vasket i vaskeriet	409	421	458
Enhet brann og feiervesen			
Utrykninger årlig	591	800	791
Personer får informasjon/deltar på øvelser	7 086	5 825	9817
Tilsyn særskilte brannobjekter	350	262	179
Feiinger	14 000	14 007	8890
Tilsyn fyringsanlegg i bolig	4 500	3 343	3598

²³ Formålsbygg defineres som administrasjonslokaler, førskolelokaler, skolelokaler, institusjonslokaler, kommunale idrettsbygg og kulturbygg.

Brann- og feiervesen

Nasjonalt rapporteringssystem BRIS ble innført 01.01.2016 og viser at antallet utrykninger har vært stabilt de siste årene. BRIS gir brann- og redningsvesenene i Norge et bedre grunnlag for å drive effektivt brannforebyggende arbeid, og for å utvikle egen virksomhet

Forebyggende avdeling har i 2017 brukt mye tid og ressurser på å kartlegge og dokumentere risikobildet i Sarpsborg kommune. Prosjektet «Trygg hjemme» har også krevd mer ressurser og blitt en viktig del av det forebyggende arbeidet med informasjon, kontroll og veiledning. Det har medført færre tilsyn på særskilte brannobjekt og feiinger enn tidligere. Samtidig har aktivitetene og ressursbruken med det blitt mer målrettet og i tråd med intensjonen i ny forskrift om risikobasert tilsyn og brannforebyggende arbeid som på en bedre måte underbygger de nasjonale målsetninger. Antallet personer som får informasjon/deltar på øvelser hadde en større økning i 2017 og dette vil naturlig variere fra år til år.

Beredskap

Kommuneområdet har ansvar for kommunens overordnede beredskap. Samfunnet er i stadig utvikling og de senere års hendelser nasjonalt og internasjonalt medfører at trusselnivået oftere heves. Dette utløser økt behov også lokalt for å gjøre sikkerhetsvurderinger og iverksette tiltak for å sikre befolkningen og sårbar infrastruktur. Det gjøres en revidering av kommunens overordnede ROS-analyse i 2018.

Vann og avløp

Kommunedelplan for vei, vann og avløp beskriver utfordringer med et gammelt ledningsnett i Sarpsborg. Det har de siste årene vært en stor satsning på utskifting og separering av ledningsnett, og denne satsningen fortsetter i de kommende årene. Omtrent halvparten av vann- og avløpsnettet består av private stikkledninger. For å oppnå ønsket effekt på ledningsnettet, må minst like mange meter private stikkledninger fornyes i de samme områdene. Det er derfor viktig med god informasjon til de private eierne og om nødvendig må kommunen pålegge utbedringer. I tillegg søker kommunen systematisk etter lekkasjer på ledningsnettet for å redusere svinn. De siste årene er det en nedgang i levert vann fra vannverkene til ledningsnettet, noe som skyldes mindre lekkasjer og dermed svinn. I 2017 var svinnet 1,6 mill m³ vann per år, noe som tilsvarer 28 %. Målsettingen er å komme under 25%.

I 2017 kom ny drikkevannsforskrift hvor det stilles strengere krav til beredskap i form av reservevann og nødvann. Revisjon fra Mattilsynet fant alvorlig brudd på sikkerheten rundt vannverket og det er jobbet for å bedre sikringen og beredskapen gjennom 2017 og 2018. Alle avvik er utbedret og godkjent. Det jobbes med forprosjekt for utvidelse av vannverket på Baterød, men det er ikke avsatt midler til utbygging i perioden. På sikt er en økning av kapasiteten på drikkevannsforsyningen viktig for å sikre nok vann til framtidig befolkningsvekst og for å kunne innfri forpliktelsene kommunen har til å levere vann til reservevannsystemet Sarpsborg har sammen med FREVAR (Fredrikstad) og MOVAR (Mosseregionen).

Renseanlegget på Alvim har utfordringer med å oppfylle dagens krav til rensing. Fra 2021 stilles det enda strengere krav til rensegrad. Det er startet et samarbeid med Fredrikstad kommune for å vurdere om det er hensiktsmessig å bygge et felles renseanlegg for begge byene.

Avfall og renovasjon

Avfallsmengden øker, og kommunen pålegges å samle inn og samle opp avfall mer effektivt. Dette krever nye, moderne avfalls løsninger. I arbeidet med kommunedelplan for avfall vurderes smartere innsamlingslogistikk, og færre og større hentepunkter. Sarpsborg kommune utreder sammen med kommunene i mosseregionen (MOVAR), Fredrikstad kommune / FREVAR og Halden kommune å bygge et felles ettersorteringsanlegg for avfall. Et slikt anlegg vil kunne sortere restavfallet på en slik måte at en større andel av avfallet kan gå til resirkulering. Anlegget vil bidra til å nå kravet om 50 % materialgjenvinning, som gjelder fra 2020.

Tjenestebiler og maskiner

Kommunen skal kjøpe flere biler og maskiner med miljøvennlig drivstoff som elektrisitet og biogass. Norges første helelektriske søppelbiler er tatt i bruk i Sarpsborg sentrum. Sammen med satsningen på elektriske tjenestebiler og varebiler ga det Sarpsborg kommune 3. plass i den nasjonale kåringen av «Årets lokale klimatilak 2017» på Zero-konferansen. Kommunen vant også Klima Østfold-prisen i 2018.

Eiendom

Over en periode har kommunen redusert innleie av lokaler og i større grad utnyttet egne arealer. En slik strategi fører til at kommunen legger mer midler i egne bygg fremfor å betale husleie til eksterne aktører. Dette er en god verdiforvaltning av kommunens bygningsmasse, som er en del av den totale formuen til kommunen. I den siste tiden har innleide arealer igjen økt noe.

Utgiftene til eiendomsmassen kan deles inn i utgifter til Forvaltning, Drift og Vedlikehold (FDV). Det er ønskelig å ha så lave utgifter som mulig til drift og forvaltning. Utgiftene til vedlikehold vil det derimot kunne være fornuftig å øke, da dette på lang sikt vil kunne bidra til å heve verdien av eiendommene og forlenge levetiden.

I nye bygg utgjør andelen av tekniske anlegg en stadig større del av totale byggekostnader. Tekniske anlegg har kortere levetid enn selve byggkonstruksjonen, noe som påvirker vedlikeholdsbehovet. Anskaffelser gjort på bakgrunn av livssyklus kostnader vil redusere kostnadene til drift og vedlikehold.

Samtidig som teknologien i byggene blir mer kompliserte, øker også dokumentasjonsplikten til eier og bruker av byggene. Når økonomiske rammer ikke økes proporsjonalt med økte krav, må arbeidsmetodene moderniseres og effektiviseres. Enheten fortsetter standardiseringen og digitaliseringen av driftsstyringen gjennom Plania og etablerer i tillegg kompetanse på energiledelse, enøk, inn klima, automatisering og byggsikkerhet.

Leverandører av maskiner og utstyr henviser til Sarpsborg kommune i dag som en foregangskommune innen renhold. Det har vært fokus på rett utstyr til rett tid, redusere bruk av kjemi (bedre miljøet) og bruk av maskiner. Modernisering av arbeidsmetoder vil fortsette bl.a. gjennom bruk av Plania.

Nasjonale mål om å redusere klimagassutslipp følges opp gjennom flere tiltak. Å redusere energiforbruket bidrar til å redusere utslippene fra kommunale bygg, og gir samtidig kommunen en økonomisk gevinst. Alternativ energi som solcellepaneler og solfangere (for oppvarming av vann) vurderes fortløpende, og tiltak gjennomføres. Bygg med olje som primærvarmekilde ble faset ut i 2017. I løpet av 2019 må også de stedene med fossil olje

som tilleggsvarme erstattes av andre miljøvennlige fyringsalternativ. I nybygg-prosjekter vurderes det alltid om det er lønnsomt å stille strengere energikrav enn hva gjeldende teknisk forskrift krever.

I Sarpsborg kommunes plattform for eiendomsforvaltning er det et vedtatt mål å tilby 20 – 30 selvbyggertomter pr. år i gjennomsnitt. Kommunen eier per i dag tilstrekkelig med områder til å tilby dette antallet selvbyggertomter frem til 2027.

9.5.3. Tjenestemål

Tjenestemål		
Enhet/tjeneste	Resultat 2017	Ambisjon i perioden
Enhet Eiendom		
Mål: Redusere klimagassutslipp:		
Energiforbruk i kWh/m ² justert for temperatur	155	<150
Antall liter fossil fyringsolje forbrukt (i 1000 liter)	108	0
Mål: Ivareta eiendommene gjennom god verdiforvaltning:		
Vedlikeholdsinnsett kr pr. m ²	138	>150
Innleide arealer i 1000 m ²	12	<10
Mål: Økt brukertilfredshet for kommunens ansatte		
Godkjente kvalitetskontroller renhold	-	>95 %
Gjennomførte brukerundersøkelser	-	100 %
Mål: Øke kvaliteten i saksbehandlingen		
Antall registrerte dokumenter i saksbehandlingssystemet		>2 500
Mål: Komplettere boligmarkedet ved å tilby selvbyggertomter		
Antall solgte selvbyggertomter	0	20-30
Enhet vann og avløp		
Mål: Hygienisk trygt, godt og nok vann		
Antall alvorlige avvik fra drikkevannsforskriften	1	0
Antall timer avbrudd per innbyggere per år	0,19	<1 time
Svinn av vann i ledningsnettet som følge av lekkasjer		<25 %
Mål: Gode avløpssystemer		
Antall tilbakeslag (kloakk i kjeller)	3	<10
Enhet kommunalteknikk		
Mål: Fungerende innsamlingsordning for husholdningsavfall		
Antall klager / antall tømminger	0,08	< 0,1 %
Mål: Mer miljøvennlig bilpark		
Øke andel klimavennlige biler ved nyanskaffelser	-	60 %
Mål: Optimaliseringstiltak Vaskeriet		
Redusere direkte kostnader pr. kg tøy vasket (kr)	15,9	15,6

Enhet brann- og feiervesen		
Mål: Godt brann- og ulykkesforebyggende arbeid		
Målrettet informasjonsarbeid om forebyggende brannsikkerhet (antall personer)	9817	8 000
Enhet utbygging		
Mål: God økonomistyring for investeringer		
Gjennomsnittlig avvik mellom budsjett og regnskap for avsluttede investeringsprosjekter gjennomført av teknisk. (- merforbruk)	-3,7 %	0 %

9.5.4. Prioriterte tiltak

9.5.4.1. Vedtatte styringsdokumenter

VVA- plan		
<p>Hovedmål: Planen skal sikre at ny teknisk infrastruktur sees i sammenheng med fremtidig utbygging og vedtatte prinsipper for byens vekst og utvikling. Den skal også ivareta behov for fornying/rehabilitering av kommunaltekniske anlegg. Videre skal planen sikre at det kan hentes ut økonomi- og effektivitetsgevinster ved at teknisk infrastruktur for vei, vann og avløp kan samordnes fysisk i planleggings-, prosjekterings- og utbyggingsfasene.</p>		
Prioriterte tiltak	Tid (år) for gjennomføring	Merknad
Sikre brannvannforsyning.	2019-2022	Gjennomføring av tiltak basert på kartlegging gjennomført i 2017 og 2018. Det er avsatt midler til tiltaket i handlingsplanperioden.
Utrede løsninger for å oppfylle kravene til utslippskonsesjon for renseanlegget.	2019-2022	Det er nedsatt en arbeidsgruppe med representanter fra Sarpsborg kommune og FREVAR som utreder mulighetene for et felles avløpsrenseanlegg for Fredrikstad og Sarpsborg. Utredning skal foreligge høsten 2019. Det er avsatt nødvendige midler til tiltaket i handlingsplanperioden.
Hindre driftsoverløp (urenset vann kommer inn i overvannsledningen) i følsomme områder, samt sikre dem med nødoverløp.	2019-2022	Etter 2018 tillates kun driftsoverløp direkte til Glomma eller åpen kyst, dette er ikke et krav i dag. Ved rehabilitering fases driftsoverløp ut. Det er avsatt midler til tiltaket i handlingsplanperioden.
Utrede og prosjektere nytt vannverk.	2019-2021	Nytt vannverk skal håndtere krav i reservevannsamarbeid med andre kommuner og ivareta framtidig befolkningsvekst. Det er avsatt nødvendige midler til tiltaket i handlingsplanperioden.

Sikre nødvannsystem	2019-2022	Forbedre løsninger for nødvann i alle deler av kommunen. Det er avsatt nødvendige midler til tiltaket i handlingsplanperioden.
Gjennomføre separeringsprosjekter	2019-2026	Det er avsatt midler til tiltaket i handlingsplanperioden.
Utrede bruk av digitale vannmålere hos alle abonnenter	2019-2022	Det er avsatt nødvendige midler til tiltaket i handlingsplanperioden.
Redusere mengde useparert avløpsvann til renseanlegget ved å gi pålegg om separering	2019-2020	Det er avsatt nødvendige midler til tiltaket i handlingsplanperioden.
Redusere overløp fra ledningsnett	2019-2022	Det er avsatt midler til tiltaket i handlingsplanperioden.

Kommunedelplan for avfall 2018-2030

Hovedmål: Sørge for at skadene fra avfall på mennesker, natur og miljø blir så små som mulig. Avfallsproblemene skal løses gjennom virkemidler som sikrer en samfunnsøkonomisk god balanse mellom omfanget av avfall som genereres, og som gjenvinnes, forbrennes eller deponeres.

Prioriterte tiltak	Tid (år) for gjennomføring	Merknad
Etablere felles ettersorteringsanlegg med andre Østfold-kommuner.	2019-2022	Sak med selskapsavtale for det nye anlegget legges fram til politisk behandling. Det er avsatt nødvendige midler til tiltaket i handlingsplanperioden.
Utrede mellomlager for slam fra Alvim renseanlegg, før det godkjennes for utkjøring til landbruket.	2019	Tiltaket gjennomføres innenfor tildelt ramme.
Anlegge nedgravde containere for avfall i forbindelse med tiltak i sentrum og utbygging av nye områder.	2019-2022	Det er avsatt nødvendige midler til tiltaket i handlingsplanperioden.

Dokumentasjon av brannvesen (brannordning)

Hovedmål: Være en trygghetsfaktor for innbyggerne i Sarpsborg og sørge for å drive et utstrakt forebyggende arbeid, slik at brann og ulykker ikke oppstår. Ha en beredskapsstyrke som tilfredsstillende lovverk og er i stand til å minimalisere skadevirkningene dersom brann eller ulykke skulle oppstå.

Prioriterte tiltak	Tid (år) for gjennomføring	Merknad
Gjennomføre endringer som følger av ny forskrift om organisering, bemanning og utrustning av brann- og redningsvesen.	2019	Tiltaket gjennomføres innenfor tildelt ramme.
Revidere «Dokumentasjon av brann- og ulykkesberedskapen i Nedre Glomma regionen»	2019	Dokumentasjonen må revideres på bakgrunn av revidert helhetlig kommunal ROS (risiko og sårbarhetsanalyse). Tiltaket gjennomføres innenfor tildelt ramme.

Plattform for eiendomsforvaltning

Hovedmål:

1. Eiendommen skal bidra til en effektiv tjenesteproduksjon for brukerne av kommunal eiendom.
2. Eiendomsforvaltningen skal være fremtidsrettet, ivareta eiendommene gjennom god verdiforvaltning og utvikle eiendommene på lang sikt
3. Kommunen skal opptre på markedsmessige betingelser der annet ikke er politisk vedtatt eller lovpålagt
4. Kommunen skal være en aktiv grunneier og strategisk eiendomsutvikler
5. Som utbygger skal kommunen ta samfunnsansvar ved å ivareta miljøet og satse på bærekraftige løsninger, samt sette krav til bruk av lærlinger og tiltak mot sosial dumping i bygge- og anleggskontrakter.

Prioriterte tiltak	Tid (år) for gjennomføring	Merknad
Videreføre tilstandsregistrering av kommunale bygg.	2019-2022	Tilstandskartleggingen vil dokumentere om samlet vedlikeholdsetterslep øker eller reduseres med dagens vedlikeholds nivå. Det er avsatt nødvendige midler til tiltaket i handlingsplanperioden.
Øke bruken av elektroniske verktøy (Plania) for å jobbe mer effektivt og strategisk, herunder elektronisk renholdsoppfølging.	2019	Modernisering av arbeidsmetoder. Tiltaket gjennomføres innenfor tildelt ramme.
Videreføre satsingen på energi og automasjon i kommunal bygningsmasse.	2019-2022	Låssystemer/adgangskontroll, energistyring og enøk, inneklime og miljø. Bidrar til sikrere bygg, bedre opplevelser for brukerne og redusert energiforbruk. Krever endret kompetanse og arbeidsmetoder. Det er avsatt midler til tiltaket i handlingsplanperioden.
Redusere behov for vedlikehold og utskifting av gulv ved bruk av maskiner i renhold.	2019-2022	Modernisering av arbeidsmetoder. Tiltaket gjennomføres innenfor tildelt ramme.
Gjennomføre pilotprosjekt med massivtrehus.	2019	Tilrettelagte boliger på «Værn» bygges som massivtrehus. Det er avsatt nødvendige midler til tiltaket i handlingsplanperioden.
Utvikle boligfelt Kløvningsten B4.	2019	Det er avsatt nødvendige midler til tiltaket i handlingsplanperioden.
Utvikle boligfelt Navestad Berg.	2019	Det er avsatt nødvendige midler til tiltaket i handlingsplanperioden.
Utvikle boligfelt Maugesten.	2019-2020	Det er avsatt nødvendige midler til tiltaket i handlingsplanperioden.

Utvikle boligfelt Yvenåsen.	2019-2021	Det er avsatt nødvendige midler til tiltaket i handlingsplanperioden.
Tune Senter II, regulering og opparbeidelse av næringstomter på Grålum.	2019	Det er avsatt nødvendige midler til tiltaket i handlingsplanperioden.
Utarbeide forprosjekt for nytt bibliotek i tilknytning til dagens bibliotek.	2019	Det er avsatt nødvendige midler til tiltaket i handlingsplanperioden.

Overordnet beredskapsplan og ROS-analyse

Hovedmål: Sarpsborg kommunes målsetting er å kunne etablere en kriseledelse som raskt kan få oversikt over krisesituasjonen og iverksette nødvendige tiltak. Vi skal utnytte kommunens ressurser best mulig for å beskytte kommunens befolkning og materielle verdier, og begrense skadevirkninger og skadeomfang i størst mulig grad. Sarpsborg kommune legger vekt på et godt samarbeide med offentlige myndigheter og etater, private og bedrifter samt frivillige organisasjoner.

Sarpsborg kommune skal informere befolkningen best mulig ved slike hendelser.

Prioriterte tiltak	Tid (år) for gjennomføring	Merknad
Gjennomføre anbefalte tiltak som fremkommer i revidert plan (2018)	2020-2023	Revidert ROS-analyse foreligger 1. halvår 2019, 0,3 mill. kr per år er innarbeidet til tiltak i 2020-2022.

Parkeringsutredning for Nedre Glomma

Hovedmål: Nullvekst i personbiltrafikken i Nedre Glomma samtidig som parkeringspolitikken opprettholder funksjoner i sentrum som gir en levende by.

Prioriterte tiltak	Tid (år) for gjennomføring	Merknad
Etablere parkeringshus for handlende og besøkende til sentrum	2019-2022	Det er forutsatt at tomt ved kvartal 270 veksles inn med parkeringsplasser i nytt parkeringshus.
Innføre boligsoner	2019-2022	Det er avsatt nødvendige midler til tiltaket i handlingsplanperioden.
Etablere flere sentrale sykkelparkeringer	2019-2022	Det er avsatt nødvendige midler til tiltaket i handlingsplanperioden.
Etablere flere ladepunkter for elbiler på kommunale parkeringsplasser	2019-2022	Det er avsatt nødvendige midler til tiltaket i handlingsplanperioden.
Utredning plassering av innfartsparking øst for Glomma, med tanke på en rask opparbeidelse av parkeringen.		Tiltaket ble vedtatt som et verbalforslag under bystyrets behandling.

Plattform for grøntforvaltning i Sarpsborg kommune**Hovedmål:**

Prioriterte tiltak	Tid (år) for gjennomføring	Merknad
Utbedre kirkeparken	2019	Tiltaket er fremskyndet i forhold til høringsutkastet. Det er finansiert og påbegynt i 2018.
Tiltak fra høringsutkastet som utgår		
Oppgradere uteområder på skolene	2019-2022	Det er ikke økonomisk rom for tiltaket i perioden.

9.5.4.2. Prosjekter og enkeltsaker

Prosjekt/sak	Tid (år) for gjennomføring	Merknad
Igangsette digitaliserings- og innovasjonsprosjekter	2019-2022	Identifisere og gjennomføre prosjekter med fokus på tverrfaglighet, informasjonsflyt, økt datakvalitet og optimering av arbeidsprosesser.
Øke andelen klimavennlige biler i kommunen.	2019-2022	Det er avsatt nødvendige midler til tiltaket i handlingsplanperioden.
Bygge ut ladeinfrastruktur til kommunale tjenestebiler.	2019 - 2022	Det er avsatt nødvendige midler til tiltaket i handlingsplanperioden.
Etablere øvingsområde brann	2019-2022	Det er avsatt nødvendige midler til tiltaket i handlingsplanperioden.
Gjennomføre prosjektet «Rød tråd» med brannverninformasjon til barnehager, 3-, 6-, 9-, og videregående skole.	2019 - 2022	Tiltaket gjennomføres innenfor tildelt ramme.
Videreføre prosjektet Trygg Hjemme.	2019 - 2022	Mårettet satsning mot brann i hjemmet. Rettes mot risikoutsatte grupper. Tiltaket gjennomføres innenfor tildelt ramme.
Gjennomføre feiing og tilsyn i bolig, fritidsbolig og særskilte brannobjekt basert på kartlegging av risiko for brann.	2019	Forskriftsendring medfører at ikke alle piper blir feiet årlig. Nytt er at også fritidsboliger, forsamlingshus etc. skal kartlegges og vurderes.
Vurdere om flere oppgaver kan gjøres i kommunal regi innenfor teknisk område, herunder redusere omfang av kjøp av tjenester og bruk av konsulenter.	2019	Tiltaket gjennomføres innenfor tildelt ramme.
Innføre flere tjenestebiler i Sarpsborg rådhus, slik at behovet for privatbil og parkering minskes.	2019	Det er avsatt nødvendige midler til tiltaket i handlingsplanperioden.

Foreta smarte innkjøp i prosjekter	2019	Benytte innovative metoder for anskaffelser i investeringsprosjekter.
Utvikling av sentrumsgater	2019	Det er avsatt midler til tiltaket i handlingsplanperioden. Tiltaket er endret i forhold til høringsutkastet, fra oppgradering av Pellygata til utvikling av sentrumsgater.
Utarbeide plan for langsiktig utvikling av Sparta Amfi, herunder beregne investeringsbehov. Planen fremmes til politisk behandling.	2019	Tiltaket gjennomføres innenfor tildelt ramme.
Grålum områderegulering	2019-2022	Det er satt av 4,2 mill. kr i investeringsmidler til regulering av Grålum, delfinansieres med 1 mill. kr fra hver av partene Statens vegvesen og Østfold fylkeskommune.

9.5.4.3. Styringsdokumenter som skal utarbeides

Navn på styringsdokument	Forventet sluttbehandling (år)
Beredskapsplan Interkommunalt Utvalg for Akutt Forurensing (IUA) Østfold - Basert på Risiko- og sårbarhetsvurdering (2017) og beredskapsanalyse (2018).	2019

9.5.5. 4-årig driftsbudsjett

Fordeling driftsrammer (tall i mill. kr)						
	R-17	Bud 18	Bud 19	Bud 20	Bud 21	Bud 22
Kommuneområde teknisk						
Enhet kommunalteknikk	-20,49	47,65	53,52	53,52	53,67	53,72
Renovasjon (selvkost)		-6,32	-6,49	-6,89	-7,99	-8,59
Enhet vann og avløp (selvkost)		-61,46	-65,98	-78,72	-88,04	-93,75
Enhet eiendom	190,94	198,31	207,55	208,40	207,30	207,30
Enhet utbygging		-2,71	-2,77	-2,77	-2,77	-2,77
Enhet Sarpsborg brannvesen	34,21	37,46	38,53	38,53	38,18	38,18
Feievesentet (selvkost)	-1,81	-1,66	-1,69	-1,73	-1,77	-1,82
Kommunesjef teknisk med stab	8,66	8,18	8,00	8,00	8,00	10,00
Kirken	24,15	24,78	25,47	25,47	25,47	25,47
Sum kommuneområde teknisk	235,66	244,24	256,144	243,814	232,054	227,744

Pga. ny organisering fra 010118 er det ikke regnskapstall for 2017 for nye enheter

Viktigste driftsendringer i mill. kr– alle tall sammenliknet med budsjett 2018				
	2019	2020	2021	2022
Enhet kommunalteknikk				
Økt vedlikehold grøntarealer	0,30	0,30	0,45	0,50
Økning veivedlikehold	1,35	1,35	1,35	1,35
Økt kostnad utendørs renhold (inkl sentrum)	0,80	0,80	0,80	0,80
Avvikle bruk av sesongarbeidere ved grøntområder og redusere innleie til brøyting og renhold	-2,40	-2,40	-2,40	-2,40
Dreining av ressurser, bruk av fast ansatte ved grøntområder og til brøyting og renhold	1,60	1,60	1,60	1,60
Økt inntekt næringsrenovasjon	-0,50	-0,50	-0,50	-0,50
Økt utgift parkrenovasjon	0,50	0,50	0,50	0,50
Økt satsning på moderne innsamlingsløsninger volumøkning renovasjon	4,20	4,20	4,20	4,20
Selvkostendring renovasjon	-1,20	-1,60	-2,70	-3,30
Volumvekst og styrking vaskeri	1,65	1,65	1,65	1,65
Enhet eiendom				
Forvaltning, drift og vedlikehold (FDV) av bygg inkl. Sandbakkenhallen	1,85	2,70	2,9	2,9
Endring leie- inntekter og utgifter	0,65	0,65	0,65	0,65
Endring leieutgifter ved bedre arealutnyttelse rådhuset			-1,30	-1,30
Økt kostnad energi	2,00	2,00	2,00	2,00
Reduserte energikostnader ENØK	-0,25	-0,25	-0,25	-0,25
Enhet brann og feiervesen				
Tiltak i ROS-analysen		0,30	0,30	0,30
Innsparing ved nytt øvingsområde		-0,30	-0,65	-0,65
Enhet vann og avløp				
Økt kostnad energi	1,20	1,20	1,20	1,20
Økte kommunale avgifter	-1,20	-1,20	-1,20	-1,20
Kommunesjef med stab				
Økt tilskudd til trossamfunn	0,10	0,10	0,10	0,10
Økt tilskudd fra belønningsordningen	-0,50	-0,50	-0,50	-0,50
Områderegulering stasjonsområdet (finansieres av næringsfond)	1,00	2,00	1,00	

Kommunesjef med stab

Kommuneområde teknisk overtar arbeidet med utarbeidelse av kommunens egne reguleringsplaner og områderegeringsplaner fra kommuneområde samfunn. Det er innarbeidet 4 mill. kr i perioden til områderegulering av nytt stasjonsområde, noe som finansieres ved bruk av næringsfond.

Tilskudd fra belønningsordningen innarbeides med totalt 1,5 mill. kr. Dette er 0,5 mill. kr mer enn i budsjett 2018.

Enhet Kommunalteknikk

Budsjettet til vedlikehold og drift av grøntområder økes med 0,3 mill. kr i 2019 og 2020 og til 0,5 mill. kr i slutten av perioden. Dette skyldes økning i forvaltning, drift og vedlikehold for blant annet uteområde rundt Sandbakkenhallen og ny etappe av bryggesti i Glengshølen.

Det er lagt inn en økning på 1,35 mill. kr til årlig veivedlikehold i perioden. Dette må imidlertid sees i sammenheng med at investeringsmidler til generell oppgradering av veier har blitt redusert med om lag 5 mill. kr årlig fra tidligere år.

Renovasjonsordningen er i endring med stadig strengere miljøkrav og krav til gjenvinningsgrad. Dette gjør det nødvendig å endre og modernisere renovasjonsordningen. I 2019 innføres egen avfallsdunk for glass- og metallembalasje i alle husstander og det jobbes med etablering av felles ettersorteringsanlegg i Nedre Glomma. Det er en økning i besøkende til Gatedalen miljøanlegg både innen husholdningsavfall (selvkost) og næringsrenovasjon (utenfor selvkostområde). Dette medfører økte driftskostnader, økte kostnader i husholdningsrenovasjon dekkes inn gjennom kommunale avgifter. Økningen i næringsrenovasjon forventes å gi kommunen økte inntekter på 0,5 mill. kr. Kostnaden til renovasjon i parker og offentlige rom er foreslått økt tilsvarende økningen i inntekt fra næringsrenovasjon.

Avdelingen jobber med en omstilling fra bruk av sesongarbeidere og innleide ressurser som i dag benyttes til parkarbeid, renhold og brøyting og omdisponering av midlene til flere faste stillinger. Det jobbes med bedre utnyttelse av ressurser på tvers i avdelingen og dette vil i perioden gi rom for å løse flere oppdrag i egenregi.

Vaskeriet opplever årlig volumvekst og det er behov for å styrke vaskeridriften. Økningen skyldes flere brukere og ansatte innen kommuneområde velferd.

Enhet Eiendom

Dagens spottpris på elektrisitet er omlag 15 øre dyrere per kWt i dag enn ved samme tidspunkt i 2017. Markedet forventer imidlertid at prisen vil stabilisere seg på ett lavere nivå enn dagens i 2019. Budsjettet er styrket med 2 mill. kr. årlig, noe som tilsvarer en økning på 4,5 øre per kWt. Det presiseres at det er knyttet usikkerhet til energibudsjettet i 2019.

Det er en økning i leieutgifter i perioden på 0,65 mill. kr årlig, noe som hovedsakelig skyldes leie av nye lokaler til introduksjonsordningen for flykninger i Oscar Pedersens vei.

Det er innarbeidet investeringsmidler til omgjøring av Sarpsborg rådhus for å øke antall arbeidsplasser. Det er derfor fra 2021 forventet en reduksjon på 1,3 mill. kr i leieutgifter til eksterne, ved at disse kan flyttes til Sarpsborg rådhus.

Enhet Sarpsborg brannvesen

Det er innarbeidet 0,3 mill. kr årlig fra 2020 til gjennomføring av tiltak fra ROS-analysen som foreligger 1. halvår 2019.

Det planlegges etablering av nytt øvingsfelt for brannvesen. Det forventes en reduksjon i brannvesenets kostnader, samt økte inntekter. Rammen til brannvesenet er derfor redusert med 0,3 mill. kr i 2020 (halvårsvirkning) og deretter 0,65 mill. kr årlig.

Enhet vann og avløp

Det er budsjettet med en kostnadsøkning på 1,2 mill. kr årlig for vann- og avløpsanleggene som følge av økte strømpriser. Kostnaden dekkes gjennom økte kommunale gebyrer innenfor selvkostområdet.

Kirken

Driftstilskuddet til Kirken indeksreguleres og opprettholdes på samme nivå som i 2018. Rammen utgjør da 25,5 mill. kr i 2019. Kirkelig Fellesråd har i innspill til handlingsplanen bedt om økte rammer til drift og vedlikehold. Det pågår en kartlegging av kirkebyggenes tilstand og vedlikeholdsbehov.

9.6. Kommuneområde digitalisering

9.6.1. Tjenester og oppgaver

Enhet/tjeneste	Oppgaver
Enhet digital utvikling/stab digitalisering	Strategi og utvikling innenfor følgende fagområder: <ul style="list-style-type: none">• Informasjon• IKT• Prosjekter• Innovasjon• Innbygger- og samfunnsdialog (tidligere servicetorget) Enheten og staben er under etablering. Team innbygger- og samfunnsdialog (tidligere servicetorget) vil være organisert i Enhet digital utvikling. Arbeidet med å definere og organisere øvrig innhold og oppgaver pågår.
Enhet IKT	Enhet IKT omfatter teamene Dokumentservice, IKT drift og IKT brukerservice. Dokumentservice har overordnet ansvar for arkiv og journalføring i kommunen. IKT-teamene skal levere stabile IKT-tjenester til interne og eksterne brukere. Enheten spiller en viktig rolle i kommunens helhetlige informasjonsforvaltning og å digitalisere Sarpsborg kommune.

Kommuneområdet skal være Sarpsborg Kommune sin drivkraft i kommende digitaliserings- og endringsprosesser på vei inn i fremtidens og neste generasjoners kommune. Digital teknologi skal bidra til å løse samfunnets utfordringer, utløse nye muligheter og ta oss i retning av et bedre og smartere samfunn. Digital teknologi skal benyttes til å utføre en oppgave raskere, rimeligere og med bedre kvalitet. Bruk av teknologi og nye tjenester skal skape nytte for menneskene, samfunnet og samtidig gi muligheter for næringslivet. Kommuneområdet skal bidra til en effektiv og brukervennlig forvaltning som løser noe av samfunnsoppdraget på en ny måte, og med større grad av selvbetjening.

Like viktig som teknologi er det å evne å endre våre tankesett, kultur og ytelse i takt med teknologiutviklingen. Dermed vil kommunen i større grad kunne nyttiggjøre seg av innovasjoner og få mer verdi og kapasitet ut av eksisterende ressurser. Teknologi vil være avgjørende, men ikke tilstrekkelig.

Den digitale teknologien skal tas i bruk på en måte som setter mennesket i sentrum, og ivaretar sikkerhet og personvern. Det vil være viktig å ta sluttbrukerens perspektiv i utviklingen, og ha god innbygger- og samfunnsdialog.

Endringskraften ligger i å kunne håndtere hele bildet samtidig. Utfordringer, tjenester og behov løses stadig sjeldnere alene i enkelt enhet, men oftere i tverrfaglig samarbeid innad i kommunen og i samarbeid med eksterne partnere. Kommuneområdet skal bidra til å aktivisere innbyggere og samfunn til å dra i samme retning til det beste for alle i Sarpsborg kommune. Videre vil det være fokus på informasjonsforvaltning, kommunikasjon, gevinstrealisering, kompetanse og prestasjonskulturutvikling. Kommuneområdet skal kjennetegnes av fleksibilitet og hastighet, samt evne til gjennomføring.

Sarpsborg kommune skal oppleves som en foretrukket arbeidsgiver og samarbeidspartner med utgangspunkt i sin kompetanse, vilje til endring og som aktiv partner i

innovasjonsarbeid. Sarpsborg kommune skal jobbe med de beste partnerne innenfor teknologi, kultur og utvikling i næringsliv, offentlig sektor og akademia.

9.6.2. Utviklingstrekk og analyser

Viktige utviklingstrekk			
	Resultat		
Enhet/tjeneste	2015	2016	2017
Enhet IKT			
Antall IT-brukere	11 452	12 621	12 783
Journalførte inngående dokumenter	18 146	21 072	22 738
Enhet digital utvikling			
Antall besøk på nettsiden www.sarpsborg.com	1 176 921	1 431 577	1 633 022
Antall telefonhenvendelser til Team servicetorg	74 379	71 687	66 421
Antall e-dialoger (chat) til Team servicetorg	1 171	1 967	2 706

Antall IKT-brukere omfatter ansatte, eksterne brukere (studenter, praksisplasser.), eksterne organisasjoner (IKA Østfold, Kirkevergen, ASVO og Skiptvet kommune) og skoleelever. Antallet har stabilisert seg de siste tre år og det ventes ingen store forandringer framover.

At mengden journalførte dokumenter øker skyldes trolig at bevisstheten rundt journalføring og arkivering øker. Sentralarkivet har siden sommeren 2016 hatt utstrakt dialog med mange av kommunens enheter hvor journalføring og arkivdanning har vært tema.

Innbyggerne tar mer kontakt med kommunen via elektroniske kommunikasjonskanaler. Antall telefonhenvendelser og besøk på servicetorget har gått noe ned. Dette er en strategisk og ønsket endring i tråd med målsettingene i Kommunedelplan kommunikasjon.

Å tilpasse kommunens rutiner og regelverk på personvernområdet (GDPR) er et viktig og pågående arbeid som krever stor oppmerksomhet.

Innbygger- og samfunnsdialog

Skal norske kommuner evne å opprettholde tjenestetilbud og velferdsordninger for sine innbyggere må tjenestene produseres og forbrukes i stor grad på en annen måte. Vi skal opprettholde en brukervennlig forvaltning, men det vil bli en annen dialog og samhandling mellom innbyggere og samfunnet i Sarpsborg. Blant annet må alle parter i større grad aktiviseres inn i tjenester og i større grad bli selvhjulpne, samtidig som vi utnytter teknologi og samfunnsendringer på en positiv måte.

Digitaliseringsstrategi

Gjennom 2017 ble det utarbeidet en digitaliseringsstrategi for kommunen, som vil være et viktig grunnlag for digitaliseringsarbeidet i kommuneområdet og kommunen. Strategien heter «Forandring for fremtiden» og definerer 6 fundamenter for arbeidet med digitalisering av kommunens tjenester:

1. Effektiv bruk av offentlig informasjon

2. God styring og organisering
3. Digital kompetanse og forståelse
4. Muligheter gjennom ny teknologi
5. Oppfyllelse av dokumentasjonsplikt
6. Personvern og informasjonssikkerhet

Tiltaksdelen av digitaliseringsstrategien gjennomføres som utviklingsprosjekter med målsetting om mer effektiv og digital forvaltning. I «Digitalt forvaltningsprogram» foregår utviklingsprosjekter som:

- a) innføring av elektroniske personalmapper
- b) digitalisering av byggesaksarkiv
- c) innføring av frittstående arkivkjerne
- d) ny elektronisk arkivstruktur
- e) programvarerobot for søknadsbehandling
- f) digital dialog og signering.

Smart Sarpsborg

Smart City, eller smarte byer, er et begrep som brukes over hele verden og som beskriver hvordan byer og bygder bør utvikles til å bli bærekraftige samfunn der både økonomisk, sosiale og miljømessige verdier gjennomsyres alt vi gjør og skaper.

Smart Sarpsborg er et samarbeid mellom Sarpsborg kommune, næringsliv og academia. Det omfatter innovasjonssatsinger som ikke bare berører Sarpsborg kommune. I Smart Sarpsborg jobbes det målrettet med at smartprosjektene skal 1) være bærekraftige både på kort og lang sikt, 2) utføres i samarbeid med flere ulike samfunnsaktører, og 3) tar i bruk teknologi på en innovativ måte.

9.6.3. Vedtatte styringsdokumenter

Kommunedelplan kommunikasjon

Hovedmål omdømme: Sarpsborg kommune skal oppfattes i samsvar med organisasjonens verdier: Framtidsrettet – Åpen – Respektfull – Troverdig

Hovedmål informasjon: Informasjonen fra kommunen skal gi innbyggerne best mulige forutsetninger for å nyttiggjøre seg kommunens tjenester, ha dialog med kommunen og engasjere seg i demokratiske prosesser

Hovedmål IKT: IKT skal bidra til en effektiv og trygg produksjon av tjenester og være et verktøy for innovasjon og nyskaping

Prioriterte tiltak	Tid (år) for gjennomføring	Merknad
Styrke kommunens evne til å levere tjenester på mobile enheter, som nettbrett og smarttelefoner. Overgang til Office 365 for hele kommunen	2019	
Bedre selvbetjening for innbyggerne, fra papirarkiv til digitalt arkiv og mer effektive arbeidsprosesser gjennom økt digitalisering.	2019-2022	

9.6.3.1. Prosjekter og enkeltsaker

Prosjekt/sak	Tid (år) for gjennomføring	Merknad
Satse videre på Smart Sarpsborg. Satsningsområder er smarte løsninger innenfor energi, klima og miljø, velferd, styring og tjenester, i tillegg til oppvekst.	2019 -2022	Prosjektene i Smart Sarpsborg skal 1) være bærekraftige både på kort og lang sikt, 2) utføres i samarbeid med flere ulike samfunnsaktører, og 3) ta i bruk teknologi på en innovativ måte. Satsingene er delvis innarbeidet i økonomiplanen. Det vil være behov for ytterligere finansiering av enkelte tiltak. Det søkes om eksterne midler.
Prosjekt for effektiv innbygger- og samfunnsdialog.	2019	Prosjektet skal legge til rette for mer aktive, selvbetjente innbyggere ved bruk av ny teknologi, transformerende tjenstedesign, nye arenaer for samhandling og endring av tankesett hos innbyggere og kommunens ansatte.
Prosjekt for systematisk gevinstrealisering.	2019- 2022	Strukturert oppfølging og korrekt måling, samt evne til å avslutte tidligere oppgaver som avlastes av nye løsninger er essensielt for å realisere gevinst. Videre vil ofte gevinsten av et tiltak være å finne et annet sted enn der tiltaket iverksettes, derfor er det viktig med et tverrfaglig mandat.
Etablere regionalt samarbeid innen digitalisering.	2019	Det vil være store gevinster med mer regionalt samarbeid mellom offentlige aktører i vår region. Med stadig økende bruk av teknologi forventes det en betydelig økning i mulighet for – og gevinst ved – tettere samhandling.

9.6.4.2. Styringsdokumenter som skal utarbeides

Navn på styringsdokument	Forventet sluttbehandling (år)
Handlingsprogram for digitalisering	2020

Fordeling driftsrammer (tall i mill. kr)						
	R-17	Bud 18	Bud 19	Bud 20	Bud 21	Bud 22
Digitalisering	0,00	0,00	56,91	56,70	56,72	57,72
Sum kommuneområde digitalisering*	0,00	0,00	56,91	56,70	56,72	57,72

**nytt kommuneområde*

Beløpet 56,9 mill. kr er en videreføring av rammen til tidligere enhet kommunikasjon og service, tilført midler til innovasjon som var avsatt hos kommunesjef organisasjon. Det er ikke tilført nye midler. Rammen skal fordeles på kommunesjef med stab og de to enhetene IKT og digital utvikling. Det forventes at driften og tiltakene i kommuneområdet finansieres gjennom en omprioritering innenfor rammen.

9.7. Rådmannen

Enhet/tjeneste	Oppgaver
Rådmannen	Øverste administrative leder for Sarpsborg kommune, herunder påse at saker som behandles i politiske organer er forsvarlig utredet og at politiske vedtak iverksettes.
Team sekretariat rådmann	<ul style="list-style-type: none"> • Kvalitetssikring av saker til politisk behandling og planlegging av politisk aktivitet • Støttefunksjon for ordfører og politiske utvalg • Støttefunksjon for rådmannen og kommuneledelsen • Saksbehandling og kontrolloppgaver etter alkoholoven (salg og skjenking), serveringsloven og tobakksskadeloven • Kommunestyre- og fylkestingsvalg og stortingsvalg

Fordeling driftsrammer (tall i mill. kr)						
	R-17	Bud 18	Bud 19	Bud 20	Bud 21	Bud 22
Rådmann	5,86	8,19	25,35	23,48	25,38	24,18
Sum rådmann	5,86	8,19	25,35	23,48	25,38	24,18

Midler til godtgjøring til folkevalgte er fra 2019 lagt under rådmannskapet. Videre er team sekretariat rådmann etablert med funksjoner som tidligere var lagt til enhet kommunikasjon og service. Dette er årsakene til at rådmannskapets budsjett er økt vesentlig.

Formannskapetets tilleggsbevilgningskonto videreføres med et årlig beløp på 3 mill. kr.

Rådmannskapetlet omfatter også en del felleskostnader som ikke hører naturlig hjemme under kommuneområdene, eksempelvis kontingent til KS og andre sammenslutninger kommunen er medlem av.

Team sekretariat rådmann jobber for å tilrettelegge best mulig for den politiske aktiviteten i Sarpsborg kommune. 2019 vil bli preget av kommunestyre- og fylkestingsvalg, konstituering av nytt bystyre, oppnevning av andre politiske utvalg og opplæring av nye folkevalgte.

Teamet har også forvaltningsoppgaver etter alkoholoven, serveringsloven og tobakksskadeloven, herunder veiledning og kontroll. Prikktildelingssystemet for brudd på alkoholoven som ble innført i 2016 medfører tidvis krevende saksbehandling der likebehandling og rimelighet er viktige hensyn.

Vedlegg

Budsjettskjema 1A (tall i mill. kr)						
	R-17	Bud 18	Bud 19	Bud 20	Bud 21	Bud 22
Skatt på inntekt og formue	-1 282,14	-1 349,19	-1 369,50	-1 383,20	-1 397,03	-1 408,00
Ordinært rammetilskudd	-1 595,99	-1 588,40	-1 690,66	-1 707,44	-1 724,65	-1 738,63
Skatt på eiendom	-188,44	-212,50	-215,80	-218,00	-221,00	-221,00
Andre generelle statstilskudd:						
Andre direkte eller indirekte skatter						
Flyktningetilskudd	-135,86	-72,20	-85,90	-72,70	-61,60	-58,50
Kompensasjonstilskudd - skole, pleie og omsorg, kirken	-8,50	-12,30	-11,00	-10,50	-10,50	-10,50
Sum frie disponible inntekter	-3 210,93	-3 234,59	-3 372,86	-3 391,84	-3 414,77	-3 436,63
Renteinntekter	-36,52	-30,50	-27,50	-27,80	-26,60	-24,80
Aksjeutbytte	-6,12	-6,00	-9,00	-9,00	-9,00	-9,00
Gevinst finansielle instrumenter						
Renteutgifter, provisjoner og andre finansutgifter	135,11	130,60	127,40	126,20	124,80	123,00
Tap finansielle instrumenter						
Avdrag på lån	156,45	153,20	157,50	167,00	167,70	165,40
Netto finansinntekter/-utgifter	248,91	247,30	248,40	256,40	256,90	254,60
Dekning av tidligere års regnskapsmessig merforbruk						
Til ubundne avsetninger	140,48	6,53	21,25	19,45	23,95	26,95
Til egenkapital investeringsformål		9,00				
Til bundne avsetninger	31,24					
Bruk av tidligere års regnskapsmessig mindreforbruk	-114,69					
Bruk av ubundne avsetninger	-32,18					
Bruk av bundne avsetninger	-37,53					
Netto avsetninger	-12,68	15,53	21,25	19,45	23,95	26,95
Overført til investeringsbudsjettet		12,00	12,80	14,10	15,50	17,10
Til fordeling drift	-2 974,70	-2 959,77	-3 090,41	-3 101,89	-3 118,42	-3 137,98
Fordelt drift	2 974,70	2 959,77	3 090,41	3 101,89	3 118,42	3 137,98
Merforbruk/mindreforbruk	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0

Noter:

Note 1 – skatteanslaget:

Budsjetterte skatteinntekter bygger på anslag i statsbudsjettet 2019. For årene 2019-2022 er det lagt inn en årlig realvekst i skatteinntektene på 1 % i forhold til anslag i KS sin prognosemodell frie inntekter.

Note 2 – andre fiskale inntekter:

Inntekten fra salg av konsesjonskraft er basert på kjent kraftmengde og estimert pris.

Note 3 – generelle statstilskudd:

Anslaget er gjort ut fra de signaler som fremkommer i statsbudsjettet og annet materiale, informasjon fra departementene og kommunens egne vurderinger.

Note 4 – angivelse av forventet utbytte fra kommunale selskaper mv.:

Utbytte fra Østfold Energi AS er satt til 8 mill. kr i hele planperioden. Utbytte fra Skjebergkilen marina er satt til 1 mill. kr i hele perioden.

Note 5 – avsetninger til fond:

Det vises til tabell under budsjettskjema 1B.

Note 6 – bruk av fond:

Det vises til tabell under budsjettskjema 1B og 2A.

Budsjettskjema 1B - Fordeling driftsrammer (tall i mill. kr)

	Bud 18	Bud 19	Bud 20	Bud 21	Bud 22
Kommuneområde velferd					
Enhet forvaltning og utvikling	42,83	51,90	51,60	51,35	51,10
Enhet helse	49,71	51,69	51,69	51,69	51,69
Enhet forebyggende tjenester	75,46	77,25	77,25	77,25	77,25
Enhet kompetansesenter rus og psyk. helse	62,54	64,01	66,01	70,79	75,01
Enhet kjøkken og kantine	11,48	11,75	11,75	11,75	11,75
Enhet NAV	180,75	185,71	185,71	182,71	182,71
Omsorgstjenester	708,36	756,24	752,49	753,21	753,21
Boveiledning	273,84	296,62	313,24	309,28	309,28
Enhet barnevern	115,96	129,28	126,53	126,53	126,13
Kommunesjef med stab	-3,88	-11,63	-17,48	-11,28	-1,78
Sum kommuneområde velferd	1 517,04	1 612,81	1 618,78	1 623,27	1 636,34
Kommuneområde oppvekst					
Enhet kompetanse og kvalitet oppvekst	58,84	59,46	60,24	60,24	60,24
Enhet PPT	14,13	14,95	14,95	14,95	14,95
Enhet spesialpedagogikk førskole	28,30	28,35	28,35	28,35	28,35
Barnehager	87,66	94,20	94,27	94,27	94,27
Enhet St. Marie læringssenter	21,68	20,46	20,46	20,46	20,46
Enhet alternative skolearenaer	50,10	54,59	56,39	58,09	58,09
Skoler	465,47	495,29	495,29	495,29	495,29
Kommunesjef oppvekst med stab	7,46	-4,13	-4,13	-4,13	5,87
Tilskudd private barnehager	271,61	273,63	289,16	308,86	308,86
Sum kommuneområde oppvekst	1 005,25	1 036,79	1 054,97	1 076,37	1 086,37
Kommuneområde samfunn					
Enhet plan og samfunnsutvikling	18,70	17,91	17,91	18,49	17,49
Enhet kultur	52,27	54,95	54,95	55,13	55,13
Enhet byggesak, landbruk og kart	12,28	11,09	10,39	10,13	10,13
Kommunesjef samfunn med stab	5,38	6,04	6,49	6,49	7,49
Sum kommuneområde samfunn	88,63	89,99	89,74	90,24	90,24
Kommuneområde organisasjon					
Enhet kommunikasjon og service	67,62				
Enhet HR	49,90	52,15	53,26	53,25	53,25
Enhet økonomi	19,39	21,77	22,61	22,61	22,61
Enhet kemner	11,20	11,27	11,30	11,29	11,29
Kommunesjef organisasjon med stab	6,01	5,44	5,44	5,44	6,44
Sum kommuneområde organisasjon	154,12	90,63	92,61	92,59	93,59
Kommuneområde teknisk					
Enhet kommunalteknikk	47,65	53,52	53,52	53,67	53,72
Renovasjon (selvkost)	-6,32	-6,49	-6,89	-7,99	-8,59
Enhet vann og avløp (selvkost)	-61,46	-65,98	-78,72	-88,04	-93,75
Enhet eiendom	198,31	207,55	208,40	207,30	207,30
Enhet utbygging	-2,71	-2,77	-2,77	-2,77	-2,77
Enhet Sarpsborg brannvesen	37,46	38,53	38,53	38,18	38,18
Feievesentet (selvkost)	-1,66	-1,69	-1,73	-1,77	-1,82

Kommunesjef teknisk med stab	8,18	8,00	8,00	8,00	10,00
Kirken	24,78	25,47	25,47	25,47	25,47
Sum kommuneområde teknisk	244,24	256,14	243,81	232,05	227,74
Kommuneområde digitalisering					
Digitalisering	0,00	56,91	56,70	56,72	57,72
Sum kommuneområde digitalisering	-	56,91	56,70	56,72	57,72
Rådmann	8,19	25,35	23,48	25,38	24,18
Sum rådmann	8,19	25,35	23,48	25,38	24,18
Reserverte tilleggsbevilgninger	3,00	3,00	3,00	3,00	3,00
Tap på fordringer	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00
Overføringer fra staten:					
Ressurskrevne tjenester	-61,00	-80,80	-80,80	-80,80	-80,80
Konsesjonskraft inntekter	-0,70	-1,40	-1,40	-1,40	-1,40
Sum fordelt til drift	2 959,77	3 090,41	3 101,89	3 118,42	3 137,98

Bruk av fond i drift (tall i mill. kr)					
	Bud 18	Bud 19	Bud 20	Bud 21	Bud 22
Bruk av ubundne avsetninger					
Omtakstering eiendomsskatt	-2,00	-6,00			
Olavs hall	-0,90				
Disposisjonsfond til digitaliseringsprosjekt i regi av KS	-1,10				
Smart City Sarpborg BY - sak 78/15	-0,25				
Bruk av næringsfond til næringsprosjekter i sentrum		-0,50	-0,50	-0,50	
Bruk av disposisjonsfond til planlegging av veialternativ 10 Sarpsfossen - sak BY 130/17 og BY 15/18		-2,00			
Bruk av fond til Smart mobilitet		-0,50	-0,50		
Bruk av overskuddsfond - enhet kultur		-0,60			
Bruk av omstillingsmidler - kommuneområde velferd		-8,80	-6,20		
Olavsdagene 2019 - finansiering - sak BY 19/18		-3,00			
Områderegulering stasjonsområdet		-1,00	-2,00	-1,00	
Bruk av ubundne avsetninger	-4,25	-22,40	-9,20	-1,50	0,00
Bruk av bundne avsetninger					
Avløp	-0,24	0,00	-1,00	-1,00	-1,00
Vannforsyning	-1,50	-0,50	-0,50		
Renovasjon		-4,91	-1,75	-1,75	
Bruk av bundne avsetninger	-1,74	-5,41	-3,25	-2,75	-1,00
Til bundne avsetninger					
Feiing	0,33	0,43	0,22	0,10	0,09
Til bundne avsetninger	0,33	0,43	0,22	0,10	0,09

Budsjettskjema 2A (tall i mill. kr)						
	R - 2017	Bud 18	Bud 19	Bud 20	Bud 21	Bud 22
Investeringer i anleggsmidler	456,53	825,52	660,65	323,30	327,45	550,25
Utlån og forskutteringer	169,18	160,00	160,00	160,00	160,00	160,00
Kjøp av aksjer og andeler	10,98	12,00	12,80	14,10	15,50	17,10
Avdrag på lån	317,53	125,49	60,00	60,00	60,00	60,00
Dekning av tidligere års udekket	0,00	0,00	0,00	-	-	-
Avsetninger	0,88	3,16	0,00	-	-	-
Årets finansieringsbehov	955,09	1 126,17	893,45	557,40	562,95	787,35
Bruk av lånemidler	-565,50	-861,87	-673,35	-403,20	-329,85	-439,15
Inntekter fra salg av anleggsmidler	-33,36	-53,10	-51,10	-40,10	-56,10	-80,10
Tilskudd til investeringer	-124,62	-25,93	-39,20	-11,50	-5,50	-72,50
Kompensasjon for merverdiavgift	-54,64	-63,51	-48,00	-25,00	-33,00	-60,00
Mottatte avdrag på utlån og refusjoner	-100,81	-72,60	-60,00	-60,00	-60,00	-60,00
Andre inntekter	-39,74	0,00	0,00	-	-	-
Sum ekstern finansiering	-918,67	-1 077,0	-871,65	-539,80	-484,45	-711,75
Overført fra driftsregnskapet	-0,01	-21,00	-12,80	-14,10	-15,50	-17,10
Bruk av tidligere års udisponert	-	0,00	0,00	-	-	-
Bruk av avsetninger	-36,40	-28,15	-9,00	-3,50	-63,00	-58,50
Sum finansiering	-955,08	-1 126,2	-893,45	-557,40	-562,95	-787,35
Udekket/udisponert	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00

Bruk av fond - investeringer (mill. kr)				
	Bud 19	Bud 20	Bud 21	Bud 22
Bruk av ubundne investeringsfond				
Sarpsborg scene (fond nr. 25399007)	-5,00			
Generelt investeringsfond			-5,50	-5,50
Bruk av ubundne avsetninger				
Sarpsborg scene (fond nr. 25699918/26)	-3,00	-3,50		
Nytt bibliotek (fond nr. 25699221)	-1,00		-57,50	-53,00
Bruk av avsetninger	-9,00	-3,50	-63,00	-58,50

Budsjettskjema 2B - Investeringer (mill. kr)					
	Tidl. bevilget	Bud 19	Bud 20	Bud 21	Bud 22
Kommuneområde velferd					
Kompetansesenter rus og psykisk helse					
Bofellesskap med bemanning - psykiatriboliger		3,00	12,00	20,00	
Sum kompetansesenter rus og psykisk helse	0,00	3,00	12,00	20,00	0,00
Omsorgstjenester					
Lydisolering Helsehuset		1,00			
32 nye plasser Haugvoll			1,00	10,00	100,00
48 bofellesskapsplasser Bodalsjordet					1,00
Sum omsorgstjenester	0,00	1,00	1,00	10,00	101,00
Forvaltning og utvikling					
Krisesenter (tilbud til menn)		2,60			
Bodalsjordet (12 leiligheter)	24,50	5,50			
Boligsosial handlingsplan	13,00	13,00	13,00	13,00	13,00
Sum forvaltning og utvikling	37,50	21,10	13,00	13,00	13,00
Boveiledning					
12 boliger i bofellesskap Værn	30,00	25,00			
Sum boveiledning	30,00	25,00	0,00	0,00	0,00
Sum kommuneområde velferd	67,50	50,10	26,00	43,00	114,00
Kommuneområde oppvekst					
Grunnskole, SFO og grunnskoleopplæring for voksne					
Handlingsprogram IKT skoler og barnehager 2017-2020	13,00	7,00	7,00		
Handlingsprogram IKT skoler og barnehager 2021-2024				7,00	7,00
Kapasitetstiltak	2,00	2,00	2,00	2,00	2,00
Utredning og utbedring av arbeidsplasser ved skolene	1,00	1,00	7,00	7,00	7,00
Lærerarbeidsplasser Kruseløkka og toalettfasiliteter - Frigjøre areal ved kjøp av IKT løsninger		2,00			
Lærerarbeidsplasser og toalettfasiliteter- Tindlund skole		6,50			
Lærerarbeidsplasser- Hannestad skole	1,50	2,00			
Lærerarbeidsplasser og garderobes- Grålum skole		2,00			
Gymsal Kruseløkka- forprosjekt		0,50			
Ullerøy leirskole				1,00	10,00
Ny skole vest	27,00				150,00

Sum grunnskole, SFO og grunnskoleopplæring for voksne					
	44,50	23,00	16,00	17,00	176,00
	Tidl. bevilget	Bud 19	Bud 20	Bud 21	Bud 22
Barnehage					
Fritznerbakken barnehage - Nytt vognskur		0,60			
Sum barnehage		0,60	0,00	0,00	0,00
Sum kommuneområde oppvekst	44,50	23,60	16,00	17,00	176,00
Kommuneområde samfunn					
Kultur					
Sarpsborg scene- helhetlig plan fase 2	13,70	82,80	12,00		
Tilpasninger idrettsbygg	0,50	0,50	0,50	0,50	0,50
Nytt bibliotek	2,00	1,00		70,00	50,00
Sum kultur	16,20	84,30	12,50	70,50	50,50
Byggesak-landbruk og kart					
Tiltaksplan Tunevannet og Isesjø	2,00		1,00	0,50	
Utstyr kart, landbruk og oppmåling	0,25	0,25	0,25	0,25	0,25
Sum byggesak-landbruk og kart	2,25	0,25	1,25	0,75	0,25
Sum kommuneområde samfunn	18,45	84,55	13,75	71,25	50,75
Kommuneområde organisasjon					
Økonomi					
Nye felles fagsystemer /(HR/økonomi moduler)	0,50	0,50	0,50	0,50	0,50
Sum kommuneområde organisasjon	0,50	0,50	0,50	0,50	0,50
Kommuneområde teknisk					
Park					
Opprustning parker og plasser		1,30	1,50	1,50	1,50
Oppgradering av område rundt Byens brygge	0,60	0,20			
Kjøp ugressmarskin		2,00			
Varmeanlegg - Trafo gågata		3,00			
Ny ismaskin- Sarpsborg stadion			1,50		
Sum park	0,60	6,50	3,00	1,50	1,50
Samferdsel					
Oppgradering av kommunale veier	9,10	9,00	10,00	10,00	10,00
Sentrumsgater med gang og sykkeltiltak	2,00	10,00			
Utrede parkeringshus	0,70	0,30			

Oppgradering Sandesundsveien- Valkyriegata/Holbergsgate	0,20	1,00			
Oppgradering Albert Moskausv./Sarpsborgveien	1,00	1,70			
	Tidl. bevilget	Bud 19	Bud 20	Bud 21	Bud 22
Oppgradering Lundegårdsvei	0,10	1,70			
Universell utforming av bussholdeplasser	0,90	0,90	0,90	0,90	0,90
Gatelys tiltak	7,07		2,00	1,00	
Veidel av uforutsette kabel og ledningsprosjekt	4,00	4,00	4,00	4,00	4,00
Hovedsykkelplanen (Regulering)	2,50	2,50			
Sykkelparkering ved skoler og arbeidsplasser		0,50			
Trafikksikkerhetstiltak (trygge skoleveier/fartsbegrensende tiltak)	5,00	5,00	5,00	5,00	5,00
Utomhusplan Rosenkrantzgate		1,00			
Regulering og prosjektering av parkeringsplass Korsgata		1,50			
Elbil- lading		1,00	1,00	1,00	1,00
Gang og sykkelvei, Grålum- Tunejordet			3,00		
Kjøretøy montert kamera for kontroll mot elektroniske tillatelser og parkeringsgebyr		1,20			
Områderegulering Grålum	1,54	2,00	2,00		
Boligsoneparkering 2019/2020		1,00	1,00		
Sum samferdsel	34,11	44,30	28,90	21,90	20,90
Verksted og transport					
Biler og maskiner, vann og avløp	1,10	1,30	1,40	1,40	1,40
Biler og maskiner vei/grønt	1,40	0,40	1,10	2,80	2,80
Kjøp av lastebil – Samferdsel		1,70			
Kjøp av brøyteutstyr og feie utstyr for brøyting i sentrum		1,50			
Traktor Sarpsborg stadion		0,70			
Biler maskiner og annet teknisk utstyr verksted/transport/vaskeri	6,00	6,00	6,00	6,00	6,00
Feiebil		0,20	4,80		
Biler og maskiner renovasjon	3,60			2,00	4,00
Tjenestebiler- Rådhuset		1,00			
Kjøp av hjullaster – Gatedalen		2,20			
Kjøp av beltegående kvern - Gatedalen			4,00		
Kjøp av renovasjonsmaskin - Gatedalen			0,50		
Kjøp av kompaktor – Gatedalen			3,00		
Utvidelse av vaskeri		2,00	3,00		
Komandobil brann			0,85		
Sum verksted og transport	12,10	17,00	24,65	12,20	14,20
Brannvesenet					
Nytt øvingsområde brannvesen	0,50	3,00	3,70	1,00	
Nytt røykdykkersamband		0,50			
Skogbrannsutstyr		0,20			

Sum brannvesenet	0,50	3,70	3,70	1,00	0,00
	Tidl. bevilget	Bud 19	Bud 20	Bud 21	Bud 22
Eiendom					
Oppgradering av låssystemer	0,70	0,20			
Jelsnes skole, ventilasjonsanlegg				1,00	
Kurland skole, ventilasjonsanlegg		1,00			
Sig. Skalds gate, SD- anlegg				0,50	
Energiovervåkning kommunale bygg		2,00	1,00	1,00	
Adgangskontroll bygg		0,50	0,70	1,00	1,00
Sengeheis og utvendig heis- Kurland sykehjem				5,00	5,00
Utskiftning av ventilasjon Kurland sykehjem			0,10	5,00	5,00
Oppgradere elektriske anlegg	1,00	1,50	1,00		
Bytte kunstgress Sarpsborg Stadion		7,00			
Etablere grusbane Sarpsborg Stadion		1,00			
Tune adm.bygg 2 ventilasjon		3,00			
Tune adm.bygg oppgradere fyrrom	0,50	0,50			
ENØK Styrings-og varslingsanlegg				3,00	2,00
Smarte bygg		1,00	1,00		
Utfasing fossiltfyring- lovkrav 2020		10,00			
Solfanger på Varlaskold omsorgsenter		2,00			
Varmepumpe Lande skole			2,00		
Sarpsborg rådhus, ventilasjon og varmeanlegg	3,50	9,00	20,50		
Sarpsborg rådhus, bedre arealutnyttelse		5,00	15,00		
Rehabilitering og sikring av bygg	1,50	2,00	2,00	3,00	3,00
Heiser	1,50	1,50	1,50	2,00	2,00
Forskriftskrav (Brann, legionella m.m)	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00
Universell utforming kom. Bygg	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00
Rehabiliter Sarpsborghallen- svømmehall	1,50	9,00	4,50		
Regulering og opparbeidelse Tune senter II	0,50	3,00	7,00	20,00	
Regulering / utvikling Yvenåsen	5,00		6,00	10,00	
Opparbeidelse boligfelt Navestad/Berg (del 1.)	1,50	40,00	5,00		
Prosjektering og veiforbindelse Kampenesmosen	0,50	9,50			
Strategisk oppkjøp og utvikling av eiendom	10,00	10,00	10,00	10,00	10,00
Sum eiendom	29,70	120,70	79,30	63,50	30,00
Kirken					
Digitalisering av kartverk på kirkegårdene	0,50		0,50	0,50	
Maskiner og utstyr	0,25	0,25	0,50		0,50
Sum kirken	0,75	0,25	1,00	0,50	0,50
Sum park, samferdsel, veksted og transport, brannvesenet, eiendom, kirken	77,76	192,45	140,55	100,60	67,10
Vann, avløp og renovasjon					

Vannledningsnett					
Uforutsette prosjekter vann	2,00	2,00	2,00	2,00	2,00
	Tidl. bevilget	Bud 19	Bud 20	Bud 21	Bud 22
Vannledning Ingerøy-Røsneskilen (Halden)	2,00	1,50			
Vannledning Baterød- Elvestad (Nipa)	3,50	39,00	3,00		
Vannledning Elvestad-Brysemyr (Nipa)	3,00	6,00			
Vannledning Elvestad-Kampenenes (Nipa)		3,70			
Vannledning Elvestad- Isefoss (Nipa)	1,00	11,00			
Vannledning Klavestadhaugen (separering)	21,50	7,00			
Vannledning Klavestadhaugen-Sandbakken (separering)	8,50	16,00	5,00		
Separering Albert Moskausv/Sarpsborgvn	2,50	3,20			
Separering Lundgårds vei	0,20	0,80	3,00		
Ringledning Elvestad- Hugeveien, Rundkjøring RV111 (Nipa)	2,50	5,00	5,00		
Separering Brusevoldbekken (sone 404)	1,00	11,00			
Separering Kalabekken	0,50		9,00	9,50	5,00
Separering Hafslundskogen		1,00	6,50		
Vannandel av avløpstiltak Guslund/Hauge/Bede	0,50		2,00		
Tunevannet sydøst e. 1a	2,00	5,00	5,00		
Tunevannet sydøst e. 1b	0,50	5,00			
Tunevannet sydøst e. 1c		0,50	5,00	1,00	
Brevikbekken e. 1			1,00	10,50	2,50
Brevikbekken e. 2				1,00	15,00
Separering Elvegata/alegata	0,20	2,80			
Separering sentrum syd				15,00	
Vannledning rv.109	0,40				37,50
Spredt bebyggelse vann Solli/Vister anl. 6,12,13,16		2,00	2,00		
Vannandel separering Sandesundsveien-Valkyriegata/Holbergsgate	0,10	2,20			
Vannandel separering Rosenkrantzgate	1,00	1,00			
Tekniske installasjoner vann					
Pumpestasjon Elvestad (Nipa)	2,00	3,00	4,00		
Oppgradere trykkforsterkere Nygårdsveien	1,00	1,00			
Oppgradere trykkforsterkere og annet utstyr Bassengveien		2,00			
Sammenkobling reservevann Gaupefaret høydebasseng	0,50	2,00			
Nytt vannverk Isesjø/kapasitetsøkning Baterød	3,00		1,00		
Reservestrømsaggregater i vannforsyningen	1,00	1,00	1,00		
Nytt styresystem driftskontroll		0,90	0,90		
Styresystem Baterød		1,80			
Trykkstasjoner Lilleby				3,00	
Avløpsnett					
Uforutsette prosjekter avløp	2,00	2,00	2,00	2,00	2,00
Avløpsledning Bryggeriet- Elvestad (Nipa)	3,60	32,00			

Avløpsledning Bryggeriet-Elvestad e.2 (Nipa)	2,00	3,40			
Avløpsledning Elvestad- Isefoss (Nipa)	1,00	11,00			
	Tidl. bevilget	Bud 19	Bud 20	Bud 21	Bud 22
Separering Albert Moskausv/Sarpsborgvn	2,50	3,20			
Separering Lundgårdsvei	0,20	3,80			
Avløpsledning Klavestadhaugen (separering)	23,50	7,00			
Avløpsledning Klavestadhaugen-Sandbakken (separering)	9,50	15,00	5,00		
Avløpsledning Elvestad-Brysemyr (Nipa)	2,00	7,00			
Avløpsledning Elvestad-Kampenenes (Nipa)		3,70			
Separering Brusevoldbekken	1,00	11,00			
Separering Kalabekken	0,50		9,00	9,50	5,00
Separering Hafslundskogen		1,00	6,50		
Avløpstiltak Guslund/Hauge/Bede	0,50	2,00			
Tunevannet sydøst e. 1a	2,00	5,00	3,00		
Tunevannet sydøst e. 1b	0,50	5,00			
Tunevannet sydøst e. 1c		0,50	5,00	1,00	
Brevikbekken e. 1			1,00	10,50	2,50
Brevikbekken e. 2				1,00	15,00
Separering Elvegata/alegata	0,20	2,80			
Påkoblingsledning Hasle til sjøledning Elvestad (Nipa)		0,50	0,50		
Avløpsledning fv.109	0,40				37,50
Separering Sandesundsveien-Valkyriegata/Holbergsgate	0,10	2,20			
Separering Rosenkrantzgate	1,00	1,00			
Separering sentrum syd				15,00	
Overvannstiltak Stasjonsbyen		6,00			
Forprosjekt separering Greåker langs FV. 109		1,00	0,50		10,00
Avløpssystem Norbergveien- Sundløkka		1,00	2,00		
Overløpstiltak- mudring og utfasing av overløp		1,00	1,00	1,00	1,00
Tekniske installasjoner avløp					
Pumpestasjon Elvestad (Nipa)	1,00	3,00	3,00		
Oppgradering Slambygg 1 (Alvim renseanlegg)	3,00	9,00	8,00		
Forbedring av slamsentrifugering		2,00	2,00		
Oppgradering avløpspumpestasjoner	3,00	3,00	3,00	3,00	
Ny avløpsstasjon ved Elvegata		1,00			
Gjerde og port rundt Baterød vannverk					0,50
Drift- og vedlikeholdssystemer vannverk og renseanlegg		1,50	1,50	1,50	
Forprosjekt nytt renseanlegg		1,00	2,00	2,00	
Avløp spredt bebyggelse					
Spredt bebyggelse Solli/Vister anl. 6,12,13,16		4,00	4,00		
Avfallsbehandling					
Innsamling av glass- og metallemballasje		4,00			
Nedgravde avfallsbeholder for avfall	4,00	1,00	1,00	1,00	1,00

Sum vann, avløp og renovasjon	123,90	295,00	115,40	89,50	136,50
Sum kommuneområde teknisk	201,66	487,45	255,95	190,10	203,60
	Tidl. bevilget	Bud 19	Bud 20	Bud 21	Bud 22
Kommuneområde digitalisering					
Kommunedelplan kommunikasjon	0,90	0,70	0,30	0,50	0,30
Kommunedelplan kommunikasjon- skilt og profilering	0,10	0,10	0,10	0,10	0,10
Sentral IKT infrastruktur	1,00	2,00	1,00	1,00	1,00
Sentrale IKT-løsninger	3,00	3,00	1,00	1,00	1,00
Lisenser fellessystemer	0,50	0,50	0,50	0,50	0,50
Videreutvikling Sarpsborg.com	0,40	0,40	0,40	0,40	0,40
Videreutvikling sak og arkivsystem	0,40	0,10	0,10	0,20	0,20
Digitalt forvaltningsprogram- Frittstående arkivkjerne		2,25	3,70		
Digitalt forvaltningsprogram- Programvarerobot		1,50	1,50	1,50	1,50
Digitalt forvaltningsprogram- Skanning av papirarkiver		3,10	2,10		
Videreutvikle intranett og søkeløsning	0,40	0,80	0,40	0,40	0,40
Sum kommuneområde digitalisering	6,70	14,45	11,10	5,60	5,40
Sum investeringer Sarpsborg kommune					
		660,65	323,30	257,45	567,25

Investeringer - salg (mill. kr)					
	Tidl. bevilget	Bud 19	Bud 20	Bud 21	Bud 22
Kommuneområde teknisk					
Enhet verksted og transport					
Salg av biler og maskiner	-1,50	-0,10	-0,10	-0,10	-0,10
Enhet eiendom					
Salg av Navestad/Berg			-30,00	-20,00	-5,00
Salgsinntekter Kampenesmosen		-6,00		-6,00	
Salgsinntekter Yvenåsen				-20,00	-25,00
Salgsinntekter Tune senter II					-40,00
Salg av kommunal eiendom	-15,00	-15,00	-10,00	-10,00	-10,00
Salg kvartal 261		-14,00			
Salg av søsterbolig		-15,00			
Salg av gatestein		-1,00			
Sum salgsinntekter	-16,50	-51,10	-40,10	-56,10	-80,10

Tilskuddsordninger - investeringer (mill. kr)				
	Bud 19	Bud 20	Bud 21	Bud 22
Investeringsstilskudd:				
32 nye plasser Haugvoll				-58,00
Bofellesskap med bemanning - psykiatriboliger				-8,50
Sarpsborg Scene	-2,00	-5,00		
Værn	-16,50			
Boliger bodalsjordet	-7,00			
Modulbaserte boliger	-2,40			
Boligsosial handlingsplan	-1,00	-1,00	-1,00	-1,00
Ullerøy leirskole				-5,00
Statlige spillemidler:				
Basseng Sarpsborghallen		-2,50	-2,50	
Bytte kunstgress Sarpsborg Stadion/Ny grusplass			-2,00	
Sandbakken idrettshall	-7,00	-3,00		
Lys gangsti Glengshølen	-0,30			
Brygge og turvei Glengshølen	-1,50			
Belønningsmidler:				
Hovedsykkelplanen	-1,50			
Sum tilskuddsordninger	-39,20	-11,50	-5,50	-72,50

Egenkapitalinnskudd KLP- investeringer (mill. kr)				
	Bud 19	Bud 20	Bud 21	Bud 22
Aksjekjøp egenkapitalinnskudd KLP	12,80	14,10	15,50	17,10

Oversikt over selvkost 2018-2022:

Kommunale gebyrer 2018-2022 (tall i mill. kr)					
Vann	2018	2019	2020	2021	2022
Driftskostnader	40,59	42,20	43,23	44,33	45,46
Direkte kostnader	37,45	38,98	39,92	40,93	41,95
Indirekte kostnader	3,14	3,22	3,31	3,40	3,51
Kapitalkostnader	22,13	23,97	29,50	34,05	36,75
Kalkulerte avskrivninger	14,24	14,99	17,58	20,09	21,14
Kalkulerte renter	7,89	8,98	11,92	13,96	15,61
Selvkost	62,72	66,17	72,73	78,38	82,21
Gebyrinntekter	-61,22	-65,67	-72,23	-78,38	-82,21
Avsetning/bruk av fond	-1,50	-0,50	-0,50	0,00	0,00
Sum inntekter	-62,72	-66,17	-72,73	-78,38	-82,21
Resultat	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00

Avløp	2018	2019	2020	2021	2022
Driftskostnader	47,96	49,78	51,05	52,35	53,69
Direkte kostnader	44,89	46,63	47,81	49,02	50,27
Indirekte kostnader	3,07	3,15	3,24	3,33	3,42
Kapitalkostnader	33,10	35,64	42,67	47,26	50,07
Kalkulerte avskrivninger	21,90	22,98	26,81	29,41	30,53
Kalkulerte renter	11,20	12,66	15,86	17,85	19,54
Selvkost	81,06	85,42	93,72	99,61	103,76
Gebyrinntekter	-80,82	-85,42	-92,72	-98,61	-102,76
Avsetning/bruk av fond	-0,24	0,00	-1,00	-1,00	-1,00
Sum inntekter	-81,06	-85,42	-93,72	-99,61	-103,76
Resultat	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00

Renovasjon	2018	2019	2020	2021	2022
Driftskostnader	43,76	49,04	50,38	51,75	53,17
Direkte kostnader	40,14	45,32	46,55	47,82	49,13
Indirekte kostnader	3,62	3,72	3,83	3,93	4,04
Kapitalkostnader	1,97	2,10	2,39	3,39	3,88
Kalkulerte avskrivninger	1,60	1,76	1,91	2,60	2,88
Kalkulerte renter	0,37	0,34	0,48	0,79	1,00
Selvkost	45,73	51,14	52,77	55,14	57,05
Gebyrinntekter	-40,00	-40,40	-45,09	-47,17	-50,83
Andre inntekter	-5,73	-5,83	-5,93	-6,22	-6,22
Avsetning/bruk av fond	0,00	-4,91	-1,75	-1,75	0,00
Sum inntekter	-45,73	-51,14	-52,77	-55,14	-57,05
Resultat	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00

Feiing og tilsyn	2018	2019	2020	2021	2022
Driftskostnader	7,39	7,60	7,81	8,03	8,26
Direkte kostnader	5,91	6,08	6,25	6,43	6,61
Indirekte kostnader	1,48	1,52	1,56	1,60	1,65
Kapitalkostnader	0,18	0,17	0,17	0,17	0,17
Kalkulerte avskrivninger	0,16	0,16	0,16	0,16	0,16
Kalkulerte renter	0,02	0,01	0,01	0,01	0,01
Selvkost	7,57	7,77	7,98	8,20	8,43
Gebyrinntekter	-7,90	-8,20	-8,20	-8,30	-8,52
Avsetning/bruk av fond	0,33	0,43	0,22	0,10	0,09
Sum inntekter	-7,57	-7,77	-7,98	-8,20	-8,43
Resultat	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00

Kommunale gebyrendringer fra 2015 til 2019:

Gebyrene for en standard bolig med stipulert forbruk på 200 m³ og en boenhet (inkl. mva)					
Beskrivelsen	2015	2016	2017	2018	2019
Vanngebyr, fast	752	752	752	752	812
Vanngebyr, variabelt	2 060	2 060	2 060	2 060	2 225
Avløpsgebyr, fast	898	984	1 028	1 038	1 038
Avløpsgebyr, variabelt	2 734	2 995	3 130	3 161	3 161
Renovasjonsgebyr, fast	1 100	1 100	1 100	1 100	1 100
Renovasjonsgebyr variabelt (130 liter)	840	840	840	840	840
Feiegebyr	445	465	485	510	545
Sum	8 828	9 196	9 394	9 461	9 721
Økning fra året før	5,6 %	4,2 %	2,2 %	0,7 %	2,8 %

Økonomisk oversikt - drift (tall i mill. kr)						
	R - 17	Bud 18	Bud 19	Bud 20	Bud 21	Bud 22
Brukerbetalinger	-124,68	-129,96	-131,15	-130,18	-130,18	-130,18
Andre salgs- og leieinntekter	-380,47	-351,81	-361,99	-380,92	-392,36	-400,71
Overføringer med krav til motytelse	-420,41	-308,30	-344,88	-343,88	-342,88	-342,88
Rammetilskudd	-1 595,99	-1 588,40	-1 690,66	-1 707,44	-1 724,65	-1 738,63
Andre statlige overføringer	-135,86	-117,51	-107,64	-95,52	-88,37	-85,27
Andre overføringer	-3,09	-	-	-	-	-
Skatt på inntekt og formue	-1 282,14	-1 346,19	-1 369,50	-1 383,20	-1 397,03	-1 408,00
Eiendomsskatt	-188,44	-212,50	-215,80	-218,00	-221,00	-221,00
Andre direkte og indirekte skatter	-8,49	-	-	-	-	-
Sum driftsinntekter (B)	-4 139,57	-4 054,67	-4 221,61	-4 259,13	-4 296,46	-4 326,67
Lønnsutgifter	2 075,56	2 120,05	2 213,17	2 231,07	2 237,90	2 257,62
Sosiale utgifter	560,52	604,25	630,78	636,18	638,12	644,12
Kjøp av varer og tj som inngår i tj.prod.	526,25	458,96	478,86	468,35	465,73	465,68
Kjøp av tjenester som erstatter tj.prod.	480,14	481,71	491,80	493,88	513,58	513,58
Overføringer	226,99	191,07	199,47	199,47	196,47	195,47
Avskrivninger	200,37	197,00	197,00	197,00	197,00	197,00
Fordelte utgifter	-58,76	-46,54	-47,84	-47,84	-47,84	-47,84
Sum driftsutgifter (C)	4 011,07	4 006,50	4 163,24	4 178,11	4 200,96	4 225,63
Brutto driftsresultat (D=B-C)	-128,50	-48,16	-58,37	-81,02	-95,50	-101,04
Renteinntekter og utbytte	-36,52	-39,50	-36,50	-36,80	-35,60	-33,80
Gevinst på finansielle instrumenter	-6,12	-	-	-	-	-
Mottatte avdrag på utlån	-1,32	-1,20	-1,20	-1,20	-1,20	-1,20
Sum eksterne finansinntekter (E)	-43,96	-40,70	-37,70	-38,00	-36,80	-35,00
Renteutgifter og låneomkostninger	135,11	130,60	127,40	126,20	124,80	123,00
Tap på finansielle instrumenter	-	-	-	-	-	-
Avdrag på lån	156,45	154,20	157,50	167,00	167,70	165,40
Utlån	1,59	1,50	1,50	1,50	1,50	1,50
Sum eksterne finansutgifter (F)	293,14	286,30	286,40	294,70	294,00	289,90
Resultat eksterne finansieringstransak	249,18	245,60	248,70	256,70	257,20	254,90
Motpost avskrivninger	-200,37	-197,00	-197,00	-197,00	-197,00	-197,00
Netto driftsresultat (I)	-79,69	0,44	-6,67	-21,32	-35,30	-43,14
Bruk av tidl. års regnsk.m. mindreforbru	-114,69	-92,36	-	-	-	-
Bruk av disposisjonsfond	-32,18	-12,44	-22,40	-9,20	-1,50	-
Bruk av bundne fond	-37,53	-11,92	-5,41	-3,25	-2,75	-1,00
Sum bruk av avsetninger (J)	-184,40	-116,72	-27,81	-12,45	-4,25	-1,00
Overført til investeringsregnskapet	0,01	21,00	12,80	14,10	15,50	17,10
Dekning av tidl. års regnsk.m. merforbru	-	-	-	-	-	-
Avsatt til disposisjonsfond	140,48	94,59	21,25	19,45	23,95	26,95
Avsatt til bundne fond	31,24	0,69	0,43	0,22	0,10	0,09
Sum avsetninger (K)	171,72	116,28	34,48	33,77	39,55	44,14
Regnskapsmessig mer-/mindreforbruk	-92,36	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00

Økonomisk oversikt - investering (tall i mill. kr)						
	R-17	Bud 18	Bud 19	Bud 20	Bud 21	Bud 22
Inntekter						
Salg av driftsmidler og fast eiendom	-33,36	-53,10	-51,10	-40,10	-56,10	-80,10
Andre salgsinntekter	-0,03	-	-	-	-	-
Overføringer med krav til motytelse	-14,31	-12,60	-	-	-	-
Kompensasjon for merverdiavgift	-54,64	-63,51	-48,00	-25,00	-33,00	-60,00
Stattlige overføringer	-114,52	-24,45	-39,20	-11,50	-5,50	-72,50
Andre overføringer	-10,10	-1,48	-	-	-	-
Renteinntekter og utbytte	-39,71	-	-	-	-	-
Sum inntekter	-266,67	-155,14	-138,30	-76,60	-94,60	-212,60
Utgifter						
Lønnsutgifter	1,72	1,73	2,71	2,73	0,83	0,83
Sosiale utgifter	0,61	-	-	-	-	-
Kjøp av varer og tj som inngår i tj.produksjon	386,38	769,19	609,94	295,57	293,62	489,42
Kjøp av tjenester som erstatter tj.produksjon	-	-	-	-	-	-
Overføringer	66,86	54,60	48,00	25,00	33,00	60,00
Renteutgifter og omkostninger	0,96	-	-	-	-	-
Fordelte utgifter	-	-	-	-	-	-
Sum utgifter	456,53	825,52	660,65	323,30	327,45	550,25
Finansstransaksjoner						
Avdrag på lån	317,53	125,49	60,00	60,00	60,00	60,00
Utlån	169,18	160,00	160,00	160,00	160,00	160,00
Kjøp av aksjer og andeler	10,98	12,00	12,80	14,10	15,50	17,10
Dekning av tidligere års udekket	-	-	-	-	-	-
Avsatt til ubundne investeringsfond	0,22	3,16	-	-	-	-
Avsatt til bundne investeringsfond	0,66	-	-	-	-	-
Sum finansieringstransaksjoner	498,56	300,65	232,80	234,10	235,50	237,10
Finansieringsbehov	688,42	971,03	755,15	480,80	468,35	574,75
Dekket slik:						
Bruk av lån	-565,50	-861,87	-673,35	-403,20	-329,85	-439,15
Salg av aksjer og andeler	-	-	-	-	-	-
Mottatte avdrag på utlån	-86,50	-60,00	-60,00	-60,00	-60,00	-60,00
Overføringer fra driftsregnskapet	-0,01	-21,00	-12,80	-14,10	-15,50	-17,10
Bruk av tidligere års mindreforbruk	-	-	-	-	-	-
Bruk av disposisjonsfond	-17,96	-28,15	-4,00	-3,50	-57,50	-53,00
Bruk av bundne driftsfond	-	-	-	-	-	-
Bruk av ubundne investeringsfond	-18,23	-	-5,00	-	-5,50	-5,50
Bruk av bundne investeringsfond	-0,22	-	-	-	-	-
Sum finansiering	-688,42	-971,03	-755,15	-480,80	-468,35	-574,75
Udekket/udisponert	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00